Donna Alba

Gib Mihăescu

Editura Bestseller

Imagine: Conrado/Shutterstock.com

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe –

Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Volumul I

Am pornit cu stângul în lume, ca și în război. La demobilizare, acolo, în dosul magaziilor gării, pe câmpul presărat cu mese și cu soldați beți de fericirea vieții recâștigate, pe toți i-am auzit: "Băgați de seamă, când vă veți vedea cu libretul în mână, să porniți cu dreptul!" Dar eu știu că oricât m-am muncit cu gândul, acum un an, să mișc întâi dreptul, când s-o da semnalul de plecare, spre front, din obișnuință militărească - deși acum nu mai răcneau porunci scurte ca la paradă și nimeni nu se uita cu ce pas o ia omul spre moarte -, am mișcat stângul. Și iată-mă c-am ajuns prin atâtea ploi de foc, cu picioarele și cu mâinile zdravene, cu pieptul neîngăurit, tocmai aici, în această zi sfințită a liberării de orice pericol. Iar astăzi e zi de marți și dacă toți oamenii dimprejurul meu se fac a uita c-au să pornească înapoi pe drumul vieții, cu tot dreptul mișcat întâi, într-o zi atât

de nefastă, eu mă simt din cale-afară de mulțumit. Mai lipsește să fie astăzi 13. Dar sunt hotărât, de acum înainte, toate faptele mari pe care le voi face să le pornesc în zi de marți și de 13, căci sunt hotărât să fac numai fapte mari. Și am băgat de seamă! acestea sunt zilele oamenilor cu voință, și am mai băgat de seamă, oamenii cu voință nu trebuie să se gândească niciodată la astfel de nimicuri și trebuie să întreprindă tot ce au de întreprins oricând s-o nimeri.

Iar eu am multe de întreprins: mai întâi să-mi refac situația mea... civilă. Așa numesc situația pe care o voi avea, pe care trebuie s-o am de-acum înainte în lume.

E foarte drept: războiul m-a vărsat sublocotenent în rezervă. Asta e un lucru înfiorător de important pentru mine și e o adevărată mustrare, ținând seamă cum m-a cules acest război de pe drumuri. Nu de pe drumul lung pe care l-am făcut mânat din urmă și din lături de gradații serviciului de recrutare, cu întregul meu contingent de puștani neîmbrăcați și zgomotoși și sfârșind să râdă numai când cădeau de răscruntă oboseală sau de schijele zbârnâietoare, împroșcate de un

aeroplan hain. Nu de pe drumul ăsta vreau să spun că m-a cules războiul. Acest marș sălbatic, trebuie s-o recunosc, îmi da cel puțin provizoriu o direcție în viață, oricât de bine s-ar fi văzut, la capătul lui, chiar marginile vieții însăși.

Dar înainte de a porni într-aci, nu eram decât pur și simplu o haimana, un vagabond. Am fugit de-acasă, mai degrabă de la școală, din clasa a patra de liceu, dar am fugit, se cheamă, de sub scutul și autoritatea părinților, cu mulți ani în urmă. Trebuie să mă fi urmărit pretutindeni cu poliție și telegrame, căci tatăl meu era doctor de târg și om de stare: avea și vie și, acolo la vie, ascultând cum târâie ploaia pe acoperișul hardughiilor cu butoaie goale, lin, teasc și zdrobitori, prin care îmi plăcea să mă vâr, am plănuit întâia mare îndrăzneală din viață. Fluieram a drum lung și-mi ziceam: când voi pleca anul ăsta la Craiova (adică la liceu) - fiu-fiu, după două săptămâni - fiu-fiu... zbughe-o... Și râdeam, gândindu-mă nu atât la mutra tatei în fața acestei împrejurări, cât mai ales a domnului Stiegler, directorul meu de pension... Iar ploaia țârâia înainte și eu citeam pe Mihail Sadoveanu, care mă îmbia la ducă... Așa țârâia și-n cărțile lui ploaia pe șindrilele acoperișurilor

și pe covergile căruțelor mocănești. Apoi mai glăsuia acolo despre zăvoaie și despre poduri umblătoare și alte lucruri multe și minunate, pe care aproape ardeam să le văd. Astfel de lucruri minunate se găseau ele și pe la noi, dar eu vream să le văd departe, căci în depărtare ele trebuiau să fie și mai triste, ca ploaia asta, și mai dragi. Mai găsisem doi scriitori ruși care mă invitau la plecare: Gorki și Gogol - și cu ei în servietă și cu Sadoveanu pe deasupra, am șters-o într-o bună zi, cu 38 de lei în buzunar, pe care, parte îi economisisem, parte îi șterpelisem din buzunarul tatei înainte de a lua drumul, chipurile, al școlii. 7 lei m-a costat trenul până la Brăila, iar de-acolo toate drumurile le-am făcut mai mult pe jos. însă la Brăila m-am făcut hamal în port - eram cel mai bun gimnastic din clasa mea și puteam să bat pe oricine din cele două clase superioare ale mele. Chiar de la Brăila mi s-a pierdut urma.

Pe urmă, pe unde n-am umblat! Am fost și la Odesa, numai așa, ca să dorm o noapte pe chei și alte vreo două-trei prin stepă; dar mai mult am dormit pe chei, însă pe vagabonzii lui Maxim al meu nu i-am găsit. în locul lor am dat de niște namile lenețe și murdare și care-și

blestemau soarta - cu scandal mare la fiecare clipă - și scuipau în ea; dacă ar fi putut, ar fi omorât-o, dar pentru că așa ceva nu era cu putință, se înjunghiau uneori între ele într-o hărmălaie de nesuferit. Când am încercat să le spun unora că tocmai o astfel de soartă e frumoasă, că e fără apărare și fără hotar, erau să mă înjunghie și pe mine. M-am întors atunci tot la Sadoveanu, la oamenii lui mai mult muți și care rezolvau totul cu o îmbiere spre oala cu vin; ăștia nu puneau mâna la cuțit pentru un gând bun ce le aduceai, ba, dimpotrivă, atunci vârau tesacul înapoi la brâu și deschideau ochii mari spre câmpii, spre culmile, spre zăvoaiele și apele peste care împărățeau, și urechi largi la o poveste chiar fără tâlc sau la o vorbă de duh, fără nici un folos, dar bine adusă.

Pe urmă, cu vârsta, m-a prins dorul călătoriilor pe apă. Dar pe vapoare nu mă primeau fără învoirea părinților, fiind încă prea tânăr, din care pricină am început să mint și să mă prefac: ba am întocmit și niște certificate potrivite de minune pentru tot ce mi se cerea. Mai ales iscălitura tatei o trăgeam cu o siguranță fără pereche, iar pecețile, pe care mi le împrumuta vreun servitor de pe la cine știe ce

oficiu pentru un gologan sau o glumă, știam cât să le întorc în loc, astfel ca numele țării și al instituției de care era nevoie să iasă limpede, dar al localității și al județului meu să apară încurcat și întinat. Astfel am putut să ajung, cum spun, la Odesa, și mai pe urmă să fiu înrolat pe vase de comerț, care m-au dus la Constantinopol, în Grecia, în Asia Mică, în Egipt și chiar până în Amsterdam. Atunci eram împins din urmă de cărțile lui Pierre Loti și Claude Farrere, pentru că, dacă la alte cărți de școală nici nu mai vream să mă gândesc măcar, îmi plăcea totuși să citesc povestiri și romane și dorința de a pătrunde într-o literatură mai mare ca a noastră m-a făcut să pierd multe nopți (uneori între zilele de munci istovitoare) cu buchisitul unor hârțoage cu istorioare franțuzești și a unor dicționare vechi și - băgasem de seamă chiar de pe atunci - puțin cam proaste. Le luasem simbrie de la un anticar brăilean pe care l-am ajutat să se mute. Dar și la Brăila și la Galați și la Constanța îmi plăcea să mă amestec printre marinari străini, uneori le plăteam și chefurile, ba chiar mă alegeam și eu cu oasele rupte, oricât eram de voinic (pentru că ei și la beție știau unde trebuie aruncat un

pumn și unde trebuie prigonit cu altul), numai ca să le prind grai și obiceiuri. Și astfel o rupeam nițel englezește și nemțește; dar ambiția mea era să învăț întâi și întâi franțuzește și, cum vase franceze nu prea veneau prin părțile noastre, învățam astfel de la turci, de la greci și de la alți străini care știau, și mai cu seamă din cărțile cu istorioare copilărești și din dicționarele cele stângace.

După ce a izbucnit războiul cel mare, ca la un an, am vrut să plec la Marsilia să mă înrolez în armata franceză; dar abia atunci s-a băgat de seamă că actele mele erau șubrede de tot. Ba s-a mai băgat de seamă - și eu la fel, abia atunci am băgat de seamă - că uitasem să mă prezint în anul acela la recrutare (pe vapoare nu servisem decât în marina comercială). M-am pomenit, așadar, oprit la comenduire pentru fals și nesupunere la legile militare. Și cum abaterile mele penale se împărțeau între jurisdicția militară și cea civilă, m-am pomenit purtat între baionete de la tribunal la comenduire; așa am putut într-o bună seară s-o șterg binișor din convoi și atunci tocmai prin munții Vrancei m-am oprit. Dar pe drum am dat de crame, de dealuri și văi cu răsunet de sfârlează și dorul de

ai mei m-a încleștat deodată, cu mare tărie. însă eu tot am mai rătăcit până-n miezul iernii pe coclauri neumblate, am răzbătut la drumuri nemaibătute și la răspântii cu hanuri și cu focuri de popas ca la începutul pribegiei mele.

Dar pe aici începusem să nu mă mai simt ferit ca în porturi. Am socotit că tot mai nimerit este să mă pierd în vălmășagul și-n lavra orașelor mari. Și m-am aciuat la Iași o dată cu primele ninsori din anul acela 1915. însă chiar într-a doua săptămână m-am întâlnit cu doi concetățeni din târgul meu oltenesc. Eu i-am recunoscut de îndată, însă credeam că ei nu vor ghici cine sunt sub trăsăturile anilor din urmă și mai cu seamă cu statura mea cea nouă, care de când fugisem crescuse cu repeziciune de copac.

Totuși i-am văzut că mă privesc cu luare-aminte și șo-pocăiesc ceva între dânșii; dacă n-ar fi fost evrei, m-aș fi întrebat ce pot căuta ei tocmai la Iași? Au șopocăit și au privit de mai multe ori în urmă, iar eu am grăbit după colțuri tot mai multe și mai întortocheate, până la hanul tot ovreiesc unde locuiam. Acolo am tresărit la glas străin în jargon: am întredeschis ușa, crezând că au dat iarăși de mine conorășenii mei. Erau alții, necunoscuți, dar eu

n-am mai ieșit acum din planul nou ce-mi făurisem. Mi-am pus hainele bune, potrivite cu condiția tatei, pentru că, deși trăsesem bețiii multe, dar un ban tot pusesem deoparte, pentru cărți de citit, pentru îmbrăcăminte și pentru vreo lipsă negândită (și-mi prisosiseră, pentru că umerii mei lați mi-au găsit totdeauna de lucru; mai ales femeile, când aveau nevoie de muncitori cu ziua, mă angajau de la prima vedere: știam eu că eram chipeș, și nu odată după plată - căci la plată nu renunțam niciodată - sfârșisem angajamentul în patul lor). M-am gătit deci ca un vrednic fiu al domnului doctor Mihalache Aspru din Zăreni și mi-am luat bilet de tren pentru ținutul natal. Dacă târgușorul părintesc ar fi avut gară, aș fi luat chiar și bilet de clasa 2-a ca să cobor cât mai onorabil din vagon în fața concetățenilor și poate și a tatălui meu. însă din gară de la Uragășani mai făceam aproape șaizeci kilometri de căruță, drum de deal și pădure, până-n târg la Zăreni.

Tata m-a primit cu uimire și mama s-a pierdut de mai multe ori de bucurie și lacrimi, când m-au văzut. Pe urmă tata, care era om de realități, a umblat și s-a zbătut în toate părțile, ca să-mi aranjeze starea precară în fața legilor.

A luat de mai multe ori în lung drumul și mai greu al Râmnicului, capitala județului, și cu deputatul locului și cu prefectul, care de asemenea i-era prieten politic, mi-au potrivit situația. La militărie eram acum amânat pentru o așa-zisă criză de colici hepatici (în viața mea n-am suferit altă durere decât de apăsarea cumplită a țestei, când mă îmbătăm prea rău), iar chestia falsului, pentru că mai complicată, căpătă o îndreptare și mai minunată. Procesele fură contopite într-unui și aduse încoace, la tribunalul județului; iar după câteva înfățișări se stinse totul. Drept mulțumire pentru ostenelile tatălui meu (se prefăcea că umblă pentru mine în urma stăruielilor și lacrimilor mamei, altfel, după el - m-asigura - n-aveau decât să mă înhațe la armată și să mă înghită pușcăria), făgăduii solemn să continuu liceul în particular. Colicicii hepatici îmi mai obținură o amânare și, în iunie, spre marea fericire - pe care de astă dată nu o mai putu ascunde - a tatei, obținui diploma de absolvire a patru clase gimnaziale.

În război am plecat cu contingentele tinere și cu alți amânați. Nu ne-au recrutat, dar din cauza invaziei au fost ridicați toți cei în stare să poarte arme de la 18 ani în sus și trimiși în

Moldova. Acolo am fost ținuți pe lângă oficiile sedentare până ne-o veni rândul să umplem regimentele, iar cei care aveam mai mult de 4 clase de gimnaziu, împărțiți pe la școlile militare. în satul acela de lângă Iași m-am despărțit de tata, care fusese de asemenea mobilizat cu grad de colonel medic. Când am ieșit din școală, proaspăt elev plutonier, și m-am dus să-l regăsesc, tata murise cu trei luni înainte, de tifos exantematic. în schimbul acestei teribile vești, comandantul oficiului sedentar mi-a propus să mă repartizeze la regimentul de marș al diviziei. Eu însă am cerut să merg pe front, și din durere pentru moartea tatei, dar mai ales din curiozitate. Era tocmai în anul luptelor de la Mărășești, dar regimentul a trebuit să stea mai multe zile în rezervă, aproape de apa Șiretului; abia mai târziu, după un marș forțat de o noapte și o zi cu ploaie călduță, neîntreruptă și nesuferită, de august, am fost aruncați în foc la Muncel, pe-o latură a Mărășeștilor. Acolo am rămas după respingerea inamicului, am durat tranșee și n-am mai fost schimbați până la armistițiu; însă de lupte mari n-am mai avut parte decât o dată, la 14 septembrie, cu prilejul unei rectificări a

frontului. încolo, mici hărțuieli neînsemnate și neîncetatul bombardament al aruncătoarelor de mine; nici o mândrie și nici un fel de eroism nu-ți pâlpâia în artere în fața acestui soi de morți războinice, persistente și anonime. în cele din urmă, însă, mă alesei și eu, care mă "culcam" cel din urmă la începutul bombardamentului, cu frică și grijă pentru bruma de suflet cât îmi mai rămăsese de pe urma acestui trai de cârtiță bătută până-n fundul vizuinii, și acum numai că auzeam cel mai mic șuier și mă zvârleam, ca un automat, la pieptul pământului ocrotitor.

Am pășit cu stângul la demobilizare - cum am spus -, pentru că și când am plecat pe front am pășit cu stângul, în schimb, când ne-a luat cercul de recrutare să ne ducă în Moldova, am pornit cu dreptul și totuși a murit tata. Dar nici stângul nu mi-a fost cu noroc, pentru că ajuns înapoi la Zăreni - erau încă trupe de ocupație în Oltenia - când am confirmat mamei că e adevărat ceea ce aflase despre tata numai pe jumătate de la soldații reîntorși înaintea mea, a căzut greu bolnavă de cordul ei și peste trei săptămâni a închis ochii și dânsa. Am rămas deci singur cu casa și cu via, pe care, scârbit de aceste lovituri, le-am vândut cu preț bun și,

după plecarea nemților, am luat drumul Bucureștilor.

Am inaugurat o viață de chefuri, dar când a trebuit în sfârșit să schimb haina militară - aveam voie demobilizații să le mai purtăm - m-am revăzut, chiar în haine civile bune și elegante, vagabondul de odinioară. Atunci crunte ambiții mi-au cutreierat creierul și inima: am început să învăț cu furie, pentru a-mi continua liceul, și am știut așa de bine la examenul pentru clasa V-a, că am obținut media cea mai mare. însă atunci am băgat de seamă că față de alți camarazi de război, care aveau grijă să se prezinte în uniformă, profesorii erau nespus de indulgenți. Asta m-a făcut ca la examenele ce-au urmat să mă prezint și eu cu studiile numai amețite, în schimb cu uniforma mea cea veche și care, în restriștea ponoselii ei, avea aerul cel mai eroic din toate uniformele de față. Insă cum, cu vremea, bunăvoința profesorilor pentru epoleții demobilizaților începu să se micșoreze, iată iar mijind în mine gândul falsului și al escrocheriei, ba mai mult încă, iată chiar acest instinct înfăptuindu-se cu de la sine putere, parcă săvârșit de altă ființă, dinaintea ființei mele uluite și paralizate. Astfel,

la clasa a VII-ea m-am înfățișat cu mâneca tunicii dungată, deasupra cotului, de două galoane de rănit, iar la clasa a VIII-a, de trei. S-a întâmplat însă ca la clasa a VIII-a să se nimerească unul din profesorii care fusese și la clasa a VII-ea; mi-a sărit inima din loc când ochii lui s-au oprit atât de scormonitori pe cele trei galoane, care reprezentau cele trei răni închipuite ale mele. însă după nota care am obținut-o la anatomie - obiectul lui - am văzut că privirea fusese de respect; mai putea omul să-și amintească după un an ce galoane a văzut la mâneca unui sublocotenent!

Cu uniforma aceasta am făcut minuni și la facultate: însă precaut, din cauza comenduirii, n-o îmbrăcam decât numai la examene. Afară de-un singur nemernic - și încă tocmai cel de drept roman! - în care instinctul patriotic era mort pesemne cu desăvârșire, toți profesorii, înainte de a-mi nota bila în catalog, se inspirau parcă contemplând câteva momente din nou cele patru galoane de fir auriu (deveniseră patru, proporțional cu timpul și studiile) de pe mâneca tunicii mele, pe care și acum o păstrez ca pe-o sfântă moaște, evident însă fără galoane de rănit. Numai, cum spun, profesorul de

Roman, cu o nesimțire care ar fi revoltat desigur și pe cel mai placid cetățean al României Mari, mi-a considerat mâneca în tăcere și a întors privirile ostentativ plictisit. Cum, nici patru răni pe câmpul de luptă nu-l impresionau pe acest beneficiar al bugetului patriei? M-a întrebat despre In jure cessio, despre care, mărturisesc, n-am prea știut să-i dau prea multe amănunte, însă am accentuat pe singurul care-mi rămăsese clar de la mica lectură a textului, că la romani militarii ce se distinseseră în război erau scutiți de unele din formalitățile greoaie ale emancipației și ale acestui In jure cessio. Și, rostind răspicat acestea, i-am bravat disprețul din ochi cu privirea mea vulturească, îndesând cotul cu galoane pe masă. Și, închipuiți-vă, acest ambuscat, parcă și-l văd, brun, gras și inexpresiv ca o tobă mare, m-a trântit, vorba aceea, de mi-au mers fulgii, încât, la sesiunea următoare, m-am simțit nevoit să-i parcurg cursul anost nu mai puțin de șapte ori.

Dar înainte de toate trebuie să reamintesc de acel moment al vieții mele, care a fost un punct de plecare al întâmplărilor ce vor urma în aceste destăinuiri. A fost clipa, atât de dramatică pentru mine, când am văzut întâia

oară pe Alba. însă în minutul acela, care mi-a întors după răsuceala lui ațâți ani de mai târziu, eu n-am știut că femeia gravă și mândră, înaltă și încremenitor de frumoasă, care a trecut pe lângă mine, purta numele Alba, nici că purta numele distins de familie, pe care am aflat mai târziu că-l poartă, și nici că în viața noastră cărările ni se vor încrucișa iarăși așa cum ni s-au încrucișat.

Destul că peste tot acest tineret în mijlocul căruia mă găseam și care era îngrămădit dinaintea ușii, cu geamuri întunecate și cu grele zăbrele, a liceului unde trebuia să ne trecem examenul de absolvire, capacitatea, cum îi spuneam noi, o tăcere de moarte s-a lăsat deodată. Eram toți strânși prea devreme. Și intrarea în liceu, ca și în curtea liceului, rămânea încă oprită. Băieți chipeși, îmbrăcați elegant, cei mai mulți cu primul lor costum civil, stăteau pe ieșiturile ferestruicilor ca de cetate ale subsolului clădirii imense, sau în picioare, în grupuri zgomotoase, toți cu grijă de dunga de la pantaloni și toți îmbătați de culorile hainelor civile, cele mai multe - majoritate zdrobitoare - în bleu-marine. Printre grupurile staționare ale băieților, grupurile mobile ale

fetelor, câte cinci-șase, cu mâinile petrecute una alteia pe după șale, parcurgeau îngusta și zgomotoasa tabără, presărând la tot pasul vioaiele și galeșele lor priviri, flori albastre, verzui, ruginii-închise sau negre ca fiorul din adâncul beznelor înfricoșate. Băieții le culegeau cu drag, iar alții, cei mai pirpirii, nici nu se mai uitau la aceste școlărițe, ci rostogoleau bulbucații lor ochi timizi, cu aere exagerate de îndrăzneală, trecătoarelor elegante sau aparițiilor feminine din mașinile fugare.

Se găseau și exemplare distonante, în această exuberanță și nepăsare, chiar pe treptele pline de țărână ale scării de intrare, pe care le acaparaseră din vreme ca primi ocupanți; erau îmbrăcați în haine lustruite de băieți de prăvălie sau în vechi uniforme rebegite. Ei nu vreau să piardă nici ultimele minute, căci răsfoiau atenți prin cărți și maculatoare; din când în când, își șopteau înfiorați, informându-se de vreun membru necunoscut din comisie, pe când dincolo, în grămada nepăsătorilor, se auzeau expresii admirative ca acestea: "Ăla, înaltul și subțirelul? Ei bine, ăla vorbește latinește, domnule!" sau: "Cine, obraznicul ăla gras, de nu-i mai stă gura? Are scrisoare de la domnu'

ministru Duca în buzunar, dragă!"

Și deodată s-a lăsat acea tăcere, comunicându-se din grup în grup ca o fulgerătoare contagiune: trecea ea, Alba. Cu pas de sus, cu o privire care nu se oprea nicăieri, ea parcurgea talazurile de tineret, care se dau în lături ca valurile Mării Roșii dinaintea pasului lui Moise. Fetele înseși și-au strâns florile lor albastre, castanii și întunecate, și-n semne de firesc omagiu le-au aruncat asupra ei, până când a ocolit colțul: în ochii celor mai multe nu era invidia, ci mândria și încrederea în propriul lor viitor, de care nu le mai despărțea acum decât încă vreo două-trei examene. Dar trecătoarea cea minunată nu s-a uitat nici un moment, la nici una și la nici unul; numai eu am izbutit să întorc spre mine un moment ochii ei de nesigură culoare, dar în orice caz teribil de întunecați, și chiar să smulg un zâmbet, ce spun, un adevărat început de râs, de pe floarea buzelor ei.

Dar cum? Dumnezeule, sinistru succes!

Eu o văzusem încă mult mai de departe, dar când a ajuns în dreptul meu, pentru întâia oară mi s-a întâmplat în viață, mâna a început să-mi tremure ca apucată de-un frig nervos și deodată

marile dicționare, de peste 2 000 de pagini al lui Bailly, format în 8, și cel de peste 1 500 al lui Quicherat, au început să-mi joace sub braț: până să întind mâna cealaltă să le opresc, când ea era la un pas de mine, Bailly a și apucat spre caldarâm, de care s-a oprit cu o detunătură spăimântătoare și pe urmă a pornit și Quicherat cu restul de cărți. Ea m-a privit înminunată de această întâmplare, și gravitatea ei s-a scuturat de mai multe ori în acele zbucniri de râs pe care totuși se silea să le oprime.

A devenit oare mai mândră de ea însăși plecând mai departe? Pentru că era evident, după focul din obrajii mei și după urechile mele, pe care le simțeam ca două vâlvătăi, ea și-a dat seama care a fost cauza penibilei stângăcii. Multă vreme în juru-mi a răsunat râsul băieților și al fetelor; ele mă priveau chiar adânc și lung pe sub genele lăsate, dar când vedeau că întorc ochii într-altă parte nu se puteau stăpâni să nu izbucnească în hohote înfundate, ascunzându-și capul una după umărul celeilalte.

In tot timpul examinării, gândul mi-a zburat departe în după-amiaza aceea. Fără să vreau, ba chiar silindu-mă să alung astfel de idei neroade,

nu puteam să-mi explic de ce trecătoarea, care părea nobilă și avută, a tresărit atât de vehement la bubuitura dicționarelor de limbi moarte. De bună seamă, răspunsul e limpede: cine n-ar fi tresărit, când unui cogeamite ofițer, cu trei galoane de rănit pe mânecă, îi scapă atât de aproape două vârtoase cărți din mână, bufnind așa de puternic pe asfalt? Dar mi s-a părut mie... tresărirea aceea, ba da, am văzut bine... era pentru mai mult decât atât... parcă era un zvâcnet de nemulțumire pentru orice zgomot, pentru orice întâmplare nepotrivită cu mersul gândurilor, cu potriveala împrejurărilor pe care femeia aceasta frumoasă le aștepta în drumul ei. A râs ea, fără îndoială, la urmă, și-n râsul ei pâlpâia orgoliul că-i fusese adresat pe neașteptate un omagiu atât de insolit, dar acum, când în sala de examen scârțâie doar tocurile, și ochii pătrund tot mai profund în încâlceala stilului ciceronian, eu văd bine că râsul acela a fost parcă de ușurare, de mulțumire, de bucurie că toată explozia, tot neașteptatul întâmplării caraghioase, n-a fost decât atât ce-a fost, și încă un compliment, un umil compliment al unui biet ofițeraș descins și demobilizat care-și trece un examen în restanță, un stângaci și sincer

compliment adresat involuntar rarei ei frumuseți.

Dar atât și nimic mai mult: ea a plecat cu adierea aceea de teamă care i-a pâlpâit deodată în ochi și-n suflet, a plecat mai departe cu ea, numai acoperită de un zâmbet de mulțumire, de fericire și orgoliu. Nu știu dacă ați văzut vreun copil fraged și frumos pălit de cine știe ce bruscă spaimă și n-ați dorit ca spaima aceea să aibă un motiv real, să nu fie stârnită de-o biată vedenie copilărească, pentru a interveni de îndată, până și riscându-ți viața, numai ca să primești de pe buzele subțiri și din ochii grei un semn de mulțumire, numai pentru a vedea mâinile plăpânde și febrile îndreptându-se recunoscător spre tine? Dar acum închipuiți-vă pe această frumoasă femeie, cerându-vă ajutorul într-un moment de cumplită panică, într-o grozavă derută sufletească? Poate fi ceva mai minunat, mai dulce, mai răscolitor, decât recunoștința unor ochi frumoși de femeie? Eu îmi terminasem, cred, bine tezele la latină și mai ales la greacă (urmasem clasica pentru că prin porturi ajunsesem s-o rup bine în greceasca modernă și, cu toate deosebirile acesteia de elină veche, mi-era grozav de ușor să descifrez

texte și să mă servesc de dicționarul enorm, care mă făcuse de rușine adineaori) și-n așteptarea semnalului de plecare, mergeam cu gândul după femeia care-mi mulțumise cu ochii pentru spontana mea gafă admirativă. Dacă sufletul ei era agitat, drumul ei trebuie să ducă pe cărări întortocheate, mă gândeam, și mă vedeam ieșindu-i dinainte la cel mai greu cot al vieții. Mi-au plăcut totdeauna drumurile complicate, încercate, al căror sfârșit să nu poată fi văzut, nici măcar ghicit, după primii pași. Războiul ar fi fost pentru mine un adevărat amuzament, dacă scena luptelor s-ar fi schimbat zilnic ca-n tragedia napoleoniană. Dar monotonia tranșeelor mă exasperase cu desăvârșire, și toată amintirea acestui formidabil eveniment al vieții mele nu se traducea decât prin miros de pământ și prin imaginea unor băltoace de noroi și sânge: noroioasă glorie!

Acum stăm în odaia asta de școală, pe băncile căreia băieți de oameni așezați se străduiesc să descopere, în încâlceala frazelor antice, drumul cel mai drept al vieții. Eu însumi m-am zbătut adineaorea la fel, pentru un astfel de drum, cu toate că mă îngrozesc de-acum de netezimea și monotonia lui; o, capetele astea toate, tunse sau

frezate, ondulate, pomădate, oxigenate, și dracu' mai știe cum, mă dezgustă literalmente cu încăpățânarea lor de a-și afla, prin muncă cinstită sau mici pungășii pe sub bancă, un rost cât mai clar și o comoditate cât mai sigură a traiului lor viitor. Mi-e scârbă pur și simplu, cu toate că nu mă ridic să apostrofez pe profesor, de mizeria acestor formalități idioate și știu bine că mâine voi veni la fel, să scriu și să mă las întrebat, să mă treacă toate nădușelile în căutarea celui mai bun răspuns, că apoi voi merge mai departe la universitate și voi frecventa regulat și docil pe toți acești grăduitori ai culturii mele, care trebuie să-mi dea o pecete și-o iscălitură, să aplice o marcă standard pe clocotul adânc al sufletului meu.

Textul pe care l-am tradus din grecește descrie primii pași ai lui Ulise în insula nimfei Calipso. Eu știu tot episodul mai departe, și versurile limpezi și armonioase, și frumusețea sentimentelor care se încheagă aci răsună atât de distonant în această incintă de căpătuială, că mă cutremur. "Lăsați-mă după femeia necunoscută, s-o pândesc la colțul străzii, să pătrund cât de puțin în încâlceala cărărilor străbătute de pasul ei majestuos!" imploră ochii

mei pe domnul de greacă cu ochelari de celuloid, cu burtă cât un butoi de zece decalitri și cu degetele pătate de cafeniul trabucurilor proaste pe care le pufăie după program. "Iată unde vă poate duce, bravi băieți, versurile lui Homer", par a grăi ochii lui crăpând de satisfacție și pântecele crăpând de tensiune. Iar băieții scriu de zor, foarfecă dicționare și aruncă sterpe sonde în străfunduri de memorie, pelerini triști ai vieții în drum neogoiat spre idolul lor, idealul lor sfânt, burta domnului profesor sau alte burți, cu cât mai mari, cu atât mai sus pe scara vieții netede și drepte.

Se vede că profesorul de limbi vechi a înțeles rugăciunea ochilor mei, că ne-a permis celor ce am terminat să ieșim. M-am postat la răspântia din fața liceului, pândind în adâncul străzii pe care cotise necunoscuta. Și mi s-a părut c-o revăd, chiar mai repede decât mă așteptam. Era încă departe, însă mersul ei de antică regină mă asigura că nu poate fi altcineva. Aș fi vrut s-o urmăresc pas cu pas din depărtare, să-i prind pe încetul firul nemulțumirilor, poema tristeților ei parfumate cu grelele picături ale tentațiilor și misterului, și gândul mă duce hăt-departe, mă vedeam apărându-i salvator în armură, în

culmea supremei restriști, când ea avu deodată un moment de ezitare, o mașină a trecut pe lângă dânsa, ea a oprit-o și s-a urcat repede. Imbecilul, n-am înțeles dintr-un început că mă cunoscuse de la distanță după enormele dicționare; mașina a prelins bordura trotuarului pe care mă aflam și-n trecerea fulgerătoare n-am văzut decât ochii adânci care mă priveau, poate cu spaimă, poate cu mânie, poate cu batjocură, pe deasupra genții de șarpe deschise în dreptul buzelor și-al feței. E îngrozitor cum omul nu vede încă la apropierea semenului său decât dorința de a face rău, egoismul și interesul, și nici un gând bun și curat nu acordă intrusului care sosește dintr-o altă cavernă.

Am așteptat aci, în locul acestor încrucișări ale soartei cu necunoscutul trecător și incert, zile de-a rândul. Târziu, la o săptămână, o înmormântare somptuoasă m-a înfășurat la o revărsare de ape negre la postul meu de veghe; convoiul venea pe drumul de pe care ea-și luase zborul cu mașina. Mi-am dat seama de la început că mortul e un bărbat, un om cu mare situație, și gândul acesta m-a învăluit îndată, că ea nu e străină de jalnica solemnitate; am cercetat deci cu luare-aminte ferestrele

mașinilor grele și cernite care formau suita, dar chipul ei nu l-am văzut printre gravii și eleganții jeluitori. în schimb, dintr-un grup care se răzlețise puțin de grosul alaiului pedestru, am prins aceste vorbe, pe care, curios, nu le-am uitat, cu toate că nu le-am găsit nici o legătură deocamdată, nici cu funebrul convoi, nici, de bună seamă, cu aceea ce mă interesa pe mine. "Și acum puteți vedea ce maestru este acest Georges Radu Șerban...", tocmai sfârșea unul de vorbit, când au ajuns în dreptul meu. "Eu cred c-a fost avantajat și de ardoarea lui obișnuită, care de data asta s-a preschimbat în adevărată furie...", a răspuns după un moment un altul. E atât de straniu cum eu n-am reflectat mai adânc asupra acestor cuvinte, care m-ar fi adus de la început pe drumul cel bun și, dimpotrivă, ele nu-mi veneau mai târziu în minte, decât ca să ilustreze cât de indiferentă era această ceremonie participanților invitați și cât de indiferentă putea fi banala întreținere a acestora față de cu ceea ce se zbătea în sufletul meu.

Astfel, zadarnic am mai pândit la colțul liceului și la șosea, zadarnic am bătut străzi și cartiere. Zadarnic am așteptat prin hall-urile cinematografelor și vestibulul teatrelor; ciudata

frumusețe trecătoare nu mi-a mai fost dat s-o văd. Cu prilejul atâtor căutări și așteptări, am întâlnit alte femei, pe care, asmuțit de nenoroc, le-am urmărit, le-am cunoscut și m-am înveselit cu ele în intimitate. Degeaba, ochii lor erau limpezi și rostul vieții lor din cele mai lămurite. Degeaba, ea nu era, neliniștea acea delicioasă din privirile ei n-o mai găseam și timpul trecea acum iute, când îmi dam seama și mă uitam îndărătul vieții mele. Am încercat apoi primul examen la facultate și m-am poticnit (ah, nemernicul de "roman" care, cu siguranță, în ascunsul conștiinței lui simpatiza cu nemții, deși toți pretindeau că-și făcuse studiile la Paris, dacă nu era cumva de origine ungurească, așa cum îl arăta fața-i rotundă și ochii mici, negri, jucăuși), pe urmă l-am câștigat și apoi l-am câștigat și pe-al doilea.

în sfârșit, mi-am luat și licența și acum băteam Calea Victoriei ca unul care nu mai avea nici o osteneală de înfruntat în viață; dar ea, ea, zâna neliniștii și a misterului, nicăieri! Nu-mi rămânea pentru potolirea sufletului meu decât să mă obișnuiesc cu gândul că va fi fost vreo provincială în trecere prin București, sau, Doamne! cine știe ce actuală pariziancă,

revenită doar în treacăt prin patria pe care o părăsise de copilă. Și când astfel de presupuneri îmi cutreierau prin cap, îmi venea uneori gândul să răscolesc țara în lung și-n lat, dar ideea Parisului nemărginit mă liniștea îndată ca pe un nebun o găleată de apă cu gheață. Bani de mult nu mai aveam, pentru că leul se rostogolise rău de tot, și scurtă vreme după primele chefuri de capitalist retras la București, cu bani la ciorap spart, am băgat de seamă că vândusem pe nimic viișoara și casa părintească; dar eu știam să găsesc ușor și să duc bine la capăt orice lucru hamalesc, și în privința asta nici Parisul nu m-ar fi înspăimântat. însă acolo eu socot lumea mai călită în nevoi și disperare; pe când aici, unde buna stare mai trona până mai alaltăieri netulburată și unde groaza restriștilor țipă atât de strident, pe toate cărările, în ochii senini și neobișnuiți cu greul, e tocmai locul unui brav cavaler rătăcitor ca mine. Deci, la lucru, în căutarea unui devotament, căruia să mă subjug cu tot sufletul și trupul! Dar unde, dar cum? Durerea plânge pe atâtea fețe, dar eu vreau să fie ceva frumos, complicat și romantic; ar trebui poate să dau și un anunț la ziare. însă toate astea sunt numai

glume gratuite și pure prostii. în gândul meu nu domnea decât o singură femeie și mai cu seamă lumina aceea ciudată din ochii ei. Iar încăpățânarea de-a nu o uita, de a nu renunță la nădejdea găsirii ei, mi-o explicam ca pe o prevenire, ca o asigurare, ca o siguranță nu numai că o voi mai întâlni odată pe femeia asta, dar că, hotărât, ea va întoarce într-un fel sau altul acul care arată perindarea irevocabilă a seninului și gravelor intemperii pe cadranul existenței mele.

Cu toate că urmam Dreptul, știință care nu-mi plăcea deloc, frecventam Palatul de justiție nu pentru a învăța mecanismul proceselor, ci pentru a contempla mizeriile omenești și atâtea taine ale vieții, pe care numai judecățile le pot înfățișa. Eram satisfăcut când vedeam hoți pedepsiși și mă necăjeam de-a binelea când vreun avocat izbutea să găsească o chichiță de amânare, tocmai când sabia tăioasă a sentinței se coborâse la câțiva milimetri numai de gâtul celui tras la răspundere, în loc să mă bucure chichița, ca pe un viitor meșter apărător, în loc să mă facă să murmur și eu de admirație ca gloata de pe băncile din jurul meu, extaziată de acest renghi jucat justiției de-un limbut firav, cu

zâmbet șiret, cu haină demodată și pe figură cu stigmatul bolii de ficat, deplângeam pe reclamatul uluit și deplângeam sentimentul de dreptate, care mi se părea că coboară, din ce în ce mai mult, din conștiința oamenilor, cu cât băteam mai des sălile umbroase și totuși prăfuite și anoste ale marelui palat. Aveam impresia limpede, din ce în ce mai limpede, că magistrați, avocați și legi de-a-mpreună, cu toți și cu toate și-au dat mâna să orbească până la desăvârșire pe zeița cu un biet cântăraș în mână și cu sabie ruginită, și așa destul de strâns legată la ochi. Am înțeles repede în această mare clădire că dacă aș avea vreo nefericire personală din pricina vreunui semen al meu, niciodată nu m-aș adresa aci ca să mi se repare nemulțumirea. Și mă bucurai că nu mai am pe nimeni și nimic în lume de care să mă tem că s-ar putea înfrupta de atâta strâmbătate câtă plutea aci și câtă se cocea pe lungile culoare, în grefele mucede, în anticamerele cabinetelor de instrucție, în sala pașilor pierduți și mai cu seamă în aceasta așa-denumită "Urlătoare", informă și monotonă, al cărei vuiet era destul de compact ca să acopere bine articularea discretă a atâtor nemernicii.

Procesele de fals mă atrăgeau îndeosebi și mă scandalizau achitările vinovaților. Faptele mele trecute nu-mi puneau câtuși de puțin în cumpănă revoltele actuale; să fi fost asta semn că m-am îndreptat sufletește? Nici vorbă că nu, doar la examene prezentam regulat tunica galonată cu ceaprazurile aurite ale minciunii celei mai sfruntate, ale profanării celei mai nerușinate. Nici nu căutam să găsesc în faptele mele trecute și prezente motive de scuză legitimă, deși poate aș fi găsit uneori, și nici nu încercam să le situez față de ceea ce vedeam aci, într-un grad mai benign ori chiar inofensiv. Mă descopeream și eu un păcătos ca toți aceștia, iar ceea ce mă deosebea de ei era numai faptul că în loc să mă bucur de-a valma cu dânșii că ne găsim în bună companie, mă răzvrăteam de-a surda contra lor și contra mea, instinctiv, în fața câte vreunei sentințe cu susul în jos, în vreme ce rațional, mai apoi, mă linișteam că așa trebuie să fie și că eu însumi, în orice caz, nu eram îndreptățit să mă ofensez pentru așa ceva.

Mai ales când auzeam șoapte pe culoare că la cutare magistrat deocheat (vai, și de câți nu mai mergea vorba!) tariful pentru amânare era atâta pentru un termen scurt sau lung, după nevoie,

era atâta pentru o achitare sau o condamnare, după poziția celui interesat era atâta, jubilam, cu nespusă tristețe de altminteri, că nefericitul acela dinaintea barei, învinuit pe nedrept sau fremătând de dorul de a-și vedea drepturile restabilite, nu mi-e frate sau soră, unchi, văr sau chiar prieten. Individ anonim, sufeream mai ușor nenorocirea ce-l păștea și pe care eu o știam dinainte; în cel mai bun caz ea avea să constea dintr-o pierdere de timp atât de mare, dintr-un jaf al avocaților așa de crâncen, că orice idee de dreptate avea să se transforme pentru bietul om într-un fel de satisfacție idioată că și-a zbuciumat zdravăn adversarul, deși el însuși n-a avut o soartă mai bună.

Cu această acră și enervantă dispoziție, pentru viitoarea mea meserie, eu îmi urmam înainte soarta. Regretam că nu am început medicina, poate și aceea mi-ar fi săturat setea mea de tainic și de insolit, dar acum era prea târziu să mai dau îndărăt: mi-era lehamite s-o iau de la capăt cu studiile și apoi eram grăbit să întreprind ceva serios în lume. Ce? Nu știam încă. Să mă fac magistrat nici nu visam; să mă ploconesc pentru a obține un loc mai bun ar fi fost cea mai teribilă josnicie pentru mine: să fii

recunoscător politicianului care a intervenit pentru tine și totuși să juri că vei distribui dreptatea în chipul cel mai obiectiv cu putință, găseam că e o mișelie, o absurditate la care mi-ar fi fost cu neputință să mă pretez; atâta mai trebuie să-mi mai și scontez turpitudinile! Iar într-un fund adânc de județ nu vream să mă duc; știam că acolo trebuiesc într-adevăr oameni purificați ca mine acum și însuflețiți de intențiile cele mai bune, dar nici prin gând nu-mi trecea să mă înnămolesc atât de departe. Și mi-era frică: eu, fugarul din tinerețe, apucat din nou de nostalgiile marilor orașe, nu cumva, în cele din urmă, aveam să pactizez cu monstrul politic, să mă întorc nemernic și umilit la cea mai sinistră Canossa.

Eram doar un incomplet, îmi dam perfect de bine seama. Mă dezgusta nemernicia și nedreptatea, dar aveam oare acum în mine oțelul necesar care să nu se poată înmlădia dinainte tentațiilor? Când, bunăoară, apariția cea frumoasă și necunoscută avea întâmplător să-mi taie iarăși de-a curmezișul drumul vieții? îmi simțeam apoi sufletul muiat încă în păcătoșenie, pentru că mă surprindeam gândind: după ce-mi voi lua licența, n-am să

mai uzez de nici o haină cu galoane de rănit, înțelegând prin asta că n-am să mai mă folosesc în avantajul meu de nici o turpitudine oricât de mică. Dar îmi acordam astfel soroace și asta îmi scădea și mai mult ideea, și așa destul de proastă, ce-mi făceam despre mine. O singură scânteie mai lucea în această țărână imundă și anume gândul că eram un om sincer, gata să proclam: "Toți, cei ca mine deoparte, să lăsăm pe cei buni să judece și să cârmuiască!" Doamne, câte capre albe ar mai rămâne, când noi, cele negre, le-am face în sfârșit loc... Și mai aveam o bucurie: toate aste gânduri, pe care la urma urmei puteam să nu le am, îmi dovedeau că părul caprei care reprezenta persoana mea nu era tocmai-tocmai așa de negru...

în avocatură știam că am să-mi sfârșesc veleatul. Și căutam pe acela care să-mi servească de ideal și îndemn. I-am auzit pe toți, și nu erau puțini cei pe care-i admiram pentru logica neînfrântă a argumentelor, pentru tactica zdrobitoare a momentelor când știau să se servească de aceste argumente, pentru strategia gradației în care le mânuiau. Dar în ochiul lor triumfător, în mijlocul bătăliilor câștigate, surprindeam recele ironiei, opacul vitreg ca un

ochi mort al lipsei de suflet. Chiar când pledau pentru o cauză nobilă, îi puneam numaidecât în locul adversarilor, susținând cu ardoare tema inversă. Și era de ajuns atât: să-i mut cu imaginația dintr-un capăt în celălalt al barei, ca să mă îngrozesc de răceala de cuțit, de lipsa de umanitate a acestor aprige dueluri. Eram înfricoșat mai ales văzându-i cât de puțin se sinchisesc de această lipsă, ba chiar o excludeau categoric din preocupările lor, afectând exclusivitatea așa-zisului adevăr pur, nepăsarea doctorului care străbate cu bisturiul măruntaiele pacientului. Straniu adevăr pur care poate fi dovedit ca valabil pe două fețe contrarii, sinistru chirurg care poate opera și cu ascuțișul și cu mânerul cuțitului!

înfricoșat că nu pot prinde un fir, un singur fir conducător firesc și drept, în această harababură de gânduri și de revelații, mă înfigeam și mai adânc în amintirea femeii frumoase, ce-mi fusese dat să văd doar în spațiul strâmt al unei fracții infime de timp, pe vremea când îmi treceam ultimul examen ideal. Și, lucru extrem de straniu, cu imaginea ei în minte, dădui în sfârșit peste omul care mi se păru, în activitatea lui de luptător al dreptății,

animat de-o flacără mai nobilă, mai sfântă. Sau, în orice, caz: urmând o linie unică. Bizară coincidență!

Ca unul care-mi dădusem o frumușică avere, obținută cu trudă cinstită de niște oameni cumsecade, pe-o biată sumă, pe care nu atât chefurile mele, cât și vicisitudinile economice mi-o aduseră repede la neant, mă socoteam o victimă socială și făceam cor cu cei pe care exproprierea neplătită deloc sau plătită cu preț în plină devalorizare îi adusese în sapă de lemn. Combăteam, așadar, pentru o lege a impreviziunii, care mi se părea necesară, în aceste vremuri, atât pentru efectele-i economice salvatoare cât și pentru moralitatea ei. Cu o astfel de lege mi-aș fi văzut poate reîntoarse casa părintească și viișoara, pe care nu mi le expropriase nimeni, e drept, însă le dădusem în schimbul unei valori ce-o crezusem constantă ca și marfa oferită în loc. Băteam deci cu pumnul în masă contra "feloniei marii finanțe" și contra politicianismului, care bătea monedă și prospicia din devastarea vechii clase suprapuse, amăgite cu hârtii îndoielnice, în schimbul unui imens avut.

Exact atunci dădui, în secția comercială a

tribunalului, de această statură dreaptă și subțire ca o tulpină de brad, de această vorbire impetuoasă și totuși elegantă, deși presărată ici-colo de câte o floricică de stil, uneori și aceasta de mult fanată. De la început simpatia mea alergă spre acest om, el însuși foarte elegant, și a cărui barbă mică, neagră, străbătută de două fire argintii, prelungindu-i figura cu ochii adânci, cu pieliță de fată, îi da înfățișarea unui chip brâncovenesc, zugrăvit pe mănăstiri voievodale. Numele lui, care pe mine mă tulbura într-un chip deosebit, asemeni avea rezonanță istorică. Radu Șerban, numele de familie, căci îl purta așa întreg după al domnului, care pretindea că-i fusese strămoș, stricat însă de pronumele personal, franțuzit după obiceiul clasei din care făcea parte: Georges Radu Șerban. Așa prinsei șoapta vecinilor din bănci. Prima dată crezusem că e vorba de un boier despuiat de avere, care vroia să dovedească judecătorilor că acei care-i ajutaseră moșia se întrecuseră cu gluma; chiar glasul lui se arăta dojenitor puțin, invocând meritele familiilor boierești în cultura și economia țării, dacă de celelalte evenimente ale trecutului nu se mai ține seama. Dar când intră

apoi, cu o siguranță, de sine uimitoare, într-o serie de considerațiuni juridice, pe care eu însumi nu le pricepui decât pe jumătate, și când văzui că toată argumentația lui se referă la un alt nume boieresc: Râul Ipsilant, înțelesei că e vorba de un avocat. însă cum? Georges Radu Șerban! Judecând după chip și prestanță, trebuia să fie om în puterea vârstei și nu un debutant. Or, eu cunoșteam, cred, toți avocații de seamă ai baroului, pe toți, deci, care puteau vorbi chiar cu mai puțină bogăție retorică, argumentație juridică și îndârjire bătăioasă ca acesta. Poate va fi fiind de la Iași, vreun profesor universitar gândeam, sau din alt oraș mare: Brăila, Galați ori Ploiești, acest om despre impetuozitatea căruia prinsesem zvon demult, la o întâmplătoare ceremonie funebră. Dar aș fi înțeles atunci ca să pledeze la Curte, în apel sau recurs, dar nu la Tribunal; și-apoi, cuvântul lui curat muntenesc, ba chiar oltenesc sadea, nu mai lăsa nici o îndoială că nu putea veni de dincolo de Milcov. E un avocat nou, aflai pe urmă. A început de câțiva ani (?!) și de la început s-a dovedit un bun vorbitor și un om de studiu temeinic. Era mare proprietar și un priceput agronom cu întinse învățături de

specialitate. Dar când moșiile i-au fost ciopârțite zdravăn, s-a apucat de meșteșugul dreptului: avea o licență veche și un doctorat neterminat dinainte chiar de a se dedica agronomiei. Imediat după război și-a întregit titlul cu o teză răsunătoare la Paris și iată... "promite grozav".

M-am apucat stăruitor să urmăresc cariera aceasta bizară. O, în sărăcie lucie nu rămăsese urmașul domnului care a urcat tronul lui Mihai Viteazu. Moșie mai avea destulă și cunoștințele lui de bună seamă făcuse dintr-însa o grădină. Dar spre a se feri de noi surprize sociale, și-a împărțit munca de câmp cu cea de bară; pământurile lui erau în preajma Bucureștilor, în Valea Prahovei, unde îi rămăsese însemnate întinderi petrolifere și pe Neajlov. La cele din Oltenia renunțase definitiv în schimbul concesiunilor ce i se făcuseră dincoace.

Georges Radu Șerban - ar fi putut să-și zică și Basarab, dar încă din vremea bunicu-său familia renunțase la acest nume, pe care-l acaparaseră atâția cvasi sau chiar neîndreptățiți - proceda cu adevărat boierește și în avocatură. L-am urmărit din sală în sală, din instanțele mai puțin însemnate până la înalta Curte. între cauzele pentru care interpunea talentul și vitejia lui de

luptător cu fibre adânc atavice era o legătură, un sens, Rara avis, mai bine zis unica avis, era în avocat care păstra o atitudine. își apăra clasa lui socială, cu energie și tactică, de valurile tot mai nedomolite ale dezastrului. L-am zărit, desigur, pledând și în alte procese, fără nici o legătură cu exproprierea; dar și într-acestea mi se părea că-și alege totdeauna poziția cea nobilă, pentru că dreaptă, pentru care făcea să-și încrucișeze tăișul priceperii cu adversarul.

Dar ce săvârșea omul acesta în procesele agrare era o deplină minune; ce amploare le da el unor chestiuni care în genere păreau anoste și fără culoare!

Le ridica la proporții înfiorătoare de tragedie și de epopee, le găsea totdeauna complicații de înaltă logică, dinaintea cărora reprezentanții ministerului dădeau pas cu pas înapoi, până la înfrângerea finală. Uneori statul sau obștile țărănești își întăreau puterile, cerând concursul temutelor celebrități ale baroului; a fost o mare îngrijorare pentru mine când am asistat la prima luptă deschisă în acest fel. Dar pe urmă aveam o plăcere să văd cum viteazul acesta răstălmăcea articolele legilor ca pe niște complicate figuri de floretă, învingând adesea, fiind străpuns și

doborât onorabil de cele mai multe ori.

Era dreaptă și sfântă împroprietărirea țăranilor: eu însumi strigasem astfel de atâtea ori, îndată după război. Dar ea trebuia făcută cu dreptate și înțelegere. Ș-apoi, chiar în cazurile nedrepte, mă simțeam grozav de înduioșat văzând pe omul acesta, încolțit din toate părțile, menținându-se elegant pe poziție și știind să cadă așa cum vor fi căzut strămoșii care i-au adus fală numelui: până în ultima clipă, a năruirii totale, el brava cu îndârjire pe cei care-i doborau casta și prăbușeau epoca faimei boierești, ochii lui erau luminați până la urmă de o credință dârză și era uimitor să vezi această zbatere titanică, de parcă s-ar fi încercat, cu toate forțele lui sleite, un singur biet om, să salveze cu pieptul lui de la înec o corabie imensă. Pe urmă, figura răpusă se brăzda de-o grea dâră de restriște; parcă era o adâncă tăietură de spadă din mijlocul frunții până-n rădăcina nasului și-n negrul bărbiei. Și uitătura lui de dispreț era azvârlită întreagă adversarilor, Curții și insensibilului public asistent: o, cum ar fi poruncit el atunci să fie bătută cu biciul această grămadă de netrebnici. Spumega neputincios și crunt, cruntătura asta

care avea să mă urmărească apoi până și-n adâncul viselor, și atunci vedeam această minune a minunelor în hodorogitul Palat al justiției românești: un avocat care știa să sufere pentru o cauză pierdută, nu un simplu actor care-și scotea masca îndată ce-a rostit ultimul cuvânt, spre a cerși aplauze vulgului.

La un an și jumătate după descoperirea lui Georges Radu Șerban și la vreo două luni după luarea licenței - era un făcut cu potrivirea aceasta între examene și marele eveniment al vieții mele - femeia nespus de frumoasă pentru mine și cu mândru mers regesc îmi încremeni iarăși ochii. Fulgerul a căzut pe o stradă retrasă și boierească pe unde eu tot îmi mai loveam piciorul de caldarâm, din obișnuință, căci tot cam la data întâlnirii lui Georges Radu Șerban îmi luasem orice nădejde și mă cufundasem în misterele dosarelor și ale articolelor de lege. Automobilul, pe care-l văzusem ieșind dintre aripile unei porți de fier, cu zece case mai la deal, a venit lin spre mine și a stopat drept în fața mea. Și să mai crezi că nu există o înlănțuire a lucrurilor, o stranie înlănțuire ale cărei verigi le vezi încolăcindu-se una de alta după spații de ani sau poate de decenii. Mașina

ă stopat și șoferul a sărit îndată și apoi a rupt-o la fugă înapoi. A fost uitat ceva acasă?... Prin deschizătura ferestruicii lăsată, căci era acum un noiembrie dulce și ruginiu, am revăzut-o. Am rămas locului, cu picioarele lipite de pavaj, pietrificat. Ea m-a privit cu indiferență și în fața insistenței mele a întors capul plictisită. Pe urmă m-a privit din nou și parcă am citit un oarecare interes bine disimulat în creșterea imperceptibilă a ochilor ei. M-a recunoscut? în prima clipită am crezut-o, dar pe urmă, când a început să privească iarăși pe fereastra dimpotrivă ca și când eu nici n-aș fi existat, m-am îndoit. Oare atât de puțin să mă păstreze în auzul ei ecoul enormelor dicționare rostogolite de sub brațu-mi paralizat! Adică de ce atât de puțin?... Deloc, deloc, deloc... Nici o amintire, nici o firimitură de amintire din acel bubuit de grenadă, care de-atunci a răsunat de atâtea ori și atât de puternic în urechile mele, prefăcându-mă în bucăți de rușine sau făcându-mă să cresc însuși în brațe și-n suflet la gândul că i-am adus involuntar omagiu, o floare de mulțumire spontană și alta cu miros mai adânc de orgoliu satisfăcut. Și astăzi, acum, cum răsună de haotic în urechile mele bufnetul acela de demult! Mă

uit cu ochii care sorb zarea ca ventuzele să văd după care anume zid o să reapară șoferul, și număr primele case, până într-acolo, ca măsurătoarea să-mi fie și mai sigură la ivirea lui. Și când aceasta se întâmplă și privirea mi se îndreptă triumfal către ea, îi surprind coada ochiului spre mine, îngrijorată de pricina interesului pe care mi l-a câștigat lungul străzii. Cadența grăbită a pașilor șoferului o face să strângă buzele într-o mișcare de înțelegere și deplină nemulțumire. Și acum nu mă mai privește nici cu coada ochiului și nici măcar șoferul nu-mi aruncă vreo privire. Pe urmă mașina neagră și lucie pornește iar fără nici un zbucium, fără nici o burzuluiala de motor, cu șuiet lin, așa cum venise; pântecul ei larg, de rață leșească, pe roatele scurte, și această pornire fără opintire și zgomot, toate mă fac să mă simt umilit și josnic și cu rădăcini mai adânci în trotuarul de care înțelenisem; apoi, când totul dispăru, mă simții parcă ușurat de-o grea și umilitoare povară, îmi privii ghetele puțin scâlciate de noua pingeleală, dunga de la pantaloni crescând ca o creastă deasupra genunchiului și luciul pardesiului meu scurt, bine periat; și efluvii de voință și de

încăpățânare mă podidiră din toate adâncurile lăuntrului meu. Pornii cu pași siguri spre a unsprezecea poartă, ale cărei canaturi grele un îngrijitor în vestă și cu șorț alb de abia le închidea. Și pe emailul unei firme discrete, încrustată în ornamentația de fier a gardului, citii așa de orbit, ca și de reînnoirea minunatei apariții: Georges Radu Șerban, doctor de drept de la Paris, avocat. Cons. 9-l1 V2 a.m.

Era o casă retrasă de înaltul portal metalic, la mai mult de douăzeci de metri. O grădină în miniatură, tăiată la mijloc și pe margini de alei largi cu piatră galbenă în pătrățele mărunte, poate mai primea razele soarelui numai în zilele din preajma imediată a solstițiului de vară. înaltele imobile vecine, care porneau chiar din trotuar, aruncau în restul timpului o netulburată umbră. Clădirea în piatră sau zugrăveală sură, era greu de distins ce anume, părea rece și impunătoare. De proporții respectabile, n-avea decât câte o fereastră de-a dreapta și de-a stânga intrării negre în fier; iar etajul, asemeni, o ușă la mijloc cu balcon mic de fier negru din care se lasă asupra parterului un felinar cu sticlă mată fieruit așijdeiri și iarăși câte o fereastră mare de-o parte și de alta. Doar persienele grele

și brise-bise-le dinăuntru dau căldură și viață acestor ochi de cristal, de-o transparență vie și scormonitoare, de izvor. Treptele largi și lungi de piatră urcau puțin deasupra solului; la nivelul lor, de o parte și de alta, vegheau din adânc geamurile zăbrelite ale subsolului.

Acum era după-amiază și prin urmare n-aveau loc consultații; când omul de serviciu pieri pe una din aleile laterale, totul muri dinaintea acestei locuințe cu atâtea sulițe negre și chenare de doliu. Acum văzui și cele două felinare de-o parte și de alta a porții de fier; asemeni paralelipipedice, îngustându-se spre bază, din geam mat și fier negru, forjat, cizelat artistic ca la înmormântările clasa I.

Aș fi vrut să mă îngrozesc de aspectul acesta funebru, ca și de disprețul stăpânei și al slugilor; nici argatul care închisese poarta nu se uitase la mine, cu toate că mă oprisem net în fața lui. Aș fi vrut să plec cu gândul că în acest mormânt luxos nu este și nu poate fi chip de pătrundere pentru un om viu și plin de planuri strașnice pentru viitor ca mine. Bărbuța neagră, tăiată de două fire argintii, a lui Georges Radu Șerban îmi apăru apoi în minte cu aspectul ei inactual de tablou mural din mucede biserici. Un miros de

untdelemn, de candelă și de tămâie îmi umplu deodată nările și văzui pe Georges Radu Șerban mânuind o spadă autentică, zbătându-se și tăind în gol, de-a surda, dinaintea jilțurilor înalte ale înaltei Curți. Ce apăra Georges Radu Șerban în fața acestor rânjete vii și omenești: pe morții din strada asta tăcută, fără nici o suflare, pe care mă apucai s-o parcurg de la un cap la altul, doar oi da de vreo vietate oarecare. însă nimic, nici o mișcare, nici un zgomot; din când în când, porți largi ca de enorm cavou se căscau lin și fără nici un scârțâit și câte-un automobil prindea deodată să alunece pe asfaltul aleii mortuare, fără nici un zgomot, ca-n lumea de apoi. Apoi iarăși liniște deplină, încremenire.

Tocmai către un capăt, dădui în dosul zăbrelelor de un uriaș câine-lup, odihnindu-se pe pântece și lăsând să-i spânzure dintre armăturile ascuțite ale dinților o limbă lungă și roșie, ca o panglică. Nici el nu se uită la mine, dar nu mă lăsai până nu-l asmuții și nu-l repezii năprasnic împotrivă-mi; îl făcui să muște zăbrelele groase cu dinții lui teribili și plecai satisfăcut că, în sfârșit, trezisem o viață în această cetate a morții. Și abia atunci frumoasa din basme, pe care o găsisem dormind în

pădurea fermecată, îmi reveni cu râsul ei fricos și satisfăcut de demult, cu mersu-i regesc, cu adâncurile de viață și teamă din ochii de culoare incertă și înnegurați. Și toate nedumeririle, și toate întrebările, și toate visurile și hoinărelile cu gândul, și toate restriștile și deznădejdile, pe care minutul trecerii ei pe dinaintea-mi mi le lăsase pe atât amar de timp în suflet, izbucniră deodată în clocot și țâșniră cu furie de abur, sub mare presiune, în văzduh. Gânduri mari și bătăioase îmi fulgerară încă nedeterminate prin zările creierului așa cum licăresc în profunduri indecise semnele furtunii potopitoare în nopțile de vară. Seva dorinții mă podidi din toate părțile și ea era una cu seva dorului de luptă, care trebuie să te ducă la liman. Fatal, chipul luptătorului cu spadă, care lovește în van, iarăși se aprinse viu în cadrul minții mele: domnul Georges Radu Șerban mă aștepta dinaintea casei cu sumbră fațadă. Și-mi examina cu buzele boțite de scârbă ghetele scâlciate și dunga pantalonilor, care se înălța ca o creastă deasupra genunchilor. Dar domnul Georges Radu Șerban primea să se bată cu unul ca mine și asta era prea mult, era tot... Castelana cu ochi

înfiorați de-o teamă, al cărei rost acum părea că se deslușește, n-avea decât să privească din dosul grelelor persiene prin străveziul de izvor al cristalului. Doamne, care? din dreapta sau din stânga? - această luptă inegală dintre un elegant meșter al armelor trecutului și-o haimana, revenită de prin porturi și-abia scăpată de pușcărie, care n-avea decât brațul gol și dârz, dârz ca tinerețea clocotitoare.

Trei zile dădui târcoale casei cu sumbră fațadă, cum aveam s-o numesc de acum înainte. Tot timpul mă ferii dinaintea puținelor ferestre; stăteam mai mult prin fața locuințelor vecine, pândind să văd cine intră și cine iese din bizarul dornicii. Dimineața văzui într-adevăr unii clienți sunând la poarta avocatului: erau de obicei stranii figuri dărăpănate, elegante perimate, haine ultraperiate și bătând în verzui, ca ale mele. Pentru acești strigoi se războia Georges Radu Șerban; pe ei, sau măcar pe câte unul dintr-înșii vrea el să-l repună nu ceva mai sus decât ajunsese acum, cum i s-ar fi cuvenit poate, dar

în vechi măriri, stăpân al altora și al lumii. Și căscai ochii până la refuz dinaintea unui tânăr destul de trecut, cu capul înfundat până aproape

de sprâncene într-o adâncă pălărie tare, în pardesiu subțirel cu talia sus, modă care apusese de mult, trăgând totuși după dânsul, de un lănțuș de metal, o javră pipernicită și păroasă, cu smocuri de păr sur picurat cu alb căzându-i în ochi. Cuadragenarul - nu putea fi mai tânăr, dacă-l priveai mai atent - cu aer de flăcău avea desigur oarecare eleganță în mers și-un surâs fin și binevoitor, dar întreaga lui persoană respira ceva apus și demodat. Fu pentru mine o adâncă mirare, cum slujitorul nu-i opri dobitocul afară și-l lăsă să fie înghițit o dată cu stăpânul de ușa mare, cu geam mat ca și al felinarelor mortuare, și cu ornamentații de fier negru, îmbinându-se sepulcral cu florile, și mai mate decât restul, ale geamului însuși.

Dar curios, în zilele astea pe dl Georges Radu Șerban nu-l zării, nici măcar ducându-se la tribunal, cu toate că odată mă urnii de pe tăcuta stradă abia pe la cinci după-amiază, să-mi potolesc foamea care mă ghiontea cu disperare. Și n-o văzui nici pe ea: automobilul cel elegant ieși și reveni doar o singură dată, dar gol; îl trimiseseră poate tot la vreo înmormântare a cine știe cărui scăpătat de aceștia, pe care Dumnezeu îl iertase definitiv, sau dracu' să mai

înțeleagă! Știu că inima îmi sări din loc când porțile se dădură în lături să-i dea drumul: și când îl văzui gol, parcă scânci ceva în sufletul meu. Se duce s-o ia! strigai și așteptai înfrigurat ca, la ultimul examen de Roman, cu profesorul care nu vrea să țină seama de galoanele răniților de război. Și el reveni tot gol, de-mi venea să mă reped cu capul în drevele de fier ale grilajului.

"Ah! trebuie făcut ceva!" îmi spuneam.

Această pândă idioată dinaintea casei mi se păru acum de-o stupiditate atât de caraghioasă și de inutilă, că-mi fu frică de astă dată să nu mă revadă vagabondând pe aci și așteptând-o. Pornii cu pas grăbit, șoptind cu disperare ca să umplu vidul din suflet: "Trebuie făcut ceva, trebuie făcut ceva". Dar ce? Și cu fiecare nou pas pătrundeam și mai mult în golul de care mă temeam.

Groaza de acest gol, de neantul care se interpunea între mine și femeia care mă stăpânea, peste voința ei, mă înnebunea literalmente și mă făcea să clănțănesc înainte, cu glas articulat, spre uimirea îngrijată a trecătorilor: "Trebuie să fac ceva", deși nu-mi trăsnea nici-o iotă prin minte din ce aș fi putut,

din ce-ar fi fost de făcut și gândit. Și, drace, de ce acest neant cumplit și negru, ca abisul de la marginea lumii? când stăteam amândoi și ne întâlnisem doar în aceeași lume, în această lume? când ea locuia pe strada asta, la câteva sute de pași de aci și acum vorbea cu altul, poate cu domnul cu pălărie tare și cu o biată javră legată de lanț? Și ce poate fi ea lui Georges Radu Șerban? Soție, sau mai degrabă fiică... Hotărât, avocatul, dacă nu atinsese jumătatea de secol, mult nu mai avea de bună seamă. Iar ea putea foarte bine să se afle și sub douăzeci și., cin... la naiba, dar putea să-i fie și soră... la urma urmei chiar soție de i-ar fi fost, he, he,... ce dracu', mare lucru ar mai fi fost și asta: soția avocatului Georges Radu Șerban, boier vechi și domn creștin, apărător al dezmoșteniților soartei. Un avocat ca mulți alții, cum puteam fi și eu la urma urmei... în orice caz, domnule, onorate domnule Georges, soția dumitale îmi place și ce ești dumneata mai mult ca un avocat... Iată, mâine am să trec pe la secretariatul facultății și am să-mi scot diploma de licențiat - o fi terminat odată ministerul ăla cu iscăliturile! - și-n aceeași zi, dar exact în aceeași zi, adică 17, ba nu, 17 e azi, 18

noiembrie, domnule Georges Radu Șerban, voi merge la baroul de Ilfov și mă voi înscrie... Și cu începere de mâine vom fi colegi, domnule Georges Radu și cum mai te cheamă... Ei, ce atâta mare lucru...

M-am înscris într-adevăr în barou și pe urmă am dat raită prin sălile tribunalului și-ale curților, să dau de colegul meu cincantenar și să-l sfidez. Ha, ha, asta era tare nostim: ei bine, Georges Radule Șerban, unde ți-e hlamida de domn? Strămoșii tăi tăiau și spânzurau pe oricine ar fi vrut. Pe mine dacă m-ar fi știut că-mi ridic ochii păcătoși la doamna, la doamna țării, cruntă perspectivă m-aștepta: călăul întâi m-ar fi jupuit de viu și m-ar fi umplut cu paie, după obiceiul pământului, ca să-mi contemplu singur imaginea din viață; pe urmă ar fi tras de sfoară de sus în jos, ca să mă ridice cât mai sus, lângă cuiul spânzurătoarei, să mă contemplu de-acolo și mai bine, cu limba căzută printre dinți, ca o panglică roșie, ca a câinelui din curtea boierească. Pe vremea aceea eu nu eram decât un simplu câine, un biet câine nici măcar boieresc; dar acum suntem colegi, domnule Georges, să mori de haz numai auzind. Și voi lua procese țărănești contra expropriaților

dumitale, contra acestor bătuți de nenoroc și de capriciul timpului; să știu că plesnesc ca broasca din fabulă, umflat de învățătură, dar voi pierde noapte de noapte ca să studiez și să învârtesc pe degete codurile și pandectele. Eu îți făgăduiesc că numele meu se va face auzit în casa dumitale, domnule Radule cel Frumos, cum se mai numea celălalt strămoș al dumitale.

Mi-am găsit în sfârșit adversarul în fața înaltei Curți. Aștepta la strana lui, înfundat în jilț. Cu ochii închiși, cu capul pe piept, cu firele negre ale bărbiei prinse pe piepții cămășii părea că doarme somnul de veci al unui mitropolit. Aștepta ca preopinentul său, o forță a barei, să termine; și ascultându-l numai pe acest preopinent, din cuvântarea căruia, la fel ca și pe vremea când eram student, nu înțelesei iarăși decât lucruri răzlețe, fără legătură, mă închipuii în locu-i și închipuii pe Georges Radu Șerban în locu-mi, nici măcar înțelegând pe jumătate, din câte ieșeau din bărbuța mefistofelică a rivalului temut. îl executam, așadar, maestru în cadența focoasă a pledoariei acestui drac juridic simpatic, în pielea căruia mă credeam; iar urmașul de domnitori își lăsa capul brâncovenesc să cadă și mai adânc sub securea

argumentației. îl aneantizasem.

Dar deodată se făcu o tăcere, pe care, spre rușinea mea de june avocat, nu o prevăzusem: nu-mi dădusem seama că vorbitorul era tocmai la încheiere. Georges Radu Șerban se ridică mai târziu dinaintea magistraților muți și solemni. Și începu foarte încet, mi se părea nespus de curios cum niște judecători așa de bătrâni pot auzi o cuvântare atât de în surdină. Dar glasul prindea putere încetul cu încetul pentru a se opri apoi la o tonalitate mijlocie, ca a celor la care puterea și siguranța de sine striga în locul vocii. Ascultam atent să supun unui examen critic avutul științific al rivalului meu; vream să văd adică de care parte cade mai greu talgerul în cântarul neînțelegerii mele. Cu cât Georges Radu Șerban avea să fie mai puțin ermetic decât celălalt, cu atât acul balanței va indica mai bine sărăcia bagajului său juridic; cu modesta mea licență, un alt criteriu de apreciere mi-era cu neputință de găsit. Și forțându-mi literalmente luarea-aminte, constatam cu groază că biata mea atenție alunecă teribil pe de lături: acele ei subțiri nu se prindeau deloc în angrenajul solid al raționamentelor dezvoltate. Mă mișcai îngrijat în fața imensului drum pe care aveam

să-l parcurg până a ajunge la Georges Radu Șerban; cu cât cuvântarea lui se desfășura mai în adâncime, cu atât mă simțeam mai uluit, mai îngrozit, mai zdrobit. Atâția bolovani din vechi cutremure, atâtea piscuri latinești, atâtea stânci ale doctrinei, atâtea ape perfide ale jurisprudențelor invocate se înălțau teribile de-a latul drumului ce aveam să urmez până la casa sumbră. Mă ridicai amețit când el termină și-l urmării prin toate culoarele, cum înainta încurajat de secretar și clienți; mă țineam după dânsul sărmănuț și înfrânt, ca după un părinte aspru, copilul care-și simte totuși viața cumplit de legată de mâna pedepsitoare. îl urmării tot astfel și în zilele celelalte.

Prin toate sălile de audiență și prin toate coridoarele se rostea numele lui Georges Radu Șerban ca al unui avocat mare. Iar nemernicia mea îmi reieșea și mai evidentă din nepriceperea pe care mi-o constatam pe zi ce trece, audiind și alți avocați, incomparabil mai mărunți, și din umilințele la care mă supuneau până și justițiabilii: un cetățean rotofei, cel dintâi la care mă adresai chiar eu, refuză să mă ia apărător gratuit la cea mai îndepărtată de centru judecătorie de ocol, de unde plănuiam să

întreprind marșul triumfal înapoi spre înaltele secțiuni ale Curții și spre strada funebră a lui Georges Radu Șerban.

Mă năpusteam noaptea cu furie asupra volumelor grele pe care le cumpăram cu prețul a mari sacrificii de la anticarii de lângă chei. Pentru că eram într-adevăr clădit pe scheletul vârtos al unei neînfrânte voințe și ambiții; dar dinții lăcomiei mele intelectuale se înfigeau ca în săpun în talmudismul autorilor moderni, și ochii mi se închideau de neputință dinaintea vastității documentare a tomurilor celor vechi. Pe urmă aflai din șoapta publică o noutate (pentru mine) care mă făcu să holbez cei mai uimiți ochi care s-au holbat vreodată: temutul avocat ucisese în duel acum trei ani pe un alt purtător de nume istoric: Tudor Buzescu, bogătaș, cu mari capitaluri în întreprinderi, și membru în multe consilii de administrație. De bună seamă că prima mea grijă fu atunci să aflu dacă Tudor Buzescu nu locuise cumva într-o anume parte a orașului, unde văzusem cândva o impunătoare înmormântare, și dacă duelul n-avusese cumva loc din cauza vreunei femei. Și aflai că într-adevăr Tudor Buzescu locuise în preajma liceului unde-mi trecusem examenele și

că era un bărbat superb, un renumit sportiv și o inteligență suplă și fină, că femeile se prăpădeau după chipul lui voluntar, semeț și totuși cu trăsături atât de regulate, deși adânci; totuși, că nu o femeie fusese pricina acestui duel, ci o simplă neînțelegere de club, crescută cu timpul și care izbucnise la un moment dat într-un violent conflict.

Am zâmbit atunci în sine-mi cu adânc înțeles și am urmat și mai departe investigațiile: nu mai încăpea nici o îndoială că neînțelegerea de club, urmată de violentă ciocnire, avea o cauză mai adâncă, o cauză care scăpase tuturor, dar care mie, simplu spectator întâmplător al acelor împrejurări trecute, nu-mi putuse scăpa.

Aflai însă mai departe că cei doi combatanți nu fuseseră niciodată prieteni, nici înainte, nici după însurătoarea lui Georges, care se petrecuse acum șase ani. Erau și adversari politici, și moșteniseră împreună disprețul și surda dușmănie reciprocă de la părinții respectivi, încurcați pe vremuri și într-un greu și lung proces. Pricina se sfârșise ceva mai înainte de sorocul vieții celor doi adversari îmbătrâniți în luptă; o câștigase tatăl lui Tudor, care muri apoi îndată după aceea. Averea lui se împărți la cei

doi moștenitori: casele din București, depozitele și toată averea mobiliară o luă Tudor, iar imensele moșii oltenești, un frate al lui mai mare, care le tocă apoi repede în ultimii opt ani antebelici în petreceri monstre prin străinătate.

Neamul Buzeștilor se exproprie astfel de pe pământul strămoșesc, fără zbatere și revoltă - cum se întâmplă cu nemernicii de boieri ce-și păstrară și munciră avutul până după război - în curgerea lină a unui vis de fericire, în preajma ruletei din Monte-Carlo, ori dinaintea sticlelor cu vin centenar, care fac să se umple de un luciu aparte ochii curtezanelor cu păr roșu sau blond. Așa se duse și pământul câștigat de la Șerbănești, pe nimic; Georges ar fi vrut să-l răscumpere din pietate filială, căci locul acela fusese mult drag părintelui său, însă risipitorul, din răutate (probabil, tot pietatea filială îl îndemna la astfel de răutate), îl petrecu unui îmbogățit acaparator. Nu desigur din acest motiv Tudor începu să deteste pe cel care-și bătea joc de un nume și de o moștenire sfântă; ci întreaga risipă el nu i-o putu ierta fratelui său, cu atât mai mult cu cât repetatele înstrăinări le săvârșea fără veste și parcă în dușmănie. De aceea, în ajunul duelului, Tudor

avu grijă să-și lase întreaga avere pentru binefaceri și nici o centimă fratelui mână-spartă, lovit cumplit de această pedeapsă, pe care n-o aștepta chiar atât de radicală și de cruntă: mulți însă șopteau că bezmeticul așteptase la poarta sanatoriului vestea morții ca pe o sfântă salvare și că pătrunsese în casa frate-său mult mai repede ca oamenii legii. Testamentului desigur nu mai putu să-i facă nimic, căci el fusese dat din ajun de luptă sub formă autentică la tribunal; dar tot ce căzu sub mâna lui de prin cutii și de pe etajere umplu la moment buzunarele-i și servieta încăpătoare. Servitorii declaraseră chiar că-l văzuseră în mai multe rânduri revenind sub chip de frate îndurerat pentru a face inspecția birourilor și a casei de bani, dar instituțiile legatare renunțară la investigații când se putu vedea ce mană imensă le revine din bănci și acțiuni nominale. Așa că Buzescu, supraviețuitor cu pronumele, întru ironia soartei, Preda, se alesese și el cu ceva de pe urma morții fratelui său, la a cărui înmormântare, în chip de mândră dezaprobare (gurile rele șopteau: pentru a da impresie că nu găsise mai nimic în casa mortului), nu participase; cu toate că, dacă ar fi fost întrebat

amical și discret, cum face de o duce acum, dacă nu atât de bine, în orice caz, destul de convenabil, mulți credeau că de bună seamă n-ar fi știut să răspundă.

Atât de multe lucruri aflai ducând cercetările până la extrema limită, adică până la testamentul lui Tudor Buzescu, pe care trebui chiar să-l citesc, pentru a vedea, nu cumva se găsește într-însul vreo dispoziție subtilă, suspectă, însă revelatoare, oricât de puțin, a ceea ce mă așteptam eu, și nimeni alt, absolut nimeni, pe cât înțelesei, nu bănuia. Dar nimic, nici un semn, nici un indiciu, cât de slab; însă tocmai lipsa asta, căreia îi găsii o mie și una de explicații, mă convinse în cele din urmă și mai temeinic că numai eu singur dețineam adevărul întreg, în afară de cei închiși în sumbra casă. Cât despre rest, faptul că Georges Radu Șerban era, pe lângă avocatul de frunte, și un strașnic mânuitor al armelor, floare la ureche, cu toate că eu nu știam să mă bat cu altceva decât cu pumnii și cuțitul, ca toate haimanalele de taverne.

Faptul că n-am dat până acum crezare gândului care, întărit de atâtea grave aparențe și tentat de puterea magică a acestei

perspective, mergea până la presupunerea unei ignorante totale din partea domnului Georges Radu Șerban asupra drumurilor străbătute de soția sa prin preajma casei lui Tudor Buzescu în preziua duelului, n-a fost deloc de natură să mă descurajeze, ca într-o bună zi să-mi strâng cu putere dinții și să mă prezint temutului avocat. Toate evenimentele acelea avuseseră loc demult. Tudor Buzescu nu mai era acum cel mult decât o fantomă (și asta, spun drept, cu toată predilecția mea pentru mister și încurcături nu mă întrista deloc, ba dimpotrivă), iar ceea ce mă atrăgea acum spre casa cu funebră înfățișare era frăgezimea unei zâne albe, închise ermetic într-un decor de doliu. Mai tragic mister decât al acestei grele încarcerări benevole - doamna putea doar ieși ori de câte ori dorea - nici că putea fi altul, pentru că, iarăși din investigațiile mele prin anticamerele diverselor petreceri boierești și din cronicile mondene cu ani în urmă ale gazetelor bucureștene în limba franceză, stabilii ușor că soții Radu Șerban erau foarte retrași și doamna (al cărei pronume tocmai îl aflasem) Alba nu se împărtășește câtuși de puțin din bucuriile zgomotoase ale vieții, la care strălucirea sa i-ar

fi dat un atât de larg drept. Iubea ea până într-atâta pe soțul ei? Dar atunci ce-au însemnat toate acele împrejurări ale trecutului, care doar mie, martor involuntar, îmi glăsuiseră atât de elocvent, așa cum îmi glăsuise apoi nopți de-a rândul acest chip dulce și mândru, chemându-mă cu glas ispititor de sirenă, pentru a mă izgoni apoi crunt și neîndurător când ochii mi se ridicau plini de nădejdi spre minunata-i făptură regească. Sub umilința acestei a doua înfățișări a închipuirii mele și, de bună seamă, aţâţat de ea, am pătruns în sfârșit în casa lui Georges Radu Șerban. Doamne, câte târcoale n-am mai dat atunci acestei case pentru a mă retrage apoi înfrânt, doar că mă vedeam în fața porții severe; degetul se apropia tremurând de butonul soneriei și apoi cădea paralizat. Numai ideea că poate am și fost ochit de cei din casă și că mă cercetează uimiți, își bat joc de mine sau sunt îngrijorați de această nehotărâre, m-a făcut în cele din urmă să apăs, dar mai mult ideea că ea stă în dosul grelelor persiene și râde... ca atunci. I-am răspuns cu glas stins valetului, care m-a condus, pentru că era doar ora de primire, și trebuia să mă conducă. Și-n sala de așteptare, monumentală și luminată parcă artificial prin

geamurile de deasupra, stăteam într-un jilț greu și închideam ochii din când în când, poate de grozavă mirare sau poate de grozavă fericire.

Încăperea asta înaltă și destul de largă începuse să mă apese: simțeam atmosfere peste atmosfere lăsându-se pe capu-mi și pe umeri, gata să mă teșească, dacă jilțul n-ar fi fost cu adevărat moale și elastic... Am vrut să examinez ornamentațiile în ghips și jocul desenelor zugrăvelii, dar n-am priceput nimic și m-am uitat la vecinii mei. Era unul gros și astmatic ca o focă: eu n-am văzut foca decât la cinematograf, însă nu știu ce mă face să cred că foca are un răsuflet de astmatic. Vecinul meu era îmbrăcat într-o șubă de călătorit iarna într-o căruță, o șubă enormă, albastră și cu un enorm guler de vulpe sau de iepure. Era acum în februarie și rostul șubei ăsteia l-aș fi înțeles afară. Dar cu toate că înăuntru caloriferul dogorea plăcut o căldură discretă și dulce, omul încotoșmănat astfel parcă nici nu visa să-și desfacă șuba: numai o deschisese în față, lăsând să se vadă un gheroc de pielea dracului, umflat și acela de parcă mai purta și alte boarfe pe dedesubt. în picioare avea botfori cu șireturi, înalți până sub genunchi, ca ofițerii: fuseseră

cândva roșii, dar acum erau înnegriți și numai pe alocurea mai scăpau vreo pată din vechea culoare. Mai pe urmă am aflat că îl chema boier Gile, numele de familie i l-am uitat, că era de undeva de pe lângă Olt, făcea poezii în stil popular și într-adevăr purta pe dedesubtul gherocului de piele de drac încă un rând de haine, deși părea voinic și roșu în obraz. Când l-am cunoscut, mi-a mărturisit că la vârsta lui un om nu poate să-și pricinuiască moartea decât numai prin frig; oricât de șubrede i-ar fi arterele și celelalte organe, e suficient să se păzească de răceală, ca să nu atingă pe urma ei năruirea generală. De aceea umbla așa de încotoșmănat și iarna și vara și, cu toate că la analiză s-a dovedit că rinichii lui sunt putrezi, el nu se temea câtuși de puțin; atâta timp cât îi ținea la căldură, n-avea habar. Dar astea le-am aflat mai târziu de la el, acum însă îl cântăream cu coada ochiului și nu puteam să mă dumeresc. Dar prin nimic nu mi se da pe față nedumerirea, spre deosebire de celălalt client care aștepta, în rândul de fotolii de dincolo de boier Gile. Acela era bine îmbrăcat și părea nervos; își răsucea mustața neagră; așa cum și-ar întoarce ceasul un om foarte grăbit, apoi cădea în gânduri adânci,

din care răsărea deodată, aruncând priviri de uimire spre bundra enormă a lui boier Gile. îl privea cu ochii atât de mari și plini de indignare, că l-am crezut la început a fi chiar adversarul de proces al boiernașului oltean; vroiseră amândoi să angajeze pe Georges Radu Șerban și nimeriseră în același moment în camera de așteptare - rămânea numai de văzut pe care dintre ei îl va alege avocatul. Astfel mi se păru mie - și împrejurarea asta, care mai la urmă văzui că nu-i decât o simplă închipuire, îmi mai dădu viață și mai puse puțin interes în sufletul meu; altfel parcă mă simțeam lovit de catalepsie și numai din când în când închideam ochii de mare mirare. Cei doi mă și văzuseră cum clipesc de des, dar poate își închipuiseră că e un simplu tic, ca și al domnului care se trăgea furios de mustață și-o răsucea, cu o repeziciune uimitoare, după ce privea indignat la bundra lui boier Gile.

Clientul care era înăuntru a ieșit și după el a mai ieșit un băiat tinerel, foarte elegant, de bună seamă secretarul. El a făcut semn lui boier Gile să intre, spre vădita ușurare a domnului celălalt, care atunci am văzut că nu-i poate fi rival de proces. Tinerelul și-a oprit ochii pe

mine întrebător și insistent. M-am roșit deodată și am început să mă încovrighez deasupra pântecelui; dar nu m-a întrebat nimic, nici acum, nici când a venit să ia pe domnul nervos.

Când am rămas singur și mi-am dat seama că nu mai e nici o putință de a evita rândul meu, o presimțire teribilă m-a copleșit deodată: dacă ea va ieși tocmai acum de după una din ușile acestea? Simțeam cum mă înec de-a binelea numai la acest gând și ajungeam să doresc chiar ca domnul dinăuntru să termine mai repede, numai presimțirea mea grozavă să nu se realizeze, înainte de a da ochii cu teribilul, în momentele acestea, pentru mine, domnul Georges Radu Serban.

Iar presimțirea se realiză aproape exact cum mă gândisem eu, adică exact când secretarul subțirel mă întrebă în sfârșit mirat, examinându-mă cu o stăruință supărătoare:

– Dumneavoastră?...

Atunci ea apăru, dar nu pe vreuna din ușile care dau înăuntru, ci pe ușa cea mare, pentru că venea de afară. Era îmbrăcată de oraș și valetul îi deschisese. La mine poate nu s-ar fi uitat, dacă nu m-aș fi ridicat tocmai atunci în picioare, încurcat și de apariția ei și de întrebarea care mi

se pusese. Doar ochii s-au oprit pe mine în treacăt și am văzut în lumina lor că m-a cunoscut. A avut numai o mișcare de dispreț a feței, pe care a alungat-o atât de repede, că multă vreme m-am întrebat dacă a făcut într-adevăr această schimă ori a păstrat tot timpul amețitoarei treceri o indiferență completă și mai umilitoare. I-a răspuns plecăciunii secretarului: - "Bonjour, Radu!" cu un accent pronunțat pe u, făcându-mă să mă întreb dacă n-o fi cumva chiar de origine străină. Dar toate gândurile acestea s-au perindat grabnic prin mintea mea, pentru că trecerea ei n-a fost decât o licărire de fulger.

Și iată-mă dinaintea lui Georges Radu Șerban: urechea stângă îmi tiuia "Bonjour, Radul"... Bonjour, Radoul" La Ra-dou nu m-am uitat o singură clipă, de teama vreunui zâmbet ¦ de dispreț sau de compătimire pe buzele lui subțiri, care ciripeau un grai atât de pițigăiat. Ceea ce mă uimea cu desăvârșire era numai dârzenia cu care puteam vorbi, deși îmi simțeam până și încheieturile muiate de emoție, și apoi seriozitatea și gravitatea cu care mă asculta Georges Radu (sau poate tot Radii?) Șerban. Era de neînchipuit pentru mine că nu mă

întrerupsese încă, cu toate că îi ceream un lucru atât de absurd: să mă primească secretar, deși vedeam bine că are un secretar. (E drept, eu nu pretindeam nici o remunerație, oricât de greu ar fi fost lucrul ce-mi asumam, și această dezinteresare bănească am ținut s-o subliniez în două rânduri; dar poate că Radu îl ajuta în aceleași condiții, cum era obiceiul la marii avocați.) Totuși, vorbeam înainte, hotărât să spun până la urmă ceea ce pregătisem: era un fel de examen de altminteri de pledoarie, pe care trebuia să-l trec dinaintea lui, această cuvântare a mea. Deși el mă asculta fără ca vreo fibră să tresară pe obrazul lui feminin, deși înțelegeam perfect că mă ascultă într-adevăr, cu toate că ochii lui priveau necontenit aceeași floricică albastră-marină de pe covorul albastru-cer, totuși pricepeam de minune că răspunsul îi va fi negativ. Numai când am atins punctul unității de atitudine din activitatea lui profesională, pe care îi mărturisii că am urmărit-o pas cu pas, el a făcut o mișcare abia perceptibilă și a ridicat ochii mirați la mine. Se mira că am fost singurul care am observat acest lucru? Că l-am admirat pentru asta tocmai eu, care nu fac parte din clasa lui, cum m-am grăbit

să-l asigur? Că mai poate fi cineva afară de dânsul care apreciază astăzi o linie dreaptă și încă doar pentru ea însăși? Sau - dracu' știe - să-mi permit ca un inconștient de târgoveț bădăran ce sunt să-i pun o notă bună?

Dar nu și-a dezvăluit deloc gândul pe care acest moment al cuvântării mele i l-a deșteptat și, parcă regretând și el, ca și, de bună seamă, preafrumoasa-i soție, că a putut lăsa măcar numai momentan să i se întrevadă un simplu clin al ascunzișurilor lăuntrice, a coborât din nou ochii la aceeași floare albastră și m-a lăsat netulburat să termin.

Când ultimul cuvânt al meu a zburat în aer, volatilizând orice posibilitate de legătură cu acest om, cu această casă, cu această femeie, d. Georges Radu Șerban mai păstră un timp profundă tăcere. Pe urmă îmi întinse mâna (ceea ce nu se întâmplase la venirea mea) și-mi spuse:

– Bine, domnule, am să mă gândesc la propunerea dumitale... Treci într-una din zilele acestea ca să-ți dau răspunsul meu!

Și-mi strânse degetele cu o singură apăsare a degetelor lui lungi, osoase. De bună seamă că dacă mi s-ar fi vorbit astfel

într-un birou public, aș fi înțeles că trebuie să-mi iau orice nădejde. Dar de-aici plecam cu o mare, cu o puternică bucurie: oricum, căpătasem favoarea de a mai suna o dată la poarta cu negre săgeți, acum fără nici o sfială; de a mai pătrunde în hall-ul elegant și sever; de a examina mai bine îmbrăcămintea și ticurile clienților tovarăși de așteptare, de a le ceda chiar rândul, numai pentru a prinde iar clipa divină când doamna Georges Radu Șerban se întoarce din plimbarea-i matinală (care "la bogații ăștia" are loc cam la aceeași oră) și traversează sala cu mersul ei regal. Să vedem, data viitoare, ce cuvânt, strivit repede în gând, va lăsa totuși să scape ochii ei? Dar acum vești triste începură să-mi curgă din viitorul acesta smălțat de fermecătoare culori ale apropiatei mele vizite în sala de așteptare a d-lui avocat Radu Șerban: dacă doamna se va fi interesat de "clientul acela mai tânăr dintre cei din urmă trei clienți"... și va fi povestit soțului ei o întâmplare cu două enorme dicționare, care au căzut odinioară de omagială stupoare de sub brațul unui ofițer descins la picioarele ei, și de asemenea de privirile insolente "ale acestui tânăr", odată, când automobilul casei a trebuit

să stopeze brusc și întâmplător în fața lui?

La patru zile m-am prezentat iarăși în sala de așteptare și m-am bucurat crâncen când am văzut-o atât de încărcată de împricinați; aveam timp acum să aștept aci și să respir până-n fundul plămânilor această atmosferă călduță a cărei prospețime vag parfumată de esențe necunoscute nu era câtuși de puțin alterată de atâtea răsufluri. De altminteri, persoanele care adăstau acuma prezentau ținute decente și chiar elegante. M-am înfundat deci fericit în fundul larg al fotoliului, când ușa se deschise și secretarul cu glas pițigăiat apăru însoțind ca de obicei pe clientul care terminase. Domnul care venea la rând se ridică, dar Radu, când dete cu ochii de mine, îl opri:

– Pardon, un moment, dar numai un moment...

Apoi adresându-mi-se mie mă încunoștiință că "maestrul" dorește să-mi vorbească. Am roșit cu desăvârșire și cele mai negre gânduri mi-au țâșnit în minte, mai ales pentru graba acestei execuții cu adevărat sumare, și numai acel cuvânt familiar între oamenii de drept, "maestrul" în loc de "domnul avocat", mi-a mai picurat parcă o boare de nădejde în haosul din

capu-mi. Și, Dumnezeule, domnul Georges Radu Șerban m-a întâmpinat cu aceste vorbe, care mi-au umplut inima de fericire și-n același timp de teamă și cutremur, într-o măsură cum nu cred să i se fi întâmplat nici celui ce i-a fost dat să audă glasul etern pe Muntele Sinai:

– Am reflectat, domnule, la propunerea d-tale și răspunsul meu este afirmativ. Asupra salariului dumitale voi putea să mă hotărăsc după primele săptămâni de serviciu...

– Dar... tocmai că... eu... v-am.... că nu...

Domnul Georges Radu Șerban găsi inutil să răspundă la această bâiguială, ca un boier vechi și bogat, care tocmai pe dezinteresarea mea bănească n-a pus preț când s-a hotărât să mă angajeze. Replica lui a fost întrebarea dacă sunt dispus să-l ajut chiar de astăzi de dimineață. Fără îndoială că i-am răspuns cu vocea plină a hamalului voinic (care la moment s-a și trezit în mine) când propunătorul îl întrebă dacă e în stare să ducă o povară ceva mai nepotrivită pentru obișnuitele puteri omenești. Instinctiv am înțeles că aici, în biroul de față, în care secretar al acestui boier era Radu cu accentul pe u, rolul meu nu putea fi decât acela de hamal în adevăratul sens al cuvântului. Și m-am

comportat, spre marea satisfacție a patronului meu, ca un adevărat hamal. îi găseam domnului Georges Radu Șerban cele mai prăfuite dosare, cu cele mai vechi hârțoage: aveam o obstinație în stăruințele mele care punea în îngrijorare pe toți grefierii, pe toți conțopiștii de la starea civilă și pe toți funcționarii deținători de acte sau emițători de certificate în legătură cu justiția. Plecam și-n provincie, nu numai să descopăr dovezi, pe care nu mă lăsam până nu le aduceam pe gustul domnului Georges Radu Șerban, dar îl și reprezentam la instanțele mărunte, cerând termene și chiar punând concluzii potrivit instrucțiunilor sale. Nu mă cruțam intenționat, oferindu-mă să-mi iau drumul pentru un timp aproape pe jumătate cât mi s-ar fi oferit, și nu o dată, sosit dimineața, după un voiaj de 36 de ore, n-am pregetat să mă ocup de lucrurile din ziua aceea. încât până și maestrul a trebuit uneori să intervină și să-mi pună la un punct convenabil acest exces, care, laudă Domnului, oricât nu m-ar crede cineva, pe mine nu mă ruina defel.

– Mi-am dat eu seama că tocmai dumneata îmi trebuiești! m-a asigurat domnul Georges, atunci când mi-a fixat dintru început salariul la

un cuantum neașteptat de respectabil.

Pe bună românească, vorba asta venea așa: "Am băgat eu seama că boierului pursânge îi trebuiește vechil pursânge" - și am rânjit în sinea mea, cutremurându-mă și mai teribil că totuși, în gândul vechilului, trona tot mai tiranic, ca adevărat stăpân, un cap de ceară albă cu dinți albi în râs încremenit, capul doamnei Georges Radu Șerban, pe care, de altfel, o lună și jumătate după angajamentul meu, eu n-am mai putut-o întâlni și vedea. Dar hamalul știa să aștepte cu anii...

Radu era și el mlădiță boierească, era slab și sidefiu, înalt și de-un blond lucios, cu dinții mari și bătând în gălbejiu. Era bun la suflet și inteligent, frumusețea doamnei Radu Șerban, ca orice fel de frumusețe femeiască de altminteri, părea să nu-l intereseze. în schimb, asculta toate cuvintele patronului cu ochii larg zgâiți și avea o plăcere deosebită să comenteze pledoariile și sentințele judecătorești. Pronunța un r stropșit, care se subția și mai rău când apuca pe poarta unui dinte lipsă din stânga maxilarului de sus. La trei săptămâni după angajament (mă împrietenisem acum bine de tot cu dânsul), când lucram împreună într-o după-amiază în

biroul maestrului, plecat la moșie, cu ocazia unei pledoarii prin împrejurimi, ușa se deschise fără să mai fim anunțați și-și făcu apariția tânărul tomnatic cu gambeta pe urechi și cu cățelușul cu păr creț peste ochi, pe care-l văzusem odată de pe stradă intrând în această casă. Eram gata să-l întreb ce dorește, dar binețele amabile ce schimbă cu Radu mă opriră. Pe urmă furăm prezentați: avui astfel plăcerea să cunosc încă un descendent de domn și de beizadea: Râul (Raoul, cum semna el) Ipsilant. Mi-amintii că auzisem o dată pe maestru pledând pentru un împricinat cu nume similar. Aflai mai pe urmă de la Radu că era vorba chiar de el, dar procesul fusese pierdut și Raoul rămăsese, din tot patrimoniul lui strămoșesc, doar cu istoricu-i nume. Și cu o licență în drept de la Paris, pe baza căreia, nici mai mult, nici mai puțin, vlăstarul domnesc era, cum mi se spuse chiar la prezentare, coleg cu modesta mea persoană. Mi-am închipuit deci, un coleg generic, coleg de bară, un avocat. Abia după mai multă convorbire luai cunoștință cu surpriză că distinsul oaspe din ziua aceea, care ne făcuse onoarea să apară între noi la ora 12 jumătate dimineața, era asemeni secretar al

patronului, coleg al meu și-al lui Radu.

– A, poate ați fost în vreo călătorie? comisei, ca un veritabil burghez provincial ce eram, gafa să-l întreb.

El îmi răspunse însă indiferent că n-a fost în nici o călătorie și atunci eu mă gândii că o fi zăcut bolnav. Și împinsei gafa și mai departe, împărtășindu-i, gata de gratulare pentru însănătoșire și revenirea în mijlocul nostru, această destul de logică temere a mea. Noroc că glasu-mi se auzi numai pe jumătate, dându-i prilej să nu-mi răspundă, ocupat să întrebe pe Radu Ies dames sont chez elles". După care își luă rămas-bun de la noi și, trăgându-și câinele (a cărui mutră mi-aduse aminte de-a unui lăutar bătrân și a unui mare politician actual) de lănțușu-i galben, ne părăsi nu pe ușa pe unde intram noi și clienții, ci pe ușa laterală, pe unde apărea maestrul.

Radu m-a ajutat binevoitor să ies din toate nedumeririle. Mai întâi "Ies dames" erau doamna Georges Radu Șerban și mama ei, doamna Smaralda Ruset, născută însăși Ipsilant, mătușă lui Raoul, așadar, văr primar cu doamna Alba. (Mi-adusei într-adevăr aminte de o doamnă cu păr alb pe care o văzusem de vreo

două ori trecând prin hali cu un baston în mână, deși dreaptă și plină de prestanță, o dată chiar oprindu-se să se întrețină cu unul clin clienți și părând nespus de afectată de vorbele aceluia: mi-am închipuit, o vizitatoare a doamnei Radu Șerban.) Procesul lui Raoul, pierdut la Casație, avea de obiect nu numai o expropriere în favoarea obștii, dar mai era încurcat și de o prescripție fatală. Doamna Smaralda pierduse pe aceeași temă, cu mult mai înainte, pentru că avuse imprudența să se încreadă, ca și restul comoștenitorilor de altminteri, în temenelele unor deținători - foști embaticari, care nu răscumpăraseră - pricopsiți de familia lor și totuși trădători; când obștea și-a mai cerut și drepturile ei, din mare latifundiară, doamna Smaralda n-a mai rămas decât stăpâna unei sfori de moșie, pe care, degustată de toate netrebniciile suferite, s-a grăbit s-o prefacă în bani sunători. Restul e lesne de ghicit: și leul și francul francez - căci trei sferturi din capital și-l depusese ca prevedere la o bancă din Paris -- au căzut vertiginos. Aceeași soartă a avut-o și casa din București, pe care doamna Alba, pe atunci domnișoară Ruset (ea semna însă ca domnișoară, de dragul și pentru sonoritatea

numelui matern: Alba Russet Ypsilant) o moștenise de la tatăl său: convinsă de geniul speculativ al mamei, o vânduse și ea la rându-i, concomitent, pentru a se vedea apoi, din mare prințesă trăită numai în străinătate (unde se înfățișa doar ca prințesă "bizantină"), cum sărăcia se apropie grozavă cu dinți și pași de lup. Și numai astfel doamna Alba convenise să accepte mâna lui Georges, cu o decenie și mai bine mai în vârstă decât dânsa. Astfel, gândul ei plutise în nori și mai înalți, la care eu amețeam numai gândindu-mă, și, încercând să-i descifrez, rămăsesem cu gura puțin întredeschisă și cu stiloul înfipt în șănțulețul bărbiei, poziție din care mă corectai repede, când Radu sfârși și mă privi puțin mirat că pe un om de drept ca mine mă pot impresiona astfel de întâmplări prea obișnuite, și puțin cam încurcat că mersese prea departe cu vorba tocmai cu unul pe care destăinuirile lui păreau să-l intereseze atât de mult.

Mi-am impus de-acum înainte să nu mai par prea curios, pentru a afla cât mai multe; mai ales felul de a vorbi degajat și net al lui Radu și puțina importanță pe care o acorda evenimentelor zilnice și familiare, pentru a

merita din parte-i vreo discreție, mă încuraja să-l descos cu multă abilitate. Mă prefăceam că mă interesez mai mult de soarta lui Raoul, a cărui gambetă pe urechi și al cărui câine cu pedigree păreau să întoarcă în zâmbet și buzele lui Radu, ale acestui drăguț copil (el nu era de viță domnească, numele lui de familie era Mănescu) pe care nimic nu mai putea să-l preocupe în afară de spețele dragi ale maestrului său. Indirect astfel, puteam afla cât mai multe și de ceilalți membri ai familiei Ypsilant.

Procesul lui Raoul ținuse mai îndelung, pentru că, rămas orfan, încă adolescent, minoritatea lui îi fusese într-o privință de ajutor: tutorele neglijent însă nu încasase chiriile în formă vizibilă și deținătorii uzurapaseră totuși prin lungă prescripție sau cu titlul de pro herede. Un mai mare hal de neglijență într-o administrație nici că se mai pomenise! (Gurile rele șopteau că tutorele lui Raoul, care îngrijea totdeodată și de moșia doamnei Smaralda, absenteistă convinsă, fusese înțeles cu acapărătorii; dar numele lui asemenea istoric - Ghiculescu - îl absolvise de orice fel de bănuială din partea victimelor.) Asta mă făcea să simpatizez pe Raoul, pe acest "secretar de

avocat'" care sosea din două în trei zile, între douăsprezece și jumătate și unu - tocmai bine când se isprăveau consultațiile, ba uneori lipsea și câte o lună! Radu credea că are și el retribuție din partea maestrului, dar nu aveam nici un indiciu doveditor, iar acum mă învățasem să nu mai fac gafa de a mă repezi cu întrebările. Văr cu Alba, Raoul nu putea decât să-mi fie simpatic și, dacă obțineam cumva prietenia lui, o nădejde încăpățânată mă făcea să mă legăn în rozele parfumate ale gândului că din când în când ar putea veni vorba și de mine în conversația lor familiară.

Mă purtai ca un veritabil gentleman cu Raoul; sentimentele ce-i arătam nu erau numai interesate, dar admiram în adevăratul înțeles al cuvântului la dânsul nepăsarea cu care își amintea, și de cele mai multe ori izbutea să nu-și reamintească, dezastrul involuntar al imensei lui averi. Când vorba venea într-acolo, știa s-o întoarcă de minune, aruncând-o departe de el, ca pe o mânușă uzată, ca amintirea unui bacșiș nebunesc, zvârlit la o masă de chef. în schimb îi plăcea în chip deosebit să ne întrețină despre câinele lui, Nuși (!?), și de noblețea-i de sânge dovedită cu acte (atunci aflai eu de existența

pedigree-lor). Dobitocul era într-adevăr simpatic, dar mai mult caraghios. O caricatură de câine: cu toată bunăvoința-mi îndârjită nu ajungeam deloc să pricep rostul atâtor atenții și în ce constă valoarea lui: l-ar fi făcut praf în două minute oricare javră de mahala.

Nu era nici frumos: părul lui spălat și răsspălat era de-un alb-roșcovan - acum îl puteam observa mai bine - cu pete mai întunecate, de-un negru-castaniu. Dar tot acest păr îi invada și fața, lăsându-se dedesubtul botului țuguiat ca o barbă nețesălată de troglodit. Poate o fi inteligent, o rasă mai inteligentă decât a celorlalți semeni ai lui? Cerui lămuriri lui Raoul asupra acestui punct, pentru că vream să-i iubesc câinele cu orice preț. El mă asigură de acest lucru, dar din exemplele ce-mi dădu nu conchisei nimic favorabil. în cele din urmă, Raoul, văzând că nu mă convinge astfel, mă doborî iar sub povara documentelor de noblețe. Și mă uitam curios la acest vlăstar de personaje istorice, care afișa indiferență pentru moșia strămoșească pierdută din neglijență boierească, dar care se fălea cu neamul boieresc al câinelui său, căutând să insufle javrei anoste virtuți pe cale de documente. O jale mare mă

cuprinse pentru urmașul de voievod, care însemna totuși ceva și el, personal, peste ce-l puteau arăta propriile lui documente. Era suficient să te întrețină despre "Nuși" al lui și despre diversele rase canine în general, pentru a te convinge că ai înainte o inteligență cu adevărat sclipitoare, care - vai! - nu părea să se aprindă până la acest grad decât când era vorba de animalele lui favorite.

Totuși, Raoul avea și cunoștințe întinse de literatură. Era mult citit și avea un chip special al lui de a defini o operă și de a justifica astfel de ce îi place sau nu. Dar, vădit lucru, asupra unor astfel de chestiuni nu era dispus să întindă multă discuție și poate că și asta era o calitate. îl descusui cu încetul, căci ne împrietenisem. Ieșeam adesea seara și întârziam noaptea de dragul lui: pentru că la dânsul primul pahar trebuia să aibă neapărat urmare, și încă lungă. Era curios că prefera localurile de mâna a doua și chiar ordinare. Varieteuri suspecte, cîrciumi cu fală pentru vinurile lor vechi și fripturile lor indecente și, ca orice bețiv bucureștean democrat, hala lui Milică Dona din Piața Mare, unde ritualul nocturn trebuia neapărat să sfârșească.

Nu mă îngrozeam de nopțile pierdute, pentru că aveam constituție destul de robustă ca să nici nu le simt. Apoi nici nu mă amețeam, lasă că nu beam cine știe ce. însă era o plăcere pentru mine să stau cu Raoul Ypsilanti, vărul doamnei Alba Georges Radu Șerban, născută Russet și după mamă Ypsilant, noi singuri la o masă. Ce avea omul ăsta din frumusețea și eleganța doamnei Alba? Nimic. Cu pălăria aceea pe urechi, cu nările largi și cu ochii foarte lucioși pe-o figură ternă... Ah, luciul ăsta al ochilor le era comun... Da, iată ce trebuie să privesc eu mai mult la dânsul... Ș-apoi se cunoștea că e de neam bun, orice s-ar zice, oricât urechile acelea largi ca niște frunze de curechi s-ar lăsa cam pleoștit, pornind din țeasta roșcovană, bine tunsă de la creștet în jos - sau de sub ceapacul negru, prea înfundat pe cap. Era ceva în el care o spunea limpede, răspicat, și nu mă refer aci - cum se face de obicei - la accentul lui aproape stricat românesc, ori invers, la accentul lui impecabil când vorbea franțuzește și englezește.

Am putut constata astfel că există într-adevăr o noblețe, un mod de a fi, de a te arăta deosebit de al celorlalți. Că asta provenea din trecerea sângelui printr-un șir de generații succesiv bine

trăite ori că era cu adevărat un har divin la mijloc, n-aș fi putut răspunde. Dar Raoul Ypsilant îmi făcea limpede impresia că, dacă n-ar fi fost stipendiat de soțul verișoarei sale (de unde putea trăi el altfel?) și dacă., incapabil de a munci, ar fi decăzut cu desăvârșire, cu siguranță că și în zdrențe, și cu ceapacul lui atunci mototolit, s-ar fi prezentat altfel decât un vagabond de rând. Sau chiar dacă ar fi fost literalmente lipsit de inteligență, tot s-ar fi găsit ceva în felul lui de a fi care l-ar fi transfigurat puțin, l-ar fi făcut să pară un prost mai interesant decât proștii ceilalți, cei comuni.

De aceea mă pasionam de Raoul după cum el se pasiona de câinele lui, și-mi închipui că pasiunea mea era incomparabil mai legitimă. în afară de pedigree-ul, Raoul era ceva, era el însuși cineva. Pe lângă vinul vechi și fripturile de măruntaie indicibile, lui Raoul îi plăceau femeile cu păr lung. Era o meteahnă sufletească aceasta, care i-a pricinuit, după mine, burghezul, însemnate neajunsuri. Astfel, refuzase două partide, care bucuros i-ar fi adus zestre zdravănă, în schimbul numelui său, ce, precum se vede, reprezenta încă o bună valută. Lucrurile astea se petrecuseră cam imediat după

pierderea definitivă a procesului, și toată lumea crezuse că gestul pretendentelor apăruse cam umilitor prin promptitudinea lui. Și toată lumea apreciase deci refuzul de înaltă prestanță al lui Raoul; dar aci, în subsolul cu miros de fleici al lui Mitică Dona, eu singur aflai adevărul adevărat. Pretendentele n-aveau păr lung, uite așa ca una din cele două tovarășe ale noastre de masă, aceea care, evident, trebuise să-și tragă scaunul lângă al lui Raoul și pe care el o mângâia pe creștet, cu totul și cu totul transportat. Sărutări pătimașe urmară destăinuirii pe care el mi-o făcuse pe franțuzește, cu superbul lui accent care inspira respect cocotelor, iar mie discretă trufie și grija să răspund în aceeași limbă, însă numai atunci când răspunsurile nu puteau consta în mai mult de un cuvânt. Puțin geloasă, partenera mea mă invită desigur să nu mă las mai prejos: "Dă-i și tu din gură pe franțuzește, micule", dar, pentru că n-o satisfăcui, ea începu să aprecieze cu glas tare calitățile înfățișării mele, restabilindu-mi superioritatea. Evident că încăpățânarea ei de a nu mai tăcea mă agasa, cu atât mai mult cu cât n-aș fi vrut să indispun pe Raoul cu nimic, mai ales n-aș fi dorit să i se infiltreze sugestia că

într-o societate feminină eu aș putea să fiu preferat dintr-unele foarte puternice privințe. Și doar îmi trebuia societate feminină în jurul nostru, numai și numai pentru ca odată și odată, când îmi voi simți sufletul oțelit, să pot aduce vorba de ea; de bună seamă, nu într-o circumstanță ordinară ca aceasta, dar mai târziu, cine știe, când, grație strânsei mele prezențe lângă dânsul, aș putea pătrunde și-n altfel de lume decât acea pe care Raoul se obstina acum s-o frecventăm. Noroc însă că princiarul vlăstar care privea cu ochi larg căscați pe partenera mea - Doamne, și ce luciu era atunci în ochii lui! - nu asculta nimic, mai bine, nu auzea nimic din ce spunea ea. Am văzut clar, el aproba necontenit, grozav de bine dispus, pe cea de lângă mine și, complet transportat, se grăbea să mângâie la fiecare două minute coama neagră-castanie a femeii de lângă dânsul. Atunci înțelesei abia și această nouă latură a caracterului lui princiar; pentru un simplu gust, în aparență neînsemnat, el dă cu pidorul la perspective mândre, la situații sigure. Pusei capriciul lui în legătură cu sentimentele ce un veritabil nobil ca dânsul trebuia să le aibă pentru trecut, pentru orice

ține de trecut - și ce ține mai bine de trecut decât părul lung la femei? - și deodată mă întrebai îngrijorat dacă doamna Alba nu poartă cumva părul lung. Netotul ăsta ar fi în stare să-i facă vară-si curte, pe când, în ipostaza contrară, ce minunat de bună s-ar fi prezentat situația pentru mine: doamna Alba ar fi valorat ceva mai puțin pentru dânsul, și asta ar fi însemnat pentru mine o portiță mai mult, prin sufletul lui, spre ea.

Abia mai târziu văzui ce putere avea această particularitate capilară a femeilor asupra celui ce-mi făcea nespusa onoare de a mă asigura acum, sub grea chezășie de cinste, de amiciția lui eternă. Cocota cea brună îi furnizase, în schimbul modestului ei tarif, plăceri incalculabile; în noaptea următoare o căutase singur și o regăsise la locul știut, pe chei. Dar după prima oră de tandrețe, care, precum înțelesei, se consumase mai mult în mângâierea lungului păr, Raoul, cam întrecut cu băutura, adormise. La deșteptare, dezastru! Bruna nemernică nu-și mai odihnea capul încurcat de bogăția aceea neagră pe alba pernă princiară. Canalia dispăruse, nu fără a fi trecut în razie toate buzunarele amfitrionului imprudent și

chiar degetele-i înțepenite de somn. Din portefeuille îi luase trei sferturi din retribuția pe care colegul meu o încasase cu o săptămână înainte de la maestru, și din degete numai unul din inelele prețioase și în sine și ca valoare istorică, și anume, pe cel cu piatră de rubin.

Acum Raoul mă rugă să-l însoțesc pentru a găsi pe fugara, care de bună seamă își schimbase, prudentă, pentru un lung șir de nopți, vadul comercial. Și asta de ce credeți? Pentru tenculețul de hârtii albastre sau pentru valoarea rubinului și a incrustației rare a inelului, despre care Raoul îmi șopti că fusese prețuit de curând la o sumă impunătoare de cel mai autentic bijutier al Bucureștilor, dar că el speră să-l treacă și mai bine la Paris? (Tipul nu era așa de sărac cum crezusem la început; dar își purta cu el toată averea!) Nu, nu pentru valoarea inelului, care făcea cât o casă într-un parc ieftin, mă trăgea prințul Raoul nopțile după sine, de începusem oarecum să mă ajungă puțin oboseala - că până și domnul Georges Radu Șerban s-a uitat în vreo două rânduri la cearcănele mele puțin cam ciudat - nu, ci pentru părul lung al hoației.

Căutările însă fură zadarnice, și pentru că mă

înfiora perspectiva până-n infinit a nopților ce mai aveam de pierdut (poate că prostituata asta care-mi dădea necaz se refugiase în provincie!), am încercat să-i ofer unele mostre noi; ce dracu', mai erau doar femei cu păr lung în București! Prințul se arătă de fiecare dată mulțumit, dar nu încântat, și dorul de cea dintâi nu i se mai ogoia deloc.

– Crezi dumneata că înainte de ea n-am mai găsit și altele, cu păr mult mai fin decât al acestora la care mă îmbii; doar a fost, mon cher, pasiunea mea, care m-a îngenuncheat cam la un an după ce monstrul parizian a dat decretul de tunsoare tuturor femeilor de pe glob... (El a și numit un coafor parizian, dar i-am uitat numele.)

– Ei bine, uite aici! a continuat. (Și luându-mi mâna mi-o puse pe cârlionții încâlciți și moi ai lui Nuși.) Ei, ce zici? E totuna cu al javrei ăleia de trece acum pe mijlocul drumului și în cojocul imund al căreia nu te sfătuiesc să-ți vâri degetele?... Ha... ha.... ha...

Avea un râs rar, sacadat și invariabil, necontenit același; aceeași silabă: "ha", aruncată afară cu mișcări largi ale toracelui. Ha... ha... ha... un fel de lătrat vesel, ca al dobitoacelor lui

favorite.

Am izbutit în cele din urmă să-l conving că nemernica și-a luat tălpășița din București și mi-am recâștigat liniștea deplină a nopților. Până acum nu făcusem nici o greșeală în serviciul pe care i-l prestam domnului Georges Radu Șerban, ca un argat conștiincios, și înclinările lui de stăpân care mă plătea - numai că întrevedea posibilitatea de a-i greși - mă înfricoșau. Aveam pentru dânsul toată stima ce-o merita talentul și renumele lui, în schimb nu nutream pentru persoana sa nici un fel de sentiment mai adânc, afară, de bună seamă, de îngrijorarea cumplită că m-ar putea îndepărta din această casă. De aceea căutam să-l servesc cât mai bine și eram convins că depășesc cu contraserviciile mele cuantumul plății lui, pentru a înăbuși în inima mea orice drept al său la recunoștință și prietenie; vream ca drumul inimii mele spre acea pentru care pătrunsesem aicea să fie liber, neîncurcat de ghimpii nici unui fel de remușcări, complet, complet liber. De aceea țineam nespus la compania lui Raoul Ypsilant, în inima căruia mi se părea că ghicesc, sau în orice caz găsisem logic că trebuie să existe, o aversiune surdă pentru cel care-l stipendia fără

motiv.

în vremea asta, revăzui pe doamna Alba de mai multe ori; îmi răspundea rece la salut, ba cred că nu m-am înșelat, observând în recele acesta din ochii ei lama de oțel a necazului că existența mea aici chiar, după inofensivele împrejurări petrecute, o plictisește pur și simplu. Inima-mi de argat îmi sfârâia atunci ca pusă pe jăratic; mă simțeam neînsemnat și umil, și vedeam că distanța de aici la lună, care mă separa de ea, crește, de parcă luna, liberată de atracție, s-ar fi pus într-o bună zi în accelerată mișcare centrifugă.

Dar nu descurajam, asta nu; căci pe măsura acestei distanțări de stupefiante cifre astronomice, creștea, simțeam cum crește impetuoasă, amiciția lui Raoul pentru mine; prietenul ăsta care mă întrecea cu doisprezece ani va netezi pentru mine, de bună seamă, un loc în sufletul princiar și rebel.

într-o zi, doamna Alba, venind din oraș, mă surprinse amuzându-mă de teoriile calorice ale lui boier Gile, al cărui Ford dărăpănat de bună seamă că aștepta afară pe unde trecuse dânsa; atunci văzui și eu puțină lumină în ochii încă nedefiniți pentru mine: era o scânteiere

lăuntrică ce mă viza direct și o citii de minune, era ceea ce nici nu mă așteptam altceva, căutătura de batjocură și glas mut care-mi spunea: "Evident, ți-ai găsit teapa care-ți convine". Pentru că boier Gile, cu cojoaca lui acum în mijlocul verei și cu buhăitul lui cap enorm, numai a boier, chiar expropriat, nu semăna.

Dar, în sfârșit, era ceva omenesc în atitudinea ei pentru mine, jumătate din atitudinea la care mă obișnuisem s-o văd, parcursă într-o singură mișcare, îndărăt. De aceea doamna Alba nu-mi mai apăru așa de înaltă, ca înainte tot timpul; dimpotrivă, era o femeie potrivită, aș putea zice înăltuță, foarte puțin plină, umană și fină, și era nespus de frumoasă. Totuși, deși o fixam cu ochi arzători (orice ar fi fost să se întâmple!), n-aș fi putut spune pentru nimic în lume dacă părul ei e tuns și nici ce culoare are; apropierea ei mă orbea.

Totuși îmi propusei să-i înfrunt strălucirea, mai ales că disprețul ei vădit, concret, mă încuraja; orice s-ar spune, era un pas larg de apropiere pentru mine, era o fericire neașteptată, un înger răuvoitor apărându-ți dintr-o dată, într-o noapte de deznădejde fără

sfârșit, dar apărându-ți. O bravai deci privindu-i părul și descoperii că era brună, o brună cu ten alb, mat în lumina sălii de așteptare: o, mult mă costă această descoperire! Mai întâi, ochii ei fulgerară de mânie și mă săgetară cu veninul cel mai omorâtor; apoi - și asta fu cea mai grea lovitură - nu mai trecu multă vreme prin sala de așteptare. Mai așteptam acum chemarea beizadelei și condamnarea la adevărată decapitare, ca pe vremea Brânco-venilor: socoteala și teribilul concediu definitiv. Dar domnul Georges Radu Șerban, de când obrazu-mi restabilit denotă din nou prospețime și sănătate și începu a respira iarăși înverșunarea aprigă la muncă, se arăta parcă tot mai prietenos cu mine, ceea ce mă îngrijora, și tot mai încrezător în forțele mele, dându-mi sarcini din ce în ce mai grele, ceea ce mă făcea să-mi înăbuș cu greu în gât chiotul de triumf.

Oare pomenea omul ăsta, domnul ăsta mare și grav, cât de puțin despre modesta, umila mea persoană, despre bietele mele însușiri, care-l mulțumeau, în familia lui, la masa de la prânz, sau seara, când se revedea cu ai săi, după oboselile zilei. De bună seamă că nu: eram un argat conștiincios, și atât. Sau poate pomenea

de mine ca de-un argat conștiincios, și-atât: "A, am găsit în sfârșit un bun secretar". Atât și nimic mai mult. Nici o comparație între activitatea mea și a lui Radu, și mai ales nici una între munca mea zilnică și a lui Raoul. Era ceva firesc ca eu să muncesc înzecit decât oricare dintre dânșii, căci aceasta era menirea mea de om venit din păturile mai joase ale societății, unde pâinea se câștigă în mod firesc cu sudoarea frunții. Și nici Raoul, de bună seamă că nu pomenea nimic niciodată. Ce însemnătate mai aveam eu pentru el când se găsea în fața verișoarei sale? Un simplu tovarăș de chefuri nemărturisibile și atât! Ți-e și rușine să aduci vorba de astfel de tovarăși. Și sufletul mi se strânse de durere ca un câine biciuit, când înțelesei că oricât s-ar strânge prietenia noastră, eu nu voi ocupa în gândul lui Raoul alt loc decât într-o sferă exterioară, care nu va coincide niciodată cu sfera cealaltă, adânc intimă, pe care oamenii aceștia de demult, veniți din fundurile trecutului strălucit, și-au rezervat-o discret numai pentru ei, pentru cei dintr-o tagmă cu dânșii, în fața irumpției potolitoare la suprafață a nemernicimei obscure din adânc.

Atunci aș fi vrut, sub tortura acestor gânduri,

să îndeplinesc ceva grozav, să săvârșesc ceva neobișnuit de greu, un lucru dinaintea căruia și priceperea și talentul dlui Georges Radu Șerban să rămână în stupoare! Atunci, fără doar și poate, el va trebui să vorbească, să rostească de mai multe ori cu invidie și ură numele meu, și să fie anume ceva, în legătură cu ea, cu interesul ei, cu mulțumirea ei sufletească, drace, cu soarta ei, sau cine știe cum, astfel ca el să fie obligat să pomenească de faptele mele în fața ei. Atunci domnul Georges Radu

Șerban, vlăstar de voievozi, va fi înfrânt, va zăcea la pământ, răpus de mine, nemernicul, vagabondul, hamalul din portul Brăila, argatul plătit de el. Dar ce? Dar ce? Dar ce? Evident, doar prin merite cu adevărat uimitoare poate pătrunde un om ca mine în lumea aceasta închisă în sine, pe care nici loviturile timpului, nici ruina în plină creștere n-o zguduie din exclusivismul ei. Dar care putea fi meritul acela astăzi, în epoca asta anostă? O lovitură financiară, cum reușesc toți îmbogățiții, cum auzi la toate colțurile, pe toți nespălații, toată pleava asta omenească, scormonită de război, așa cum o rază de soare pune-n agitație un mușuroi umed de viermi: "Am dat lovitura! Voi

da o lovitură strașnică..."

Lovitură! Ah, care lovitură trebuie dată pentru a ajunge la o țintă așa de fericită? îmbogățirea, haidade... dacă asta ar putea impresiona pe bogata, pe trufașa doamnă Alba Georges Radu Șerban, descendentă din împărați bizantini și prinți cu renume istoric, ale cărei visuri mergeau cu mult deasupra soțului său! Altceva, cu mult mai strașnic, mai răsunător... dar ce? dar ce?... un proces din cele mai grele, care să răstoarne la pământ o stare întreagă de lucruri, sau care să instaureze o stare întreagă de lucruri, să instaureze timpurile vechi, puterea și mărirea doamnei Alba Georges Radu Șerban... Ceva cu totul și cu totul senzațional, aproape de imposibil... Dar ce? dar ce?... Doamne, dă-mi pe acest ce, și-ți voi ridica 11 de mănăstiri, în cele mai frumoase 77 de părți ale țării...

Evrika! am strigat în cele din urmă la capătul acestor torturi, de zile și nopți întregi, ale gândului meu. Evrika! Iată: procesul Ypsilanților, revizuirea procesului Ypsilanților, recâștigarea formidabilei averi, pe care a pierdut-o marele maestru, dl Georges Radu Șerban... Să vezi atunci nu pe doamna Alba, dar

pe doamna Smaralda, această cocoană cu mers voievodal și cu baston, care se oprea uneori în hali, lângă vreo cunoștință, și-o descosea, pentru a-și văicări la rându-i soarta, în șoaptă, cu discreție de nobilă înnăscută, când nu mai era nimeni altul decât convorbitorul în larga și eleganta sală de așteptare! Cum ar mai vorbi de mine doamna Smaralda, cum m-ar prezenta ea fiicei sale, cum ar șopti intrigată: "Ai văzut, un proces pe care l-a pierdut chiar Georges...?" Și chiar mult mai mult decât atât putea spune doamna Smaralda fiicei sale: "Oare... nu cumva... această pierdere... s-a întâmplat... pentru că tu visai cu mult deasupra lui..."

Fusesem prezentat de Raoul doamnei Smaralda într-o dimineață, cum poate fi dimineață pentru Raoul, care, cel mai devreme, se culcă noaptea la 3; așadar, am fost prezentat cam pe la amiază, când consultațiile se sfârșiseră și Raoul venise ca de obicei la slujbă, să se intereseze ce a mai fost în ziua aceea. (Am fost nedrept cu Raoul, afirmând că el nu făcea absolut nimic în birou. Dimpotrivă, privea și uneori citea conceptele pe care le făcusem în dimineața aceea și, după ce ne consulta dacă a lipit bine timbrele, se apuca să le bată la

mașină. Astfel îl găsea uneori maestrul, pe care Raoul îl saluta atunci cu exclamații de bună întâmpinare, fără a se urni de pe scaunul lui, ca un om foarte ocupat - el scria repede la mașină, totuși fără nici o greșeală. Alteori punea întrebări în legătură cu acțiunea pe care o dactilografia, chiar de față cu maestrul: "A, ați făcut acțiune în resciune cu afacerea asta"!

Nu-i răspundea nimeni și el continua să țăcăne clapele cu repeziciune, mlădiindu-și mijlocul elegant dinaintea mașinii și răspunzându-și singur: "Foarte bine, foarte bine..." Pe urmă mai punea câte o întrebare, care, câteodată, smulgea un zâmbet fugar subțirelului și seriosului Radu; pe obrazul maestrului nu se mișca însă nici o cută și-i spunea numai atât: "Hai, Raoul, lasă asta... ești așteptat dincolo... vin și eu numaidecât la masă!"

Doamna Smaralda întârziase, cu toate că venise cu automobilul (maestrul avea trei mașini și doi șoferi), și cu toate că înainta ca de obicei înaltă și țanțoșă, apăsa cu dârzenie podul palmei pe mânerul de argint al bastonului mitropolitan. Raoul îi tempera graba, dându-i printre altele de știre că maestrul nu a revenit

din oraș încă, asta mai mult ca s-o oprească pentru a mă prezenta pe mine: "Un eminent avocat, mărturisi el, un viitor mare maestru al baroului!... Georges, care-l cultivă, o să aibă cu el mai târziu de furcă!" anticipă cu convingere, ca și când, spre marea mea uimire, mi-ar fi citit gândurile. Doamna Smaralda îmi acordă în urma acestor relații o atenție care mă măguli și mă intimida până la completa fâstâcire. Dacă nobila bătrână va repeta aceste cuvinte fiicei ei? mă gândeam - "o, Doamne, o, Doamne, fă să se întâmple asta!" și izbutii să-mi recapăt stăpânirea de mine, dând întrebărilor încurajatoare și dinainte aprobative ale doamnei Smaralda răspunsuri cumpătate și de bun-simț. O, cât de mult simțeam că iubesc pe Raoul, cu "r"-ul lui franțuzesc cu care pronunțase cuvintele "Georges", "târziu" și mai cu seamă "furcă": fu-âr-că... ah, delicios!

Hotărât lucru, averea Ypsilanților trebuie salvată... Trebuie luptat cu toată energia, cu toată absurditatea încăpățânării, pentru ca nu numai această încântătoare și nobilă bătrână, doamna Smaralda, dar și acest prieten sublim, acest suflet mare, acest cu adevărat prinț de neam imperial, acest divin Raoul, pe care eu îl

bârfisem în gândul meu, îl acuzasem de egoism și exclusivism de clasă, să fie repus în drepturile lui, în avuția lui răpită de pleșcarii tagmei mele. Ce caută acești pleșcari, acești argați șireți și lingușitori într-o bogăție împărătească, în mijlocul căreia nu poate sta bine decât o albă zeiță ca doamna Alba, destinată, născută să stăpânească, să lovească în prostime cu biciul și să întindă mâna pentru a fi sărutată de cei ce merită, de cei ce se ridică, dedicându-și inteligența și viața întru apărarea și preamărirea sfintei ei persoane.

Și declamând de fericire în felul ăsta, pe când înghițeam zorit în bufetul Palatului de justiție un borș național și m-aștepta fumegând alături varza cu carne, îmi închipuiam mâna domniței Alba întinzându-se din vălurile de borangic spre buzele mele. Eu nu văzusem încă bine mâna domniței Alba, dar așa trebuie să fi fost cum mi-o închipuiam eu, ca orice mână de icoană bizantină. Și blestemai aceste timpuri stupide și anoste de sinistră nivelare: dacă și doamna Alba ar fi aidoma acestei neveste durdulii de restaurator, plină de nuri și de draci și frumoasă-n toată regula, cu care glumesc toți avocații și care-mi aduce acum ardei verde

pentru varza cu carne, unde ar mai fi și mai frumosul vieții, unde treapta de mai sus, spre care trebuie neapărat să țintești cât trăiești? Lugubru! O, dragă băiete, îmi spuneam tot eu, ascultă-mă pe mine: noblețea e ceva în sine, în afară de frumusețe..., e o mare calitate, un sublim atribut al vieții, pe care-l dărâmăm ca niște imbecili, îl surpăm încetul cu încetul, de la temelie, în oceanul vulgarității, în loc să tindem spre puritatea lui...

Și ce mai spuneam eu atunci, ștergându-mi vulgar, la intervale dese, dosul de pe bărbie, grăbit să nu mi se strige procesul, în care trebuia să țin locul maestrului! Și-mi închipuiam pe maestru, tihnit la masa lui regească, asigurându-și comesenii că are în sfârșit o mână dreaptă, braț solid care știe să țină dușmanul în loc până la venirea lui. Doamna Smaralda a adus vorba despre mine și Raoul a secondat-o; iar maestrul a acordat în sfârșit apostila lui hotărâtoare! "Este într-adevăr un strașnic ajutor... va fi un..." Iar domnița ascultă tăcută, pe gânduri. Nu mai scutură din umerii ei decoltați și marmoreeni, jignită că a putut scăpa în convorbirea din jurul unei astfel de mese un subiect atât de plebeu. Ascultă pe gânduri și

abia reține un zâmbet: îi răsună în urechi ecoul de bubuitură înfundată a celor două dicționare... Dar zâmbetul se pierde nesimțit în majestatea gravă a trăsăturilor. E un secret al ei, care alunecă în inimă, lângă taina cealaltă, la care ea încă nu vrea să privească mai atentă: "Care e rostul venirii lui în această casă, dacă nu..."

Dar nu vrea să-și răspundă și alungă întrebarea. Nu-i nimic, zeiță... nu-i nici o grabă... avem ani la dispoziție pentru asta... avem viața întreagă...

Și m-am repezit pe coridoare și scări, în urletele prelungi ale aprozilor care strigau primele procese, ca un cavaler în galop, chemat de huietele bătăliei proslăvitoare... Ah, vremurile de demult...

Sunt doi ani, și mai mult chiar, de când îmi ajut maestrul, și am prins de minune mare parte din meșteșugul, trebuie să spun, din arta, din marea lui artă juridică. Astfel că efuziile lirice, care-mi vin din când în când și care-mi plac atâta, mai ales în singurătatea nopților din locuința mea, acum elegantă și complicată - o strașnică garsonieră după modelul celei a lui Raoul - sunt alternate de energice perioade de

activitate. Nu am descris încă dosarele Ypsilanților, dar cred că stăpânesc capitolele prescripției și ale posesiunilor, din mai toți autorii de seamă, mai bine decât cei mai buni maeștri ai barei. Timpul trece astfel necurmat și cu el evident acumularea anilor care întăresc stăpânirea uzurpatorilor; dar ar fi fost o copilărie să mă gândesc că s-ar putea revizui un proces de însemnătatea asta prin simplă recalculare a unor termene de prescripție... dimpotrivă, tactica mea mă îndrumă să redeschid bătălia pe temeiul posesiunilor precare, care anulează orice fel de uzucapiuni. Am găsit lucruri senzaționale în doctrină și unele chiar aplicate în jurisprudență, noutăți care cu siguranță au scăpat dezbaterilor procesului; înainte de a-mi parveni dosarele, care au fost și duse la pod, clasate, i-am pus unele întrebări lui Raoul. Am deplină siguranță că sunt pe drumul cel bun; și chiar dacă n-aș putea salva totul, o bună parte din averea pierdută tot voi redobândi. Raoul nici nu bănuiește rostul întrebărilor mele; dar când voi avea din filele dosarelor confirmarea că un element atât de esențial, ca acel care crește înfricoșător de logică și adevăr sub taina frunții

mele, îi voi arăta și maestrului punctul de vedere de la care vreau să pornesc; de bună seamă, Raoul va fi de față, pentru a evita vreo manifestare de neplăcere și mai ales vreo sugestie ori chiar ordin de oprire din partea maestrului. Am impresia că voi deschide atunci propriul lui proces, căci încă nu mi-au ieșit din cap cuvintele lui Radii: "Numai așa ea convenise să accepte mâna lui Georges, cu o decenie și mai bine mai în vârstă decât dânsa; altfel gândul ei plutea în nouri și mai înalți". In privința asta am descusut puțin și pe Raoul, dar cu mare grijă, era prima oară după atâta timp de prietenie când deschideam cu el vorba despre dânsa. De bună seamă, printre hazurile obișnuite și cu aerul curiozității nestăruitoare, lipsite de orice fel de interes.

Raoul însă, cu obișnuita lui dezinvoltură, mi-a spus tot ce știa, și cu siguranță, dacă i-aș fi mărturisit cât de mult mă interesează capitolul acesta din viața patronului meu, ar fi regretat din tot sufletul că nu-mi poate spune mai mult. Pentru că nici el nu știa mai mult decât Radii; dar știa prin urmare ce știa Radii, și ca atare putui obține o bună confirmare, însă cu oarecare diferențe, mai mult de opinie: astfel,

Raoul nu credea, ba era chiar convins că Georges n-a displăcut câtuși de puțin Albei, dimpotrivă. Dar iarăși era adevărat că visurile ei băteau mult mai departe: era conștientă de frumusețea ei și nespus de ambițioasă. Când a survenit dezastrul, ivirea lui Georges Radu Șerban a fost o mântuire...

Era puțină contrazicere în afirmările lui Raoul; în orice caz eu o vedeam și o dădeam pe seama leneviei lui de a merge cu scurtarea până-n fundul lucrurilor. Radii, cu dorința lui de precizie și cu pasiunea juridică de a da o logică faptelor, făcuse mai bine legăturile - și poate el mai exprima părerile și credințele familiei lui și ale societății pe care o frecventează: evident că Georges apăruse ca o mântuire în clipele acelea de derută. Dar întrebarea se punea dacă maestrul i-ar fi plăcut tot așa de mult pe vremea când ea se simțea în deplină mărire și putere, când n-avea nevoie de nici un mântuitor și când visurile ei băteau atât de sus...

Nu cumva la procesul ei, domnul Georges Radu Șerban... cum să spun... dându-și seama că e mai bine... că ei îi stă mai bine pentru dânsul, așa... când nu e în mărire și putere, ca visurile ei să nu bată atât de sus...

Dar tăcere... sst, cea mai profundă tăcere. Nici un cuvânt despre asta lui Raoul. Dimpotrivă, să-l lăsăm numai pe el să vorbească; pentru că, iată, nici n-a trecut cine știe cât de la prima noastră discuție asupra acestui subiect, că el îmi mai aduce o știre, care întâi mă nedumerește, dar care, pe urmă, văd că se integrează minunat în sistemul meu de gândire. "îți pot spune că acum ei n-o duc prea bine", mă informează Raoul, când pe departe aduc vorba de fericirea care trebuie fatal să domnească în deplinătatea ei între doi inși așa de potriviți, așa de făcuți, și fizicește și moral, unul pentru altul.

– El e un om puțin cam curios, ce să-i faci, vârsta, vârsta, e agasat de toate succesele ei în societate, pe care, crede-mă, ea le obține în chipul cel mai pasiv cu putință. E suficient ca să apară undeva - și apare foarte rar - ca să se îndrepte îndată spre ea omagiul tuturor privirilor și al șoaptelor de admirație... Căci mă pot mândri cu vară-mea... ce zici? Ha... hă... hă...

Am tresărit ca ars de această întrebare, și hohotele lui largi și sacadate, care treziseră din picotit javra pursânge dedesubtul scaunului, ca

un lătrat de semen, mi se părură că-mi dezbracă sufletul și mi-l lasă gol ca un trup impudic, între mesele ocupate de cheflii întârziați. M-am simțit roșind chiar, dar când repede mi-am dat seama că nu putea să fie, cum nici nu era, pentru mine nimic insinuant în întrebarea și râsul lui, am fost copleșit deodată de tristețe și mai apoi de vechea umilință. Am privit atunci cu ură pe Raoul și am înțeles de minune sufletul argaților și al embaticarilor de rea-credință care le-au suflat pământul. Aveam să mă lupt cu ei, dar îi aprobam și-i simpatizam; și le eram recunoscător că îmi dau prilejul în curând să-i lovesc de moarte. Erau de-ai mei și-mi trebuiau neapărat, pentru a-mi servi de victime trădării mele. Aceasta era doar soarta noastră, să ne izbim de moarte, pentru a ajunge la cei ce ne stăpânesc și pe care-i iubim mai mult decât pe noi, îi iubim și-i admirăm cu înverșunare și cu ură, până ce le smulgem iubirea lor. Nu era nimic paradoxal în gândurile mele; într-adevăr, acesta era termenul, iubeam cu ura cea mai cumplită, în momentele acestea, pe aceea pe care aș fi iubit-o cu sufletul cel mai dumnezeiesc... dar poate că ura asta de-acuma mă făcea să întrevăd dumnezeiescul de mai

târziu.

Redevenii lucid și înțelesei perfect de bine tot acest mecanism complicat al sufletului. Și mi se păru și mai legitim rostul tuturor acestor deosebiri (vulgul le spune de clasă, sau de castă).

Dar pentru că eram încă jos, atât de jos, și numai un lat de masă vulgară mă despărțea de îngerul căzut din fața mea, încercai să fiu îndrăzneț și să-l bravez cu libertatea ce-mi luai

îndată, ba chiar cu o nuanță de libertinaj în colțul buzelor, de-a admira pe acea față de care aveam doar îngăduința să ascult cum pot s-o admire numai cei de seama ei.

– E într-adevăr uluitor de frumoasă! rostii atunci, și mai mult mă înfiora târziul grozav, intervalul extrem de larg de tăcere, după care rostii aceste vorbe, decât vorbele înseși.

Raoul nu-mi răspunse. Ciocoiul de bună seamă nu-mi aproba curajul. Dar, ca un brav fiu al poporului meu, mă simțeam dus ca de-un șuvoi de încăpățânare să-mi impun aprecierile, chiar cu riscul oricărei jigniri aruncate și primite. Și vă asigur că nu eram beat nici pe jumătate cât era Raoul.

- în apropiere trebuie să fie delicioasă...

Clipii buimăcit de astă dată și de tăria indiscretă a cuvintelor ce pronunțasem acum și de aroganța lor. Când pe urmă putui vedea bine, observai pe buzele lui Raoul un zâmbet calm și prietenos. El rosti cu mândrie - și n-aș fi putut spune dacă mândria rasei îi da acest colorit zâmbetului lui sau mândria de a se simți printre cei mai autorizați să glăsuiască în numele unei femei atât de superbe:

– O, în apropiere - mă împărtăși exagerând emfaza lui obișnuită, când își da o părere sau când dezerta asupra raselor canine - la frumusețea chipului se adaugă șarmul unui spirit deosebit... Dar... înțelegi... trebuie s-o găsești în momentele ei bune... Altfel...

– Te repede din două vorbe, intervenii eu iarăși grosolan, regretându-mi cuvintele îndată ce le rostii și pe urmă regretându-le și mai vârtos după ce Raoul continuă să vorbească.

– Oh, non, dimpotrivă (aci își plescăi buzele în căutarea expresiei celei mai potrivite pentru definirea ce vrea să facă) nu răspunde nimic... dar știi nimic... are dese momente când e horriblement embetee... oh, în momentele acelea nu suferă nici pe mama ei...

înțelegeam, înțelegeam de minune: nu

suferea nici chiar pe mama ei, așadar, cu atât mai puțin pe domnul Georges Radu Șerban, cu care nu prea "se avea bine de la un timp", înțelegeam de minune și procesul pe care aveam să-l stârnesc... Hă, hă, e cazul să râd în felul amicului meu Raoul: Ha... hâ... hâ... cum râde dracul în serenada din Faust...

-...e, dar are momentele ei de dispoziție, continuă Raoul printre plescăituri și frământări de buze, maxilare și ochi... mai ales în lume, la o recepție, un banchet, în sfârșit, la o petrecere mai puțin intimă... mai puțin familiară, vreau să spun...

Și eu auzeam visând în adâncul meu ca un ecou prelung: "mai ales în lume"... "mai puțin intimă"... "mai puțin familiară"...

– O... o... o... se minună înfiorat Raoul. Atunci sunt o sărbătoare mai mult eleganța și dispoziția ei... E totdeauna nouă și deci totdeauna dincolo de orice așteptări... nimic decât o scânteiere de spirit și de diamante, și n-ai putea spune care dintre ele e cea mai ghrozavă...

Termenii erau cât se poate de spontan găsiți și atribui acum, bucuros, deși uimit, lui Raoul și talent la vorbire. însă întrecerea acea de

scânteieri mă descurajă, întărâtându-mi totuși ura ce-o nutream pentru ea. Ce aduceam eu, înaintea femeii acesteia, din sedimentul social din care mă trăgeam: spontaneitate, desigur, dar spontaneitatea mea, de care pălii revăzând-o fulgerător zile și luni în urmă, la palat sau la mesele cu Raoul, grozav de vulgară, ca și cârciuma asta infectă...

– Ceea ce e mai curios, continuă Raoul, e că femeia asta are o dispoziție la comandă... Când vrea să fie dispusă, izbutește... Și invers la fel...

Și pentru că i se păru că eu nu dau însemnătatea cuvenită acestei observații, insistă:

– Ce zici?... așa e... așa e... e ceva asta, nu? nu găsești?... această stăpânire de sine și această impetuozitate după dorință... o, e într-adevăr o mare aristocrată... hă... ha... ha...

îi dădui dreptate lui Raoul; asta era totul, asta însemna nobil: o măsură justă în fapte, în gesturi, în vorbe... potrivit cu clipa în care te găsești... Și risipă nepăsătoare în lucrurile materiale, sau măcar priceperea de a produce iluzia unei astfel de risipe și mai ales unei astfel de nepăsări. Dar asta interesa mai puțin când era vorba de Alba... în orice caz, Raoul ăsta e un băiat prețios pentru mine, un burduf cu aur

găsit în mijlocul drumului; eu trebuie să iau seama la el, la toate gesturile și vorbele lui, așa cum observă îngrijați parveniții, la mesele scumpe, care e tacâmul de pește și cum se taie aripa de pui.

Și ați băgat de seamă: Raoul nu se îmbată niciodată în sensul ordinar al cuvântului; și când vrea să spună ceva găsește forma cea mai aleasă... e ceva asta, nu? nu găsești? ... Hă... hă... hă...

Sunt luni de când drumul meu nu s-a mai încrucișat cu al doamnei Alba prin sala de așteptare; de pe fereastră însă o văd de multe ori traversând curtea în mașină și chiar pe jos. Așadar, doamna Alba iese uneori și pe jos. Iluzia ce-mi făceam că mă evită mi-a spulberat-o însă acum câtva timp Radu, care, după primul an de doctorat la Paris, s-a reîntors pentru vacanță. Până la mijlocul lui noiembrie, când va porni înapoi, el ține să-și continue practica la maestrul Georges Radu Șerban. ("La noi", cum îmi place acum să spun.)

De la Radu trebuie să aflu că mai e o intrare a casei, laterală, care dă de-a dreptul la etaj. într-o bună zi, în amurg de octombrie, fac ocolul casei să mă conving: într-adevăr, o ușă

mai puțin monumentală și mai puțin funebră decât cea pe care intrăm de obicei. Scara de serviciu e prin fund, dând în curtea cu multiplele atenanse și locuințele servitorilor. Mi se pare extrem de curios că n-am băgat de seamă aceasta mai demult; aș fi fost scutit de o iluzie, a cărei pierdere acum mă costă dur. E o mutenie de nedescris în curtea interioară: parcă n-ar fi locuită de nimeni, deși știu că la cea mai scurtă apăsare de buton, la moment ar țâșni din căsuțele elegante, în stilul clădirii principale, cel puțin un individ cu mișcări automate de robot. Câte una din ferestrele pierdute prin arbuștii tăiați geometric de negură se umple deodată de lumină. Numai casa cea mare rămâne în profundă obscuritate. De aci, din spate, ea pare mai puțin funebră ca din față și imens de înaltă și grea.

Mă reîntorc; dacă m-aș întâlni cu cineva de-al curții (mă cunosc ei toți oare?), m-aș simți obligat să explic că din pură curiozitate am făcut acest ocol. Dar pe-aci n-aș întâlni de bună seamă decât pe valeți și pe cei doi șoferi; ei mă știu și-ar înțelege în mod firesc, fără nici o explicație, că un om, tot așa de al casei ca și ei, poate avea astfel de curiozități. Maestrul tocmai

a plecat cu trenul, după-amiază, pentru un complicat proces ce-l are mâine dimineață la Curtea de apel din Galați. Poate cu această conștiință sigură am dat raita asta până-n dosul casei. Dar mă străduiesc să-mi închipui ce ar putea fi dacă inopinat maestrul mi-ar răsări în cale.

De bună seamă, el nu m-ar întreba nimic, dar eu m-aș simți literalmente încurcat, dacă trebuie să-i spun sau nu de la mine; fără îndoială aș scoate o exclamație admirativă la adresa casei și a curței. La care, maestrul, asemeni cu siguranță, ar răspunde printr-o strâmbătură din buze fără înțeles sau n-ar răspunde nimic. în orice caz, lui n-ar putea să-i treacă prin mintea-i aristocrată nici măcar umbra gândului că ar mai putea fi și ceva obscur, fără scop imediat, dar cu nucleu bine definit în ascunzimi nebănuite, care a putut îmboldi această curiozitate.

Și nu știu de ce mă bucur din tot sufletul că maestrul nu e acasă și îmi vine să dau iarăși târcol, să ocolesc casa în întregime. Ceva stăruitor mă îmboldește, și iată, pornesc s-o fac chiar. Dar când am ajuns din nou la primul colț din dos, ușa laterală se deschide. Mă opresc în umbră și sunt gata s-o iau înapoi ca adineaori,

cu pas lent, nepăsător.

Dar și-au făcut apariția două siluete în costume închise, în lumina mare pe care a împroșcat-o brusc felinarul mortuar (și care întărește negura din ungherul meu) le pot vedea bine. E doamna Smaralda cu fiica ei. Pornesc amândouă spre ieșire, amândouă înalte și drepte, și doamna Smaralda se sprijină în bastonul negru, care nu face nici un zgomot pe pavaj. Le văd cum se îndepărtează, și mijlocul prelung al doamnei Alba mă tulbură și mă fascinează. E într-un tailleur închis, care-i îmbracă strâns șoldurile și parcă se opune mișcării coapselor ce se întipărise în necurmat mulaj.

Dacă nu m-ar paraliza în ungherul meu acest felinar sumbru, care împroașcă totuși o lumină atât de puternică, de-un verzui straniu, ametit ca de vis hipnotic, m-aș lua după dânsa. Au dispărut după zidul puternic al casei, în lumina care s-a aprins acum în față. Felinarul de lângă mine s-a stins apoi brusc, prăbușindu-mă în noapte și în neputință. Dar pe după negrele săgeți ale gardului de fier, ca pe lângă un șir încremenit de lăncieri medievali, cele două siluete negre îmi apar iarăși; au apucat-o la

dreapta pe ulița boierească, de bună seamă către vreo casă vecină, de vreme ce au pornit-o pe jos. Dau acum drum piciorului nerăbdător, pentru că s-a stins și felinarul din față, și le revăd în fundul uliței asfaltate, negri cărbuni mișcători topindu-se în străluciul vag, vărsat de lampioanele trotuarelor. Și nu pot rezista ispitei de a-mi lăsa pasul într-acolo; simt nevoia aprigă de a revedea, nevăzut și umil, superbul mijloc îmbrățișat de taiorul măiestru, pulpanele rochiei zbătându-se să zăgăzuiască ochilor muritori indiscreția formelor ucigătoare, care dau să-și arate splendoarea.

Iată-le, acum traversează și poate privesc încoace; cred că una, cea tânără, doamna Alba, și-a întors privirile să se convingă poate și cu ele de liniștea asta de necrezut, încât nici eu nu-mi aud mersul, de parcă înaintez cu pași de lup. E prea mare distanța până la mine să mă recunoască; ș-apoi nu cred nici să mă observe aci, în umbra castanului rotund în care m-am oprit. Au dispărut acum: într-o curte? nu... într-o stradă! așa că pot porni în voie cu graba cea mai mare. Dar nu le mai găsesc; în schimb găsesc foarte aproape o altă gură de stradă, deschizându-se într-aceasta pe care am ajuns-o.

De aci le văd bine iarăși; și-au schimbat alura acum, pășesc repede și discută animat. Bastonul doamnei Smaralda se desprinde și re-cade în tact repede la pământ; e o energie și o tinerețe întreagă în doamna Smaralda, în chipul cum ea înaintează, în chipul grozav de animat cu care vorbește fiicei sale; și fiica sa n-o mai întrerupe, o ascultă, pe gânduri, înaintând repede, vertiginos. Le aștept să intre adânc în negura de departe, pentru a mă avânta în lumina felinarului în care ele au înotat până acum. Și traversez această zonă trădătoare din câțiva pași săltați; calea e puțin întoarsă, le pierd, pentru a le revedea iarăși, înaintând și mai repede și mai decise parcă, în aria unei alte roate de lumină. Calea se încovoaie acum mereu, și ele merg așa de repede, că nu mai găsesc nici o piedecă s-o iau la rându-mi bine la picior.

Aci aproape, știu, este o grădină publică, seara, aproape pustie, luminată chiorâș de câteva felinare searbăde, prizărite printre tufișuri, dinainte de război, nețesălate. Vara e vad nocturn pentru gradați și servitoare și dormitor pentru vagabonzi; când vremea se răcește, locul devine suspect și periculos. Și este cumplită uimirea mea când, terminând grăbit

curba străzii, văd pe cele două femei că s-au oprit, acum, la mai bine de două ore după faptul serii, în capul grădinii deocheate, își șușotesc una alteia grăbit și stăruitor, apoi doamna Alba părăsește pe bătrâna, care rămâne nemișcată, dreaptă și neagră, sprijinită în bastonu-i negru, aproape invizibilă pe fondul întunecat al frunzișului. Iar doamna Alba a ocolit puțin gardul scund și a intrat prin deschizătura largă a aleii cu pas maiestuos și ferm. Nu mai înțeleg nimic, de ce doamna Alba intră singură în grădină și ce au însemnat șoaptele lor însuflețite; poate mama încerca să oprească pe fiică de la un pas rău? Mi-aș fi putut desigur răspunde ușor la această nedumerire, dacă doamna Smaralda n-ar fi rămas santinelă neclintită la postul ei, păzind cu îndârjire misterul care crunt mă muncește. Eu mă găsesc la o depărtare destul de apreciabilă de dânsa și dacă aș bufni din umbra colțului și a copacului între care mă feresc de luminiștea înconjurătoare, de bună seamă n-ar putea să mă identifice. Cu toate astea nu îndrăznesc să-mi părăsesc adăpostul: dacă cumva ochiul ei, oricât de bătrân, are ușurința să descifreze mai limpede decât văzul meu?

Deodată doamna Smaralda începe să se miște; se apropie încet de intrarea grădinii și, la un pas de ea, se întoarce pe loc; așteaptă puțin, parcă trage cu urechea, și o ia înapoi. Merge iarăși câtva, se oprește și revine. Santinela începe astfel să străbată, de o parte și de alta, porțiunea îngustă a postului de pază. Aștept ca amplitudinile acestei pendulări încete și plictisite să se lungească, și îndată fac colțul, întorcându-i spatele și luând-o agale - spre a nu trezi nici măcar posibilitatea vreunei bănuieli -, pe ulița obscură, care înconjoară opus poziției ei grădina tăcută și pustie. Imposibil astfel să mă recunoască, și după câțiva pași sunt sigur că m-am și abătut din linia vederii ei. Totuși, din precauție nu mă uit înapoi decât mult mai departe, și abia atunci traversez spre gardul scund al grădinii, să cotrobăiesc prin semiobscuritate vreo portiță dosnică. Și-o găsesc într-adevăr cam pe la jumătatea pântecului ce grădina îl face într-acoace. înaintez cu precauțiune, desfăcând tufișurile cu pieptul și lăsându-mă plesnit bucuros de șfichiurile mlădielor pe care le tulbură insolita-mi invazie. Mă încurc de-a surda pe câteva cărări pierdute, sperii vietăți mărunte, care bușnesc cu zgomot

printre rădăcini, și întârzii evident retragerea unei legănătoare perechi strâns înlănțuite sub coviltirul gros al frunzișului.

Disperarea mă cuprinde că am ajuns prea târziu. Și când dau în sfârșit de luminișul curiozității mele nebune, mi se pare că un uriaș a scos din rădăcini cel mai înalt plop din grădina asta, așa cum scoteau copaci întregi din pământ obuzele în război, și mă izbește cu el cu putere, pe unde nimerește, în crucea frunții, în creștet, în cerbice și pretutindeni. Și totuși stau dârz sub ploaia loviturilor și suport privelișteа cu bărbăție. Am sosit prea târziu, de bună seamă; domnul acum salută cu respect mare și doamna pornește cu pas maiestuos, ieșind din largul luminii felinarului din mijloc, de care probabil se ferise. Domnul o însoțește câtăva vreme, dar ea se întoarce, și-atunci îi revăd minunat fața, îi face un semn de renunțare desigur și el se înclină din nou elegant și revine. Acum, când s-a întors, îi revăd și lui fața; curios, o față răvășită, trecută, în lumina cea mare de care se reapropie, chiar adânc cutată, dar distinsă, foarte distinsă. Să fie oare vreun prinț de-al ei? Dar cu prinții se întâlnește o prințesă într-o grădină publică, într-o ponosită grădină

cu proastă faimă ca asta, cu perechi ce abia se mai țin pe picioare de beția epidermei, înainte de a se rostogoli în rutul naturii, printre rădăcini dubioase, cu șobolani și alte rozătoare?

Sufletul mi-e desigur deșirat ca o cortină de-o gheară, de sus și până jos, dar neînțelegerea din minte-mi, aceasta-i cea care mai mă ține. Totuși aud în urechi răsunându-mi ca un cânt triumfal din afară: Misterul! Misterul! Misterul! Misterul n-a murit cu prințul Tudor Buzescu? Totuși, triumful acesta al subconștientului depărtat nu mă însuflețește și nu mă face să țâșnesc în sus de bucurie: minute întregi am senzația rigidității de cadavru, în toate cotloanele corpului meu. Apoi iată-mă iar pe străzi încovoiate și opace, pas la pas, după pasul acestui prinț, pe care nu-l așteaptă nici o mașină de partea cealaltă a grădinii, și care mă trage după el prin locuri din ce în ce mai obscure, mai neumblate și mai nesigure. Deși aș fi vrut, deși-mi simțeam inima sufocată de dorință, de trebuința de a reveni în goană nebună pe drumul pe care venisem, să mă îmbăt pas cu pas de talia lungă a doamnei Alba și de piciorul ei lung, pe care pulpana rochiei se zbate în mersul grăbit, ca sufletul meu de dorințe!

"Prințul" cu fața brăzdată de cute m-a adus dinaintea unui imobil enorm, un block-house cu șapte etaje, într-o răspântie puțin umblată, dar nu prea depărtată de Calea Victoriei. Am ochit bine scara pe care a apucat, nu era chiar cea principală, dar asta a turnat încă puțină esență în focul tulburării și al neștiinței din sufletul meu. Am așteptat mai multă vreme aci,

învârtindu-mă pe trotuarul colțului dimpotrivă, să văd unde izbucnesc luminile pentru cel întors, la care etaj, în care parte a imobilului? Dar nicăieri nu se aprinse nici o lumină, afară numai de mansardă, unde un petic pitic și întunecat de geam clipi deodată de vioaie strălucire, însă asta echivala, pentru că așteptam eu, cu nimic, cu nicăieri. Personajul rămânea pentru mine în același adânc mister; apartamentul lui de bună seamă era destul de întins ca să constea și din altceva decât din două-trei camere la stradă. Insă prințul meu, celălalt, autentic, Raoul Ypsilant, avea să mă scoată din toate aceste nedumeriri. Fără îndoială n-aveam să-i spun nimic lui Raoul de escapada nocturnă a doamnei Alba și a mamei sale; asta era doar secretul meu intim, durerea și totuși bucuria vieții mele, misterul, misterul

mult dorit și visat de cavalerul rătăcitor al vieții mele de student. Dar el trebuie să știe ce om de familie bună, ce beizadea, ori atașat de legație cu nume de istorică faimă, locuiește în block-house-ul din răspântia cutare, la etajul de bună seamă întâi... maximum al doilea...? Și dacă nu știe, nu-i greu, desigur, să afle.

însă simții o neplăcere adâncă, un gust amar umplându-mi gura până-n rădăcina limbii, când mă văzui într-o subită lumină, înaintând spre Alba, spre candida zeiță mândră și neînduplecată a gândurilor mele, prin portița meschină a acestei ciudate și neașteptate descoperiri. Nici o idee precisă nu mă jigni desigur; poate mi se însăilau astfel în fund de cuget linii vagi de contur, însă respinsei dezgustat orice gânduri meschine. "Niciodată, niciodată!" glăsuii tare, ca să mă aud eu însumi și să-mi dau și mai bine seamă în ce nerușinare lâncezește acum gândul meu. Glasul tare are putere de gheață pură, de zăpadă albă, ca numele ei sfânt, care în contact cu fruntea îți alungă într-o clipită toate miasmele din dosul ei. Și-mi strunii cu vigoare și cu sănătoasă voluptate gândul la procesul cel mare, răsunător, pe care aveam să-l deschid. Cum

puteau rezista prinți de-aceștia neputincioși, cu fața răvășită de toate stricăciunile lumii, istoviți de viață lenește și de cele mai rafinate perversiuni, dinaintea procesului grozav, a pledoariei uimitoare, care avea să refacă puterea unei familii, să învie morții din pământ!

Scârbit la culme de ceea ce putuse trece prin mintea mea, nici nu întrebai pe Raoul de individul pe care-l urmărisem noaptea trecută. Și-n zilele ce urmară mă aruncai înverșunat asupra studiilor mele. Săptămâni și luni trecură; din când în când totuși luai drumul spre block-house-ul greoi din răspântia neumblată. Martor mi-e Dumnezeu că numai indiscreția nu mă aduse încoace, după cum nu mă ducea, în fiecare seară, aproape involuntar, spre grădina din ce în ce mai pustie, cu cât era mai golită de frunze... Era, aveți dreptul să spuneți, necazul, invidia, gelozia, iată cuvântul! Asta da! Dar indiscreția? Dorul de a ști cât mai multe lucruri ascunse, pentru ca la momentul dat...? Eroare... Se poate limpede citi doar în sufletul meu... Profundă eroare... Nici prin gând, nici prin vis nu-mi pot trece astfel de gânduri, căutam eu să mă conving, și înverșunat de contrazicerea interioară a acestei frământări și a ideii că

"misterul" există oricum, i-am dat de urmă și-l stăpânesc definitiv, mă aruncam ca un turbat asupra cărților mele.

Devenisem atât de stăpân pe materia care mă preocupa, încât într-o împrejurare oarecare, pe când pregăteam ițele unei grele bătălii juridice, combătui fățiș pe maestru în biroul nostru. Avu loc între noi un schimb de replici calme și sigure, spre uimirea considerabilă a lui Radu, care-și mai întârziase plecarea la Paris. Maestrul mă contrazise la început, pe urmă trebui să cadă de acord, și văzui atunci în colțul buzei lui acea răsfrângere de neplăcere pe care o mai văzusem de-atâtea ori la tribunal, ori la Curte. în marile lui înfrângeri. O, nu era tot atât de dureroasă, dar se vedea cât colo, era strâmbătura beizadelei care-a avut de îndurat o neplăcere de la un argat, îmi surâse apoi în semn de recunoaștere și de îndemn la mai mult, dar nimic, nici o căldură, nici un elan în expresia lui. Ca și până acum de altminteri, ori de câte ori îmi mulțumea pentru servicii, pentru munca și zelul meu. Nici nu mă așteptam la altceva și nici n-aș fi dorit; ba încă m-ar fi îngrozit cumplit: o coborâre câteva trepte spre mine, sau, Doamne, o scuturare caldă de mână, brațe

întinse, Dumnezeule! ce m-aș fi făcut dinaintea acestei izbucniri sufletești de apropiere? Pe când mâna lui rece, atingerea acea scurtă cu vârful degetelor, asta ne așeza oricând la bună distanță unul de altul, și distanța îmi trebuie neapărat pentru a avea perspectivă spre doamna Alba. Altfel mi-ar mai rămâne vreun pic de tărie pentru lovitura de măciucă a procesului?

Drept admirație, probabil, că am putut contrazice cu succes pe maestru, Radu mi-a făcut cunoștință cu una din surorile lui. Nu știu dacă a fost chiar cea refuzată de Raoul - pe cât mă lăsase Raoul să întrevăd, una din partidele refuzate de el, pe motiv capilar, fusese o soră a lui Radu - dar fetișcana asta este nespus de drăguță. E mică și iute ca argintul-viu. A venit desigur "întâmplător" să-și ia fratele la cinematograf și a dat și de mine în studiul maestrului. Pe urmă am stat de vorbă; se agita subțirică pe scaunul fără spetează, întorcându-se de la unul la altul și râzând cu dințișorii ei de șoricel. Are gura puțin cam mare, dar parcă anume făcută să-i taie fața într-un chip destul de amuzant. îi place să-și dea pălărioara pe spate, și-atunci deasupra frunții îi ies șuvițele retezate. E o armonie întreagă în micul ei corp

și o mobilitate fără pereche. Caut să-i arăt că-mi place, și asta pare să nu-i displacă, ba chiar s-o încânte. Și asta mă bucură grozav. Am nevoie de prietenie și, dacă aș putea, de admirația fetei acesteia. Nu de iubirea ei, evident, dar la nevoie... în schimb, un titirez ca asta poate să turuie vrute și nevrute în fața doamnei Alba. El poate nu numai să aducă vorba de vreo frază a mea de spirit sau de subiectul vreunei discuții la care am luat parte, dar chiar să mă ridice în slăvi. "Titirezul", cum îi voi zice de-acum înainte, mi-e nespus de prețios.

La despărțire nu uită să mă invite la masă pentru o zi din săptămâna următoare, și a doua zi chiar, Radu îmi aduce aminte de această invitație. E primul meu pas pe care-l fac, cum se spune, într-o familie bună.

Arhivarul, pe care l-am plătit anume, îmi dă în sfârșit vestea senzațională: după o lungă și îndărătnică investigație prin podul Palatului de justiție a putut da de primul dosar al afacerii Ypsilant. Adică de cel privitor la moștenirea Albei. Îl revizuiesc în pripă și nu mă mir că nu găsesc ce mă interesează chiar de la prima ochire: sunt lucruri grele, lucruri subtile ce vreau eu să aflu aci, și pentru asta îmi trebuiesc

câteva zile pline, câteva duminici, pentru a-l citi filă cu filă. E grozav de voluminos, iar în celelalte zile sunt extrem de ocupat: până și duminică dimineața trebuie să fiu de față în studiul maestrului. Iar seara arhivele se închid... și pe urmă seara trebuie să dau raita obișnuită în grădinuța suspectă, care mi-a devenit atât de dragă. Și pe urmă să parcurg dus și întors drumul încovoiat care mă duce la block-house-ul prințului misterios. O spun încă, nu din spirit meschin de iscoadă, și am pentru asta cea mai bună dovadă, cea mai hotărâtă: sunt mulțumit când nu descopăr nimic nou, când mă întorc descurajat acasă că de-atâta amar de vreme bat drumurile degeaba. Dar asta nu mă determină câtuși de puțin să încetez hoinăreala serală și nici, mai ales, când văd pe fereastra biroului pe doamna Alba plecând, să nu mai fiu muncit de cele mai absurde și mai crâncene gânduri.

În această hărțuială fără sens și fără ieșire care are loc în sufletul meu, râsul Voicuței (iscălește Voicoutza), al titirezului meu, este într-adevăr o rază de soare. Voicuța, nu e greu să văd, s-a încurcat zdravăn în cângile pe care sufletul meu numai pentru ea nu le întinsese. Dar asta nu mă îngrijește; mi-e foarte simpatică

și, dacă inima mi-ar fi liberă de orice griji, m-aș arunca și eu cu tot avântul în largul de ocean al pasiunii, la care atât de micuța ei făptură mă îmbie. E un bibelou scump Voicuța; după masa pe care am luat-o în familia ei, s-a obișnuit de dă ceva mai des pe la biroul nostru. Asta pentru că eu nu prea răspund la desele ei invitații; nu pentru că m-aș teme că mă angajez prea mult, doar nici însurătoarea nu m-ar înspăimânta; la urma urmei, și ea e măritată. Ar putea fi o treaptă mai sus spre înălțimea la care tind, însă nu știu ce ar putea să zică părinții ei, dacă ar fi să mă iau după această nebunatică. Eu am rămas cu vechile concepții din târgușorul în care m-am născut: n-am avut soră, dar știu cum părinții își țineau fetele acolo. Evident, eram adesea invitați la prietenii noștri cu surori; dar pe ele nu le puteam vedea decât în anume împrejurări sau mai degrabă după anume formalități, când lucrul era aranjat din vreme anume pentru asta. Altfel abia dacă ne dam ziua bună în treacăt.

Pe când, dacă aș fi să sun toată ziua la ușa Voicuței, așa cum mă cicălește ea că n-o fac, îmi închipui că aș scandaliza pe acești oameni serioși și bogați, care sunt părinții ei și cu care

aduce mai mult gravul Radu și cealaltă soră a lui, decât zglobia aceasta de Voicuța. Ea însă socoate că fac unele rezerve și, fără a mai insista, se mulțumește să mă persifleze înlăuntrul ei, lăsând să țâșnească spre mine doar o rază ironică din ochii drăcoși, din care, ca și dintr-o anume strâmbătură a colțului gurii, eu trebuie să înțeleg că nici ea nu se sinchisește prea mult de mofturile mele.

însă se sinchisește zdravăn. Mai ales după ce Radu a plecat la Paris, trebuie să răspund aproape zilnic la întâlnirile noastre care, din cauza încăpățânării mele, au loc mai mult în oraș. Uneori, când îi dovedesc că sunt prea ocupat - și mă obligă să-i dovedesc asta -, trebuie totuși cel puțin să ne încrucișăm drumul măcar două minute, "măcar pentru a ne spune bonjour". Și trebuie s-o fac, pentru că mititica asta, cu mișcări de viermișor, știe cum să ți se strecoare în suflet și să-ți smulgă o făgăduință. Din pricina timpului meu atât de ocupat în curgerea zilei, și cum seara ea nu poate ieși decât până la o anumită oră, sunt nevoit să sacrific pentru dânsa după-amiezele duminicilor și sărbătorilor, adică tocmai vremea rezervată studierii dosarului Ypsilant. Asta mă încurcă

teribil, și dacă n-ar fi Voicuța, o repet, fără îndoială că n-aș plăti pentru nimic în lume simpatia ei atât de atroce, cu un preț ce mi se pare așa de scump. Totuși, izbutesc uneori, sub pretexte foarte complicate, să mă sustrag ordinelor ei, ba chiar îmi permit, cu riscul unor teribile "figuri", pe care nu ezită să mi le toarne la viitoarele întâlniri, chiar în mijlocul drumului, să lipsesc de la rendez-vous.

Astfel, cercetarea dosarului merge nespus de încet; și de câte ori doamna Alba îmi răsare dinaintea ochilor, fie încrucișându-mi drumul, fie părăsind curtea în mașină, mustrări cumplite mă devorează. Cu atât mai mult mă simt mai vinovat și mai nevrednic față de ea, cu cât, de la un timp de vreme, nu știu zău dacă nu de când cu escapada aceea serală, privirile ce-i scapă involuntar spre mine sunt de o răceală de oțel. Răspunsul la salut pare oarecum deferent, în orice caz îmi acordă însemnătatea, dacă pot spune, neînsemnată pentru dânsa, pe care o am în biroul soțului ei, dar cu o răceală și de distanță care mă amețesc. Dacă n-aș fi observat că odată și lui Radu i-a adresat cuvânt de bineț atât de străină, atât de absentă, că până și acest brav băiat, dedicat în întregime studiului, a

făcut o schimă de nedumerire, aș fi putut crede că am fost observat de doamna Smaralda, când"ani cotifgfădma", în seara urmăririi.

Dar poate ar fi fost mai bine să mă muncească această neliniște, decât să pun în legătură strânsă noua ei dispoziție față de "noi" toți ai casei, cu acea întâlnire insolită și a cărei urmare n-o mai pot câtuși de puțin surprinde. Pentru că, trebuie să mărturisesc, în timpul absenței maestrului, cea mai mare parte a timpului mi-o petrec în fața clădirii celei în care a dispărut prințul misterios. Toate ieșirile și toate intrările le controlez; toate mașinile care stopează aci mă fac să tresar violent. Dar nimic, nici o urmă, nici un semn din necunoscutul chinuitor care mă atrage într-acolo...

Și ghearele cumplite ale geloziei nesigure se înfig fără milă în cugetul meu. Urăsc de moarte figura acea brăzdată și distinsă pe care am urmărit-o și regret că n-am urcat scara dosnică pe care s-a făcut nevăzută. Oare m-ar fi putut opri cineva? Câți nu locuiesc doară în acest imens edificiu, mai ales în mansardele acelea care privesc pitiș pe sub streșini cu ochiurile lor de geam? Oare se cunosc ei toți acești oameni care și-au găsit sălaș sub același acoperiș imens?

Nu-mi voi ierta niciodată greșeala aceasta, mai bine-zis, lipsa mea de curaj.

Pe urmă mă simt dușmănind chiar pe doamna Alba, pentru acest gust al ei, care mi se pare cu totul dubios. în definitiv, întru cât poate fi socotit inferior domnul Georges Radu Șerban acelui tomnatic și putred individ nocturn? Ce turi incredibile, ce îndrăzneli uluitoare a putut înscrie la activul său acest bizar personaj, ca o femeie atât de destinsă să-i sacrifice un bărbat, în care se răsfrânge, ca infinitul cerului într-o picătură de apă, măreția unui întreg trecut, unei întregi istorii? Să fie ea într-adevăr dominată de vicii și perversiuni irezistibile, doamna Alba, așa ca bunăoară vărul ei, gata de orice sacrificiu pentru o brună coamă femeiască? Poate așa s-ar explica și răceala dintre ea și soțul său, de care îmi pomenise Raoul! Sau produce asupra ei o impresie atât de profundă, bolnăvicioasă, isterică și de-a dreptul caraghioasă, rezonanța deșartă a unui nume care simbolizează un grad mai mult decât al maestrului pe scara putredă a valorilor defuncte, negociate ca o emblemă de comerț de epigoni fără valoare? O, ar dovedi destulă debilitate intelectuală această femeie, pe care exteriorul te face s-o vezi negrăit altfel, și

atunci toată zbaterea asta, care mă frământă, n-ar fi însăși un bluff ridicol, o sinistră farsă pe care mi-o joc eu însumi cu atâta ardoare? întru cât doar sforțările mele, temerara mea întreprindere s-ar putea bucura de încoronarea pe care o aștept în nopți înfrigurate, din mâinile ei roze, când în biata minte de pasăre a domniței mult visate nu prețuiește nici măcar urmașul de neam ilustru, care se învrednicește cu adevărat de numele ce-l poartă? Ce-aș mai putea însemna eu atunci dinaintea celui din urmă imbecil fără alt merit decât simplul nume câștigat de alții, eu care tocmai vreau să răstorn în sufletul ei toate aceste prejudecăți stupide, cu sforțare uriașă ce plănuiesc cu proaspăta-mi energie, întru frumusețea și fericirea ei?...

Dar mi-e de ajuns să revăd într-o bună dimineață pe doamna Alba, în obraji, și-n grumazul ușor decoltat, cu toată frăgezimea roză a acelei dimineți de început de iarnă, ca toate emanațiile acestea otrăviciose, izvorâte în nopți de nesomn, să dispară deodată și să mă încleștez ca un zănatic de visul meu, dârz ca o piatră cioplită, simbolizând cea mai fermă voință umană. In aceste dimineți de zare stropită cu sânge, am descoperit un lucru care

pentru mine are mai multă însemnătate decât chiar pactul de la Locarno, marșul asupra Romei, sau trecerea oceanului în avion. Doamna Alba are un păr dulce, castaniu și nu negru cum mi se păruse la început. Iată o bucurie mai mult și o rază de pace în noaptea de îndoieli în care mă zbucium; nu pentru că doamna Alba mi-ar plăcea mai mult șatenă decât brună, ea fiind pentru mine o minune totală, indiferent de atributele-i divine contemplate în parte; dar pentru că descoperind un amănunt sigur din adevărul în sine al făpturii ei, pentru mine încă insesizabilă, ca noțiunea lui Dumnezeu pentru un filozof, mă simt mai aproape de ea, o simt mai lângă mine, mai susceptibilă de a-mi dezvălui și alte armonice detalii ale perfectei ei structuri.

Voicuța are o slăbiciune deosebită pentru dancing-mile de la ora 5. Acolo îi place să ne refugiem, mai ales în zilele mocnite și ploioase. Și mă văd, astfel bălăbănindu-mă vreo două-trei ceasuri în mijlocul perechilor necunoscute, necontenit cu ea, eu mare și lat în umeri, ea măruntă și agățată de mijlocu-mi, imitând bâțâiala fără de repaus din jur, la scrâșnetele și sughițările prelungi ale unei orchestre bizar

alcătuite. Muzica asta mi-aduce aminte de bâlciurile de la Zăreni, când clarinetul se lamenta și cimpoiul se dezumfla într-o larmă inestetică și jalnică, îmbărbătând țăranii turmentați să-și umple paharele de rachiu și să mugească animați de instinctele din cavernă. Acum nu mai întâlnesc, în aceste săli înăbușitoare, acei ochi pe care-i revăd ca prin ceață, sângeroși și îndobitociți; dar au, desigur, mult din ei, privirile din față, rătăcite, înfiorate de atingeri, pleoștite de necurmată oboseală. Și monotonia asta e ucigătoare: perechi-perechi de indivizi de sex contrariu, care se alung[ă] reciproc, ca într-un loc neogoit de morișcă; și un zvâcnet incontinuu din pântece și din șezut, care mă rușinează de mine însumi - și dacă toți de aci ar înceta la un moment dat să mai miște, lăsându-mă singur în plină activitate coregrafică, aș urla cu siguranță și aș lua-o nebun pe străzi, ca surprins săvârșind o faptă necuviincioasă. Dar aci, ascuns de consensul general, mă zvârcolesc cu aplicație, și căldura trupușorului Voicuței îmi dă îndrăzneală și bici de îndemn la exagerare. Exercițiul acesta afrodiziac pe ea o transportă și o face languroasă; îmi caută de la înălțimea joasă a

ochilor ei privirile mele, în care se pierde lung și frenetic. Buzele uscate atunci îi tremură și-o aud monosilabisind gutural, în vreme ce mânuțele ei rotunde tresar înfiorate de-a lungul coloanei mele vertebrale. Atunci se-agață literalmente de umerii mei și o duc ca un vârtej prin amețeala generală, înnebuniți de imprimarea reciprocă a contururilor răzvrătite. Pe urmă ne oprim adânc tulburați și îngroziți de noi înșine, atunci gândul meu fuge înapoi, supus și pocăit, îngenunchind dinaintea celei care mă alungă și mă disprețuiește: dar ochii lucioși ai Voicuței mă cheamă iarăși la ea, umezi și înfricoșați, brațele ei tari îmi înlănțuie iar umerii, colac, și zbor cu ea, parcă ducând-o înot, prin oceanul de dorințe răvășite și asmuțite.

La dancing-urile astea am putut cunoaște pe unele din prietenele Voicuței. Trebuia atunci să dansez și cu ele, însă nu puteam să leg nici o prietenie, căci după fiecare cunoștință, mica mea tovarășă de joc schimba imediat dancing-ul. O singură dată îmi șopti înveselită:

– E și Smărăndița aci, cu tipul ei...

– Care Smărăndița...?

– Asta-i acum... Soră-mea...

– Ah, da...

Abia recunoscui pe Smărăndița prin marea de capete: era mai răsărită decât Voicuța, dar nu mai dezvoltată. "Tipul" ei era tot un vlăjgan înalt, subțirel și cam șlampăt la mers și la vorbă. Dansa cocoșat, rotunjind lung mișcările, așa cum îi ieșeau și vorbele din gură; dar era vesel băiat, oacheș ca și partenera lui și neobosit la dans. Era fiul unui avocat cunoscut, el însuși secretar al tatălui sau, probabil o mediocritate, căci nu-l întâlnisem niciodată, cu toate că dasem piept de vreo două ori cu părintele lui. La prezentare, Smărăndița îi apăsase puțin numele de familie, pentru a marca, fără prea multă intenție de altminteri, mai mult din obișnuință, că luam contact iarăși cu unul din neam cunoscut. Asta însă mu îndârji puțin și mă făcu să fiu foarte prompt cu răspunsurile la întrebările lui și foarte repede cu întrebările mele, pentru a lăsa în urmă răspunsurile lui, spre marea satisfacție a Voicuței, care mă înhață de umeri și se înfipse în mine cu dărnicie, în dansul în care ne avântarăm la moment. Când ne reîntrunirăm, Smărăndița ne certă familiar, că ne tot răzlețim de "banda lor", și mă invită pe-a treia zi la ele acasă, la un ceai, "unde vom

fi toți în păr". Voicuța primi pentru mine invitația, sărind în sus și bătând din palme. A treia zi, la ceai, constatai că Voicuța își făcea un punct de onoare din venirea și prezentarea mea: eram ambiția ei.

Prietenii și mai cu seamă prietenele din "bandă" - una răspundea asemenea la nume domnesc - mă acceptară binevoitor, chiar înainte de a deschide gura! Mărturisesc că eram puțin intimidat, îmi pregăteam cu luare-aminte vorbele, și așa pregătite abia le puteam face dincolo de nodul gâtului, întru atât mă temeam să nu răspund sub "așteptarea" generală, care, precum înțelesei, era de mult stârnită și împinsă până la un grad de curiozitate destul de ridicat.

Cred că am răspuns cu succes la examen, pentru că, iată purtătoarea de nume domnesc, Lilica Mavrogheni, îmi aruncă ocheade adânci de lângă partenerul ei, un băiat zdravăn - toți de-aci sunt zdraveni și sportivi - flăcău de bogătași craio-veni, abia scăpat de armată, având ca situație perspectiva unei fabuloase moșteniri. Lilica Mavrogheni e și ea fiică de bogătaș, păcat că nu tocmai frumoasă, așa cum aș fi dorit să fie potrivit cu numele ei. Avea statura Smărăndiței, dar părea mai scundă, ca

mai dolofană. O strica oarecum un nas ceva mai lung pe o față rotundă, încununată de bucle negre. Totuși, îmi impunea cu numele ei fanariot, care-mi amintea de vestitele jafuri ale țării, de către domnii trimiși de Sublima Poartă acu o sută de ani și mai bine. Cum toți din societatea de față erau mai tineri ca mine, asta mă îndemna să fiu ceva mai atent cu purtarea și cuvintele mele. La fel, cei din juru-mi păreau puțin cam rezervați, perechile dispuse simetric în fotolii își împărtășeau cele ce aveau de spus cu glas scăzut; din când în când numai, când undeva izbucneau hohote, toți ceilalți cereau vehement, dornici de participare, să li se comunice de îndată cauza veseliei. După ceai se desfăcură și câteva butelii de vin, pentru dezmorțirea curajului. Fetele izbucneau în râs mare acum, lângă tovarășul respectiv, și dau pe față pricina ilarității, de astă dată fără invitație. Numai când gluma părea cam nesărată, trecea atunci din ureche în ureche, făcând întregul ocol al asistenței, din care cea feminină se prăpădea de râs, cu conștiința împăcată că discreția a fost astfel salvată. Câte una, cu subite reticențe de pudoare, protesta cu îndârjire, când vecina de fotoliu se arăta gata să-i transmită

baliverna mai departe; Smărăndița, care părea cea mai obrăznicuță, intervenea îndată împăciuitoare și, după ce afla cauza neînțelegerii, o da ea pe șleau, pe răspunderea ei, fără nici o jenă, în vreme ce compania de sex slab își acoperea ochii, da chiote înăbușite și mă privea pe sub degetele răschirate, cu care își acoperea pudic satisfacția de pe figură.

Găsii că e locul să mă amuz (deși cu un ușor aer protector, pe care mă sileam să-l afișez ca fiind cât mai de formă) cu toată inima, spre ușurarea de suflet a Voicuței, care până acum râdea neliniștită de dispoziția mea încă nedefinită. Vroiam să pătrund până în adânc în familiaritatea acestei societăți, să mă identific cu ea, să am toată libertatea mișcărilor ei, în lumea ei, în cercul ei, care din afară se părea atât de magic și de strâns. Trebuie să lămuresc aci că mai ales fetele de față aveau cultură solidă și titluri universitare; totuși, rareori conversația lor se rătăcea pe un teren solid. Curios, totdeauna băieții atunci, dacă nu luau parte la discuție, acordau respectuos interes celor două specimene dintre dânșii, care se aventurau, cu temeritate și suplețe de saltimbanci pe trapeze, în gimnastica ideilor.

Fetele se grăbeau să participe însă toate cu competență și zgomot, și desigur cu aceeași ușurință, ca și când ar fi vorbit într-o limbă străină, demult învățată și la perfecție cunoscută. Dar îndată ideile începeau să se concretizeze, vântul persiflagiului le da cheag și vârtoșenie, și totul naufragia în hohotul glumei de gust sau fără, sau în smârcul acoperit al trivialității fine ori chiar grosolane. Aci dispoziția generală, deplasată o clipă din echilibru, se reîntorcea în sine, menținându-se constantă la beau-fixe. Sunt oameni care abordează deodată subiecte subtile de vorbit, din nevoie pedantă ori numai pentru a face impresia că nu sunt prea proști; aceștia din urmă se grăbesc apoi la timp potrivit să revie din domeniul încălcat, care le-ar putea fi fatal. Lumea aceasta mică și gălăgioasă în care mă găseam nu se aventura în vârtejul ideilor nici din nevoia celor dintâi și nu-l părăsea grăbită nici de teama celor de-al doilea; ci pur și simplu pentru că era puțin mușcată de incisivii cu otravă dulce ai libertinajului. Beneficiari ai unei libertăți pe care își dau seama că le-o acordă întâmplător o cotitură a vremii, arătau cu vrednicie că înțeleg să profite zdravăn de ea.

Din toată această tânără și neastâmpărată reuniune, o singură persoană da drum glasului mai puțin; în schimb, ochii ei vorbeau fără întrerupere, îmi vorbeau mie direct și sigur și, dacă mă feream de scandalul pe care-l făceau, e că mă miram cumplit cum nimeni, nici chiar Voicuța, nu observa larma-i mută și totuși asurzitoare. Mai târziu dădurăm scaunele în lături și dansarăm: Lilica Mavrogheni se strânse în pieptul meu și-și exprimă dorința să danseze cu mine într-o sală mai încăpătoare. Numai un dancing pentru a doua zi după-amiază, și ea acceptă cu o înclinare leneșă a pleoapelor.

– O să fii acolo cu Voicuța? mă întrebă cu semnificativă indiferență.

– Nu...

Pe urmă repetai și eu printre buze întrebarea:

– O să fii cu Oswald?(evident, era vorba de "tipul" ei). Și ea răspunse cu vagă nuanță de râs:

– Nu.

A doua zi ne întâlnirăm într-adevăr la dancing și două ceasuri de joc strâns, corp la corp și suflet în suflet, fură de ajuns ca să ne căutăm apoi zoriți refugiu în garsoniera mea, care, spre bun augur, își inaugura astfel menirea cu izbândă totală asupra unui vlăstar domnesc.

În reuniunile care urmară eram cam stingherit de duplicitatea pe care trebuia s-o joc față de Voicuța și de curajul franc al ochilor Lilicăi. Dar "izbânda" mea își găsi loc obișnuit tot alături de Oswaldul ei, iar la mine aproape că nici nu mai privi, ceea ce în loc să mă liniștească, simții bine, oricât vream să mă conving de contrariu, mă nemulțumi. Numai când obțineam vreun succes în discuție sau făceam adunarea să râdă cu anecdote inedite, ochii Lilicăi se înfigeau iarăși în ochii mei, comandându-mi să mă apropii și s-o iau la dans. Și-atunci îmi șoptea, râzând, fără altă introducere:

– Mâine, la 7, o să fie Voicuța la tine?

Și după o pauză scurtă reluam și eu în glumă:

– O să vii cu Oswald?

– Nu.

Acest schimb de vorbe redeveni semnalul obișnuit. Dar pentru a-l provoca, trebuia să fac adunarea să râdă zdravăn. Și asta era nespus de greu pentru că la moara ei se vânturase cele mai felurite glume și cancanuri, toate spiritele de la reviste și de prin publicațiile hazoase ori obscene, cu toate variantele lor.

Se întâmplă însă, ca după un astfel de mic

succes al meu, Lilica să nu mai mă cheme cu ochii. M-am apropiat atunci eu de ea și i-am pus întrebare:

– Mâine la 7 o să vii cu Oswald... Ea râse ca de obicei și-mi răspunse:

– Da, dacă vrei.

– Adică "nu", vrei să zici...

– Totuși zic da... dacă dorești să-ți facem o vizită, deși noi proiectasem altceva...

Și a doua zi într-adevăr nu veni. în schimb văzui că ochii ei se fixau de-acum înainte, cu persistența ce-mi dăruise mie la început, asupra "tipului" Smărăndiței. Și, curios, nimeni, nici chiar Smărăndița, nu băgă de seamă. Cât despre Oswald, nici pomeneală. Iar eu, la rându-mi, găsii că lucrul cel mai elegant era să nu mai urmăresc astfel de manevre. Totuși, fără voie, băgăm de seamă evoluțiile celor doi ochi negri ai urmașei de voievod asupra diferiților amici ai prietenelor sale. Ciclul se apropia din nou destul de alert de mine. Și mă minunam grozav că într-o lume atât de restrânsă nimeni nu observă nimic. Atribuii deci junei societăți, poate din cauza acestei juneți însăși, gradul de inferioritate căruia-i incumba o astfel de insuficiență a spiritului de observație.

Nici prin gând nu-mi trecu să-mi insult compania cu învinuirea promiscuității. Iar uluiala mea fu groaznică, într-o seară, când avusei cu Smărăndița conversația următoare:

- în definitiv, ce fel de om e Oswald acesta?...

– Ah... te-a cucerit și pe dumneata Lilica?...

– Nu înțeleg, cum... de ce să mă...

– Atunci îți va veni rândul în curând... Ea ne-a cucerit pe rând toți amicii noștri foști și actuali... Cum apărea unul nou în arenă...

Și, izbucnind în râs mare, cu sinceritatea ei cinică și drăguță:

- în privința asta îi suntem toate recunoscătoare, că ne scapă de ei, când încep să devină prea obraznici... Și-mi râse iar în față, uimită de uimirea mea, pe care acum o afectam.

– Dar Oswald?

– Oswald e un băiat tare bun, el va fi soțul cel mai fericit cu putință. Natura l-a înzestrat cu darul neprețuit al lipsei spiritului de observație...

Apoi redevenind o nuanță serioasă, Smărăndița mă conjură, ca soră și fată bună:

- însă ia seama, numai două dintre noi am băgat de seamă micile trădări ale Lilicăi... Pentru că sunt trecătoare, nu le dăm nici o

atenție... Dar Voicuța nu știe nimic și nu știu, zău, dacă ar accepta filozofic conduita fostei ei colege de universitate, căci ea a adus-o printre noi... Mi-e teamă să nu-ți aprinzi rău paiele în cap cu dânsa... Deci te sfătuiesc prietenește: Nu-i pune și ei aceeași întrebare...

– Care anume?

– Care mi-ai pus-o mie întâi: "Ce fel de om e Oswald acesta?"

Seară de întâlnire cu Voicuța, rece și ploioasă. Parcurgem străzile domol, ferindu-ne obrajii de biciuirile reci și subțiri ale ploii fine, împroșcate ca de vaporizatori nevăzuți, din norii plumburii și joși. Ne găsim drum necontenit, astfel ca vântul să ne bată din spate, umflându-ne treanch-coat-urile, în care, de la mijloc în sus, suntem împachetați ca niște mumii. Trotteur-ii mărunți ai Voicuței bat repede asfaltul luciu al trotuarului, ca să țină la înălțimea pasului meu larg, pe care-l marchează pantoful modern, enorm ca un bocanc, cu vârful bont. Și această frecvență deosebită de mers mi-aduce aminte de undele nevăzute ale fluidelor fizice, care, deși de lungimi felurite, toate ajung la țintă în aceeași durată de timp. îi comunic această impresie Voicuței și ea se mâhnește

teribil, că am putut să mă plictisesc într-atâta, încât să mă gândesc la lucruri așa de depărtate, în raport cu clipa de față. îi ripostez că piciorul ei mic și grăbit era fatal să-mi sugereze goana undelor de lumină, diafane și fine, și asta o împacă, făcând-o să-mi arunce, de jos în sus, recunoștința măslinie a ochilor ei largi. Dar se simte obosită și eu îi propun filmul recent, de mare senzație, la un cinematograf apropiat. Ea se supără iarăși, nemaiavând acum nici o îndoială de plictiseala pe care presupune că mi-o produce apropierea ei. Mă arăt nespus de mirat de această hipocondrie psihică și-i acord ei inițiativa propunerilor. îmi declară că ar vrea să se vadă într-o odaie caldă, să-și scoată pantofii și eu să-i povestesc ceva. Mă prefac că nu pricep cam despre ce odaie ar putea fi vorba, pentru că înțeleg să rămân de-o pasivitate de metal în tot acest joc drăgăstos.

Mă tem de vreo legătură prea strânsă, mai cu seamă când nu e nici un Oswald, care să restabilească la un moment dat echilibrul strict, doar în glumă și treacăt, al stărilor dinainte. Și de Voicuța mi-e teamă în special: mi-am schimbat hotărât gândurile în privința avantajelor unei perspective matrimoniale, și-

apoi prefer să mă amuze ca o copilită, și o tratez ca atare, ceea ce o necăjește în special. Totuși pasiunea ei îmi convine: aș vrea chiar să se audă undeva că sunt în stare să rezist la sentimente și la o partidă strălucită. Ba îmi place uneori să merg cu visul și mai departe: să trec drept cauză rece și îndărătnică a unei cumplite disperări sufletești. Sunt sinistru, îmi dau seama, mai ales când privesc cu coada ochiului pe această copilă plăpândă, frumoasă și sinceră, pe care simt că aș iubi-o cu adevărat, nu numai cu sufletul, dar și cu gândul. O consider ca pe-o drăguță și inocentă victimă, pe care o atrag după mine, pe căi sure, cu ieșiri teribile. Și cu toate astea, mă păstrez într-o ținută de rezervă bine calculată: orice mișcare aș face, oricât de departe aș duce-o s-o cumpăr eu însumi în târgul de sclavi, totul să pară că pornește de la ea; ea să dea întruna ideea fiecărui pas nou.

Și iată, acum o simt iar oscilând pe-o muche periculoasă; aștept deci fără prea multă emoție de altminteri (o, dacă ar fi cine doresc eu, cât de zănatică ar sări inima în piept!) și nu mă mir când rostește, în sfârșit, ceea ce tocmai de-o săptămână așteptam:

– Haidem la tine... sunt foarte curioasă să-ți

văd garsoniera...

Evident, n-a lipsit nici un mic scrâșnet de revoltă să însoțească această hotărâre, pentru că nu eu fusesem cel care să dea ideea și ea să reziste cu toate grațiile cuvenite în astfel de împrejurări, din ce în ce mai slab, mai patetic, până la încuviințarea finală.

Dar acasă m-am purtat ca un brav camarad: i-am scos pantofii, i-am încălzit picioarele în mâinile mele și, când ea tocmai se găsea în cea mai ademenitoare exuberanță de chiote și langori, i-am acoperit piciorușele cu un pled și eu m-am așezat lângă divan ca un doctor lângă un suferind. I-am vorbit lucruri foarte serioase, am adus vorba de procese și chiar de un "dosar pe care aveam să-l cercetez în curând pentru a face cu el o revizuire de formidabil răsunet".

– A, va fi ceva extraordinar, Voicuța, voi da o lovitură grozavă, din care fac punctul cel mai de onoare al carierei mele. Nimeni nu se așteaptă, nimeni nu bănuiește ce plănuiesc. Numai eu îmi pregătesc această mare fericire în taina sufletului meu, înțelegi, Voicuța, aci în adâncul ăsta insondabil - mă bătui cu mâna pe piept, de astă dată cu toată sinceritatea -, de unde va țâșni adevărul și lumina vieții mele.

Fata mă privea uimită și confuză. Era poate și puțină admirație în ochiul ei râzător, dar mai mult acea simpatie ironică, pe care o au domnișoarele supercivilizate pentru junii idealiști, umpluți până-n creștet de-o inteligență unilaterală și naivă. Eu acceptam sentința aceasta bucuros, căci grație ei, fatal, Voicuța trebuia să mă aducă la realitatea secolului, învățându-mă cu satisfacția celui ce împărtășește lumină gustul mai precis al actualului. (Totuși, ea acorda considerabil credit potentelor ce ghicea în mine, pentru a nu mă îndepărta sau a mă batjocori într-un fel sau altul ca o Lilică pe un Os-wald oarecare.)

De-acum încolo fu mai ușor și pentru întâlnirile noastre. Ea venea direct la mine și astfel scăpai de povara dancing-urilor, care-mi avalau atât de nesățios timpul. Puteam citi în așteptare-i și chiar o rugam să-mi mai acorde câteva minute, ca să termin un pasaj început. Și astfel câștigam .chiar câte o jumătate de ceas, în care timp ea răsfoia reviste pe canapea. Observasem că păstra măcar suficient respect citaniilor mele juridice; numai când o făceam să aștepte din cauza lor nu se supăra, și niciodată, ea care râdea de toate, nu scăpase vreo răutate

sau chiar glumă inofensivă la adresa cărților și a bibliotecii mele juridice.

într-o seară, eram în păr, toată banda, la "Ruși". Era un zgomot infernal și eu mă găseam într-o vervă strașnică. Eram îngrămădiți cu toții într-o nișă și vinul generos pusese îndrăzneală în gâtul și-n gesturile tuturor și mai ales pișcase strașnic fetele de limbă. Ele fumau acum necontenit, ținând țigările între degete la înălțimea nasului, trăgând în piept și sufiând rotocoale în aer. Unele chiar îl suflau dizgrațios pe nări ca niște fumătoare de veche carieră. Comandau ele însele, chemând chelnerița și pe picoli, și-și exprimau dorința de-a dreptul, fără a se mai servi de intermediul cavalerului respectiv. Ceea ce-i amuza pe toți deopotrivă era mai ales faptul că erau serviți de nobili veritabili, de membri din aristocrația Odesei, a Kievului și chiar a Moscovei și Petrogradului. Conți și contese și chiar rude directe de mari duci. Evident, aruncau comenzile cu destulă deferentă, însoțindu-le de cât mai multe expresii atenuante, dar cum pleca "baricinea" la executare, comentariile începeau să curgă:

– M-a servit dama de onoare a țarinei...

– Cu siguranță că era ducesă...

– Manierele n-o dezmint nici ca servitoare...

"Tipul" Smărăndiței plecă în investigație și aduse răspunsul că eram serviți de baroneasa Kulicova, fiica unui șambelan de la curtea țarului.

Și totuși, după senzaționala veste nici una din aceste urmașe de domnitori și logofeți, beizadele și alte fețe boierești nu făcu gestul, nu avu nici măcar gândul de a pofti la masă pe chelnerița noastră ca pe o simplă tovarășă lovită crud de soartă. Dimpotrivă, simțeau o voluptate surdă să-i dea mai mult de ocupație, s-o vadă venind cu dexteritate aproximativă, încărcată de tăvile de metal, de tingiri argintate și de castronul de porțelan al crușonului, care în acest local rusesc era de rigoare.

La rându-mi, mă amuzam de acest tratament între membrii aceleiași lumi bune, aceleiași mari familii care-și disputa odinioară peticele globului: nici umbră din solidaritatea celor de jos, uniți întru dărâmarea vechii lumi. Nici măcar compătimire, decât o delicată, dar plină de rezerve, atenție... Ceva rece și ironic, ascuns și neîndurător, ca și când ar fi avut în față pe autoarea foarte simpatică a unei grave greșeli, care nu se putea totuși numai din acest

secundar motiv să fie iertată. Un consens amarnic de milă obiectivă și distantă, dar atât și nimic mai mult, pentru cel ce se făcuse culpabil de groaznica vină de a nu-și fi putut păstra locul, chiar în mijlocul unui catastrofal cutremur de pământ.

La drept vorbind, mă bucură această revelație ce mă face să-mi amintesc mai cu răspicare o frântură de gând pe care nu-mi prea place să-l iau pe șleau la cercetat. E vorba de raportul dintre mine și domnul Georges Radu Șerban, în zariștea cugetului ascuns ce nutresc în casa lui, eu, hrănitul cu banii lui, cel ce m-am făcut renumit cu renumele lui. Pot să alung acum deci cu mai mult curaj această stupidă idee, care mă supără din când în când ca o muscă, în somnul după-amiezelor de vară: iată morala acestei societăți! Și, bucuros 1 peste fire că mai am și această ieșire dintr-o obsesie, pe care am dărâmat-o de atâtea ori, chem pe baroneasa Kulicova și-i ofer un bacșiș gras, prevestitor al celui ce va primi la urmă. Fiica șambelanului țarului îl primește fără să roșească și asta mă înveselește și mai mult. "Fiecare pentru el!" îi strig, bătând pe umăr pe baroneasă și apoi glăsuiesc baroneselor din jurul meu, în chip de

comandament moral:

– Nu roși, când gologanul ți se oferă!

Ele încuviințează cu totul, dar redevin reci când propun să invităm pe baroneasă la masă. întorc capetele și vorba, iar Lilica îmi răspunde verde că nu-mi găsește propunerea deloc originală.

– Mai e destulă lume în local! mă îndepărtează de la astfel de toană stupidă Smărăndița, iar toți "tipii" lor își vâră nasul în farfurie, ca să râdă satisfăcuți de gafa mea.

Totuși, pentru că sunt puțin cam amețit, nu mă opresc să nu ofer un pahar de crușon fierbinte Kulicovei, primul pahar din castronul repetat și pe care tocmai îl aduce într-un nor de aburi, ce fac să-i vedem ca prin străveziul argint al unei ape figura întru nimic tristă, nici măcar cu aer de resemnare, ci fericită de activitatea la care o supunem. Kulicova mă refuză cu un surâs dulce, arătând spre "mareșalul nobilimii din Sebastopol", care tocmai trece în frac, printre mese, plimbând pe dinaintea tuturor barba lui enormă de aramă, acum simplu gaspadin Ivan, patron al acestui local. Dar fiica șambelanului imperial, afectată de bunăvoința mea, surprinzând zâmbetul stânjenit al celorlalți

comeseni, își strânge buzele, înalță capul și ne părăsește demnă, eroic și - cel puțin cât mai rămâne în ochii noștri - fără nici o umbră de umilință sau de șovăire.

– Ăștia-s oamenii mei! strig atunci înăuntru-mi, întorcându-mi privirile spre luciul aspru, oțelit, al tuturor ochilor de față, o clipă înfricoșați că intrusul ce sunt le va cocoloși puțin prestanța.

"N-aveți nici o grijă!" par a le spune, liniștindu-i cu noul aspect al dispoziției mele... și mă gândesc acum cu toată siguranța de mine și cu toată limpiditatea sufletească la domnul Georges Radu Șerban, care în zilele marilor mele succese, după ce mă felicita rece și corect, se întorcea afabil spre prințul Raoul ori spre Radu, exagerat mai afabil ca de obicei, și se

întreținea cu el ostentativ, ignorându-mă complet la masa mea, între tomurile și dosarele deschise.

Și soarele chipului Albei răsări pe un fond albastru, perfect senin, în sufletul meu. Destul cu gafele acum! Acum trebuie să revenim iar la verva noastră de la început, pentru a acoperi stângăciile de neofit și pentru a legitima dreptul la mândria de a mă simți în mijlocul acestor

amici! Trebuie neapărat să se audă de spiritul meu, de glumele mele, de gândurile mele, ce nu trebuie niciodată, oricât de serios substrat ar avea, să îmbrace altă haină decât a hazului ușor cinic, a cancanului zglobiu, a hohotului spumos; iluzia aruncării nepăsătoare a tot ce ai mai scump în tine, ca bucăți compacte dintr-o avere imensă, într-o seară, la o masă de joc.

Pe dreptunghiul de parchet lăsat liber la mijloc, după ce s-a perindat un cor de cazaci de circumstanță, doi copii de sex contrar, care trag o căzăcească pe vine, și un virtuoz al balalaicii, irumpe deodată, roză și aproape goală, înaltă și mlădie ca un lujer în vânt, o femeie cu adevărat frumoasă. însăși comesenii mei șoptesc: "Olga Petrowna... Olga Petrowna", și înțeleg atunci că e o dansatoare renumită. Pe urmă, sprintenia mișcărilor, salturile înalte pe care le fac într-o parte și într-alta picioarele perfecte, câte unul sau amândouă deodată, zbuciumul acela de hamadriadă lovită de panică, la care concură ca o ființă inteligentă capătul de fașă ce se desprinde din mătasea albă de peste mijloc,- toate acestea legitimează cu prisosință șoaptele admirative care circulaseră în prealabil. Baroneasa Kulicova ne lămurește că dansul

simbolizează deznădejdea sufletului nobil rusesc, lovit de valurile revoluției proletare. Jocul începe astfel în abstract, concretizându-se apoi cu începetul în expresia decadenței femeii de sus în drojdia cumetrelor revoluției, pentru a sucomba apoi într-un suprem elan de revenire și regret.

Cu această explicație mai ales, jocul devine extrem de interesant, iar sfârșitul monomimei este de un tragism remarcabil. Baroneasa Kulicova ne mai informează că Olga Petrowna își joacă însăși povestea ei. Dar pentru că informatoarea devine la rându-i patetică, nu mai dăm nici o ascultare povestirii ce ne schițează ademenitor, pentru a o invita să treacă la amănunte. Nu ne îndoim nici unul că subiectele acestea de film, compuse ad-hoc, fac parte din programul întreprinderii, convingere pe care avea să mi-o dezmintă peste câtva timp o vizită cu totul neașteptată în studiul maestrului meu.

Dar dacă legenda ne lasă rece, jocul în sine al Olgăi Petrowna a rămas prin arta și grația lui adânc înfipt în sufletele noastre, pe care le-a răvășit ca un spulber sălbatic de iarnă. Ea nu mai joacă de mult, dar noi încă păstrăm tăcere

admirativă și fetele de la masa noastră privesc cu mai multă simpatie la fiica șambelanului. Pe urmă, însăși Olga Petrowna se ivește, după ce s-a gătit în cabina ei, și-și ia loc în fundul unei boxe în vederea alei noastre; e primită acolo cu multă deferentă și bucurie, ea râde cu voie bună, dar din când în când rămâne cu ochii pierduți în norii fumului de țigarete, care urcă spre tavan în târcoale lenețe, înconjurând ca niște zdrențe de nouri strălucitoarele globuri de opal. Eu o privesc amuțit de stupoare, căci acum, îmbrăcată, ea îmi pare și mai asemănătoare mândriei și frumuseții doamnei Alba. Am observat bine mersul identic și acum privirile mi-au rămas la părul șaten, ieșind de sub pălăria de postav negru cu boruri aduse în jos, și la ochii cu neputință de definit. Lângă mine, comesenii au prins acum fir nou de vorbă. Asmuțiți de arta rusoaicei, ei plănuiesc să dea, fete și băieți de elită, un mare spectacol, dar numai pentru elita bucureșteană. Vor pune prețuri enorme, ca să nu vie decât high-life-ul și câștigul va fi vărsat la fondul destinat fetelor orfane și sărace. Ideea odată emisă pare să prindă cheag. Aud pentru prima oară de Scumpa Caragea al cărei talent, mi se spune, e

uimitor. întreb în ce constă acest talent și mi se afirmă că e proteic: dansatoare, cântăreață, artistă. Cei de față n-ar putea să mă lămurească dacă-i vorba de-o descendentă directă a domnitorului Caragea, dar e probabil; și gândul meu fuge atunci spre domnița Ralu și spre teatrul ei domnesc, cea dintâi manifestare artistică în orașul ciobanului Bucur.

Spectacolul va consta dintr-o revistă al cărei text îl va scrie Barbu Crăsnaru, amicul Smărăndiței, iar muzica, un cronicar monden de la "La grande Roumanie", cu vechi renume în specialitate. Sunt întrebat dacă mă aflu dispus să dau vreun concurs oarecare. Din nefericire nu cânt din nimic și nu mi-am observat vreun talent dramatic. Le pun la dispoziție deci numai sufletul și bunăvoința mea, evident, luminat brusc de speranța surdă, dar robustă și de un îndărătnic optimism, că voi putea în sfârșit vedea odată, o seară întreagă, într-o ținută mai vaporoasă, într-un aspect mai apropiat de intimitatea ei, pe doamna Alba și voi face tot ce-mi va sta în putință să vorbesc cu dânsa, după reprezentație, pentru că statul-major din juru-mi a decis cu unanimitate de voturi spectacolul proiectat să se termine printr-un bal cu figuri

vivante și ingenioase surprize.

îmboldit de această perspectivă mai ales, m-am schimbat cu desăvârșire și sunt uluit eu însumi de succesul meu. Mă închipui de-acum în fața doamnei Alba și rostesc galanterii subtile, compun picanterii rafinate, care impresionează societatea feminină și fac să răsune, prin contrast, ca lătrături de lup, bădărane, deși cu destulă sare, apropourile deocheate ale tovarășilor de masă masculini. Nivelul conversațiilor aburite de spirtul fiert coboară necontenit, dar eu știu să mă mențin la suprafață. Acum Smărăndița își ia libertatea să înjure bărbătește pe amicul ei, pronunțând grațios cu "r"-ul ei incomplet cele mai autentice expresii surugești. Lilica, încurajată, se preface stângaci că încearcă s-o imite, dovedind mai degrabă un vechi exercițiu, cu îndrăzneala căruia vrea să ne familiarizeze pentru viitor. E o măreție să auzi aceste buze delicate și fine, încrustări de pumnal pe catifeaua dulce a tenului, întrecându-se să ciripească istorioare rușinoase, fără nici un ocol, pronunțând cuvintele oprite cu o savoare specială, un ceas numai sau două, după ce strâmbaseră din nas că invitasem pe baroneasa Kulicova la masă.

Eu însă m-am preschimbat în cavaler cu perucă pudrată și proclam pe Voicuța, care-mi arată o severă răceală de când cu Kulicova, marchiză de Lamballe, tratând-o prețios, cu afectate complimente înflorite în stil hotel de Rambouillet. Gimnastica asta mă amuză nespus și uneori izbutesc să săvârșesc volte interesante, pe care le regret că răsună în gol; și-mi place să-mi închipui pe Alba în locul Voicuței, făcând pe supărata și respingându-mi rând pe rând madrigalele, pentru a zâmbi în cele din urmă, câștigată de perfecțiunea la care chipul ei - acum vai! doar închipuirea ei - mă face să ajung. Și iată, fermecată, în locul ei, Voicuța mă iartă și mă aplaudă și mă ceartă în surdină... că nu mai mă gândesc la dosarul senzațional de care i-am vorbit. Biata mititică, ea pune puțin mister în această dojana, pe care o aud numai eu, trăgând astfel o linie de despărțire între seriozitatea legăturii noastre și collage-urile de suprafață ale celorlalte perechi.

Insă îmbătat de închipuirea Albei, eu mă întrec pe mine însumi și nu se poate, eu, îngăduitul, parvenitul, să nu schimb aerul scăzut al vorbelor, să nu-l primenesc până la cuviința expresiilor mele, întâi pe al băieților și

abia pe urmă pe al Smărăndiței și al Lilicăi. Și regret iarăși orice spirit cu totul rar care-mi scapă, și care s-ar fi potrivit de minune cu prezența ei, dar care deocamdată îmbujorează numai pe Voicuța. Fetele mă privesc acum cu lumină mare de simpatie, iar pe sub sprâncenele scoborâte ale Lilicăi ghicesc că ceasul meu a sunat din nou. Izbânda mi-e încununată, acum, când mesele celelalte surit deșarte, și numai din câteva boxe vecine și invizibile mai vine zgomot vesel, când deci nu mai amenință nici un risc dimprejur, de gestul neașteptat și îndelung aplaudat al Marioarei Dracopol, cea mai înfumurată fată din bandă, de a invita pe Kulicova să ia loc între noi.

Orice s-ar zice, câștigasem o bătălie, și asta era de strașnic augur pentru ascunsele mele străduințe; o primă și solidă scontare pentru victoria finală. Mă simt câteva clipe stăpân peste toți acești stăpâni ai vieții pământești; până și doamna Kulicova ciocnește cu mine în semn de recunoștință. Asta de bună seamă, însă, fără a asculta o iotă din sporovăială duioasă și complicată, ce se simte obligată s-o facă acum asupra trecutului său. Sunt beat de biruință, așa după cum cei din jurul meu sunt beți de vin și

de crușon. Și plecăm într-o zarvă nemaipomenită în orașul cu colțurile și fundul străzilor încă scăldate de restul întunecimilor, dar cu acoperișurile și cu largile frontoane ale edificiilor masive incendiate simbolic de întâile reflexe ale aurorei.

Raoul, cu care mă întâlnesc a doua zi la birou, îmi comunică lucruri uimitoare: a fost vorba despre mine la masa domnului Georges Radu Șerban! Sumbra casă a maestrului, deduc din împărtășirile lui Raoul, trece printr-o perioadă de armistițiu. Domnul Georges Radu Șerban e mai comunicativ acum și chiar el a adus vorba de mine. Pare satisfăcut în chip deosebit de ajutorul ce i-l dau și-mi prezice un viitor din cele mai strașnice.

– Ți-am spus eu? Ți-am spus eu? Nu mă îndoiam de asta! îl întregește acum în fața mea Raoul, mustrându-mă amical că nu-mi cunosc bine puterile, pe care el, cu mirosul lui, împrumutat de la... Nuși, l-a recunoscut de la început.

Aș vrea să-l întreb atât numai: "Dar ea a zis ceva? și-a dat vreo părere?" -, însă până la urmă nu izbutesc să-mi însușesc acest curaj.

Raoul, după ce dă raită cu vorba după felul

lui și prin alte domenii, se întoarce iarăși la ce mă sugrumă de emoție, și cuvintele lui răsună rând pe rând în urechi, cutremurătoare, ca un verdict pronunțat răspicat și în cadență:

– A... vorbea foarte convins cumnatul meu... Până și varhă-mea, înțelegi, care nu dă atenție la astfel de... vreau să spun care e complet absentă, când se vorbește de lucruri care n-o privesc direct, a ascultat și părea cu destul interes... Cât privește de mătușă-mea, ea s-a interesat de-a dreptul; nici nu știi cât de entuziasmată de dumneata e această femeie...

Nu, n-am înnebunit de-a binelea. îmi pipăi mâinile și observ că sunt încă sensibil; iar prințul Raoul e în fața mea și mi-a vorbit în cea mai perfectă românească. El privește într-un colț cu ochii lui mici, tătărești și lucioși, pe care îi asmute să vadă mai bine, cu clipiri repezi din pleoapele mai vinete decât restul figurii rase cu îngrijire. își mângâie apoi câinele, care și mie mi-a devenit din nou nespus de simpatic și mă fericește deodată, iarăși fără introducere, după ce-mi povestise de-o proaspătă dovadă de inteligență a lui Nuși și despre apropiata cădere a guvernului:

– A, nu, ascultă, adevăratul succes pentru

dumneata, se aude vocea lui joasă cu dese ridicări piţigăiate, cu rh-ul lui iremediabil şi cu accentul pur franţuzesc pe vorbele valahe - e că ea a ascultat... Aha, eu o cunosc bine pe Alba... trebuie că în vorbele bărbatu-său a fost ceva anume care a impresionat... dar ce? dracul ştie... asta m-am răzgândit mult şi încă nu văd... Convingerea cu care vorbea Georges? Şi asta e prea puţin...

Ciulisem urechile ca un prepelicar la vânat şi-mi ascuţeam de zor mintea să pricep şi eu. Simţeam totuşi că serviciul imens pe care mi-l făcuse maestrul mă neliniştea, mă indispunea în momente care alternau cu chiuiturile mute de fericire din sufletul meu. întoarcerea asta subită a lui mă încurca oarecum... Şi-mi repetam necontenit în mine: "E prea târziu, e prea târziu... Ce mai pot face? Cum mai pot să dau înapoi, când ea e atât de albă, atât de mândră, atât de elegantă, atât de frumoasă? Ş-apoi ea m-a adus aici, în casa asta... ea m-a făcut s-ajung la elogiile tardive, extrem de tardive, ale domnului Georges Radu Şerban!..."

Prinţul Raoul şi-a ridicat circumflexele sprâncenelor, descoperind fundul roz al pleoapelor, parcă lipite cu ceară.

– Eu cred, continuă el muncit de obsesia acestei nedumeriri, căreia tocmai el, psihologul emerit - cum mi se prezentase într-un moment de confesiune mai intimă - nu-i găsea dezlegarea, eu cred că în glasul lui Georges răsuna prea multă sinceritate, prea multă încuviințare... cum să spun... prea multă recunoaștere, la care cu greu se resemnase... a meritelor dumitale... o înclinare ca înaintea unui om de care în cele din urmă trebuie să ții seama... Ah, asta e... am găsit! izbucni el fericit, în râsul bizar și sacadat: Hâ, hă, ha, hâ...

Mă uitam înciudat la prințul Raoul. Eram beat de bucurie desigur, dar nu izbuteam să ajung la rându-mi la înțelegerea acestei simple nedumeriri: pentru ce îmi spunea el toate acestea? Poate că descoperea astfel dinaintea ochilor mei pe d. Georges Radu Șerban, care-l stipendia din inutilă generozitate? Și de ce aducea, fără nici o strâmtorare, fără nici o retenție sufletească ori mintală, imaginea principial inaccesibilă a doamnei Alba, dinaintea unor ochi profani de fiu anonim al poporului?

După ce mă înștiința că a descoperit o Ocazie pe care va face tot posibilul să n-o scape, un

câine tot din rasa lui Nuși dar cu un pedigree incomparabil superior, prințul Raoul mă scoase de la sine, cu sporovăială lui necurmat din profunda-mi nepricepere:

– E... uite... Georges e, netăgăduit, un nobil... un descendent voievodal... asupra punctului ăstuia nu mai rămâne nici o îndoială... Neamul lui, care nu e Basarab, îți sfârșit, legătura cu Basarabii n-o poate face într-un chip din cele mai clare... (aci prințul plescăi, după obiceiul lui)... lipsesc câteva... quelques chaînons, înțelegi, câteva legături... noduri... verigi... a... da... Originile Radu Șerbanilor nu par a trece dincolo de trei secole și jumătate... (îl priveam uimit Pentru că eu credeam tocmai contrariul, dar ce mă mai priveau acum toate astea?) Ș-apoi chiar așa fiind, n-are nici o importanță... urmaș de domni pământeni... foarte respectabili., viteji... aventuroși... mă înclin adânc în fața lor, da, da... nu vorbesc dintr-un punct de vedere al valorii istorice... da, da... însă care au rămas, ca persoane, ca oameni, vorbesc, "avec Ies tares de leur race"... cum să spun, cu teama aceea de ziua de mâine cu spiritul neisprăvitului, al grijii pentru ce Va mai fi... E... he... he... un vrai aristocrate, mon cher,

s'en fout pas mai de tout ce que arrivera... e he... eu sunt un fanariot... ha ha eu am rămas întreg, cum m-a lăsat rasa mea, cahre-și arhe obârhșia, mon cher, în gineceurile porfirogeneților...

Și Raoul își scutura în aer pentru a mă convinge mai bine antebrațele și degetele rășchirate.

-...Ah, pe mine ziua de mâine nu mă interesează decât dacă-mi oferă noutatea unui match senzațional, a sosirii unui artist cu renume, a ascultării unei conferințe, d'un vrai homme de lettres, et savant, ou peut-etre politique, enfin un grand homme, și mai mult decât toate, ți-o spun eu, care sunt profund scârbit de oameni: o expoziție canină... Și când va sosi ziua în care voi băga de seamă că nu mai am pas meme un sou, c'est alors que je me ressouviendrai qui ce jour lâ, ii faut chercher quelque chose a manger...

...Dar, se indignă el făcând să-i scânteieze ochii tătărești și devenind livid de mânie, să mă gândesc eu că trebuie să strâng pentru a avea altădată, că trebuie să fac ceva, qu'il faut que je travaille, când nu mă obligă nimic... o, acest spirit de marc-hand de vin et des cereale's eu

nu-l voi avea niciodată... și nici unul din neamul meu... Te asigur că voi ști ce să fac în ziua aceea, da, da, da... Georges..., scoborî apoi tonul după ce rămăsese câtva tăcut, probabil pentru a-și reproduce mintal ce va avea de făcut în ziua aceea,... Georges e altfel construit, el s-a lansat în avocatură, deși averea lui nu se înjumătățise și putea trăi încă princiar... e... dacă nu chiar ca înainte de război... mais en tout cas, cât se poate de... e... e... nobil potrivit hrhangului seu...

Cu toate că logosul prințului Raoul îmi contrazicea radical ideile pe care mi le făcusem și despre strămoșii săi, despre care și cel mai umil școlar român e informat că luau voievodatele în arendă, le jecmăneau după toate regulile unei conștiincioase spoliații și le abandonau la timp nimerit, câteva clipe înainte de sosirea funcționarului turcesc, însărcinat cu ridicarea vieții aceluia ce se întrecuse cu măsura și a comorilor acumulate, totuși îl ascultam cu simpatie și eram dispus să-i acord orice aprobare.

– El spune, continuă prințul Raoul, vorbind de maestru, el spune qu'lfaut tra... că adică am ajuns, noi, aristocrația de sânge... n'est-ce pas...

am ajuns la acel coin de l'histoire, când trebuie să ne amestecăm în vălmășagul social, și pentru că nu se mai poate lutter avec l'epe'e, în schimb trebuie să ne menținem cu oricare dintre mijloacele moderne de luptă: politica, avocatura, medicina, diplomația... El are dreptate evident în ce privește aceasta din urmă și la politique... De asemeni dacă simți talentul de scriitor ori spirit de savant, ecrire des romans ou avoir son laboratoire, asta se înțelege de la sine... Admit, evident, și de ce zic admit, că și asta se înțelege de la sine... dacă ai avere să-ți îngrijești moșiile... (din când în când în vorbirea prințului Raoul î și ă se prefăceau în a, e și i) se joci la bursă... se-ți ai grajd de cai... se concuri la premiile aviatice... enfin, înțeleg dacă ai talent de bază să faci avocatură e... ca dânsul... deși găsesc că face prea mult exces, că-l preocupă prea mult câștigul, pe el, care are atâta avere, când ar trebui să coboare acolo numai dus de amorul artei, pentru o mare afacere, pentru cette grande idee, cette admirație et, d'apres moi, veritablement noble preoccupation de sauver la grande propriete, qui lui a servi de pretexte, pour endosser la robe d'avocat... caje le comprends, je l'approuve, etje

Vai felicite si souvent...

...Dar trebuie să recunoaștem că el și-a depășit linia de activitate... el a luat în serios le metier, ceea ce se cheamă meseria de... de... de avocat...

De data asta privesc consternat la prințul Raoul, dar sunt hotărât să-l ascult până la capăt și să nu-l contrazic, fie chiar la orice concluzie ar ajunge. Drace, dacă descendentul lui Radu Șerban Voievod nu și-ar fi preschimbat distracția în meserie și n-ar mai fi fost și aglomerat cu lucrări pe deasupra, ar mai fi avut el nevoie de un secretar muncitor, aș mai călca eu zilnic sub acoperișul doamnei Alba și aș mai fi avut plăcerea să ascult divagațiile acestui"charmant" prinț Raoul!? Noroc că maestrul e descendent de domni pământeni, și acum înțeleg mai bine de ce a avut el nevoie drept ajutor de un băiat care nu descinde din gineceurile porfirogeneților, nici măcar din iatacurile voievodițelor și boierițelor autohtone. Și binecuvântez această țară a neamului lui Radu Șerban-Vodă, pe care interlocutorul meu, azi cu multă poftă de vorbă, o combate atât de convins...

– Dar, enfin, concede și de data asta prințul

Raoul... cu talentul lui de vorbitor și având pasiunea pe care o are, admit și această îndeletnicire, care-l ține aci și care împiedică pe vara mea să-și împartă anul între Nisa, Saint-Moritz, Biarritz, Juan-les-Pins (hm, hm, atenție mare, aci, Mihai Aspru!) și mai știu eu, Paris, Londres, Monte-Carlo, oh dans je ne sais pas quel transatlantique... dar unul ca mine, care n-am, mon cher... e n-am... e n-am, e, recunosc eu singur, acest talent al lui... e, nu mă poți sili. se... se... se... se... mă port cu servieta de ici până colo (din reticența lui eu recunoscui că a evitat pentru mine expresia: "să duc servieta cuiva") așteptând norocul vreunui client... (Prințul Raoul scăpa din vedere că tocmai grație maestrului ar fi fost scutit de neplăcerea pe care o evocă) o, această oroare n-aș fi suportat-o pentru nimic în lume... Eh bien, decât asta mai bine să știu că plesnesc... O, ho, cejour-lă eu voi ști ce voi face...

Din confesiunea neașteptată a prințului Raoul am înțeles că opinia maestrului privitoare la rolul nobilimii, cu prilejul noii cotituri a istoriei, ar fi putut să fie și un îndemn deghizat pentru dânsul personal la muncă serioasă. Asta e o părere a mea cu totul și cu totul burgheză; și

mai aveam o nedumerire față de tot ce-mi spusese prințul Raoul, evident, de ordin tot așa de burghez ca și prima, dacă nu de-a dreptul grobian. Dar oricum va fi fost să fie, ceea ce mă surprinse și chiar îmi fură un zâmbet cu totul invizibil în fața sa, fu că prințul Raoul veni singur să-mi spulbere această nedumerire, chiar fără să i-o fi comunicat în nici un fel, afară numai dacă telepatia nu e într-adevăr un fenomen real și automat. Mai mult chiar, îmi mărturisi că m-a căutat și pe la Palat, ceea ce mă întări în bănuiala că nevoia de a o elucida cât mai repede chinuise destul de amarnic pe bunul meu amic. Era, nici mai mult, nici măi puțin, vorba despre stipendia pe care mâinile lui princiare o încasau lunar din caseta domnului Georges Radu Șerban. Bineînțeles că prințul Raoul nu-mi mărturisi că m-a căutat la Palat anume pentru asta. Era doar o simplă deducere a mea; însă, acum, reîntâlnindu-ne ca de obicei în sala de consultații a maestrului, și tot ca ieri, în lipsa lui, după largi ocoluri și întrebări cu totul străine de subiect, prințul Raoul aborda "întâmplător" tema din ajun, tocmai pentru a aduce vorba de ceea ce m-ar fi putut nedumeri pe mine. Fu, desigur, o destăinuire fugară, cu

totul în treacăt, aș putea spune o simplă informație: nu era nici dar și nici indemnizație suma cu care era trecut în bugetul lunar al maestrului, ci pur și simplu un fel de acont (cel puțin așa l-am definit tot eu cu burghezeasca-mi construcție mintală) periodic asupra unor afaceri pe care le-au pus amândoi la cale.

– A, e o afacere cu .totul originală, mă mai împărtăși, prințul Raoul. Ai să vezi și dumneata atunci ce rol pot juca... da, da... câinii de rasă în situația unui om. E... e... e... văd că nu-ți scapă nici un zâmbet dumitale și nu pot citi si vous sou-riez interieurement; mais oricât ar râde unii și alții, asta nu mă va abate din drumul meu. Totdeauna au fost luați în râs cei prea nestrămutați în ideile lor...

Trebuie să mărturisesc că mă sileam zadarnic să pot vedea pe d. Georges Radu Șerban, cu privirea lui de oțel și cu zâmbetul tăios deasupra bărbii voievodale și severe, făcând afaceri cu câinii de rasă. Oricât prințul Raoul îmi înșira acum prețurile cu care posesorii unor pedigree-uri seculare sunt solicitați la expozițiile internaționale.

– Unii au făcut avere cu caii de curse, domnul meu, chiar într-o țară ca a noastră... unde

preocupările originale sunt articole de satiră... eu însă, care cunosc bine străinătatea, știu ce va să zică interesul pe care-l pot avea zeci și sute de mii de oameni și pentru alte animale. în străinătate nu e om mai subțire, care să nu aibă câinele său favorit. La noi vezi ici-colea, doar câte o femeie... E un început bun, dar eu voi desăvârși răspândirea acestui obicei civilizat și boieresc... Vom mai vorbi noi despre acest lucru... după ce îmi voi negocia primele mostre, pe care plănuiesc să le desfac pe piața londoneză... Pe urmă încep cu expozițiile în România.

Aici prințul Raoul intră într-o largă considerație, de altfel foarte judicioasă și plină de bun-simț, asupra rasei câinilor pur românești și a ameliorărilor ce le-ar putea suferi pentru a se obține o rasă demnă de a participa la expozițiile străine și mai ales a purta un nume care să ne onoreze și pe noi ca popor.

încetul cu încetul proiectele prințului Raoul prindeau proporții uimitoare, așa că fără să mai fi adus cât de puțin vorba de stipendia sa lunară, eu și începusem să cred în seriozitatea motivului ei.

Dar din confesiunea lui, în afară de ceea ce-l

privea pe dânsul, reținui dorința înlănțuită a Albei de a cutreiera metropolele străine și localitățile balneare și sportive cu mondial renume. Motivele acelei perpetue neînțelegeri, cu puține și trecătoare punți de împăcare între cei doi soți, îmi apăreau astfel din ce în ce mai lămurite. Visul ei rămăsese încă la mărimile și strălucirile pe care le dorise frumusețea ei, pe care o captase însă și o ținea în cușcă gelozia rece, și cu reflex de ochi oțeliți, a domnului Georges Radu Șerban. închipuiți-vă pe marele Alexandru, prins copilandru de-un șef de nomazi din deșert, cu piciorul legat de butuc într-un cort de purpură, ridicând doar în deșertăciunea visului imensul său imperiu.

Așadar, doamna Alba, ascunsul meu ideal, are însăși un ideal ascuns: o simt astfel incomensurabil mai depărtată de mine, și biata mea năzuință de a-i reface avutul și a-i reda libertatea îmi apare acum curmându-se într-o victorie sumbră pentru mine, funebră. îmi va răsplăti totul cu un zâmbet, drace, poate cu un onorariu din cele mai grase. îmi va zice poate și "maestre", sau cine știe, îmi va promite că mă va recomanda și la alte rude sau prieteni. înnebunesc gândindu-mă că tot visul meu se

prăbușește atât de sinistru, sub cel dintâi avânt al visului ei, care prin mine își va putea lua zborul.

Și totuși, e atât de frumoasă doamna Alba; am văzut-o iarăși traversând scuarul mic din fața casei. E atâta distincție în mersul ei, că nobilele mele amiciții, de care m-am legat pentru dânsa, îmi apar atât de meschine, cu înjurăturile lor bărbătești, cu degajarea aceea băiețească și nepăsătoare, cu pedanteria ascunsă mai mult sau mai puțin după o perdea de naturalețe afectată, de sinceritate calculată. Cum pot să-mi închipui că voi obține ceva prin ele? Cum pot să le închipui destăinuindu-și chiulhanurile dinaintea doamnei Alba, care le-ar îngheța cu privirea ei superbă? Grefierul m-a întrebat astăzi dacă-mi mai trebuie dosarul pe care l-a scos din funduri de pivniță sau de pod pentru mine. "Evident, evident că-mi mai trebuie!" m-am grăbit să-i răspund, deși întrebarea lui mi-a răscolit și mai adânc amărăciunea și lipsa de curaj în care mă găsesc.

– Fără îndoială! i-am repetat totuși și i-am explicat că afaceri multiple și grele m-au ținut departe de studierea lui. Dar l-am asigurat că în curând mă voi întoarce la dânsul și i-am dat și

date pe care el le-a primit desigur cu ridicare din umeri. Parcă-l privesc ceva pe dânsul motivele, pe care le schimb mereu, și asupra cărora insist prostește, ce m-au ținut departe de răsfoirea lui? Mă privește înciudat domnul grefier că-i dau atâtea explicații, de parcă m-aș dezvinovăți de ceva rău, și eu însumi îmi par mie foarte ciudat și stângaci în scuzele pe care mi le fac desigur mie însumi, cu glas tare și mustrător, astfel că mă grăbesc să plec, salutându-l cu o afabilitate ce-l uimește și mai vârtos.

Umblu acum pe străzi cât mai departe de casa mea, unde trebuie să fi sunat în zadar Voicuța. Trebuie să fi ieșit îngrijitoarea etajului și să-i fi spus că nu m-am reîntors, spre marea ei uimire și dezolare, doar i-am dat ceas de întâlnire. De aceea sunt hotărât să mă abat cât mai departe de ea, de casa mea, de tot ce-ar putea să-mi iasă în cale și să mă oprească din drum; umblu dezmetic; ca un câine rătăcit, căutând parcă un răspuns la o întrebare pe care nici măcar nu izbutesc să mi-o formulez.

Ce mai aștept? De ce nu mă întorc la dosarul Ypsilanților? Am tot timpul în după-amiaza asta, când nici un proces nu mă cheamă, să mă

dedic întreg răscolirii mormanelor de uitare sub care a fost lăsată voluminoasa hârțoagă, să sap subterane și să arunc lumina biruitoare a felinarului meu necruțător pe pereții mucezi ai misterului în care a fost îngropat. Ce mai întârzii? Haideți, haidem la Palat...

Și cu toate astea, mi-e cu neputință să-mi îndrumez pașii într-acolo. Frumusețea doamnei Alba mă împinge într-adevăr spre misteriosul dosar și tot ea îmi taie calea și mă respinge, îngrozindu-mă cu râsul ei sonor, clopot de argint, care sună înfricoșător de clar și de dulce sub bolți adânci de biserici voievodale. Norocul ei nu poate fi decât nenorocul meu; suntem amândoi la polii opuși ai aceluiași ax, care ne separă diametral, oricum s-ar învârti.

Și mai e ceva mai teribil decât atât, mai teribil și mai crunt decât orișice pe lume, pentru mine... asta mă gonește și mai zănatic pe străzile îndepărtate, tot mai îndepărtate, și asta m-a gonit și până acuma, văd bine și trebuie s-o spun: teama, groaza, spaima de moarte, care mă face să tresar noaptea din somn, înfierbântat de călduri și sudoare, ce se răcește lipicioasă, că dosarul nu va cuprinde nimic deosebit, nici un secret teribil, nimic, nici măcar o portiță

neumblată, nici o fereastră care să se poată deschide cu sforțări chiar și supraomenești, larg, spre frumusețea idealului meu...

Când, deodată, de necrezut!... Omul ciudat, pe care n-aș mai fi nădăjduit să-l mai recunosc și pe care-l văd și recunosc destul de bine, de la prima aruncare a ochilor, cu toată buimăceala mea. Este el, într-adevăr, omul din uitata grădină publică, din noapte și din necunoscut. El vine în sens opus mersului meu, traversând podul acesta pustiu al Dâmboviței și traversând viața mea, ce-mi apăru astăzi rânjind atât de pustiu. Și se ivi astfel cu dubioasa lui prestanță de aristocrat, așa cum apar unele mărunte circumstanțe, unele lucruri de nimic, să dezlege, ca o nimica toată, grele, irezolvabile probleme seculare. Nu știu de ce îmi vine să-l salut, să mă reped la dânsul, să-l îmbrățișez..., însă îl las să treacă, solemn și grav, pentru că într-adevăr este nespus de solemn și grav, deși hainele-i negre, cam închise pentru un nobil, la o oră încă devreme, ca asta, arată limpede, în transparența crudă a zilei mohorâte, semnele periei des întrebuințate. Am lăsat să înainteze cât trebuie și apoi mă întorc îndată în loc și o iau lin și ușor după dânsul. Mă simt grozav de ușor, ca și când

cu adevărat aș fi dezlegat cea mai penibilă întrebare, până acum fără răspuns, a vieții mele.

Omul acesta nu-mi poate fi decât dușman, cel mai aprig dușman, mai rău poate pentru mine decât însuși protectorul meu, domnul Georges Radu Șerban. Și totuși nu știu de ce nu pot să-l urăsc, mai mult, mi-e silă că acest mers dârz, care nu mă poate înșela că nu aparține unui... cvincvagenar, se îndreaptă sau se îndepărtează, s-a îndreptat spre și s-a îndepărtat de la întâlniri cu Alba, că strălucitoarea ei eleganță s-a lăsat strânsă de aceste haine periate cu grijă și negre la ora patru și jumătate după-amiază, că mâinile acelea cam lungi, cărora le atribui firesc un început de scorojală, au putut strânge mijlocul nud al Albei, viziune mistică, aducătoare de moarte imprudentului muritor de rând, căruia i s-ar dezvălui întâmplător. Și-l urmăresc cu tot dezgustul ce-l pot acumula în mine pe acest om, care parcă mă trage după sine, cu puterea unui odgon de fier ce mi l-a petrecut pe după șale. Ghicesc instinctiv că de drumul lui îmi depinde acum fericirea și scopul vieții, pe care n-o înțeleg câtuși de puțin fără acea care tronează de ani asupra tuturor visurilor mele de noapte și de zi. Și cum mă poate atrage acest individ

sumbru și cu mers țeapăn spre locul unde stă ascunsă, ferită de ochii lumii, zâna fermecată?... înțeleg, deodată, străfulgerat iarăși de o veche idee, pe care am alungat-o răpus de groază și rușine... Cu lăcomia unui hamal din port sau cu lubricitatea unui bețivan de la hale, rotunjesc acum acest gând în cap și-l pipăi ca pe-un șold de femeie. Și văd, răscolit de ură și injectat de sânge în cuget, o înaltă și maiestuoasă apariție, înfășurată în alb și ușoare văluri, închizând după sine, fericită, o ușă discretă. Iar pasul meu nesovăitor lovește greu și nervos asfaltul; ca o bătaie a destinului în poarta vieții. încrucișez nobila și grăbita înaintare chiar lângă ușa păcatului, și ochii mei străpung figura, crispată de uluire și moarte, ca ascuțișuri de neiertătoare lănci. Și apoi, desigur, zâmbetul de recunoaștere și înțelegere și un salut larg, larg, care spune și făgăduiește multe și... hă, ha, hă, ca să râdem ca prințul Raoul... cere asemenea ceva...

Sunt electrizat de magica perspectivă, dar mă trezesc muiat de sudoare, ca de ceva imund, fetid. Unde-i dosarul Ypsilanților, unde-i avântata pledoarie și mărețul gest al liberării neașteptate, pe care-l aduc, nobil și generos cavaler din vremi imemoriale, acum, în plina

larmă de claxoane, avertisment de tramvaie, explozii de camere cauciucate, duduit de păsări mecanice în aer? - îl aduc frumoasei închise sub șapte sute de zăvoare și lacăte grele, în turnul imens și posomorât, în sumbrul castel înălțat din enorme și sure pietroaie? îl aduc Donnei Alba, care are oricând ieșire liberă din casa cu sumbra fațadă, care poate să aibă și rendez-vous-uri de cel mai straniu și mai îndoielnic gust, dar care rămâne totuși fieruită aici, în cetatea posomorâtă a iluziilor stinse, a avânturilor oprite sub grea osândă, a aripilor tăiate din rădăcini... Și libertatea neașteptată țâșnește deodată din stânca neștiută, izbită de spada mea... hă, hă, hă, hă... a acestui biet don Quichotte, care visează cai verzi pe pereți, ziua în amiaza mare - și, uite, dacă nu făceam un salt înapoi la timp, era să mă calce tramvaiul... don Quichotte din Zăreni... Mă podidește râsul și lumea se uită la mine uimită...

însă merg înainte, în ritmul secolului meu, după acest individ, care mă atrage spre o foarte modernă și ignobilă ispravă. Oricum, e mai precisă și mai sigură de rezultat. Și iată, acum se ridică dinainte block-house-ul cunoscut. Parcă, deși încă enorm, nu-i așa de vast ca până

acuma și are contururi ferme, linii dure; mi se pare mai real, așa cum mi-a apărut și donna Alba, când am băgat de seamă că e șatenă și când am băgat de seamă mai ales că e o femeie în carne și-n oase, o femeiușcă nostimă, cu fasoane princiare și mofturi multe, dar care prinsă la aman va ști să nu reziste... Pe când, dacă vrei să faci pe don Quichotte cu ea... he, he... băiatule naiv de pe apa Cernei... don Quichotte de pe Cerna...

Necunoscutul trece pe lângă marele portal central al clădirii și se îndreaptă, cu pas sigur, spre aripa mai mică din strada laterală, cu intrare modestă. Când am ajuns la colț, el și dispăruse, și m-am oprit apoi în dreptul micii intrări prin care putuse să dispară. Era o ușă de serviciu, nu mai încăpea nici o îndoială, acum, la lumina zilei. Ba chiar fusese lăsată întredeschisă și se agita încă în balamale pe urma celui care o repezise în urmă-i, indiferent, ca pe orice ușă comună. în dosu-i se vedea urcând în spirală o scară de piatră, îngustă și murdară. Avusei un moment de teamă și stupoare: individul nu putea fi decât un simplu intermediar, de care se servea din când în când doamna Alba; era cu neputință de închipuit ca

ea să-și dea altfel de întâlniri cu un om cu haine lustruite și care urcă pe-o scară ca aceasta. Și o bucurie surdă mă copleși, în cinstea nobleței și frumuseții donnei Alba; el, acela, adversarul adevărat, dușmanul invizibil, pe care și începusem să-l urăsc de moarte, fără a cunoaște nimic din persoana lui, nu putea fi decât altfel. Poate tânăr, desigur elegant, poate frumos, bogat, desigur nobil. Cu fiecare nouă calitate pe care i-o adăugam în plus, simțeam că-l urăsc și mai mult, și în același timp cu atât mai mult mă simțeam mai mândru de el și de ea.

O domnișoară vopsită zdravăn trecu pe lângă mine și mă atinse în treacăt; lărgind întredeschizătura ușii, aruncă o privire în urmă-i, examinându-mă curios și apoi schițând o licărire chemătoare din ochii exagerat de înnegriți. în urmă începu să urce încet, lăsând pulpele strânse în ciorapi deschiși și lucii să întârzie pe fiecare treaptă spre a desăvârși chemarea. "Aici locuiesc, așadar, și cocote!" îmi străbătu atunci prin gând, și ideea "intermediarului" se înrădăcina acum temeinic în mintea mea. Mă așezai în întredeschizătura ușii și ascultai zgomotul pantofilor pe treptele de piatră. Tocurile înalte băteau din ce în ce

mai rar în susul scării; apoi încetară. A ajuns la etajul ei domnișoara prea vopsită sau așteaptă; mă așteaptă? Probabil că asta era; căci după câteva minute de zadarnică zăbavă, zgomotul suișului reîncepu să-mi vină: întâi tot așa de rar, apoi grăbit, foarte grăbit, cu modificări de tact la cotiturile etajelor.

Când nu mai auzii nimic, pornii la rându-mi pe lunga scară. La toate caturile, ușile care dau încoace erau de lemn plin, închise și soioase: uși care răzbăteau în scara de serviciu. Abia sus de tot, la capătul scării, dădui de-un spațiu larg: era mansarda, care de bună seamă că mai avea altă comunicație cu restul etajelor. Și-mi amintii de prima noapte, când prințul misterios dispăruse pe această scară, iar eu mă postasem la colțul de vis-a-vis, să văd la ce etaj izbucnește lumină; îmi amintii bine, numai la mansardă se aprinsese atunci o fereastră. Nu mai încăpea nici o îndoială că omul meu locuia aci sus și nu se abătuse prin nici una din intrările de serviciu. O luai deci de-a lungul coridorului întunecat și dispus în unghi drept și privii la toate ușile. Prin două luminatoare portocalii sau prea murdare, răzbătea chiorâș o lumină searbădă, umbrită până la obscuritate în unele locuri. Abia puteam

descifra pe cărțile de vizită: Mitzi Szeckelly (asta se vedea bine, pentru că era în dreptul intrării). Apoi: Cară Co... cos... amb... ambeanu... Cosambeano, Clara Cosâmbeanu... Mari... ette... Be... culescu.. artistă, Mattide Sola... Constanța... Bă... Bă... beanu... studentă, Yvonne Bo... Ro... bin... în sfârșit un bărbat: Sașa Menserossi, pictor... Un rus?... italian? sârb? hm, hm... Menserossi... un artist, n-am mai auzit de el... Apoi coridorul cotește: înainte, înainte... câteva uși goale... iar pe cealaltă latură! Irma Caraczony... și-au mai rămas doar două cărți de vizită! Aurica Botez și alături, tocmai în fundul coridorului: Pre... Preda... Bu... Buzescu... De astă dată, deși am descifrat repede, silabisesc încă. Pre... da... Buze... seu... Văd și totuși nu pot să cred, pricep că am zărit în sfârșit ceea ce căutam și totuși nu mai înțeleg nimic. Cheia locatarului Preda Buzescu e înfiptă pe dinafară: vasăzică s-a întors de curând și are de gând să iasă iarăși. Prin urmare e bine să mai așteptăm puțin. Reiau cititul biletelor de vizită înapoi; și e o tăcere adâncă în coridorul ăsta, unde nu răzbate nici un zgomot al străzii și unde doar pașii mei, când mă mișc, răsună pe scândurile goale. Nu iese nimeni, nu iese nici

locatarul Preda Buzescu. Dacă aș ciocăni ușor într-una din ușile acestea: nu la domnișoara Constanța Băbeanu, care e studentă, și nici la Maneta Beculescu, care e artistă... Dar la această Irma Caraczony, sau Matilde Sola, sau nu mai știu cum, Szeckelly... care stă vis-â-vis de intrare... poate mi-ar ieși înainte domnișoara cu ochii prea înnegriți și cu obrajii prea roșiți de adineaori... poate ea mi-ar da vreo deslușire despre domnul...

Totuși, mă răzgândesc apoi repede, de bună seamă nu trebuie să cer nici o deslușire de la nimeni. Trebuie eu singur să observ dacă de după ușa cu cheie în afară iese sau nu omul de adineaori și de odinioară, din grădina publică... Doamne, cum să împărtășesc cuiva că el mă interesează... Dar o cunoștință bunăoară cu domnișoara Aurica Botez, care e vecină cu domnul Preda Buzescu, așa doar de dragul cunoștinței nu văd ce m-ar opri...?

Dar asta desigur numai din spirit avocățesc, pentru a merge cu identificarea până la capăt. însă lucrul e limpede. Vasăzică, domnul Preda Buzescu e omul din grădina nocturnă, omul care are întâlniri cu doamna Alba Ypsilant pe înserate, pe când afară, la poarta grădinii de

doici și vagabonzi, aștepta, sprijinită în baston, doamna Smaralda, născută Ypsilant, soție de Russet? Acest nobil declasat, învinuit de jaf în camera mortuară a fratelui său...

Nu, e limpede, spuneți dacă nu e limpede ca ziua...? Așadar, Georges Radu Șerban știa ce n-a știut și ce n-a putut afla toată lumea, precum am bănuit întocmai. Duelul a avut loc pentru un pretext oarecare, la care cei doi nobili au convenit cavalerește, iar fratele deșucheat, care și-a vârât ghearele în secretele mortului, de bună seamă că a dat de ceva foarte important, de vreme ce și fiica și mama au trebuit să alerge alarmate, spre obscur și suspect loc de întâlnire, în lipsa soțului, la căderea nopții... Dar de ce întâmplarea avea loc după atâția ani de la moartea lui Tudor și de ce mamă și fiică alergau cu atâta ardoare la comanda răufăcătorului, dacă maestrul era în deplină cunoștință de cauză? A fost chinuit el doar de o simplă bănuială, pe care acest Preda ar putea s-o transforme în siguranță prea cumplită ca să nu devoreze, ca să nu devasteze seninătăți sufletești cu greu redobândite, chiar acum, după ani de uitare, când aventurierul, ajuns la capătul resurselor, a aruncat în sfârșit năvodul

temut, păstrat atâta vreme în umbră?

Continuam să mă îndeletnicesc cu descifratul cărților de vizită de pe uși, deși le știam acum la perfecție, pentru a nu fi găsit chiar fără de rost de prima viețuitoare a casei ce-mi va ieși întâi înainte, dar ochii-mi râdeau de repeziciunea cu care sufletul meu exaltat ca-n fața unei comori neașteptate descifra până la limpezime încâlceala tuturor acestor împrejurări... Misterul! Misterul! striga cu putere sufletul meu de-a lungul coridorului mut. Misterul! E-n mâinile mele misterul, nimic nu-mi mai poate să mi-l smulgă...

Dar ce poate fi cu această Aurică Botez, vecina domnului Preda Buzescu? mă întreb plin de fericire, când mă găsesc iarăși dinaintea odăii ei. Nu e oare vreuna din acelea care nu-ți ia în nume de rău când le bați discret în ușă? în definitiv, am să mă scuz că vreau să cer oarecare lămuriri... mă rog, unde?... mă rog, ce?... mă rog, cine?... ce dracului să întreb dacă-mi iese înainte cine știe ce namilă robustă și cvincvage-nară... ah, da... asta... domniș... doamnă, văd câteva uși fără cărți de vizită... mă rog, sunt libere? aș putea să le văd... a, nu sunteți dvs... pardon, pardon... dar ați putea să

mă îndreptați, unde trebuie... poate aci, alături, la domnul Preda

Buzescu... dacă m-ați îndreptat dvs., bat cu plăcere la ușa lui... Aurica Botez, aș prefera să fii tânără și... și să ne putem înțelege de-aproape... vecinătatea asta va prețui pentru mine incomensurabil...

La prima bătaie n-am primit nici un răspuns, așa că a doua oară am bătut într-o doară, deși foarte energic: poate de dincolo, atras de violența zgomotului, va ieși domnul Preda Buzescu, a cărui figură a devenit iarăși cel mai chinuitor semn de întrebare. Dar, cu oarecare întârziere, primesc răspuns din dosul ușii în care am bătut: un zgomot sec ca de pat smucit zdravăn și apoi o voce clară și prietenoasă și parcă familiară:

– Cine e?... Nu știu ce să cred asupra naturii zgomotului de adineaori, dar întrebarea se repetă, foarte curioasă. Cine-i?

îngăimez, desigur complet neînțeles prin ușa și la distanța ce mă separă de glasul întrebător:

– Scuzați... scuzați... am crezut... am vrut să întreb... Și-aș vrea și mai vârtos să apară de după ușa lui, enervat de bâiguielile mele, domnul Preda Buzescu, pentru a putea ști dacă

într-adevăr am nevoie să mă interesez de ceva aici...

Zgomotul de adineauri se repetă acum și mai pronunțat: nu mai e nici o îndoială, un pat părăsit de persoana care adineaori s-a ridicat numai pe șezut...

– Vin numaidecât... aud același glas pe care cu siguranță l-am mai auzit undeva.

Ș-apoi ușa se deschide și prin crăpătura ei apare un cap blond și zburlit, o figură prea închisă la culoare pentru un păr atât de deschis... Nu cunosc desigur persoana asta, dar seamănă cu cineva cunoscut, de bună seamă...

– Doriți ceva?...

întrebându-mă, și-a scos și mai mult capul prin între-deschizătură, și-acum văd un gât lung și alb-brunit, cu desenul fibrelor musculare precis și energic; gropița deasupra claviculei se vede și ea acum, ca și triunghiul intim al decoltajului. Dar o mână grăbită le acoperă pe toate cu revenirile pijamalei, când rădăcinile sânilor la rându-le încep să se destindă în afară, moleșitor.

I-am răspuns arătându-i intenția mea în privința vreuneia din camerele care n-au cărți de vizită la ușă... M-a informat atunci

binevoitoare că pentru asta trebuie să mă adresez la ușa pe care scrie: Matilda Sola, dar se îndoiește dacă la ora asta madam Matilda este acasă... Are de făcut o vizită la spital și se întoarce pe la 6. Dacă nu sunt grăbit, însă, domnișoara Aurica îmi dă azil la dânsa până la ora 6; numai s-o scuz că e prea deranjat prin odaie. S-a culcat foarte târziu, pe la 7 dimineața, și iată, nu s-a trezit nici să mănânce; îmi mulțumește deci că am deșteptat-o, altfel cine știe cât mai dormea. Și-mi face loc, înfășurându-se în pijamaua lungă, bărbătească, sub care mă lăsa să întrevăd străveziurile certe ale unei cămăși de noapte foarte subțiri.

E o pijama ușoară, liliachie; șalvarii, care o completează, nu se grăbește să treacă în dosul paravanului, unde se pare că are spălătorul, să și-i pună. Rămâne astfel cu picioarele goale în papucii roșii cu toc înalt; și cerând noi scuze că mă primește așa, își potrivește cu largi aplecări, care-i descoperă pulpele lungi și dârze până deasupra jaretelor, cuvertura pe pat. Pe urmă se întoarce și se așează la margine, picior peste picior, cu mâinile în buzunarele pijamalei. Trebuie să recunosc că picioarele goale până la genunchi ale domnișoarei Aurica sunt

interesante și senzuale; mă pregătesc să-i comunic această primă constatare, pentru a tranșa mai repede prietenia, când ea mi-o ia înainte:

– Și zi, vrei să te faci vecin cu noi, puiule? Cântăresc în minte dacă, nelămurit încă deplin asupra identității vecinului, nu e mai convenabil să-i spun că povestea cu odaia de închiriat a fost un pretext, mai ales că ovalul pulpelor punctate rar de rădăcina perilor fini negri-aurii mă tentează strașnic. Dar Aurica apreciază întârzierea răspunsului în felul ei:

– Ești cam timid, puiule... dar lasă, cu noi ai să te înveți mai curajos... suntem mai multe aici, de-astea, care ne sculăm cam pe la ora asta... Dar cred că n-ai să te superi de atâta lucru. încolo, să știi, suntem fete bune... oricând poți găsi la mine o cafea cu caimac... Acum să-mi dai voie să-ți prepar un ceai... sper că n-ai să mă refuzi să-mi ții de urât la mâncare... Mi-e o foame de lup...

Și Aurica trecu în dosul paravanului, de unde răzbătu bufnetul benzinei transformate în flacără și pompatul îndesat al siriusului. Reveni îmbujorată la față, zâmbindu-mi prietenește. Iată fata care-mi trebuia! gândii și, cum mă

privea așa de sus, râzătoare, asemănarea ei cu cineva de-aproape mă izbi iarăși chinuitor:

– Ascultă, semeni cu cineva cunoscut, dar nu pot spune cu cine... Și cu toate astea...

– Ești timid, ești timid... asta e... mă mângâie ea pe sub bărbie... Asta e vorba tuturor timizilor: "parcă te-am mai văzut undeva"... sau "semeni foarte mult cu o prietenă a mea". Asta nu-i imposibil... în profesiunea noastră toate suntem la fel... ținu ea să-mi amintească îndată că, oricât de prietenoasă se arată, nimic între noi nu poate să treacă dincolo de limita profesionalului.

– Și glasul ți l-am mai auzit undeva? insistai, iar ea se întoarse de la jumătatea drumului către siriusul duduitor, se apropie de mine, și, ridicându-mi bărbia cu vârful degetelor, începu să mă examineze cu atenție.

Privi în lături strângând sprâncenele, apoi mă cercetă lung și dete din umeri.

– Da, parcă te-aș asemui și eu cu cineva.

Apoi mai ridică o dată din umeri și fugi îngrijată după paravan. Mă ridicai și începui să cercetez fotografiile și țesătura covorului din perete. Când reveni cu ceaiurile, hotărârăm să nu ne mai chinuim cu asemuirea asta, căreia nu

izbuteam să-i dăm de rost. Totuși, rămăsese legământ, cel care va nimeri întâi adevărul, va avea de la celălalt... ce? întrebă ea, scrutându-mă deodată cu ochi scormonitori, pentru a-mi surprinde și stimula în același timp complezența...

– O masă la "Chateaubriand" în chambre separee! răspunsei prompt... Dumneata?...

– Ai să vezi atunci! mă îmboldi ușor cu cotul, licărindu-și ochii negri și scuturându-se de un fior.

Fierbințeala ceaiului și pijamaua care acum se întredeschisese prea de tot, coapsa zdravănă care se desemna dur, cum sta picior peste picior, mă îmboldi să trec la propuneri concrete.

– Dar ca să văd acum ce-ar fi să văd atunci ce trebuie să fac...

Ea mă cântări șăgalnic cu ochii și mă amenință cu degetul. Cu vecinii nu obișnuiește să lege altceva decât prietenie, dar pentru că încă nu pot să spun că i-am devenit vecin, acceptă: îi sunt simpatic și are impresia sigură că trebuie să fiu generos.

Mă silii să nu-i stric această impresie, mai ales că ea știu să-mi dovedească remarcabile însușiri profesionale. Acum mă simțeam mai în

siguranță întru începerea iscodirilor: după actul nostru de intimitate, orice întrebare părea un banal mijloc de a scăpa din fatala jenă a partenerilor de amor, după potolirea simțurilor.

– Vas-zică asta e conduita ta, păpușico, față de vecinii de cameră... Iată, cu asta mă faci să nu mai mă mut aci... Spun drept că am toată compătimirea pentru amicul ăsta care stă în fund: Hărzescu, Bărzescu... ori cum îl mai cheamă...

– A, domnul Buzescu...

– Sau Buzescu... E... n-a fost nimic... între voi, niciodată...? L-ai dat afară așa, pur și simplu, pentru simplul motiv că ți-e vecin...

– O, la ce gândești... nici n-a încercat...

– Cum, n-a apreciat el o fată atât de simpatică, cu niște șolduri atât de solide...? Or e vreun moș ramolit de 85 de ani...?

Și-o plesnii cu latul palmei pe crupă, în semn de compliment. Ea-mi mulțumi cu un zâmbet dulce, ținând să-mi explice că domnul Buzescu, care, departe de a fi moș, "dimpotrivă e un bărbat frumos, are mustață dulce, neagră și seamănă cu Eminescu, când s-a fotografiat înainte de a muri", nu a tratat-o totuși decât cu "prietenie", pentru că e un om foarte serios.

Vine de multe ori și-i împrumută ba chibrituri, ba îi cere puțină apă caldă... și ea-i cere la rându-i un jurnal sau vreo carte de citit..., dar atât și nimic mai mult. Gândul lui e totdeauna departe și madam Matilda le-a informat că iubește o femeie foarte frumoasă. Chiar le-a și chemat o dată îngrijitoarea, pe ea și pe colega ei Irma, să le arate o fotografie pe care stă scris ceva în englezește. (Nu poate fi pe altă limbă, pentru că Aurica știe și ea franțuzește, madam Matilda e italiancă după tată și austriacă după mamă, Irma unguroaică... pictorul Sașa e sârb, el le-a spus că e englezește, dar n-a știut să traducă...)

– Dar cum iscălea? abia putui îngăima, sufocat de-o groaznică bănuială...

– Nu e iscălit... sau poate e acoperit de ramă, dar nu se vede...

– Ei și? ce... e atât de grozavă simpatia lui încât să nu se mai uite nici în dreapta, nici în stânga...? Tot omul are o simpatie, dădui eu înainte cu gura, flecar și nepăsător, forțându-mă să articulez cât mai rotunjit cuvintele... asta nu însemnează că nu mai poți călca și cu stângul câteodată. Ai?... ce zici?... îi cerui opinia râzător, pentru a-i stârni pofta de vorbă.

Aurica nu-mi răspunse îndată. întorsei privirile spre dânsa și o surprinsei clătinând ușor capul; ochii îi erau duși cine știe unde... Vream să repet întrebarea, când ea dădu drum cuvântului, care porni cu un șuierător oftat:

– Când iubești o femeie ca asta, greu să te mai uiți la alta...

Mi-am stăpânit energic tresărirea: omagiul acesta pe care o individă cu grațiile tarifate îl aducea unei necunoscute, din lumea cealaltă, vrășmășită, a celor denumite în limbajul cocotelor, în derâdere și ciudă, "cinstite", mă zgudui adânc și prin sinceritatea lui simplă și melancolică și mai ales pentru că avusei impresia lămurită că retinele sufletești ale Auricăi reflectau în momentele acestea imaginea sfântă a Albei: cu neputință să fi avut alt chip în minte, în momentele unei astfel de spontane și sincere expansiuni admirative.

– Mai ales la o cocotă..., își completă ea umilită ideea.

– Zău, e chiar așa de strașnică? Dar cât e de frumoasă, cum văd, tot obișnuiește să dea câte un târcol și prin mansardele locuite de cocote - ca să întrebuințez termenul dumitale - frumusețea domnului Buzoianu?... rasei cu

sufletul dărâmat, pentru Aurica hohotul meu însemnând însă asigurare prietenoasă că nu fac nici o deosebire între cocote și celelalte femei.

Și nu-ul ei lung și dureros zâmbitor, în semn că mă găsesc în nedreaptă și cumplită eroare, mă cutremură de sus până jos. Nu, nu i-a văzut nimeni de aici niciodată decât fotografia, care e "superbă", iar domnul Buzescu, nu Buzoianu, nu prea vorbește de dânsa. întrebat o dată de madam Matilda, a răspuns pur și simplu că e o "cunoștință", atât... "Pare de familie bună!..." a iscodit madam Matilda... "Da, e de familie domnească și e foarte bogată, adică bărbatul ei e bogat", a explicat domnul Buzescu. însă o întors apoi vorba brusc pentru a arăta madamei că dorește să nu mai fie întrebat nimic asupra acestei fotografii. însă madama și fetele și-au făcut atunci convingerea că el o cunoștea de când era și dânsul bogat...

– Buzescu, ce dracu', n-ai auzit de Buzești la școală?:

Iar Buzescu Preda Vede cu durere Floarea României Ce pe vale piere...

A fost căpitanul lui Mihai Viteazu... ce tot îi dai zor cu Buzoianu și Bârzotescu...

– Vasăzică, e după vremea lui Mihai Viteazu

vecinul dumitale, avusei puterea să mai glumesc idiot pentru a deruta orice eventuală bănuială de frământare lăuntrică și interes crescând pentru cele ce aflasem sau aveam a mai afla.

– Da, din vremea lui Mihai Viteazu, să știi că de atunci... Pentru că e foarte cavaler și se vede de departe omul subțire. Noi îl respectăm toate și chiar îl iubim... Irma e moartă după el... și ea se pretinde de neam nobil, zice că se trage din niște conți unguresti, dar el nici nu se uită la dânsa. Ea crede că el se vede cu iubita lui într-ascuns și că ea i-ar da și ceva bani, altfel cum are el, că parcă n-ar avea nici o ocupație... Dar eu și cu madam Matilda credem că el încă mai are rămășițe de avere, care mai demult a fost mare și a tocat-o cu dânsa... Pe măsuța de noapte mai e și o fotografie, da mai mică, a unei copilite de școală... Despre asta, toate credem că e fata ei, făcută cu el. Madam Matilda l-a întrebat și despre fetiță, dar el n-a vrut să răspundă decât foarte plictisit: "Ce te privește pe dumneata...?"

Cât e de nobil și de fin, devine foarte ursuz când e vorba de fotografii.

Când am pornit spre ușă grăbit și înfricoșat, Aurica m-a întrebat mirată dacă nu mai doresc

să mă prezinte madamei Matilda. I-am mulțumit pentru bunăvoință, însă am scăpat repede de dânsa, pretextându-i o afacere urgentă de care mi-am adus aminte. Dar voi veni mâine să mă înțeleg cu madam Matilda, am asigurat-o, mâine dimineață când sper c-o voi găsi.

– Da, poți să vii pe la zece, când face curățenie la studentă, la pictor și la domnul Buzescu.

Este tocmai ce vreau să aflu, și a doua zi dimineața, pretextând telefonic o scuză personală inexorabilă domnului Georges Radu Șerban, urc de trei ori scara lungă de piatră la mansarda unde stă domnul Preda Buzescu. După întâia ascensiune cobor, pentru că doar ușa studentei e deschisă. Aud zgomot de sticle și apă care curge în chiuvetă; madam Matilda face curățenie înăuntru și nu vreau deloc să o chem sau să mă găsească pe sală, pentru a trata aci tocmeala de închiriere, căci m-am hotărât definitiv să devin locatarul ei și vecinul domnului Preda Buzescu: dacă se poate și sper că se va putea, chiar prietenul lui. A doua oară socotesc greșit timpul și nimeresc când menajera mansardei e ocupată cu odaia pictorului. Dar sus, la capătul scării, mă

întâmpină o surpriză fericită și insuportabilă în același timp, care-mi anulează cu desăvârșire disperarea că voi trebui să mai urc o dată această scară de piatră covârșitor de lungă: domnul Buzescu, în persoană, înaintează grav de după colțul coridorului. Este el într-adevăr: omul din grădina nocturnă. Eu citesc cu afectată curiozitate prima carte de vizită din dreptul intrării: Mitzi Szeckelly. Apoi trec să descifrez cu grav interes numele de pe ușa Clarei Cosâmbeanu. înaintând cercetător spre a treia ușă, pot să examinez în voie pe domnul Preda Buzescu, pe care tocmai cade raza tulbure a primului luminator. E mijlociu la statură, mi se pare chiar mai scund decât m-am obișnuit să-l cred. Figura măslinie are în lumina asta cute regulate și mai puțin adânci, ochii negri și măriți de cearcăne îi dau o expresie distinsă și visătoare, un aer romantic și suferind de la sfârșitul secolului trecut. Eminescu în pragul morții, a spus Aurica și se poate să aibă dreptate; mustața trist adusă a poetului din ultima lui fotografie. Aurica nu-i chiar o fată simplă, de asta m-am convins singur.

Domnul Preda Buzescu a trecut pe lângă mine, aruncându-mi doar o privire fugară. I-am

dat timp să coboare, pentru a coborî apoi și eu, desigur cu toate precauțiunile de a nu-l ajunge din urmă. Dacă e adevărat că Alba și-a dat sufletul omului ăstuia, îmi spuneam, de bună seamă că ei nu se întâlnesc decât în încăperi luminate la fel ca și coridorul madamei Matilda. Așadar, trebuie să fi rămas cu simțurile complet stăpânite de izul vremilor de demult: eroul melancolic și palid și evident ruinat. Foarte bine, foarte bine, toate astea sunt bune, întrucât privește sufletul ei, care a rămas cel puțin cu două decenii în urmă. Dar corpul ei, minunatul ei corp, eleganța aceea a mersului de mare doamnă, pe care zadarnic îl cauți la teatru, în stadioane sau pe pânza de cinematograf, corpul ăsta mi-e imposibil să-l văd gol lângă goliciunea romantică - măslinie a domnului Buzescu, oricât fecior de boieri vechi și domni creștini va fi dânsul. Mi-e imposibil, mi-e literalmente imposibil. Dar ce are a căuta aci duelul de demult cu fratele - acela într-adevăr de credibilă potrivă cu doamna Alba -? e întrebarea care m-a chinuit toată noaptea și dimineața asta. E cu neputință de a înțelege încă o iotă din toată această amestecătură. S-o fi iubit-o amândoi frații? Dar de ce mezinul, care și-a alcătuit cu

atâta discernământ testamentul în ajunul ieșirii fatale pe teren, n-a lăsat o lăscaie iubitei sărace și ferecate de mizantropia și bicisnicia domnului Georges Radu Șerban? Era cea mai nimerită lovitură pe care i-o putea da, de dincolo de moarte. Și ce zdravănă încă! Doamna Alba reîmbogățită iarăși... liberă, cu aripi noi și puternice!... Mă simt în profundă beznă. Poate asta să rămână singura rază care mai poate răzbate în atâta întuneric: o iubeau amândoi frații și cel mai în vârstă a fost mai norocos. Domnul Georges Radu Șerban a simțit, nu avea nici un indiciu la îndemână, poate a confundat pe unul cu celălalt... Mai tenebros!... Domnul Georges Radu Șerban a proferat un cuvânt mai greu la adresa familiei adverse... Și... în definitiv, la oamenii aceștia, chiar când insulta pornește împotriva unui frate declasat și repudiat, defăimarea numelui comun atrage totuși automat ridicarea săbiei. Mai cavaler, Tudor a murit spălând onoarea numelui, pentru a putea da prilej fratelui nedemn să-l poarte în glorie și amor. Și chefuri, evident. Nu pot să-mi rețin un zâmbet în fața hazului unei astfel de absurdități, care poate totuși să fi fost fața cea justă și reală a evenimentului demult petrecut. E

un zâmbet aruncat desigur ridicolului tuturor acestor conjecturi cu trezit miros de vechitură și foileton muced no. 32, dar îl simt nu mai puțin usturător pe buzele-mi, care-l schițează...

Și, profund nemulțumit că toate ieșirile îmi sunt închise, urc iarăși, pentru a treia oară, într-un suflet, să prind pe doamna Matilda în camera cu fotografie revelatoare, lângă pat.

Madam Matilda n-a ajuns încă la odaia din fund; însă a trecut de colțul coridorului și mă va scuti desigur de a coborî urca din nou scara. Voi rămâne aci, adăpostit de unghiul zidului, când ea va părăsi camera în care se află acum și pe care o ghicesc după ușa larg deschisă, cu smocul de chei și passe-partout-uri înfipt în broască. Numai de n-ar veni încoa, între timp, spre ușa ei... Dar unde va fi curățind acuma? Aurica mi-a spus că numai în trei camere își face de lucru dimineața. Ușa care e deschisă nu are pe ea nici o carte de vizită; are haz să pregătească tocmai odaia pe care mi-o va prezenta mie; e posibil ca Aurica s-o fi prevenit de venirea mea. Asta trebuie să fie!

De după canatul deschis își face apariția o femeie voinică și dreaptă, cu păr sur, însă ondulat, cu ten negricios, îmbrăcată în capot

multicolorat de motive japoneze, cu șnur peste mijloc, cu ciorapi de mătase, în târlici de pâslă. Madam Matilda prea mult apropiată de semicentenarul nașterii sale, însă se ține bine, iar mie mi-e simpatică, pentru că, deși se mai codește în loc, dacă să vie încoace sau să treacă mai departe, smulge după un scurt răsucit smocul de chei din ușă și pornește drept în fund, spre ușa terminus a sălii. Salut în gând sfântul noroc și ascult cu plăcere clinchetul metalic, care înseamnă alegerea cheii potrivite. Și ușa marelui mister se dă în lături ușor și banal, ca orice ușă obișnuită. Insă după ce rămâne puțin înăuntru, madama apare iarăși în coridor și eu mă retrag zorit după colț, neliniștit și nefericit. Madam Matilda se pare că și-a adus aminte de ceva și se îndreaptă spre camera ei. Mă întreb dacă mai am timp să dispar complet dinainte-i sau s-o aștept, hotărât, să întind discuția până ce se întoarce în odaia uitată deschisă, s-o însoțesc într-acolo, ducând-o cu vorba nesimțit.

Durata nehotărârii mele a fost însă marcată de secunde care au trecut; îmi dau seama că madam Matilda ar fi trebuit să fie acum în dreptul ușii sale, unde mă aflu cu degetul întins spre ciocănit, ca un om proaspăt sosit. Revin

nedumerit spre colțul sălii și arunc o ochire mirată. Madam Matilda trage atentă cu urechea la ușa Auricăi. Vorbește oare cu ea? în cazul acesta ar trebui să glăsuiască și dânsa ceva, dar nu rostește nimic, dimpotrivă a rămas nemișcată și capul i s-a lipit de tot de lemnul cenușiu al ușii. S-a întâmplat ceva grav în odaia Auricăi? Mai degrabă îmi închipui că e un client nou acolo și madam Matilda adulmecă fără saț zvonul ecourilor risipite din belșug de somiera stricată a patului. Fără îndoială că nu-i tulbur regatul sufletesc, pentru că îmi închipui, cu cât va întârzia, cu atât va găsi mai în avantajul ei continuarea unei tocmeli într-o încăpere străină de discuție, împlinindu-și concomitent ocupația neglijată.

Mi se pare că n-am așteptat prea mult: madam Matilda își ridică torsul încovoiat, vădit tulburată; se observă asta mai ales din ultimele ei șovăiri de a părăsi postul de ascultare și din nesiguranța, din primul moment, a pașilor.

După ce a intrat în camera lui Buzescu, o mai las câteva minute la treabă și apoi mă apropii de ușa deschisă. Bat cu oarecare discreție, ca unul ce ezită în nesiguranță că va găsi aci ce caută. Și înfig apoi voinicește bustul înăuntru,

cercetător, cu ochii de-a dreptul spre cele două colțuri din fund, însă în fund nu e nici pat, nu sunt nici fotografii. Aci e numai un vestibul, unde dau dintr-o parte și dintr-alta două uși, una închisă, alta deschisă, pe care tocmai apare întrebătoare madam Matilda. Așadar, domnul Buzescu ocupă un întreg apartament.

îmi declin scopul vizitei, și madam Matilda mă invită îndată să-mi arate camera ce mi-a ales. Eu însă vreau s-o întârzii, cu întrebări prealabile, dacă e zgomot noaptea pe coridor, dacă e lumină destulă în noua odaie.

– Poftim numai s-o vede...

- ...dacă are igrasie...

– Igrasia la mansardă?!

– O, desigur, ce n-ați văzut așa...?

Și începui să-i demonstrez prietenos cum infiltrația regulată a apelor de ploaie poate produce umezeală chiar la un zgârie-nor american.

– Cu atât mal mult cu cât e mai aproape de nor...

– La tote aste ve do respuns chiar camera... Mie mi-a vorbit de aseră domnișoara Aurica așa che am și pregătite.

– Foarte bine, foarte bine, vom merge și

acolo, însă dacă vă zoriți... continuați-vă dumneavoastră treaba.

– Nu me zorește nimic... Poftiți...

Și întinse mâna atât de categoric spre sală, că teama de începutul vreunei bănuieli mă făcu să pornesc elastic și săltăreț, ca și când atâta aș fi așteptat și eu. La câțiva pași de odaia Auricăi, întorcându-mă brusc, surprinsei pe madam Matilda ciulind urechea într-acolo și oftând ușor.

– Aici? întrebai arătând ușa lângă care mă oprisem, cea mai aproape de intrarea lui Buzescu, pe linia dimpotrivă celei a prietenei mele de ieri.

De bună seamă, observasem adineaori că odaia rezervată mie era mult mal departe, aproape de colțul coridorului: dar mă păli zdravăn dorința să fiu vis-ă-vis de Aurica, vecinul cel mai apropiat de domnul Buzescu pe coridor. La semnul negativ al madamei, îmi exprimai totuși, într-o doară, preferința:

– Mi-ar plăcea să fiu vecin cu domnișoara Aurica.

– Nu e bine să fii vecin cu cine place! mă contrazise glumeț îngrijitoarea mansardei.

Apoi îmi explică că odăile - erau două,

deservite de aceeași intrare - sunt rele, amândouă având ciment pe jos. Ar fi fost să fie bucătăria și baia apartamentului ocupat de Buzescu, dar de la război erau lipsite de instalațiile respective. Din cauza cimentului nu se închiriau niciodată, iar proprietarul sta la îndoială dacă să le monteze din nou sau să bată podele de scânduri și să le dea cu luna. De această ezitare a profitat domnul Buzescu, care le ține și cheia, fără să le întrebuințeze și fără să plătească pentru ele chirie. E un om foarte ciudat Buzescu: nu-i place să aibă vecini în camerele care răspund pe dinăuntru cu apartamentul lui prin uși, fie ele chiar zăvorâte și lăcătuite zdravăn; s-a angajat chiar, dacă se ridică vreun pretendent, să plătească în plus și pentru ele. Cum însă, de câțiva ani încoace, coridorul nu s-a mai ocupat vreodată complet, lucrurile au rămas așa și nici madama - din vara trecută, de când le-a curățat de praful pe dinăuntru - n-a mai dat prin ele.

– Da ce păzește el cu atâta grijă?

– Spune că lucrează noapte, scrie, eu nu știe ce face... și nu vrea zgomot deloc linghe biroul lui, căci spre parte cuela și-a pus birou...

M-am prefăcut că examinez cu multă luare-

aminte încăperea ce mi se prezenta, am încercat droturile patului și dacă merge bine robinetul, am pipăit între degete cearșaful și cuvertura. M-am interesat din nou asupra zgomotului și a obiceiurilor vecinilor, iar la preț n-am făcut nici o obiecțiune și am plătit pe două luni înainte. Apoi mi-am lăsat pe un bilețel numele, spunând că voi aduce pe urmă carte de vizită. Numele meu era: Constant Bănicel. Și mi-am luat rămas-bun repede, ca să nu fiu întrebat ceva asupra profesiei.

Deoarece profesia mi-am declinat-o abia zece minute mai pe urmă, în dormitorul domnului Preda Buzescu, unde am regăsit pe madamă, pentru a-i comunica acest lucru important, pe care-l scăpasem.

Sunt comis-voiajor la comptuarul"Electric Counting house" (nu-i mai indicai strada acestui comptuar imaginar, dar îi rostii firma cu atâta gravitate, că madam Matilda încuviință cu oftat cunoscător), și se întâmplă uneori să fiu trimis pe neașteptate în provincie - chiar diseară e posibil să lipsesc - iar alteori pot să rămân zile întregi acasă, așa că să nu se neliniștească dacă de multe ori îmi va zări dimineața patul nedesfăcut, sau, alteori, n-am să liberez camera

pentru curățenie decât după-amiaza, târziu...

– Sunt învățată, acceptă ea cu un clipit șiret, întinzând vârful bărbiei către peretele dinspre Aurica.

Iar acolo, pe peretele acela, fotografia deasupra măsuței de noapte mă chema cu un zâmbet vag, vaporos, de pe pragul depărtat unde mă găseam și de unde înșiram toate astea cu aer grăbit și aferat.

Lumina ce năpădea prin fereastra deschisă o bătea pieziș, imprecis, o făcea puțin ștearsă. Totuși, pata acea de sepia în tonuri variate îmi spunea destul, chiar la depărtarea la care mă aflam.

înaintai cu pas șovăielnic, să văd - motivai râzând stupid și grosolan - "gustul domnului Budescu".

– M' de ce Budescu? Budzescu... este urmaș de la Preda Budzescu și-l chiama tot Preda... Asta fost mare viteaz și nobil, trebuie să știe dumneata.

Și-mi recită și ea, spre a mă pune la punct, versurile pe care le auzise probabil tot de la Aurica:

Dar Budzescu Preda Vede cu durere Flore de la România Chepe vale siperde...

Era o fotografie pe care o estompa mult învelișul transparent și încrețit de celuloid, dar era ea, într-adevăr, Alba, bustul ei, fără pălărie, cu părul pe care nu i-l știam așa de zburlit și care da un aspect și mai flou întregii imagini. Era prinsă într-o ramă de lemn pirogravat, cu ferestruica nepotrivită pentru dimensiunile cartonului, astfel că inscripția de dedesubt era tăiată de ramă. Se vedea doar: "To my dear..." și apoi din rândul de desubt, pentru că scrisul mergea de jos în sus, ieșea numai un "faithful" izolat. Așadar, scumpul și credinciosul ei Preda Buzescu... Această mărturisire scrisă și de bună seamă subscrisă de degetele ei, pe care nu mi le puteam închipui decât lunguiețe și fine - vai, încă nu le văzusem de aproape! - în încăperea asta sărăcăcioasă, cu pat de fier, cu depozite de mirosuri străvechi și râncede răzbătând din dulăpiorul măsuței de noapte, cu verdele închis al postavului pătat, căzând în falduri roase, din colțurile mesei de la mijloc, cu garderoba știrbă de perechile ornamentelor și cu așchii sărite din luciul învelișului de nuc, cu nelipsita mașină de spirt pe policioara de sticlă a chiuvetei, îmi strânse inima de durere și-mi împâcli zarea veselă a minții mele clar cuprinzătoare. Și, cu

toate astea, observai bine, trăsăturile chipului, pe care în sfârșit puteam să-l contemplu în voie, erau de-o fermitate dulce și maiestuoasă, iar ochii și aerul împrăștiau atâta vrajă nedefinită, privirile limpezi - atâta neînțeles șăgalnic și trist în același timp, și iarăși totul marca atâta noblețe și părea atât de distant, că pricepui îndată admirația plină de respect și legendă a Auricăi și a madamei (care tocmai o formula în ditirambe italienești), pentru această expresie atât de complexă și totuși așa de unitară a doamnei Alba, iubita rămasă până astăzi credincioasă unui declasat.

Mâhnit de moarte, am plecat din locuința acestui fericit nemernic și am parcurs coridorul îndoit al mansardei ca pe un gang lugubru de cavou. Dar când am ieșit la lumina zilei adevărate, soare s-a făcut și sub bolta frunții mele. Dacă doamna Alba poate păstra sentiment statornic unui astfel de individ, care nu poate fi văzut decât în anume combinații de clarobscur, pentru a evidenția doar o asemănare cu un poet celebru (singurul lui merit, în afară de acel, tot așa de pasiv, al nașterii!), întru cât n-ar putea păși triumfător, sub orizontul vieții ei, luptătorul actual și viguros, care-i aduce înapoi,

din crâncen război, averea strămoșească!? într-adevăr, acum e nespus de verde și luminos în jurul meu, pe largul bulevard în care am răzbit, în frumoasa zi de început de mai. M-ar fi putut mohorî cu drept cuvânt fotografia ei, tabloul ei încununat de-o ramură de aur, într-o încăpere cu totul și cu totul de aur. Acolo mi-aș fi resimțit într-adevăr, o dată cu umilința numelui meu, infimă și nebunească - așa cum i-ar trăsni cuiva prin minte incendierea Bucureștilor - zănatica și fixa idee de a revizui dosarul Ypsilanților. însă așa cum stau lucrurile, nu pot decât să râd cu hohote în sufletul meu; doamna Alba nu mai poate păstra pentru vechiul ei prieten decât rămășițe pe fundul cutiei: boabe de milă și atât. E o mare virtute a doamnei Alba constanța ei față de un cvasicvincvagenar într-un amor început de bună seamă la frageda vârstă de 20 de ani, pentru o eminesciană figură, purtată pe arunci de un bărbat în adevăratul înțeles al cuvântului, de 38-39 ani, cu mare renume de aventurier. Asta e tot ce doream să știu; îi plăceau bărbații aventuroși doamnei Alba, și nu căuta dacă aventura consta într-o meschină risipire de avere părintească, în orgii și rixuri prin capitale străine, dorul

amarnic de ducă, atât de chinuitor și pentru dânsa, în raport cu viața cumpănită, cu meticulozitatea mecanică și oarecum avară a soțului.

Cât de simplu și de mignon totul! Dar ei trebuie să-i arate cineva ce însemnează marea și nobila aventură! Aventura, care singură a împărtășit și va împărtăși întotdeauna adevăratele titluri de noblețe. Inerția de repaus - e o propoziție foarte banală asta - poate fi preschimbată de oricine în mișcare perpetuă numai printr-un simplu bobârnac; dar nu oricine poate săvârși imensa îndrăzneală de a pompa viață unei stări de lucruri demult înmormântate.

La Curte, unde aveam un recurs greu, domnul Georges Radu Șerban își așteaptă rândul ca de obicei într-o strană de stejar atât de potrivită cu barba lui revărsată pe plastronul alb, de care și-a rezemat bărbia. Mă apropii de dânsul și-mi vestesc sosirea printr-un compliment mut; el îmi răspunde numai cu pleoapele, invitându-mă să mă așez lângă dânsul. Când începe procesul, iau eu cuvântul și domnul Georges Radu Șerban aprobă cu aceeași clipire gravă a pleoapelor. Iar vocea mea se ridică din ce în ce mai sonoră. Mi-

e indiferent ce impresie fac cuvintele mele pe fețele imobile și dărăpănate de vârstă ale celor șapte înalți magistrați; mi-e cu totul indiferent ce cred colegii de barou și partea adversă; la publicul asistent aproape nici nu gândesc, cel mult am pentru el un zâmbet, amintindu-mi ignoranța mea de începător când audiam ca student pledoariile maestrului din dreapta-mi. Și-acum numai la acesta caută cu grijă coada ochiului meu, când glasu-mi se complace în cele mai răsucite volute de raționamente. Așez cu îndrăzneală etaje peste etaje de considerente, dau de la mine generos loc larg argumentației eventuale a adversarilor și apoi le dărâm rând pe rând toate posibilitățile de discuție. Maestrul mă aprobă cu aceleași înclinări aproape imperceptibile ale frunții; uneori, când mă abat prea departe pe căi aventuroase, deschizând singur taberei contrare putințe de replică, la care poate nu s-a gândit, fruntea lui rămâne suspendată între aprobare și incertitudine. Iar eu zâmbesc de siguranța uimitoare de mâine și încep deodată să dărâm ceea ce am clădit pentru ei. Maestrul mă privește uimit, impasibil pentru lumea cealaltă, dar eu știu bine când el se află pradă uimirii. Nu pot spune dacă în

principiu încuviințează această tactică de luptă, dar mi-e de ajuns că l-am lăsat cu desăvârșire interzis pentru îndrăzneala și independența mea. Căci procedeul ăsta oratoric nu face parte din bagajele lui de război; el luptă totdeauna îngrădit și se ferește de orice sugestie care ar putea folosi părții adverse. însă mă aprobă la urmă, și-apoi, când mă reped din nou să smulg din posibilitățile celorlalți ultimele argumente de zdrobit, rămâne iarăși nedecis dacă să încline fruntea sau nu. Și o înclină în cele din urmă, iar eu iau asta drept închinare a acestui fiu de domni în fața biruinței mele. Și-mi aud iarăși vocea sonoră și spulberătoare, ca un marș de victorie din instrumente de alamă.

Am terminat de vorbit și maestrul așteaptă replica, pentru a răspunde în cele din urmă. Dar abia acum poate vedea el dibăcia metodei mele: replica e cvăsicompromisă: Curtea a aflat din vreme ce trebuie să afle și știe la ce poate să se aștepte: adversarii sunt stânjeniți de propriile lor argumente care au devenit locuri comune. Zadarnic ei caută să le răstălmăcească, despicând, cum se spune în popor, firul în patru. Ei nu fac decât să mă repete, iar răspunsul pe care l-au auzit aprioric îi încurcă teribil de

caraghios. Președintele zâmbește, cu cei șase membri, chiar șoptește ceva celui din dreapta în dosul cartonului de termene ridicat anume ca să ascundă această trecătoare lipsă de deferentă a Curții fată de ea însăși, însă nu e nevoie să se audă ce șoptesc, pentru că toată lumea știe bine ce pot să-și șoptească. Ceilalți magistrați, fără să fi auzit nimic, surâd și ei, cum surâde toată lumea, cum surâde lângă mine însuși domnul Georges Radu Șerban, puțin cam interzis el însuși. Iar când președintele îmi întreabă adversarii dacă au cu adevărat "ceva nou" de adăugat, victoria mea e definitivă. Domnul Georges Radu Șerban, întrebat la rându-i dacă mai găsește că e ceva de spus în folosul cauzei noastre, ridică și dânsul din umeri și e nevoit să surâdă ceva, ceva mai pronunțat. Decizia care vine mai târziu, după retragerea în deliberare a înalților judecători, nu confirmă decât un fapt împlinit: o mare, o fulgerătoare victorie.

Și-n ziua aceasta de biruință, când știu că triumful meu va vărsa benzină în clocotul urlătoarei, când a pornit tumultuos să facă ocolul coridoarelor, sălilor de audiență și de consiliu, grefelor și arhivelor, eu mă retrag în dosul drevelor de lemn, la măsuța pe care mi-o

pune la dispoziție ajutorul de arhivar și unde stă deschis în sfârșit dinainte-mi, pentru adânc și hotărât studiu, dosarul Ypsilanților. Știu că Voicuța se va supăra iarăși, poate mai rău ca data trecută, când va suna de-a surda la ușa garsonierei mele, la ora convenită. O văd sosind cu săculețul ei, în care își are ghemul cu lână verzuie și acele lungi de împletit tricouri pentru copii săraci; de multe ori vine acum astfel la mine, să stea de vorbă și cu lucru, ca la un prieten vechi. Vorbim lucruri serioase și numai ochii ei așa de mari, pe fața mignonă, îmi spun un lucru prea bine știut de mine, că dacă aș face un semn, ea ar părăsi îndată această vorbă așezată și acest împletit cuminte și mi s-ar repezi învinsă și înfrigurată cu mâinile pe după umerii mei înalți, ca pe vremea vechilor noastre escapade în dancing-uri. Dar pentru că eu continui să-i spun numai lucruri serioase, Voicuța stă înțeleaptă, cu un picior sub șezut, și împletește înainte cuminte cu acele lucioase și lungi, de-i trec de umăr în neîntreruptul lor joc. Mă voi scuza că mi-am luat în cele din urmă inima în dinți și i-am urmat sfatul: studiul dosarului, de care ea știe acum atât de mult, fără a cunoaște numai amănuntul esențial:

persoana de care dosarul se ocupă. Pentru asta Voicuța mă va ierta cu siguranță, prevăd chiar privirea ei încărcată de reproșuri care încuviințează cu un fermecător regret, așa cum simt că-mi iartă și-mi interpretează drept timiditate ezitarea mea de a traduce în faptă dorința aprigă a ochilor, când îi învălui trupul mic, cu aprinse priviri, câteodată. Dar lăsați-mă, lăsați-mă, am dat de urme prea covârșitoare și sunt acaparat de gânduri prea grele ca să-mi mai complic existența! Și apoi acum, iată, numai am parcurs primele jurnale fără importanță, care mă întâmpină în cele dintâi foi întoarse, că am și uitat de Voicuța, de ajutorul de arhivar de lângă mine, de domnul Georges Radu Șerban și chiar de triumful meu de adineaori.

Până azi, cu atât de largi intermitențe și-n bucățele de timp, extrem de repezi, am frunzărit toată evoluția procedurală a procesului dinaintea primei instanțe. Acum am pășit la fond, însă primele jurnale de ședință sunt și aci destul de fără importanță. Unele chestii de fapt, mărturii, interogatorii și contra-interogatorii, cereri de prezentare personală în instanță, amânări pentru verificarea semnăturilor. Dar

acum sunt hotărât să nu mă scol de pe acest scaun până nu voi frunzări serios dosarul până-n ultima filă, mai mult chiar, până n-oi citi cuvânt cu cuvânt jurnalele importante, ca un avocat conștiincios, înscris de curând în barou. De la 5, de când am sfârșit procesul, sunt aici, și acum e 7, oră când se suspendă ședințele și încep să se închidă cancelariile. Intru deci în vorbă cu slujbașul judecătoresc, care nu mă poate lăsa singur aici, și-l conrup să-și continue lucrul și mai departe, fluturându-i perspectiva unei copioase răsplătiri, proporțională cu mărimea sacrificiului. Iar domnul arhivar-ajutor acceptă, își scoate iar haina, își răsucește o țigară din tabachera de metal îngălbenit, redeschide opisele și trage spre el vrafurile de dosare, puse deoparte pentru a doua zi. Dă drumul becului electric, și într-o scobitură de zid anume, cu verdele zugrăvelii pătat iremediabil de rugina negrului de fum, el prepară cu îndemânare, la flacăra filozofică a spitului, un ibricel spumos de cafea cu aromă puternică și asmuțitoare. îi refuz aferat ceașca oferită, dar îl asigur că dacă va mai pune ibricelul de mai multe ori, plăcerea mea va fi perfect satisfăcută, pentru că de la cafea mă îmbată numai aroma. Apoi, după ce

mă asigură de calitatea superioară a materialului întrebuințat și după ce-mi indică adresa armeanului de unde și-l furnizează, mă lăsă în lumea dosarului meu și el își văzu înțelegător de lucru.

Citeam adâncit în textele încâlcite, a căror grafie imposibilă izbuteam totuși s-o descifrez; fiecare cuvânt nu trebuia să-mi scape. Când dam iar de locuri fără importanță, îmi plimbam ochii pentru reconfortare pe rafturile adânci și primitive de lemn, printre teancurile de dosare și hârțoage de hârtie ordinară, orânduite după anii scriși cu pensula muiată în cerneală violetă pe indicatoarele sfâșiate de hârtie; și-mi aminteam biroul sobru al maestrului, cu bibliotecile lăcuite, cu vitraliile de cristal, cu piedestalele înalte de mahon, pe care priveau încoa, din alte lumi, busturi de-ale marilor juriști credeți? - nu, busturile câtorva voievozi munteni. Noaptea înaintase adânc și eu citeam înainte, eram acum în fața Curții de apel și mai aveam puțin până la Casație. De afară zgomotul nocturn al străzii venea tot mai potolit, tramvaiele încetaseră, iar domnul ajutor-arhivar urmărea din picioare, prin pâcla fumului de tutun, coloanele unui mare registru, cu un ochi

închis, înspre partea de unde un muc arzător de țigară, lipit de colțul buzei, îi trimitea necurmat o șuviță jucăușă și supărătoare de fum.

Zadarnic. Zadarnic mă străduiesc și caut, dezghioc fraze încâlcite și mă bucur cu straniu rânjet invizibil când nu dau de temele ce mi-am propus. Căci pagini mai rămân cu sutele în urmă și negre surprize mă pot întâmpina la tot momentul. Și, într-adevăr, două nădejdi mi se duc la interval scurt, una după alta. Domnul Georges Radu Șerban a condus totul cu pricepere, cu înfocare, cu genială tactică aș putea zice. Nu e nimic care să-i fi scăpat, afară de unica nădejde ce mi-a mai rămas și care mai stă agățată doar de un fir de păr. Acum urmăresc șirurile multiplelor scrisuri de mână și multiplelor scrisuri de mașină cu inima la gură și-mi închipui pe maestru zvârcolindu-se întru căutarea aprigă a izbânzii. Văd zbaterea mea de acum în zbaterea lui de atunci și-i acord înapoi, rușinat, marca înaltei lui probități. Vai, domnița Ypsilant nu e familiarizată cu limbajul dreptului, ca să înțeleagă cu ce îndârjire, cu ce eleganță totuși, cu ce frumusețe s-a luptat soțul ei pentru dânsa. Ea poate va merge cu gândul până să-și închipuie inconștient și injust

contrariul; iar eu văd acum cu durere și disperare cât de nobil, cât de măreț a fost soțul ei. Și dacă nu mi-ar mai rămâne nici ultima speranță pe care nici o pagină nouă nu mi-a spulberat-o încă, aș scrâșni de teroare și deznădejde, că mie nu mi-a lăsat nimic, nici cea mai neînsemnată firimitură de prilej pentru îndrăzneală și măreție.

Iar când, cu ultimele file, s-a dus și ultima nădejde, când cu sufletul la gură, aspirând larg și șuierător, am urmărit rând cu rând cum maestrul a atacat și a susținut cu adevărată și rară eleganță și această năstrușnică idee, de care îmi legasem toate năzuințele, singura care mă îndemnase să încerc nebunească reluare a atacului, mi-am lăsat capul să cadă, parcă sub un pumn neînchipuit de puternic pe foile cu miros de hârtie învechită și închisă. Mecanic și îmboldit de stupidă curiozitate, am urmărit înainte, năuc, toate fazele luptei, surprinderea și panica adversarilor, dilatoriile cerute în pripă și apoi rezistența disperată, lupta aproape corp la corp și în cele din urmă înfrângerea totală a maestrului. îi văd ca prin vis zâmbetul acela caracteristic al restriștilor lui sufletești, zâmbetul disprețuitor și rău. Văd bine, aceeași

soartă ar fi așteptat și atacul meu, dar poate norocul ar fi vorbit altfel cu mine; oricum, maestrul mi-ar fi fost aliatul în luptă și meritul ar fi fost înjumătățit. Meritul înfrângerii, desigur, pentru că văd, îmi închipui limpede, n-aș fi putut face nimic mai mult decât dânsul. Dar oricum, orice nădejde e dusă; în chip de consolare, nu pot decât să-mi reproduc chipul maestrului, pe-atunci simplu aspirant la mâna ei, trebuind să aducă singur Albei, nerăbdătoarei Alba, vestea grozavă a căderii, să suporte schima ușoară a trăsăturilor divine, umbra momentană de sub arcurile ochilor și zâmbetul acela teribil, glacial, ironic, care întoarce vestitorului încuviințarea umilitoare a neputinței lui sau poate chiar a relei-credințe. Răstorn considerentele Curții peste maldărul de file parcurse și mă ridic amețit. Funcționarul dreptății mă privește tot cu un singur ochi, căci pe celălalt îl închide îndărătnic șuvița de fum care-i iese din colțul gurii.

– E, ați găsit ceva? mă întreabă el din obișnuință, înveselit brusc că a scăpat de corvoadă.

Îl răsplătesc regește și o iau pe negrele coridoare, clătinându-mă.

– Pe-aici, pe-aici! îmi strigă el din urmă, indicându-mi drumul prin străveziul primelor semne ale zilei ce o să mai urmeze.

Mă scoate printr-o ușă subterană și eu îi strâng mâna cu febrilitate și recunoștință, ca și când mi-ar fi dat posibilitate să evadez din temnițele provizorii ale Palatului, pe lângă care m-a condus. îmi încrucișez drumul cu plutoanele deținuților, care sosesc în bine străjuite transporturi pentru procesele de mâine. Și niciodată, pe oamenii aceștia, pe care i-am apărat uneori - îmi plac mai mult cauzele civile și comerciale -, nu i-am simțit mai aproape de sufletul meu. La fel cu mine, mulți din ei trebuie să fi fost însuflețiți de o nobilă ardoare, ei vor fi vrut să readucă fericirea și libertatea pierdută unei domnițe Alba, așa cum le va fi văzut și le va fi înțeles sufletul fiecăruia. Dar au găsit ca și mine drumul astupat de avânturi anterioare, respinse și doborâte și acelea... ca și mine...

Mă feresc să continui firul acestei asemănări. Sunt acum pe podul gârlei, pe care-l traversez spre strada Carol. Activitatea în piață a început: grupuri neguroase de muncitori trec încoa și încolo, și semnalul primelor tramvaie răsună strident în răcoarea dimineții. Zarva începe să

crească, și-n fața acestei activități voioase, care clocește în faptul ultimelor neguri, văd și mai absurdă, mai prezumțioasă, mai donquichottească, sărmana mea năzuință, reprimată atât de crud în noaptea asta de prințul sângelui și al gândului, Georges Radu Șerban. Oare n-am fost cu adevărat caraghios când mi-am închipuit că mintea lui n-ar fi putut îmbrățișa până în ultimele posibilități crâncena zbatere pentru apărarea frumoasei lui Alba? A lui și a declasatului cu profil eminescian, nobilul de mansarde, adoratul în surdină al cocotelor, urmașul lui Preda Buzescu... Și convoaiele de deținuți încep să se apropie iar de gândul meu, cu surâsuri largi, prietenoase. Soldații conduc docili pe ocnași încoace; și declasații ăștia râd și încuviințează: iată, și ei au fost animați de cele mai frumoase gânduri!

Iar un râs și mai apropiat, sacadat și cunoscut mă face să tresar.

– Da trebuie să fi petrecut grozav de nu m-ai auzit; te-am strigat de două ori...

E prințul Raoul, cel care a luat acum loc transporturilor de răufăcători. Prințul Raoul se întoarce de la Mitică Dona. E extrem de fericit, de aceea a ținut să mă strige mai ales și să mă

întrerupă din dulcile reverii, din care se scuză că mă deșteaptă așa de brutal.

- însă e timpul! îmi arată el dojenitor și protector cuptorul înroșit al cerului spre răsărit și aripile roze de zări, alunecând agile spre toate punctele bolții.

Apoi îmi arătă, cu o satisfacție pe care rar am văzut-o în ochii cuiva, câinele cel nou pe care l-a cumpărat în locul lui Nuși. Pe acesta îl cheamă Topsy. Dar nu există posibilitate de comparație cu acesta a celui pe care l-a petrecut. Aud un preț impunător, despre care el mă asigură că e derizoriu, apoi o genealogie întreagă, care, nu știu de ce, mă face să mă gândesc de astă dată la ultimul urmaș al Buzeștilor. Și răsună în sfârșit râsul sacadat și plin de accent, atât de felurit de accentul râsurilor obișnuite:

– Hă, hă, hă... ignohranți, mon cher, ei n-au putut ști ce vând... li s-a păhrut că fac o bună afacehre... E-he... e... he... evident că nu m-am gândit să le stric buna lor dispoziție... Afacerile sunt afaceri... Or, pot spune că am dat o lovithură... o vehritabilă lovithură...

Prințul Raoul s-a îndepărtat cu câinele și cu fericirea lui. Imobilitatea și cvasimuțenia mea l-

au convins că are de-a face cu unul care s-a îmbătat în noaptea asta mai mult decât este cu putință să se îmbete cineva. Cavalerește s-a oferit să mă conducă acasă, așa cum făceam cu dânsul la primele noastre escapade nocturne. Prințul Raoul își lua astfel revanșa. Dar melancolia adâncă ce se revărsa de bună seamă din ochii mei, cu nemiluita, l-a asigurat că în starea în care mă aflam tot aerul tare al începutului de zi este remediul ce mi se cuvine. Și m-a părăsit, urându-mi toate fericirile și privind de mai multe ori îndărăt, să mă aștepte binevoitor, dacă m-am hotărât cumva să mă desfac de parapetul de metal al podului, de care spatele meu parcă se lipise. Prințul Raoul, constat acum, nu se mai îmbată zdravăn; s-a lansat în afacerile cu câinii de rasă și a devenit om serios, cum se cuvine unui businessman. El are însă ceva în capul lui, o fericire, un țel, un ideal, pe când la mine totul e zdrobit, sfărâmat, cioburi. Ceva și mai grozav: nici măcar atâta! Căci mijlocul meu de luptă pe care-l socoteam atât de înalt, atât de serios în comparație cu preocupările canine ale amicului meu princiar, era factice, inexistent. Era tot așa de inexistent ca și crima aceluia care săvârșește un atentat, cu

un pistol de copii. Arma adevărată, puternică, răsunătoare, fusese întrebuințată la vreme de prințul Georges și plesnise în mâinile lui. Plesnise, plesnise... ea a crezut că n-a fost nici o armă în mâinile lui, ci un blujf... tot un pistol de copii... dar ce importanță poate să mai aibă asta pentru mine?

Pe când strada care se mișca, pe când toate aceste grupuri care se întâlnesc aci, în gura pieței, se adună în fața depozitelor en gros, ce se deschid cu puternice pârâitiiri de obloane, umplu și dezumplu platformele tramvaielor și pântecele roșii ale autobuzelor, toată această zarvă și agitație are un scop precis, bine lămurit: foamea, stomacul, grija zilei noi care sosește. Mijloacele nu interesează. Mijloacele nu interesează. Pentru bucata de pâine a copiilor lui, individul acesta enorm, cu șorț alb, pătat de sânge, măcelar de bună seamă, care trece pe lângă mine și-mi privește mirat hainele prea elegante pentru o lume atât de matinală, ar trage lungul lui cuțit înfipt pe după carâmbul cizmei și ar lovi cu deznădejde... Așa voi lovi și eu... Pentru că un cuțit am și eu, aci în carâmbul sufletului meu, din care mireasma oricărei frumoase... generoase intenții s-a

volatilizat... a rămas doar cuțitul, așa cum în creierul ocnașilor de adineaori a rămas doar zgura neagră a crimei, după ce oricare fărâmă de gând bun a devenit neant... secretul domniței Alba... Preda Buzescu... fotografia cu periculoasă inscripție... To my dear... faithful... secretul teribil care poate fi mânuit ca o teribilă armă...

Și-acum, mă urnesc în direcția în care a apucat-o prințul Raoul... Idealul lui era legat de lanț și e un câine... Dar e un ideal bine pieptănat și curat... prințul însuși îi face baie zilnică... E ceva curat și, ca tot ce e curat, sfânt... într-un cuvânt, e un ideal...

în gândul meu acum, simt totul necurat și meschin... am gustul acestei amărăciuni pe limbă... dar e singura poartă... în ochii mei nu mai văd decât un cap ras de deținut, cu râs larg și îmbietor... Ce mai rămâne de făcut? hai, ce zici? se prăpădește el în hohote...

Și urmându-mă greu, cu adevărat ca un om beat, în lumea asta a dimineții, care nu s-ar da de la nimic în lături pentru o boabă de fericire, fie ea chiar o felie de pâine, eu mă gândesc încă la frumusețea sfântă, haotică, a donquichottescului meu vis, care s-a năruit în

noaptea asta în bulgări grei de realitate.

Și pornesc, în sensul cel adevărat al secolului meu, să trag cu urechea la uși și să prind firul întâlnirilor secrete ale donnei Alba, cu nobilul declasat și demodat din mansarda obscură și suspectă, în care mi-am găsit trist și dubios sălaș.

în dimineața asta de început de iunie, domnița Alba mi-a ieșit înainte cu frăgezimea ei de aurora, în grădinuța geometrică din fața casei sumbre, pe când mi se deschidea poarta grea de fier. I se deschisese și ei, în același timp, ușa cu aspect funebru a marelui portal. Doamne, era un făcut cu domnița Alba: ea rămăsese singura ființă, cred, care mai punea un preț pe ultimul vlăstar al Buzeștilor, pe meritul de a te trage dintr-un anume sânge, merit care acum trecuse în partea cailor și-a câinilor. (Pentru că, sunt sigur, dacă ar fi posibil să ofer prințului Raoul pe Preda Buzescu, în locul câinelui cel nou, mi-ar râde pur și simplu în nas.) Acum domnița însoțea în chipul cel mai tandru pe-o domnișoară care-și ajunsese de bună seamă al treizecilea an al vieții. O văzusem adesea pe această domnișoară intrând în casă și știam că e fiica domnului smolit și

nervos, pe care-l găsisem în camera de așteptare a maestrului, o dată cu boier Gile, când pătrunsesem pentru prima oară aci, într-o doară, să-mi încerc și așa norocul. (Vai, cât timp e de atunci și cât de puțin m-am deplasat, în sensul adevărat al prezenței mele în această casă, din locul în care mă găseam în acel timp; dar vremea mi se pare că a sosit, a precipitării lucrurilor!) Mai știam că domnișoara a fost colegă de pensionat cu domnița Alba, domnișoara Anișoara Sava, fiica tot a unui soi de Buzesc poate, un Buzesc în devenire, dar din alte motive: pentru că povestea lui nu e decât una din variantele multiplei tragedii a claselor românești suprapuse, pe urma loviturii cumplite a reformei agrare. Domnul Manolache Sava, văzându-și moșia înjumătățită, și-a vândut și restul neexpropriat țăranilor, pentru a-și cumpăra imobile la oraș: o mare casă de raport pe-o arteră activă a capitalei și o alta, de locuit, o vilă boierească, într-unui din cartierele noi și elegante ale Bucureștilor. Dar primul imobil, grevat de angarale ascunse, i-a fost repede smuls la licitație, pe baza unei senzaționale acțiuni pauliene, deschise și câștigate de creditorii neipotecari ai vânzătorului, astfel că

din frumoasele milioane vărsate drept preț de boierul Sava, el nu se alese, pe urma socotelilor portărelului, decât cu vreo câteva sute de mii, în chip de mângâiere. Dar se vede că un destin aprig urmărea pe nefericitul boier: la câțiva ani după lichidarea celei mai însemnate părți a averii sale, se iscă grav pericol și pentru cea de a doua clădire. Vânzătorul ei către domnul Sava tocmai murise, dar proprietarul anterior al locului, pe care răposatul ridicase vila, deschisese proces în anularea actului de înstrăinare a terenului (actul acesta se făcuse în timpul ocupației germane, pe valuta de-atunci și într-o vreme când parcul, în care se ridicase mai târziu vila cu bucluc, nu avea nici pe departe valoarea de astăzi). Procesul acesta, început demult, din o mulțime de motive de fapt și juridice, era din cale-afară de periculos pentru domnul Sava, noroc nu numai că apărător al său s-a erijat chiar domnul Georges Radu Șerban, dar și că maestrul își făcea un punct de onoare din dobândirea victoriei, în această luptă ingrată,

împotriva foștilor precupeți, cavafi și papugii de București, mulți ajutați de milă domnească și boierească, ca și a funcționarilor parveniți prin

incorectitudine, sălbatici la orice fel de câștig și gata să-și calce cele mai sfinte angajamente. (La procesul dintâi, când domnul Sava pierduse prima casă, maestrul, pe atunci în plin debut, nu fusese angajat.)

în timpul din urmă am luat și eu parte la această luptă inegală (căci cele mai multe șanse sunt de partea cealaltă), care mă însuflețește tocmai din acest motiv, și cu toată spaima domnului Manolache Sava, când a văzut că maestrul îi trimite locțiitor, am izbutit să obțin pe baza unor incidente destul de istețe două amânări, ce s-au bucurat de oarecare vâlvă în culisele Palatului. Totuși, tocmai această ocolire abilă a decisivei fondului de către maestru e de natură a speria mult pe boier Manolache, care a ajuns de-o nervozitate de neînchipuit, și a abate cu desăvârșire pe simpatica lui copilă, care poate presimte și se scutură de pe acum de răceala duhului negru și apropiat al sărăciei aproape lucii, pentru oameni ca ei, învățați în belșug.

Poate tocmai din cauza acestei situații foarte precare a unor suflete din tagma ei, dacă nu va fi o afecțiune chiar cu adevărat din cele mai puternice, doamna Alba arată o atât de

pasionată prietenie Anișoarei Sava. O ținea cu brațul petrecut pe după șale, ea, doamna Alba, pe care o socoteam rece și în orice caz cu totul reținută la efuziuni, mai ales dinaintea unei terțe persoane. Ii căuta necontenit ochii și când trecui pe lângă dânsele, auzii conversația întreruptă de două ori de aceeași exclamație, emisă pe-un ton puțin prelungit, de-un patetism vibrant și învăluitor: "My dear!" care m-a făcut să tresar aproape vizibil. Vasăzică, astfel rostește ea pe acest my dear; cum trebuie să-l șoptească oare? mi-am spus atât de tulburat, că am salutat cu brațul tremurând literalmente. Mi-au răspuns amândouă cu surâsuri de bunăvoință și apoi am auzit conversația îndepărtându-se, cu cel de-al doilea my dear, care însoțea, dacă nu mă înșel, stabilirea datei unei revederi. însă trebuie să mai fi și văzut cineva pe doamna Alba în dimineața aceasta de iunie, pentru a-și putea face o idee cât de slabă de starea mea sufletească, după ce mi-a pătruns în auz tonul cuvintelor de pe fotografie. Tot sufletul meu vibra la unison și mi s-a părut că sunt întreg o notă muzicală și alt nimic; am avut limpede senzația prefacerii unui corp material în sunet, în fluid, în vibrație, așa cum trebuie să

se rezolve materia în suflet, când bate ceasul destinului.

Nu știu dacă ați avut vreodată această impresie, dar ori de câte ori am văzut o femeie frumoasă într-o dimineață de iunie, am crezut că ea se încheagă chiar pe loc din nelămuritul acela prea luminos al aerului îmbătător de tare. Dacă n:ar fi fost alături Anișoara, care, oricât de fină, de distinsă și cu un plăcut prelung al feței, era totuși o realitate, aș fi crezut, văzând singură pe Alba, într-o înfăptuire mitologică. înfăptuirea se realiza pe măsura apropierii unuia de celălalt, pentru că vaporoasele înșelăciuni ale surplusului de lumină dispăreau cu cât înaintai spre adevăr; dar în afară de acest joc al ochiului, care acum se manifesta cu o intensitate rară, ceea ce de data aceasta m-a uimit peste măsură a fost părul Albei, pe care azi îl vedeam întâia oară neacoperiț de nimic, așa zburlit și parcă topindu-se pe îndelete pe fondul perspectivei, întocmai ca în fotografie. Dar, minune a minunilor, i-am descoperit și nuanța lui adevărată, care de-acum înainte nu va mai avea cum să mai mă înșele. Am plecat de la brun, ca să mă opresc la culoarea castanei, și iată-l acum, înșelătorul, prins în autentica lui

înfățișare. E aproape blond, un blond cenușiu, care sub intensități felurite de lumină poate lua aspecte felurite; dar, liber de orice văl, e blond cenușiu, un cenușiu mătăsos și schimbător, care dă o paloare anume, un mat sobru și distant exuberanței de alb din figură, atenuând astfel și întunecimea, atât de pronunțată când e adumbrită de boruri, a ochilor. Am acum în față personajul din fotografie și aud glasul, cu intonații prelungi și cântătoare, pronunțând pe acel my dear pe care el l-a auzit de atâtea ori și mai răscolitor, și mai sfâșietor de suflet, în șoaptă. "Spuneți-mi, mă adresez treptelor pe care le urc poticnindu-mă, spuneți-mi dacă n-am dreptate să nu-mi apar mie însumi atât de meschin, trecând în revistă, cu o luciditate de ucigaș în preajma loviturii, diversele faze ale acțiunii ce pregătesc.

Acest sunet my dear și această învăluire, a brațului... mi-e cu neputință să văd acest gest nemuritor, această viață pură strângând stârvul lui Buzescu, această muzică a patimii șoptind la urechea craniului eminescian de muribund: My dear... Eu nu cred - poate pentru că o aud mai rar - dar de acum înainte îmi va fi imposibil să cred că există într-altă limbă o expresie mai

potrivită pentru o astfel de șoaptă și pentru atâta iubire... dar de ce cântecul ăsta se adresa Anișoarei Sava? Pentru că, reexaminând cu toată seriozitatea desfășurarea lucrurilor, mi-e cu neputință, în glumă măcar, să atribui acestui patetism al tonului o cât de neînsemnată intenție, în legătură cu trecerea mea concomitentă pe acolo... S-a pierdut casa boierului Sava și e nevoie de consolație mai patetică, sau...? Prințul Raoul mi-a lămurit, puțin mai târziu, povestindu-mi de afecțiunea într-adevăr neobișnuită a Albei pentru prietena ei de copilărie și pension, amenințată acum de sărăcie și rămasă nemăritată.

Iată-mă-s deci întors din pretinsele pribegii ale ocupației mele - care fac pe madam Matilda să-mi câinească soarta - în mansarda înnobilată de istoric și romantic vlăstar boieresc, prizărit printre cocote și alte epave ale existenței. Aurica e fericită de revedere și mă invită chiar în prima după-amiază la cafelele ei. îmi face cunoștință, dar cam peste mână, cu Irma Caraczony, căreia, amintindu-mi de povestirea Auricăi, îi spun "contesă".

– Așadar (mă străduiesc în orice moment să aduc vorba despre Buzescu fără a părea că o

doresc anume), așadar, avem onoarea să fim vecini cu un prinț și o contesă...

– Eu nu mai sunt contesă, oftează atunci Irma Caraczony, și ochii ei cu cearcăne ușoare, vag încrețite, rămân câtva căscați în vreun trecut real ori închipuit... Nici n-am fost vreudate... însă mama mea... să știe dumneta... a fost fiche de contesă.

– Nu mă îndoiesc deloc, cum nu mă îndoiesc nici de prințul din fund.

Irma, crezând că încă glumesc, se simți obligată să-mi recite strofa din balada populară, cu vitejia Buzeștilor, pe care o aud astfel și în această a treia versiune, de astă dată cu accent unguresc. Avea o gură mică, căptușită cu un roșu prea viu, căruia rujul de pe buze nu-i adăuga aproape nici un luciu umed, caracteristic, și ochii-i erau încondeiați pe deasupra de sprâncene negre, cu fir mărunt, răsucit și mat, pe care nu și le subția prea mult. Era într-adevăr în toată ființa ei o delicatețe, și-n cuvânt și-n gest, care mă făcea s-o cred dintr-o obârșie mai subțire și tocmai din cauza asta mă amuzam mult s-o văd lângă Aurica, s-o știu câștigându-și existența la fel ca Aurica și să-mi amintesc întruna că dincolo de peretele Auricăi

locuiește nobilul domn Preda Buzescu. însă Aurica părea cam agasată de interesul pe care-l arătam Irmei; ea mă înfățișase anticipat, de bună seamă, drept amicul ei - mai de-aproape - cu toate că-i răsplătisem cu supratarif dărniciile ei fizice și sentimentele (sau poate tocmai de aceea) și acum, la prima cunoștință cu o nouă vecină, iată, legătura noastră nu părea să reziste deloc. însă eu doream să cunosc cât mai de aproape toate vecinele domnului Buzescu, să mă arăt generos cu toate, să pot intra oricând în camera fiecăreia, la nevoie să mă servesc chiar de eventualul lor concurs, în măsuri pe care nu le pot încă prevedea, în acțiunea ce mi-am propus. Dar, toate astea trebuie să se petreacă pe nesimțite, să par un băiat cheltuitor și stricat, foarte fericit că mă găsesc în vecinătatea atâtor fete de viață și cu totul nepăsător că am un vecin prinț, pe care mi-e indiferent că-l cheamă Buzescu, fie chiar și Preda pe deasupra. Apoi mai trebuie să mă arăt și inconstant, tocmai pentru a învedera că nimic serios și cu logică suită nu poate trece prin capul meu și pentru a putea culege cât mai multe date asupra persoanei domnului Buzescu, a-l reconstitui după cât mai diverse impresii, fie ele chiar ale

unor femei simple; în sfârșit, pentru a deveni eroul mansardei și a face ca zvon despre mine să ajungă și la urechile Alteței sale, cu care țin neapărat să mă împrietenesc și să-l trag (eu, chefliul și nepăsătorul în sentimente, omul care trece din femeie în femeie, singurul în care poate avea încredere cel ce iubește cu adevărat), la câteva ședințe cu vin și cu cântec, unde sufletul se destelenește și unde orgoliul de a te arăta iubit de cineva anume, de deasupra tuturor nădejdilor și trecând peste toate convenienţele, se împăunează și plesnește în adevărate crize de destăinuire și sinceritate. (Mai ales când ascultătorul pare un biet nefericit, osândit să nu aibă parte niciodată de-un astfel de noroc.)

Dar "contesa" Irma mă interesează îndeosebi. Aurica (eu țin acum minte și cele mai neînsemnate amănunte din conversațiile ce sunt nevoit să am cu aceste femei) mi-a împărtășit că Irma, mai ales, iubește pe prinț și că el nici nu se uită la dânsa. Dacă-l iubește cu adevărat, ea trebuie să mai fi mirosit unele lucruri, pe care poate nu le-a destăinuit celorlalte colege de locuință și profesie. Și, oricât, e interesant de aflat, chiar de la o femeie ușoară ca ea, sau, mai

bine zis, tocmai de la o femeie blazată ca ea, ce înteres poate produce într-un suflet femeiesc alura și chipul de ceară al prințului cu seamăn de poet genial. Iată de ce, când, scoasă din fire de cochetăriile pe care le schimbam cu prietena ei "cea mai bună", Aurica ne trimise indignată la dracu', mă retrasei la Irma, pe care ținui s-o copleșesc cu glumele, cu râsul și mai cu seamă cu generozitatea largă, cu care știam să răsplătesc fetele bune, ce mi se dau azi cu trupul, mâine cu sufletul. Fără îndoială că numai cantitatea gologănetului de pe colțul mesei îndemnă pe unguroaica focoasă și cu zgomotoasă tandrețe și pasiune, să accepte onorariul și să nu insiste în copilăria de a-l refuza, cum avu aerul, pe când îl așezam în locul știut, cu discreția cuvenită. In orice caz curioasa ei ezitare fu de natură a mă îmbărbăta: îi plăcusem femeiuștii, afară numai dacă nu fusese o stratagemă bine jucată pentru a mă câștiga definitiv prietenei sale Aurica. Din spirit de prevedere, mă ferii să mai aduc vorba de Buzescu, rezervându-mi satisfacerea acestei curiozități pe îndelete și cu savantă metodă. Dar a doua oară când revenii la mansardă, chipurile din voiajurile mele de afaceri, observai că Irma

mă aștepta oarecum. Găsii flori proaspete într-un pahar pe măsuța de noapte - probabil, le înnoia zilnic - și când se trezi după-amiază (eu știam când trebuie să vin aci, ca să dau de oamenii mei), veni bucuroasă să-mi confirme că ea mi le-a pus. De asemeni îmi aduse și o cravată - cadou din banii pe care-i dădusem -- și mă înștiința glumind, că ori de câte ori mă vei bucura de dânsa îmi va pretinde bani pentru a-mi lua câte ceva.

– Fetițo, dar tu cu ce ai să trăiești? o mustrai cu afectat dulce interes. E vreun prinț care te întreține?...

– Asta nu te privește pe tine... și te rog se nu-mi mai întinde vreodată un ban, ca se me simte insultată... Am se-ți cum-per eu cadou.., din bani de la mine...

Vasăzică, aici în mansarda cocotelor și a nobililor pierduți, înfrânsesem pe prinț. Teribil succes, mă felicitam cu amară ironie, dar, trebuie să spun, și cu destul amor propriu răscolit și războinic. Mă grăbii să fac semn cu ochii în direcția unde venea apartamentul lui Buzescu:

– Nu cumva o fi tocmai prințul nostru, din fundul coridorului? insistai s-o descos, pentru a

nu pierde această nimerită cotitură de conversație...

– O, ți-ai ghesit, râse ea, dând înveselită din umeri.

– Aurica mi-a spus că ești nebună după el...

– Auriche minte, ea se leșină după dânsul și nu vine se-i spună...

– Și el nu te bagă în seamă.

– Eu nu baghe în seamă la mine? Se spune eu: el nu baghe în seama pe ea... Asta s-o știi de la mine! înclină ea de mai multe ori din cap, privindu-mă convingător...

– Mi se pare că vă lăudați amândouă.

– Eu n-am nevoie se laude... Eu sint plictisite până-n gât de prinț aste serite la cap și gonit de amante...!

– Gonit?! Ha, ha... ha... Nu mai spune, l-a și gonit.., care amantă? Aha... aia din fotografie, te pomenești...

– O iubește ca nebun... da ea nu vrea se vede la el... i dă dor de pomană, un ban, colo, ca la chine...

îmi exprimai nedumerirea pentru această atitudine: nu-l mai iubește și-i dă bani, stimulând, cu lipsa mea de înțelegere, cu hazul

și cu contrazicerile mele, pe Irma să-mi lămurească această bizarerie, de care mă minunam din cale-afară de exagerat. Și explicația Irmei fu din cele mai simple și mai firești: nenorocitul a fost iubit cândva de femeia frumoasă din fotografie. Pe urmă ea și-a găsit un bărbat foarte bogat, cu care s-a măritat, și pe el a început să-l uite... totuși, pentru că avea scrisori și fotografii de la ea, îl mai ajută din când în când, dar nu mai vrea să-l mai vadă...

– Cum, are și scrisori?

– Trebuie se aibe... El o are la mune cu ceva, de trimete la el atâta bănet... Dar el e prepădit... o iubește ca nebun... și-i vine se-și zboare creierile de dorul seu...

Mai rămânea să-mi adaoge Irma pe ce temei întocmise ea suita asta de deducții, care mi se părea foarte naturală. Numai punctul de plecare îl găseam încă obscur. Oare să-l fi iubit înainte de a se mărita și să-l fi trădat numai de dragul bogăției... oare ăsta să fi fost cuvântul insultător al fratelui ucis în duel?... Să fi scrâșnit la urechea domnului Georges Radu Șerban că a fost preferat unui frate decăzut, pentru parale... Irma asta îmi făcea impresia că se bazează pe o certitudine reală mai puternică decât orice

sistem deductiv... Totuși, nu mai insistai cu întrebările deocamdată, dimpotrivă, dădui la dracu' toate aceste basme care nu "ne" privesc și o strânsei cu ardoare la piept. Și nu fără cel mai sincer avânt. Unguroaica asta era o comoară de inteligență și bun-simț; ea mă scutea de a mai face investigații în aripa cealaltă a coridorului, unde aveam impresia că istoria asta nici nu pătrunsese. Aici, în dosul frunții nu prea înalte, dar drepte și catifelate, unde pielița fină era imprimată într-o parte de o vagă urmă de tăietură sau lovitură, trebuie să sălășluiască bobul de adevăr care-i va dărui înțelegerii mele întregul fir al vieții prințului Preda. îmi comprimam deci nerăbdarea de a ști totul, încercând și izbutind uneori să găsesc calități alese mângâierilor și purtării intime a Irmei. Alternând voluptatea cu glume și istorisiri inventate de mine ad-hoc, pentru a readuce iar conversația asupra subiectului pe care-l alungasem din preocupările noastre cu atâta indiferență, mai putui obține de la pasionata mea prietenă unele amănunte complimentare asupra misteriosului personaj. Totuși, observam că Irma mi-ascunde cu grijă ceva, mai lămurit, ocolește să-mi explice răspicat ce sens are

mărturisirea ei de la început că e plictisită până-n gât de "prințul ăsta sărit la cap și gonit de amante". Nu e greu desigur să trag eu o trăsură de unire: de dorul Albei, care l-a uitat, prințul încearcă să-și îngâne nefericirile sufletești cu această femeie pierdută, cu pretenții și cu oarecare aparență de noblețe.

Foarte bine, foarte bine. Dar tocmai pentru că noul aspect al împrejurării îmi surâde de minune - Alba nu se mai uită la dânsul, totuși are nevoie de tăcerea lui -, vreau certitudine deplină, nici cel mai mic punct de îndoială. Mai e și un punct de zare care se închide pentru putințele de realizare ale planurilor mele confuze încă, incomplet trasate în tumultul de neștiință și nesiguranță care mă domină: între cei doi nu mai are loc nici o întâlnire. Deci o posibilitate mai puțin de dominare a frumoasei stăpâne a visurilor mele. De multe ori doar, după dezastrul dosarului, am legănat în minte, am compus și întregit ca pe un episod de roman ori de dramă, momentele gradate ale întretăierii drumurilor noastre în preajma cuibului ei de fericire cu prințul nefericit. într-adevăr: o trecere bruscă, bine socotită, desigur ca din întâmplare, pe dinaintea ușii care se deschide

discret. îmi închipuiam chiar o misterioasă ușă, dând într-un apartament ferit, o garsonieră plasată cu meșteșug și cu dublă ieșire, pe care trebuia s-o studiez bine (desigur a unui prieten binevoitor, care o cedează din când în când, pentru două ceasuri pe săptămână, amicului ruinat) sau, în sfârșit, o căsuță retrasă cine știe unde, după o perdea de boschete, de tei ori de plopi. O vedeam din ce în ce mai clar, mai în potrivire cu circumstanțele momentului, pe donna Alba, înaintând înfiorată de aventură și de pericolul eventualităților grave; evident, o închipuiam și eu (și asta mi-a plăcut mai ales din toată turuiala cu accent maghiar a Irmei) plictisită, obosită de această aventură veche și fără ieșire, dar pe care o continuă din obișnuință și din spirit de surdă revoltă pentru autocratismul domnului Georges Radu Șerban. Și exact în clipele înfrigurate ale iscodirilor înconjurătății, iată-mă și pe mine, privind-o mirat și salutând-o cu jenă, preschimbată repede în râs încurajator și complice. Uneori mai complic grotesc și ieftin scena tulburătoare: o doresc această surprindere în tovărășia amantului sau - oricât îmi repugnă și mă revoltă această închipuire -, pentru eficacitatea

manevrei, în plin sărut de despărțire de amantul eminescian, desfigurat total de amor și de satisfacție împlinită...

Aci reflecții grele și supărătoare mă inundă: rațiunea nu vrea s-o vadă pe domnița Alba micșorată de această apropiere râncedă și ridicolă, de gust și fason perimat. Dar chiar fără s-o întâlnesc real îndată după aceea, numai închipuind-o în înfățișarea matinală, cu care m-a întâmpinat pe când își conducea prietena, și ea se îndreaptă îndată maiestuoasă în puterea minții mele, regină de drept divin și etern, chiar dacă aș descoperi-o aici, într-una din odăile mansardei acesteia, vânzându-se cu chibzuită tocmeală, trăind voit și pervers aventura nocturnă a anticei Messalina.

Abia acum, în brațele cocotei acesteia, care mi-a adus și de la care mai aștept revelații (și poate un concurs și mai activ, mai practic, pe care numai îl bănuiesc), care respiră în somn adânc dinaintea gurii mele și-mi înăbușă propria mea respirație cu adierile stătute ale urmelor de parfumuri violente, simt cât de adânc e îmbibat sufletul meu de emanațiile telepatice ale domniței Alba. O simt întreagă în mine, în mâinile mele curge sângele ei și,

mângâindu-i căldura ca să mă îmbăt mai bine de curgerea lui, dau de rotunjimea albă sidefie a brațelor sale. Ea este toată în mine ca o otravă plăcută, care a crescut nesimțit după lenta-i inoculare și acum mă paralizează în neașteptate momente pentru durate mai lungi, ori mai scurte, dar cu intensitate și cu exclusivitate de crud și nimicitor acces; numai că eu aștept fericit această amorțire divină, o invoc și o sorb și mă dăruiesc ei, cu voluptatea și înfiorarea candidă a celui ce-și zvârle singur sufletul și carnea beției mistice sau reci.

Trebuie să fie a mea doamna Alba, căci nu fără alt scop a trecut pe dinainte-mi acum șapte ani, când pregăteam de sârg examene întârziate, desigur tot pentru ea, necunoscuta. Ea a trecut, ca să-mi spună, cu râsul ei mut, că pentru ea și pentru viața ei va fi toată truda vieții mele...

De la Irma n-am mai putut să smulg mai mult deocamdată; pare să se ferească, biata fată, să-mi dea relații mai cuprinzătoare asupra întâlnirilor sau convorbirilor ei cu prințul Preda. Acum observ bine, insistențele mele, oricât de voalate, ea le interpretează drept un fel de geloasă curiozitate din parte-mi, ceea ce o face să fie mai prevăzătoare în cuvânt. Și nu insist:

patima mea, care s-a dezvoltat atât de reținut, atât de comprimat, cu atâtea menajamente din parte-mi, așa cum trebuie să umbli cu periculoasele preparate de laborator, cum acumulezi gazele inflamabile, gata de dezastru la cea mai neînsemnată mișcare greșită, e prea lucidă ca să mă precipite vreo nerăbdare, să mă facă să trezesc bănuieli cu o persistentă inutilă. Nici cele mai mici, mai infime bănuieli nu trebuie să trezesc.

Mai ales acum, când Alba e întreagă în mine, când gândul meu o pipăie clar, lucid, așa cum aș pipăi tăblia asta de pat, așa cum pipăi femeia asta care doarme lângă mine, cum o pipăi din ce în ce mai apăsat, mai sălbatic, pentru a o trezi, pentru a o simți și mai aproape de mine, a o simți în mine, căci ea e domnița Alba dincoace de pleoapele mele închise cu strășnicie. Până în clipele acestea n-aș fi putut defini atât de clar, atât de decupat, atât de categoric, picătura cărui elixir căzuse în sufletul meu din ochii ei, a căror culoare nici acum n-o cunosc: dorință, încăpățânare, ambiție, îndârjire, umilință care se cere înfrântă, năucire... Dar acum văd limpede, citesc limpede: viața mea nu are sens fără doamna Alba. Și-n vreme ce liberez pe Irma

somnului ei adânc, mă rostogolesc alături și mi se pare că mă cufund în moliciunea asudată a patului ca într-o baie de noroi la meschinul gând ce mi-a năzărit hidos, al surprinderii ignobile, cu consens de răsplătire pentru complicitate, Dumnezeule mare! al acestei fotografii - ultima ratio - sustrase unui decăzut (în caz când Irma are dreptate că întâlnirile lor au încetat) și purtate pe dinaintea ochilor vinovați de departe, ca o invitație pentru cea mai sordidă negociere.

Și iarăși donquichottescul vis pierdut al procesului formidabil mă umilește din înălțimea inaccesibilă și candidă a purității lui de zăpadă pe vârf de munte, a eleganței lui atât de rare, atât de îndrăznețe, atât de îndepărtate de noaptea asta de insomnie, de mansarda asta cu prinți și artiști ratați, cu cocote și josnice gânduri de cambriolaj.

De mansarda asta sordidă, în care însuși minunatul meu vis alb îmi poruncește totuși irevocabil să rămân.

La o întreprindere de mâna întâia, un comis-voiajor de mâna întâi! Astfel trebuie să gândească conlocatarele mansardei, considerând lungile mele evadări, în timpul cărora pot să-mi

văd de afacerile mele, să locuiesc în garsoniera mea propriu-zisă din parcul Filipescu, să primesc pe Voicuța acolo și să par dincoace tocmai pentru atâtea absențe un funcționar muncitor și conștiincios, înhămat la o mare și serioasă treabă, în privința asta n-am nici o grijă: toate fetele mă laudă, cu madam Matilda în cap. Dar îmi rămâne o singură și cea mai serioasă îngrijorare: opinia prințului Preda. Am băgat de seamă din rarele noastre încrucișări pe coridor că Alteța sa a luat cunoștință de prezența mea aici și, ca atare, de existența mea pe pământ. întrebarea care mă muncește este aceasta: nu cumva însă știa el de aceeași existență ceva mai înainte de prezența-mi curioasă sub acest acoperiș? într-adevăr, un adorator al soției maestrului meu nu a avut el cumva curiozitatea să afle cam ce fel de indivizi se găsesc în apropierea iubitei lui? Ce invitați pășesc prea des în casa ei, ce secretari și comiși lucrează în biroul bărbatului său? Din atitudinea la început perfect indiferentă a prințului Preda, mai apoi din ușoara bunăvoință ce-mi trimitea de sub mustața-i tristă, de câte ori ne întâlneam pe sală, în sfârșit din satisfacția deosebită ce i-o produse primul meu salut, pe

care-mi luai inima în dinți să i-l fac - fără să ne fi prezentat nimeni -, în amurgul coridorului, observai că prințul meu nu mai e în curent, de mult (sau poate nu l-a interesat niciodată), cu personalul de birou al soțului iubitei sale. Era singura concluzie cu putință de tras din purtarea lui drăguță și totuși încă rezervată, distantă față de mine; afară numai dacă nu aveam a face cu un actor de mâna întâia, care a simțit repede primejdia și așteaptă cu liniște și încredere, ca agentul fostei sale iubite - cum în cazul acesta ar trebui să mă socotească - să încerce primul asalt pentru cucerirea, să zicem bunăoară, a fotografiei din perete. Dar și după ce-mi luai a doua oară inima în dinți și mă prezentai singur, extrem de politicos și deferent, făcându-i un larg compliment și cerându-mi scuze că-mi iau din proprie inițiativă o astfel de îndrăzneală, el nu se arătă surprins deloc, ba dimpotrivă îmi păru extrem de măgulit de gestul meu; încă și mai mult, făcându-mi iarăși de vorbă cu madam Matilda, tocmai când era ocupată cu aranjamentul apartamentului princiar, văzui că fotografia Albei rămăsese netulburată la locul ei.

într-o noapte, era târziu și Irma nu mă lăsa să

dorm, auzirăm un ciocănit discret la ușă. Era la mine, era la Irma? (ușa ei se afla cam în fața alei mele, ceva-ceva mai la stânga) nu aș fi putut spune. Cu degetul la buze, Irma îmi făcu semn de tăcere, zâmbi apoi, vroi să-mi șoptească cine știe ce, dar renunță. Și mă privi poznaș și oarecum nesigur, puțin îngrijorată. Ceva mai târziu apoi, pe când eram pradă înlănțuirilor ei sălbatice și a tuturor interjecțiunilor din vocabularul unguresc, aceeași bătaie discretă își făcu loc în urechile mele. Când criza conteni, auzirăm distinct în noapte ciocănitul, de astă dată din ce în ce mai tare, și mă putui orienta ușor asupra ușii în care răsuna. Se auzea lămurit, când se întrerupeau ciocăniturile: "Irma!... Irma... Comtesse Irma... c'est moi... Preda..."

Irma zâmbea la mine, făcându-mi necontenit semnul discreției. Nu eram luminați decât de becul de pe măsuța de noapte, pe care-l acoperisem într-un ziar mototolit, pentru a-i micșora puterea. Pe sub ușa mea nu se putea, așadar, vedea nici o dungă de lumină, ca să tulbure pe prinț din chemarea lui, care mi se păru tremurătoare și patetică...

– Irma, mon ange... ouvre... c'est moi...

viens... viens... ma cherie... ma tres douce...

Și bătea iarăși repede și modest. în cele din urmă zgâlțâi și mânerul și-i auzirăm pasul târșindu-se pe podeaua sălii.

– E beat? întrebai în șoaptă.

– Puțin. Nu se îmbate niciodate de toț. Inse me chiame în fiecare noapte, când se face dor de ea... me strânge prea, tare... și mai mult decât me strânge... me serute...

Am izbutit apoi să smulg vorbă cu vorbă Irmei toate amănuntele scenelor ei de dragoste cu prințul. N-o strigă pe numele celeilalte și nici nu se uită la portretul ei, în momentele acelea. Are grijă de altminteri să stingă lumina și tot timpul nu vorbește decât franțuzește, grai din care Irma nu pricepe decât câteva cuvinte. Lucrul se petrece mai la cinci-șase nopți. Dar niciodată nu e lipsit de delicatețe: dimpotrivă, dovedește un exces de galanterie, de finețe intimă, a cărei amintire face pe Irma, probabil pentru a-mi produce plăcere, să râdă dezgustată, deși, văd bine, ochii ei nu par câtuși de puțin înfricoșați, nici măcar uluiți de procedeele lui. Irma, pe care o vrea totdeauna goală de sus până jos, mărturisește în cele din urmă că se complăcea în rafinamentele lui mai

mult platonice, în care sărutul juca rolul principal. Dar este o margine în toate și ea îl părăsea de cele mai multe ori, în apropierea dimineții, îngrozitor de tulburată, deși amuzată și încântată. îmi declară însă că preferă iubirea unui tânăr vlăjgan ca mine, sănătoasă și liniștitoare, chinurilor erotice ale unor astfel de degenerați, bolnăvicioși și libidinoși.

– O ișțenem... l-aș da lui Auriche cu plăcere... dar nu vrea să aude de ea...

Nu-mi venea să râd deloc de transporturile nocturne ale prințului Preda, deși acum aveam la rându-mi certitudinea absolută că între el și domnița Alba nu mai există de mult - dacă nu, în orice caz, la distanțe extrem de largi - întâlniri intime. Revederea aceea din gradină, cu consimțământul și aproape sub supravegherea mamei, mă întărește și mai mult în supozițiile mele, deși amestecul doamnei Esmeralda mi se pare încă extrem de curios și-mi deschide porțile unor noi și grele nedumeriri.

Nu râd deloc de sărmanul prinț decăzut și degenerat, pentru că ar fi să râd de mine; iată-mă aci, în acest loc care mă degradează, în acest pat în care mă dau cu împrumut unei prostituate, pentru a o găsi pe ea, acolo sus,

deasupra, dincolo de toate gândurile și acțiunile mele. Fără de ea ce-ar însemna toate aceste gânduri și acțiuni, ce rost ar putea avea ele în tinerețea mea singuratică, pe care altfel o întrezăresc îngrozitor de tristă. Voicuța, Lilica, fructe pe care le culegi îndată, numai doar să întinzi mâna. Ș-apoi unde mai găsești frumusețea Albei, această supremă frumusețe în ordinea pretinsă de comandamentele sufletului meu? Frumusețe scumpă și avară, pentru că inaccesibilă și încă indefinisabilă. Ea rămâne necontenit pe linia vieții mele, monarh absolut la capătul tuturor țelurilor și actelor ce săvârșesc, necondiționată de amăgirea misterului, căci cu fiecare pas înainte, cu fiecare voal căzut, cu fiecare nouă aparență, ea se înfrânge pe ea însăși, se înalță tot mai fermecătoare, peste strâmtul sau largul orizont al inteligenței mele. Ea e pentru mine un pretext de luptă, și asta e totul, așa cum nelămuritul zărilor și otrava lecturilor mi-a fost pretext de goană și pribegie în adolescență. Zvârlit înapoi de reflexul cenușiu și imens al războiului, spuneți dacă în zilele astea sure, când toți au căzut din cer, păstrarea unuia singur, care poate n-are decât acest unic atribut, exterior dacă

vreți, dar tot al dumnezeirii: frumusețea, spuneți dacă păstrarea asta, căutarea asta de raze în oceanul tern, nu-i o îndrăzneală, și o frumusețe. Tot o frumusețe.

Suntem doar trei înși în vuietul enorm al secolului, care ne zbatem pentru idolul acestei religii atât de restrânse și de delicioase. încolo, nu știe nimeni nimic, din larga lumea asta, care începe acum să huruie pe străzi, o dată cu înalbăstrirea ferestrelor de mansardă. Acolo, în fund, nemernicul afurisit și izgonit din raiul pe care și-l evocă înălțându-și falși idoli; atotputernicul care locuiește astăzi cerul și păzește la poartă-i cu paloș de flăcări; și păcătosul pe care-l auziți destăinuindu-și păcatele și târându-se prin noroaiele cele mai abjecte, pentru a se învrednici cel mai de pe urmă de minunea extremei frumuseți.

Trei credincioși, trei fanatici, trei frați de soartă și de durere, care ne vom întredevora în curând sub măreția cerului, sub privirile sfinte ale zeului pe care-l dorim exclusiv.

încolo, nimeni nu știe nimic de noi, iar ei doi, nici măcar de mine.

Pe sala în care un bec orb și uzat abia mai luminează la doi pași și unde abia la ora asta a

început cu adevărat domnia somnului, se aude un târșet dinainte înfrânt și umilit, un ciocănit trist și înfricoșat: Irma... comtesse Irma... chere comtesse... chere petite...

Iar Irma zace răsturnată alături de mine în somn profund și mut, dezvelită aproape toată, cu un braț apărându-și sânul stâng, cu altul căzut peste dunga patului, cu albeața goliciunii pătată indecent de umbrele tari ale încheieturilor.

– Viens, o, ma beaute, viens, mon ange, mon bonheur... mon unique...

Glasul a crescut mai lăcrimos și mai umilit decât poate fi cu putință. Iar eu râd liniștit și fericit, sigur de acest simulacru de lemn, pe care l-aș ceda bucuros prințului izgonit de adevăratul idol. Și-n învigurarea albă a dimineții de vară trasez primele linii hotărâte ale meschinului meu plan de acțiune.

Dacă la început nu i-o fi părut curios Voicuței interesul pe care-l arătam informărilor ce-mi da despre Alba, e fără îndoială cât se poate de firesc. Orice secretar de avocat e în drept să se intereseze de familia patronului său; și-apoi, un brav elev al maestrului Georges Radu Șerban știa doar să spună o întrebare fără a trezi o cât

de îndepărtată suspiciune. Afară de asta, aveam grijă oricând, în conversațiile noastre, s-o întreb cu un interes și mai mare despre familia ei, despre Smărăndița și tipul ei, despre ea însăși, despre progresele făcute cu revista teatrală, plănuită la "Ruși", și pe care o și scriseseră autorii solicitați. Acum se împărțiseră chiar rolurile și începeau repetițiile. După îndemnul meu, Voicuța primise și ea să joace; făcea întâi pe-un înger mic și cuvios, pe care vremurile noi, întoarse la păgânism, îl prefac în amoraș obraznic, și-apoi, în alte tablouri, pe-o fetiță de școală, care dă relații naive despre cursurile ce urmează, încât, din jocul meșteșugit al cuvintelor și-al locului răspunsurilor, să răsară întorsături hazoase și aluzii necuviincioase. Voicuța era amuzată de rolurile ei tocmai pentru că vedea că eu mă amuz la rându-mi, mai ales că replicile ce trebuia să dea nu erau lipsite de sare și meșteșug. Și asta motiva îndeajuns îndemnurile mele de a se dedica mai amplu și mai adânc studiului lor și ambiției de a se înfățișa o bună artistă, deși conveneam amândoi că în fond totul nu-i decât o copilărie și textul ce trebuia să învețe, o ridicolă meschinărie. îmi plăcea că aceste rezerve țineа

să le readucă adesea în convorbire însăși Voicuța, care se complăcea însă de minune în noua ei preocupare; tocmai pentru a atenua impresia acestui zel în ochii mei, ea vroia desigur să-mi ateste și mai în glumă și mai în serios că nu pune nici un preț pe această simplă distracție, ca oricare alta.

Dar tocmai această nepăsare, afectată și totuși dezmințită la fiecare moment de fapte, dovedea fragilitatea sufletului Voicuței, inconsistența lui, lipsa lui de interes substanțial pentru orișice pe lume. Singura ei grijă pe care și-o trăda cu voie ori fără voie la fiecare moment, de a părea că n-o surprinde nimic, că n-o poate încânta, decât superficial, nimic, exercițiu pe care și-l însușise până la falsificarea propriului său suflet, dovedea golul spăimântător dinăuntrul acestui bibelou, pe care altfel nu l-aș lăsa așa ușor din brațe. Voicuța vroia, așadar, să-mi arate că, la fel cu Smărăndița și cu celelalte prietene ale ei, e o blazată și o hipercivilizată; nu face caz de cultura ei, pentru că, asemeni, ține morțiș de pedanterie să nu fie acuzată. însă dacă dorești să cunoști gradul ei de cultură, n-ai decât să apeși pe-un buton: atunci ea va începe să turuie

orice te interesează din literatura franceză, germană, engleză și chiar română, precum și tot ce e îndeobște cunoscut din literaturile celelalte, va începe să turuie despre orice temă din filozofie, pe care a urmat-o la facultate, luându-și licența cu bile albe și distincție; însă se va da bătută, chiar fără s-o întrebi, în privința limbilor vechi, care o plictiseau, matematicii, "pe care n-a înțeles-o niciodată și a învățat-o papagalicește, deși a avut note mari la ea", și în sfârșit teologiei, pe care o adăugă în chip de haz. Știam de asemenea că ea citea mult și era atât de satisfăcută de bagajul cunoștințelor ei, încât licărul acela de bucurie care-i umplea ochiul, când abordai o temă de discuție ce-i era familiară - de exemplu dacă aduceai vorba despre Proust, despre Paul Valery, despre predilecțiile invertite ale lui Rimbaud sau despre Montaigne, de omni re scibili din domeniile pe care ți le indica la început - cu cât o dovedea mai informată și mai mulțumită de sine, cu atât o făcea să-mi pară mai mărginită. Discuția odată terminată, ea se prefăcea în copilă dulce, afecta pe mititica scumpă, ce vrea să fie răzgâiată și găsea că teribilul, după intenția ei, contrast între omniștiința ei și între

nevoia de copilărie, de zbenguială, de alintare, de gungureală de copil, care se uită la tine cu ochi bulbucați de frica pedepsei, e tot ce poate fi mai original și mai cuceritor. Se da peste cap pe divanul meu, lăsând să-i cadă rochița, și așa destul de scurtă - era pe vremea rochiilor scurte -, descoperindu-și astfel linia perfectă a piciorușelor și mătasea neagră a pantalonașilor bufanți, în care ciorapii lucioși, pentru ea mult prea lungi, se înfigeau modulând pulpele și începutul coapselor, ca la pajii regilor de demult. Asta se întâmpla desigur după alte zbenguieli mai mărunte, pe care Voicuța le făcea pe covor și printre fotolii, făcea pe cățelușul care mârâie, sărea de pe scaune, făcea gimnastică, iar când în ardoarea mișcărilor, ca într-un fel de uitare a locului unde se afla, își dezvelea astfel dedesubturile mătăsoase, se roșea toată, își ascundea fața în palme, privind cu aceiași ochi, atât de drăgălaș bulbucați, prin gratiile degetelor desfăcute, pentru a controla, evident, cu același aer copilăresc, impresia pe care nu îndrăzneala gestului, ci noutatea priveliștii putuse s-o pricinuiască. Odată veni cu o carte împachetată proaspăt de la librărie. Pentru că intenționat întârziam s-o întreb ce are

acolo, deși așezasem pachetul ostentativ pe colțul biroului (eram sigur că vrea să mă dea gata cu cine știe ce nume abracadabrant), nu se putu să nu-mi destăinuiască din proprie inițiativă:

– Nu știi ce și-a cumpărat fetița aici?

Ridicai ignorant din umeri.

Desfăcu învelișul și-mi plimbă pe dinaintea ochilor o carte pentru copii, de curând apărută. Și mă asigură că de la un timp s-a dedat cu desăvârșire lecturilor pentru copii, singurele care o mai amuză și-i împrospătează sufletul.

Destăinuirea poate că ar fi fost interesantă, dacă nu ar fi fost făcută cu această nevinovată miză în scenă.

Mă arătai foarte minunat de noua ei dispoziție sufletească și mă declarai în deplin acord cu seceta de veritabilă literatură din ultima vreme. însă pentru a ocoli eventualitatea vreunor considerente de mai lungă durată și perspectiva unui eventual comerț de volume puero-literare, schimbai vorba, informându-mă de progresele partenerilor ei la repetițiile revistei, îmi povesti și despre cei prieteni și despre cei numai cunoscuți. Admirația ei mergea mai ales spre domnișoara Scumpa

Caragea, al cărei talent, îmi afirma categoric, e deasupra oricărei așteptări. Mai ales naturalețea jocului în atât de variate fațete - pentru că ea deținea cele mai multe și mai importante roluri - este într-adevăr uimitoare.

– Dacă e cu adevărat descendenta domniței Ralu, îmi dădui cu părerea, lucrul e cât se poate de firesc.

Dar Voicuța nu știu să-mi precizeze din care Caragea descindea această Scumpă. Pentru că ne găseam totuși la capitolul beizadelelor, o întrebai într-o doară dacă n-au oferit vreun rol și Albei Ypsilant. Fu pentru prima oară acum, când observai o ușoară contractare între sprâncenele Voicuței.

Precum e limpede de bănuit, principala legătură care mă ținuse atât de strâns de fata aceasta mică era tocmai putința de a-mi sătura, prin ea, curiozitatea pentru o mie și unu de lucruri, privind pe cea care mă interesa mai mult decât orice pe lume. Voicuța avusese câmp larg să creadă și să rostească despre doamna Radu Șerban tot ce putea să-i treacă prin minte. N-o contraziceam deloc și nu-mi dam nici un fel de părere, chiar atunci când vedeam clar țâșnind exagerările și fierbând, oricât de voalat,

eterna invidie femeiască. Eu nu făceam decât să ațât tăciunii, când focul vorbirii amenința să se stingă. Astfel putusem afla de dubla "grandomanie" a doamnei Alba, adică de "exagerata" părere ce-o avea atât despre obârșia, cât și despre frumusețea ei, de "aerele ei de filantroapă cu care vrea să "epateze", de "sărăcia" din care a scos-o soțul ei, de "frica nebună" de a nu-i displace printr-un fel sau altul și a se trezi într-o bună dimineață deposedată de palat, de bijuterii, de automobile și de toate "fumurile" ei de mare doamnă, în sfârșit de groaza și mai mare a doamnei Esmaralda ca fiica ei să nu se aventureze în cine știe ce greșeală, care ar fi trimis-o cu toată familia (familia era: mama și vărul) pe stradă. De la Voicuța aflai că doamna Alba primise în dar de la soțul ei casa din București și una din moșii, dar că, donația fiind între soți, ea putea fi oricând revocată (recunoscui aci competența juridică a lui Radu).

Ea îmi aduse chiar câteva lumini mai mult asupra caracterului lui Georges Radu Șerban, care, știa și ea, în viața conjugală se purta într-adevăr ca un tiran, desigur cu mânuși, dar tiran. Voința lui era lege pentru toți ai casei și, mai

mult sub influența mamei ei, doamna Alba trebuise să se supună, pentru a-și salva situația. Afară de asta, în toate familiile mai în contact cu casa maestrului, se credea că acesta se dedicase și mai amplu, după căsătorie, avocaturii tocmai pentru a pune capăt călătoriilor ei și ambiției de a-și etala în străinătate frumusețea, bogăția și aerele. Adică exact ceea ce-mi șoptise și Raoul. în câteva cuvinte, ea conchidea apoi că toată mândria nemăsurată a doamnei Alba se năruia lamentabil la picioarele soțului ei, acceptând, fie sub îndemn, fie pentru că se obișnuise astfel, trista stare de roabă, de dragul câtorva bijuterii și de groaza sărăciei. Or, asta nu dovedea câtuși de puțin un suflet princiar, căci tot orgoliul ei demăsurat devenea astfel caduc și ridicol...

– Poate că-și iubește soțul? mă interesai cu groază.

– Da... foarte mult... între ei e o diferență de douăzeci de ani... Desigur, contează că va "crăpa" înaintea ei și atunci donația redevine valabilă. Asta i-e toată iubirea... însă se înșală în aceste roze speranțe... prințul Georges se ține prea bine și duce o viață prea restrânsă, ca visul să i se poată realiza, n-avea grijă. Pe urmă, când

va ajunge de 50 de ani, ce o să mai folosească donația ambițiilor ei... o să fie o păcăleală, de-o să râdă și ea singură, mușcându-și mâinile de necaz.

Când vrea să fie crudă, Voicuța știe să te înfîioare cu noutatea ei, tocmai pentru că era așa mică și ochii îi luceau atât de tare, parcă vibra de ură tot corpul ei într-atât de mic că alt sentiment nu mai avea loc să precumpănească; din lipsă de spațiu, sentimentele se manifestau pe rând în acest trupușor frumos. De aceea eu nu puteam conveni că logica ei este adevărată până-n adâncul tuturor consecințelor. Premisele sunt certe: domnul Georges Radu Șerban își tiranizează într-un fel soția, adică n-o lasă în voia fanteziilor ei de femeie frumoasă și dorurilor ei de ducă; punctul acesta pare a fi adevărat și-mi convine de minune, îmi place. Dar ea nu se hotărăște încă să se scuture de robie, nu din cauza diamantelor, a moșiei și a aerelor de grande dame, ci pentru că nu se poate hotărî îndeajuns. Voicuța a mai atins și un alt punct, care-mi convine iarăși nespus, și e confirmat de-un fapt indubitabil, la care am fost martor și al cărui rost adevărat abia acum începe să-mi apară. Alături de ea e bătrâna

doamnă Esmaralda, care poate cu adevărat să fie obsedată de groaza mizeriilor de tot felul ce pândesc din umbră și care chinuie în aste vremuri vitrege pe ațâți urmași ai stăpânilor trecutului, pe ațâți moștenitori de nume și de sânge ilustru. Ea într-adevăr trebuie să fie prea atentă la mișcările fiicei sale, ea nu se sfiește s-o însoțească, supraveghind-o de departe, chiar la un rendez-vous, după toate aparențele de adio, al fiicei sale, ea trebuie să joace un rol covârșitor în nefericire sentimentală din ultimul timp a bietului prince Preda din mansarda madam Matildei.

Dar întrebarea care începe să se zbată acum în mine și să mă frământe cu putere este: dacă un îndemn contrar ar veni tot așa de persistent dintr-o direcție opusă, doamna Alba nu s-ar găsi oare într-o prea sensibilă cumpănă? Hm, iată ceva care merită multă meditație: în orice caz, acest îndemn contrar n-ar avea de luptat numai cu bătrâna mamă și cu un copios act de donație, a cărui validitate atârnă ca un fir de păr deasupra faptelor ei. Dar peste actul acesta și peste bijuterii, amintirea unei anume priviri a ochilor ei, ca și acea aplecare înfruntătoare a capului pe spate, mă face să trec îndată. Voicuța

a mai enumărat: aere de grande dame, dar rostind astfel, ea așază în sens peiorativ punctul pe adevăratul i în această ordine de lucruri. Așa cum am văzut-o pe Alba în realitate și așa cum gândul meu o vede neîntrerupt, înțeleg de minune că stăpânul ei nu e acest tiran de Georges Radu Șerban, pe care, din datele mele știu că nu-l iubește și nu l-a iubit niciodată, ci unul căruia i se dă cu toată ardoarea, cu tot sufletul, cu tot corpul: aristocraticul, sensul, înclinarea spre aristocratic, son penchant pour. Ea nu poate concepe altfel trecerea ei prin viață, căderea materială i se pare un atentat la dreptul ei de a străluci, i se pare un ultragiu al frumuseții ei desăvârșite, deposedarea acestei frumuseți de podoabele pietrelor strălucitoare și mai ales de podoaba cea mai de seamă: posibilitatea de a împrăștia, în clipa în care ar fi dorit, binefacerile de care poate dispune.

Voicuța traduce toate astea prin cele mai materiale expresii cu putință, dar eu știu ce trebuie să aleg din dispoziția ei de a bârfi. Se poate să mă și înșel în această privință: oricum, însă, am impresia limpede, că Voicuța nu găsește înăuntrul ei nici un sâmbure de neliniște ori de îndoială, care ar pune-o în încurcătură

înaintea întrebărilor și atacurilor vieții. La ea totul e drept și fără complicații: îi place ori nu-i place ceva. Considerente laterale, care să se interpună în calea voinței ei, constituind adevărate piedici cu totul și cu totul de neînvins, așa ceva nu există pentru înfiorător de marii ei ochi pe fața mignonă. Și totuși, în cinstea ochilor ăstora, s-ar fi cuvenit mai multe posibilități de crâncenă ezitare, de luptă cu sine însăși. Aș fi dorit-o o fiică de comunist intransigent, bunăoară, ea însăși o înverșunată adeptă a teoriilor roșii. Acaparat în întregime de lanțurile vieții burgheze, în care observ că-mi merge convenabil, ba chiar peste așteptări, aș fi contrazis concepțiile ei, cu ardoarea avocățească a celei mai calde convingeri, deși n-am stat niciodată să mă întreb serios, nici când făceam pe hamalul la Brăila, care sistem social ar putea fi mai suportabil. Pe vremea aceea e drept că frecventam unele cercuri socialiste, dar numai curiozitatea mă ducea acolo, și parcă în răzvrătirea frenetică a oamenilor acelora, în scrâșnetele lor de revoltă și-n poticnirea raționamentelor lor (erau unii adorabili în ignoranța lor și-n stângăcia aproape bufă, cu care conduceau greoiul car al logicii retorice)

mă simțeam mai la îndemână eu, fugarul fără motiv, vagabondul de amorul artei. Pasiunea m-a atras sub toate formele ei de manifestare și oamenii aceia, unii extraordinar de inteligenți, deși orbiți de credință, alții mai nevoiași la cap (cea mai cumplită inegalitate, cea mai țipătoare nedreptate cu distribuirea calităților naturale, a inteligenței și a meritelor, acolo am văzut-o), dar însuflețiți de aceeași patimă fără zăgaz, clocot enorm de cascadă, mă țineau parcă magnetizat sub luciul straniu al urii și dorului lor de răzbunare.

Dacă acum însă, ferit de cuirasa maturității și de lama rece a unei lucidități sceptice, care uneori mă nemulțumește ori chiar mă agasează literalmente, aș putea rezista tenace oricărei tentații ideologico-sentimentale, fie ea plasată în stânga, în dreapta ori la mijloc, cu siguranță însă că aș ocupa bucuros o poziție extremă și diametral opusă, când aș găsi o fată ca Voicuța, așezată din timp, și nu din diletantism, de bună seamă, în poziția adversă. Jocul contrastelor și al contrariilor e tot ce mă amuză mai mult, mă covârșește, mă înfi-oară și mă asmute, și sunt nespus de fericit că domnița Alba ocupă real și mai cu seamă sufletește un turn de fildeș închis

muritorilor de rând, la umărul cărora tocmai pentru asta mă simt nespus de mulțumit, în aceste momente de mare tensiune a vieții mele, că mă găsesc.

In schimb Voicuța știe să anihileze, împreunând elemente care se anulează reciproc, orice diferențe care ar constitui vreo stavilă satisfacerii gusturilor ei de moment. împrejurarea face ca ea să nu fie numaidecât o Ypsilant, o Basarab, sau mai știu ce alt mare nume. Dar chiar de-ar fi astfel, îi citesc prin transparența gândurilor că diferența dintre noi n-ar deschide neapărat înăuntru-i un teatru de luptă; dimpotrivă, dacă acel care-ar întâmpina-o cu omagiile lui i-ar fi pe plac, poarta sufletului ei s-ar deschide de la sine, indiferent de punctul de plecare al nou-venitului sau de ce-ar putea clocoti sub crusta aparenței sale.

E pentru prima oară, așadar, când Voicuța lasă să-i scape această contractare a frunții, pentru că numele doamnei Alba a căzut iar între noi. Și cum țin să-l port din nou de-a lungul convorbirii noastre, pe care ea se silește s-o păstreze întruna tot în jurul revistei teatrale, observ că nu mai e nici o înșelare. Voicuța e pur și simplu scandalizată de această doamnă, pe

care știu bine, o vizitează din când în când cu mare deferentă și se mândrește că are acces la ziua ei de primire. Iată, nu se lasă nici acum până nu-mi repetă, cu un aer de degajare care mă înveselește, că adesea e "nevoită" să-i calce, din motive "familiare", pragul și să-i suporte săptămânal "fasoanele și prezumțiozitățile". Și, pentru că-mi ghicește necontenit zâmbetul, pe care nu știu cum să-l ascund mai bine sub mina mea cea mai serioasă cu putință (poate tocmai mina asta mă demască), ea se irită din ce în ce mai mult, mușcă și zgârie și izbucnește într-o adevărată furie când încerc s-o contrazic. N-am mai văzut-o niciodată pe Voicuța pradă unui astfel de acces, n-am mai văzut-o niciodată pradă oricărui fel de acces. Sub forma asta ea mă atrage nespus și pieptul mic, dar plin și semeț, își modelează sub impetuozitatea zbuciumului și mai precis și mai enervant dublul amănunt al rotundelor lui accidente.

Și iar mi-aduc aminte o întrebare care-mi răsare uneori, dimineața, în căldura patului, când încă nu sunt deplin trezit de lumina dintâi a zilei: cum se face că Voicuța vine și pleacă de la a nu știu câta vizită în apartamentul meu, așa cum a venit și a plecat la întâia? Teama unei

complicații în plus, pe care la început am dorit-o, dar pe care pe urmă am evitat-o, mi-a servit de răspuns desigur; dar totdeauna mi s-a părut incomplet, nesatisfăcător, acest răspuns. Acum văd însă că a fost și stupid.

Mă apuc deci să zâmbesc dulce Voicuței și sunt gata s-o asigur că am vrut s-o necăjesc. Dar cum am început această demonstrație, văd că n-am izbutit altceva decât să torn și mai mult gaz peste foc. Mă apropii tremurând de ea și încerc s-o mângâi, însă mă respinge cu furie, îmi aruncă mustrări grele, își ia bascul și se duce să și-l așeze în fața oglinzii. Dar cum se vede plânsă, cu ochii înroșiți, îl trântește de pământ, izbucnește de-a binelea în lacrimi și se repede la divan, pe care se azvârle cu o vigoare neașteptată, făcându-l să se lase și să se ridice în repezi și adânci amplitudini, de parcă ar fi cântărit întreit. Mă așez lângă ea pe covor și o mângâi, șoptindu-i cuvinte de împăcare, amestecate subtil cu declarații de admirație. Cu tot zbuciumul ce o agită în mișcări ritmice, la care participă dintr-o dată întregul ei corp, văd bine că mă ascultă. Pe urmă suspinele se răresc și mâna mea îi mângâie fruntea și părul... pentru a mă trezi pe nesimțite atingându-i

umărul și brațul. Voicuța a încetat să suspine și nu mai face nici o mișcare; parcă ar aștepta ceva. Parcă ar urmări mersul mâinii mele, care acum alunecă, reptilă caldă, pe șoldul ei spre coapsa plină. Dar când vreau să-i prind buzele sub buzele mele, se ferește; în schimb, mâna poate să mi se plimbe netulburată pe străveziul neted și lucios al ciorapilor de mătase, pe genunchii și pe pulpele vii și tari, de mică sportivă. Când dau a doua oară s-o sărut, ea se ridică fără un cuvânt, ca o hipnotizată, traversează biroul, intră în dormitor și apoi în sala de baie, a cărei ușă o lasă deschisă. încearcă dușul, apoi aud clar zgomotul pantofilor trezind pe rând sonoritatea plăcilor de faianță, aud plesnetul rochiei și al rufelor în aer, le aud căderea limpede și marchez intervalele dintre aceste zgomote cu imaginea copleșitoare a gestului cuvenit. Acum Voicuța a rămas numai să-și tragă ciorapii, și mi-o închipui în câte-un picior, în fața oglinzii înclinate, trăgându-i cu supărarea și energia cu care s-a despuiat și de celelalte veșminte. Iar ușa rămâne necontenit deschisă. Mă apropii nesimțit, șovăitor, umilit, gata să-i cer iertare, îmbrățișându-i genunchii, sărutându-i mijlocul

gol. Și ezit la fiecare pas, nesigur, surprins, fericit. Ciorapii au căzut și ei, i-am auzit, căci luciul alb al faianței vibrează și la atingerea mătasei, iar auzu-mi congestionat ar înregistra acum și zborul unui infuzor. Iar de acolo nu mai vine acum nici o mișcare, nici cel mai neînsemnat zgomot: sunt așteptat desigur, totuși mă apropii tiptil, ca un hoț. N-am atins nimic, n-am provocat nici cel mai slab sunet; așa că e de mirare cum ușa a fost repezită în pervazul ei cu puternica-i detunătură caracteristică, tocmai când degetele-mi tremurătoare se întindeau, să mă sprijine, spre același pervaz mântuitor. Totuși cheia n-a fost întoarsă și acum foșnetul dens și răscolitor al dușului bombardează vehement pereții de porțelan ai căzii cu moleculele milioanelor de proiectile pulverizate. Și ușa stă între noi, barieră docilă, gata să cedeze la prima împingere. De ce n-a întors cheia și de ce a așteptat atâta până să arunce ușa în pervaz? Dintr-un anume punct al dormitorului aș fi putut urmări în voie toate mișcările ei, î-aș fi putut vedea nestânjenit de nimic toate misterele corpului. Aș fi putut - dar n-am căutat acest loc fermecat, deși am fost așteptat atâta. Și ușa a revenit, parcă ea însăși

uimită de nătângia mea, să-și îmbuce cadrul cu acel clac sec și disprețuitor. Dar cheia n-a fost întoarsă și asta e semn că s-a lăsat anume și-un mijloc de corijare: o simplă, o ușoară presiune și zâna stropilor de rouă îmi va apărea toată, în toată minunăția farmecelor ei mignone, în ceața ploii irizate de razele verii, strâmbate de groasele geamuri gofrate. Răpăitul dușului e o chemare energică, imperativă: acum s-a oprit. A pornit iar, ca să se oprească din nou scurt: un aviz, o somație... A doua somație... Pauză... A treia somație...

Văd pielea fină strepezită de recele aspru al periei de apă și nu mai văd nimic. Izbesc ușa și înaintez...

Mă primește un țipăt îngrozitor, de moarte. Mă lovește ca un drug greu și mă abate în lături. Voicuța s-a chircit melc în mijlocul conului de apă, în ceața fină a picăturilor reflectate de fundul căzii. E toată o spirală albă Voicuța și-i văd acum în bătaia dușului doar încovoierea spinării lucii și rotundul unui șold exagerat de nefirescul poziției. Dar vorbele ei sunt grele și țipătul ei hotărât; trebuie să dau înapoi orbit, zăpăcit de ploaia și de tonul categoric al indignării teribile. M-am refugiat tocmai în

fundul biroului, în dosul mesei mele de lucru. Prin întredeschizătura ușii de la baie, pe care n-am avut puterea s-o arunc zdravăn după mine, în rama-i ermetică, am auzit chiar, îndată după ieșirea mea, încetarea bruscă a răpăitului de apă. Peste câteva minute numai - trebuie să subliniez asta, într-un interval de timp mai puțin de zecimea celui ce i-a trebuit să se dezbrace, deși logica lucrurilor ar fi cerut invers - Voicuța a traversat dormitorul îmbrăcată perfect de corect, în ușorul ei costum creme de vară, pudrată gata și cu bascul de mătase, de aceeași culoare ca și rochia, așezat strict în locul unde știa ea atât de cochet să și-l așeze. Când a tăiat apoi biroul cu pasul mic și înțepat, mi-a aruncat în treacăt, mândră și înecată toată în cel mai sarcastic dispreț:

– Credeați c-o să meargă așa ușor... cum ar merge cu vreo doamnă Radu Șerban oarecare?

La bătăile în ușă discrete și semnificative ale contesei Irma n-am răspuns deloc, de două nopți în șir. De altfel m-am întors în odăița mea din mansardă trecând cu multă precauțiune pe coridorul gol. Numai în prima seară, în fundul cotului care duce la apartamentul prințului Preda, am surprins iar pe madam Matilda

încovoiată de la mijloc cu urechea lipită de ușa Auricăi. Dar pășeam atât de încet, că ea nu m-a simțit și, pentru a nu-i da de veste că am sosit din peregrinările mele provinciale, m-am refugiat pe vârful picioarelor înapoi, și-am mai rătăcit vreo două-trei ore până să mă reîntorc și, nevăzut de nimeni, să-mi reiau în primire camera. Cum știam mai de mult, din propria-i mărturisire, Irma, de câte ori revenea din oraș singură, încerca la ușa mea dacă sunt "acasă". Și-acum încercă la fel, în prima noapte, ș-apoi în a doua: așteptam molcom să reintre la ea și să se culce și-apoi pândeam cu urechea venirea prințului Preda din oraș sau pasu-i târșit de la ușa lui spre odăița ei. Dar cum nimic nu se auzea, plecam după vreo trei ceasuri în garsoniera mea, ca să dorm cum trebuie. A treia noapte mă odihnii bine acasă, pe divanul cel larg și bun, ca să-mi restabilesc lipsurile de somn. A patra revenii din vreme la mansardă; madam Matilda mă simți tocmai când întorceam cheia în ușă și-mi ură bună venire. Cum băgasem de seamă, în aste două nopți din urmă petrecute aci, ea se culca înainte de venirea Irmei, așa că în noaptea asta n-avea cum să-i dea de veste. Și întâmplarea făcu ca

tocmai în noaptea asta să se petreacă aceea ce doream, astfel că lucrurile ieșiră de minune. Pe la unu și jumătate să fi fost, nu puteam distinge clar pe cadranul fosforat al ceasului de mână, Irma reveni singură ca de obicei și încercă la ușa mea. Irma venea totdeauna singură, pentru că prefera să-și exercite profesia acasă la clienți ori la hotel; în odăița ei avea fotografii și obiecte reprezentând amintiri, pe care ținea să le ferească de obscenitățile verbale și faptice la care se dedau mușterii. De altfel, pe cât putusem prinde de la ea, avea clientelă constantă și cu orar stabilit: oameni însurați, studenți serioși, doi preoți catolici și unul ortodox, o doamnă în vârstă cu lornion și liceeni sfielnici; contingența zilnică nu era prea bogată - oricum o prefira cu atenție și în majoritatea cazurilor o permanentiza, mai ales că aproape toată i-era adusă sub garanția prieteniilor mai vechi. Așadar, nu răspunsei Irmei, nu dădui semn de viață. O auzii cum închise după sine ușa ei și-apoi așteptai calm, încercând să stabilesc poziția exactă a acului vag luminos, care indică orele dreptunghiularului meu Longines. Locul minutarului îl puteam stabili ușor; însă orarul, oricât de luminos, pentru că

prea scurt și rotund, greșeam totdeauna să-l așez exact la locul lui pe linia dreaptă a celor două șiruri de cifre. Mă necăjeam cu nespusă plăcere de această neizbutință, care mă făcea, ca și în cele două nopți trecute, să-mi găsesc de lucru pe întuneric. Ridicam butonul și învârteam acele la întâmplare; apoi căutam să le stabilesc direcția cu multă luare-aminte, în sfârșit dam drum pentru control unui mic felinar electric, pe care-l luasem anume în vederea acestor nopți de veghe și al altora cu un rost ce până acuma doar îl năzăream. Și nu izbuteam să ghicesc decât rar adevărul; mă îndârjeam în adevăratul înțeles al cuvântului și nu simțeam câtuși de puțin povara timpului. Dar ușa prințului Preda o auzii deschizându-se, cu toate că slaba suită de sunete ce veneau de acolo putea să mă înșele. Lăsai ceasul în pace și încordai intens auzul: pasul abia îl percepeam, dar momentele ritmice ale atingerii cu podeaua îmi înfățișau mersul acesta mai sprinten, mai hotărât, deși rar și precaut. Numai la întors, prințul Preda își târșea picioarele, înfrânt și umilit. Acum se auzea limpede și zgomotul discret al ciocănitului în ușa Irmei. Apoi din ce în ce mai îndesat, mai stăruitor.

– Chere comtesse Irma... ouvrez je vous en prie... je vous supplie... începu vocea plângătoare.

Ascult cu sufletul la gură și parcă mă zbat să-mi proiectez voința afară, prin pereți, spre patul Irmei, ca un hipnotizator:

"Ridică-te, Irma, și-l urmează! îi poruncesc. Ridică-te! Mai tare, prințule...!"

Dar rugăciunile prințului au contenit și ascult zdrobit cum se târșește pe sală, jalnic și înfrânt, pasul lui nefericit... Disperarea mă cuprinde și mă strânge zdravăn în brațe: încă o noapte pierdută...

Nu știu de ce nu-mi vine să plec, de ce mă încăpățânez să mă joc iar cu lumina înșelătoare de fosfor a ceasornicului meu oblong. Dar acum jocul nu izbutește să mai mă câștige ca Ia început. Ba se pare că i-am prins și secretul, dar n-am nici o satisfacție pentru asta. Aș dori să plec și totuși de la ușă mă întorc la fereastră, privesc luminile orașului în negură și blocurile de zid într-atât cât intră în cercurile felinarelor. Pe urmă iar vreau să plec... Mă aplec, cu o îndrăzneală care mă înfi-oară abia după ce o săvârșesc, deasupra largii streșini a mansardei, să văd dacă la capătul ferestrelor este lumină;

dar îmi amintesc la timp că prințul Preda își are dormitorul pe șirul odăilor Auricăi și Irmei, așa că e inutil să-mi exagerez curajul deasupra abisului mut și întunecat. în sfârșit...

Am sărit în urmă-mi ca o panteră. Și m-am lipit de ușă înfiorat... pași pe coridor, pașii rari, acum șovăitori și la dus, ai prințului. îmi vine să strig de bucurie: am avut tot dreptul să mușc iarăși zdravăn din nevoia mea de odihnă, când mâine am atât de lucru, să rămân aci și să aștept! Bătaia rugătoare reîncepe și o dată cu ea glasul plângător. Și, Doamne, un zgomot lămurit de cheie care se învârtește. Un dialog care răsună în șoaptă, în șoapte tremurătoare, rugătoare, în alternanță cu altele energice, șfichiuitoare. îmi vin chiar lămurit în urechea mea:

– El n-a venit, iți jur... am încercat eu singur la ușa lui... ca să poți fi sigură...

Ș-apoi, după o scurtă pauză, sentința:

– Bine, așteaptă...

"El n-a venit, îți jur"... Poate eu...? Desigur... La ușa cărui "lui" ar mai fi putut încerca prințul, în interesul Irmei, pe tot coridorul ăsta?... Ah, prințul meu e fermecător, cum îmi vine el singur în mână! Acum ușa Irmei se aude din

nou. De bună seamă că a ieșit și o încuie, și văd parcă prin lemn, cum nefericitul radios îi ia în posesie brațul rotund și cald de somnul întrerupt. Atunci dau lumină mare în odaia mea și întorc cheia cu zgomot. Dar nu mai era nevoie. Irma văzuse dunga de lumină aprinzându-se sub ușă și nici n-am apucat bine să descui ca lumea, că ea și lovea lemnul, cu mâna, cu brațele, cu tot trupul:

– Ai venit... deschide.

Am deschis larg și Irma mi-a căzut în brațe. Pe deasupra umerilor ei am văzut capul lui Eminescu mort. Nu mai era aproape de moarte: în clipele astea el murise de-a binelea... Ochii holbați mai trădau o viață pe această mască mortuară, sinistră mască de ceară...

Foarte grațios și binevoitor l-am poftit pe prinț să intre. Dar Irma i-a răcnit înfuriată în obrazul stins:

– Mincinos, mincinos, ai spus che ciochenite în ușe a lui. Negru - pentru că prințul trecuse acum de la starea de agonie, la aceea a decesului declarat, și de aci starea de mumificare cu o repeziciune înfiorătoare - obrazul lui se lăsa lovit de revolta ei, umilit, cădea într-o parte, plesnit de hazul și de ironiile

ei.

Nădejdile mele nu merseseră până aicea; jignirea ce vream să-i fac prin gestul mărinimos care avea să urmeze nu era îmbrăcată în acest aparat dramatic, pe care i-l da atât de copios bucuria de a mă vedea și satisfacția de a-l înjosi pentru mine, ce eclatau acum de pe buzele Irmei. Incapabil să rostească un cuvânt, incapabil să se miște, prințul replica doar cu ochii. Ochii lui prinseseră în sfârșit viață și reacționau cu lumini de spaimă la fiecare cuvânt al ei. Dar ceea ce îl dobora pe prinț cu desăvârșire, și anume ceea ce socotisem eu că are să-l doboare, era tocmai propria lui lașitate, groaza de rupere definitivă, care-l țineau atât de imobil, în ploaia de ocări a unei cocote de mansardă, pe el, prințul Preda, urmașul prinților Buzești, și asta în fața unui străin, a unui comis-voiajor, la salutul respectuos al căruia el răspunsese cu atâta grație înaltă, cu atâta rezervă princiară.

Era timpul deci să reintru și eu în scenă: repetai poftirea și chiar apucai pe nenorocit de braț, împingându-l cu ușurință, așa de moleșit de neașteptatele lovituri cum era, pe ușa larg

deschisă, înăuntru, spre marea nedumerire a Irmei. Venise rândul ei să-și holbeze ochii. Dar ceea ce trebuia să urmeze născocisem și pusesem la punct cu multă meticulozitate: până acum avusese loc numai un prolog neașteptat, care-mi aducea, evident, un considerabil ajutor. Răspunsei deci privirilor răscolite de uimire și de indignare ale Irmei cu înclinări din cap, concesive și milostive. Prințul, care stătea ca un manechin pe picioarele rășchirate, urmărea și el, și mai distrus ca înainte, scofâlcit și descompus acuma ca un cadavru învechit și dezgropat, limbajul, pe care mă prefăceam că vreau să-l feresc de ochii lui, al fetei mele. Semnele binevoitoare și protectoare ale unui comis-voiajor, care intervine la o cocotă pentru un prinț... Și în ce condiții nimicitoare?... prins cu minciuna... mințind în dezavantajul chiar acestui comis-voiajor... neizbutind să reacționeze în nici un fel... surprins printr-o bruscă dezvăluire ca un ulcerat de lepră de pe care ai smuls brusc cearșaful, descoperindu-l în cea mai josnică și putredă decădere trupească și morală!

Pentru ca să duc lucrurile până la capăt, după planul meu, am vrut să ies zorit, să pretextez un

voiaj urgent cu un tren care pleacă la 4 dimineața. Am încercat să reabilitez pe prinț, mărturisind că într-adevăr am auzit bătaia lui în ușă, că ea m-a trezit din somnul adânc în care căzusem îmbrăcat, de aseară, când și madam Matilda a văzut că m-am înapoiat. îl apăram însă stângaci, așteptându-mă ca Irma să izbucnească îndată că și ea a zguduit destul de tare ușa mea și n-a primit totuși nici un răspuns. Dar prințul a zguduit-o incomparabil mai tare, credeam că se dărâmă casa, exageram eu, pentru a face și mai incredibile argumentele ce invocam. Cu trenul de la ora 4 avu loc o adevărată furtună: cu ardoarea ei ungurească, Irma putu descoperi tentativa mea de minciună - oricât avusei aerul că mă apăr de dibaci - și luând pe prinț de umeri, îl aruncă afară cu un picior aplicat în șezut. Mersei cu perfidia până acolo încât încercai să mă iau după cel izgonit spre a-l asigura de simpatia mea, dar astfel ca ea să mă smulgă din ușă, și satisfăcut că totul ieșise de minune, cu desăvârșire dincolo de așteptările mele, răsplătii pe Irma în restul nopții cu sincere dovezi de iubire, reflectând fericit că în momentele acestea, în întunericul profund, în patul sterpelor lui invocații către chipul invizibil

din perete, prințul decăzut își imaginează cum scumpa lui fotografie e terfelită de râsul unei cocote și al unui comis-voiajor, în plin rut dezlănțuit. Și acest coșmar aievea de o noapte întreagă va trebui să biciuiască sângele lui albastru, oricât de îngroșat și moleșit, să-i împroaște sufletul de indignare, să-l împungă cu greaua nevoie a reabilitării, să-l facă să mă caute singur, să-mi vorbească, să se explice, să se ridice... și să se șteargă.

Dacă mai poate fi cu putință să facă toate astea... Dacă nu, voi vedea, voi găsi altceva... altceva... dracul știe ce voi mai putea găsi...

Mai ales acum, omul acesta mă interesa covârșitor. Priveliștea recentă îmi zugrăvise halul lui de decădere și-mi colorase iarăși la orizont cu azur și portocaliu cerul nădejdilor și străduințelor mele. Plumbul opac de deasupra acestei orbecăiri prin mansarde și prin intimități de cocote se spărsese într-o parte, și valuri de speranță curgeau încoace, înconjurându-mă și săltându-mă, făcându-mă să respir o atmosferă mai pură. Nu mai aveam nici o îndoială, prințul Preda era un înger izgonit. Se prăbușise definitiv din gândurile ei și acum se zbătea în țărână, cu brațele întinse după zeul care-l

alungase. Acum zelul meu prin aceste obscure și infamante locuri avea un sens în proprii mei ochi, cel puțin un sens avuabil, la al cărui capăt și izbutință nu mai reușeam să mă gândesc. Zilele frumoase ale dosarului dătător de nebunești iluzii reînviaseră: don Quichotte, naivul și romanticul, se întorsese, dar astăzi gloaba lui călca pe teren solid, spre o țintă care nu mai era o simplă vânturătoare în gol.

Prințul Preda are o fotografie cu autograf și mai are, de bună seamă, și alte urme ale trecutului... ele pot fi obiecte scumpe de frumoasă aducere-aminte, dar se pot preface și-n arme extrem de periculoase împotriva celui ce n-ar mai vrea să audă glasul aceluiași trecut. Oare o astfel de pradă dusă la picioarele donnei Alba, pentru că ea redevine donna, o dată cu limpezirea orizontului, n-ar fi într-adevăr încoronarea unei lupte tot așa de sălbatice, de dârze și de nobile, ca o victorie într-un proces răsunător? Și încă, gândiți-vă prin câte paragini de mister trebuie să treacă imaginația ei înapoi, pentru a reconstitui eroismul de-acuma... Dar să tăcem acum, încă nu știm nimic, încă n-am dobândit nici un punct statornic de reper... Nimic decât o simplă, o vagă, dar minunată

speranță... brațele albe nu mai sunt pătate de balele lubrice ale acestui isteric decăzut.

L-am revăzut pe prinț în zilele următoare și l-am salutat cu destulă deferentă, am primit cu mare satisfacție mâna lui, l-am însoțit de câteva ori pe drumul lui, bună bucată de cale. Am discutat cu el despre vreme, despre politică și literatură, și m-am speriat chiar într-o privință de prea buna părere ce-i dam prilejul să-și facă de-un simplu comis-voiajor. Dar el nu părea speriat deloc de competența mea, pe care hotărâi totuși s-o înfrânez și s-o mânuiesc pe viitor cu mai multă zgârcenie și băgare de seamă. în schimb, dacă prințul mă privea îndoielnic, și cam speriat, era, am citit bine în ochii lui, să vadă numai dacă n-am păstrat în memorie imaginea ridicolului în care se înecase în noaptea dezastrului său și dacă în dosul tuturor manifestărilor mele de prietenie și respect nu se ascunde un sâmbure de amară ironie și o intenție de renghi. Evitam, așadar, să aduc vorba de evenimentul petrecut, având oarecum aerul că găsesc nedelicat a o face, încă lăsându-l în acest chip să clocotească și mai mult de nedumerire și nesiguranță, în cele din urmă, în fața unui pahar de vin, prințul Preda se

hazarda să pătrundă în subiectul de vorbă până acum atât de cu grijă ocolit de amândoi. Teama lui de seamă, a bietului nobil scăpătat, era să nu-mi fi închipuit eu că Irma i-ar fi metresă și încă atât de stăpână pe dânsul, "că-mi face orice fel de mizerii vrând să mă abandoneze, iar eu îi înghit toate numai și numai să nu mă părăsească de tot". Nu, înainte de toate, asta trebuia să-mi iasă din minte, că dacă ea mă preferă acuma, el ar avea ceva de pierdut ori de câștigat: între el și dânsa n-au fost totdeauna decât relații corect tarifate și dacă, în seara cu pricina, el s-a purtat cum s-a purtat, asta n-a făcut-o decât pentru că avea a face cu o cocotă, pe care, pentru a evita orice fel de scandal, nu trebuie niciodată s-o contrazici.

Prințul însuși observă, de bună seamă, reamintindu-și desigur și de alte diferite amănunte ale întâmplării trecute, că explicația lui e neîndestulătoare. Dar eu mă grăbii să-l întrerup, pentru a-l lăsa cu această impresie, și a-l lăsa, așadar, cu nevoia să revină mai apoi cu dezvoltări și mai ample. Și săvârșii prima tentativă de a pătrunde în templul părăsit și închis pentru trecătorul străin, mărturisindu-i cu cel mai perfect aer de sinceritate că nici prin

gând nu mi-a trecut ca un om ca dânsul să poată iubi o simplă cocotă, oricât Irma se străduise prin tapajul ei să mă convingă de contrariul. Ea vrea, evident, profitând de o delicatețe rară de suflet, pe care o ia, probabil, drept slăbiciune, să-mi demonstreze ce sacrificiu face pentru mine, renunțând la un om ales și de mare neam; dar asta sunt simple manevre de femeie de stradă cu care sunt prea obișnuit și nu-mi mai fac nici o impresie, cu atât mai mult cu cât mi-e perfect egal dacă o femeie de teapa sa, și chiar orice fel de femeie, mi se dă pentru că mă preferă altuia sau pentru că a fost luată la goană de foștii ei amanți.

Ascultătorului păru că-i place, din parte-mi, această profesie de credință în materie de femei, dar cu siguranță că lumina ochiului meu, pe care o lăsam deschisă într-un anumit mod, nu-i plăcu chiar la fel. Profitai de ocazie să merg încă un pas mai departe, exprimându-mi admirația pentru oameni făcuți dintr-o bucată, ca mine, pentru care femeia nu joacă nici un rol, și exprimându-mi compătimirea, nu lipsită de oarecare ironie (de astă dată și în glas nu numai în ochi), pentru cei care nu se pot mândri cu tăria mea sufletească. Prințul Preda căscă

ochii mari la mine, dar încă nu-l lăsă să-i scape ceva; primele mele asalturi căzură astfel zdrobite de duritatea neîncrederii lui. Teama de a nu-i da astfel tocmai acum de bănuit mă făcu să bat în retragere și să-i vorbesc de diverse afaceri de ale mele prin provincie: dacă omul ăsta ar pândi o singură zi înaintea casei Radu Șerban sau dacă l-ar aduce dracu' în instanță, tocmai în momentul când iau cuvântul, ridicându-mă de lângă maestru, toată întreprinderea de acum - căreia-i sacrific nopți, vigoare și dreptul de a fi stăpânul meu însuși și căreia i-aduc tăria de a nu roși de propriile mele gesturi - s-ar nărui deodată; ca și vasta construcție bătută din lespezi de imagini a dosarului.

încetinii deci zelul meu în juru-i, fără totuși a mă decide să părăsesc pentru un timp mansarda; afectai chiar că-l ocolesc uneori, pentru a-i învedera indirect că sunt absorbit și de alte lucruri mai serioase decât de astfel de conciliabule în doi, la berărie, despre femei și politică. Ba căutai să mă reîmprietenesc și cu Aurica, pe care n-o mai văzusem de multă vreme și care nu mă întâmpină prea veselă, de bună seamă informată poate chiar de buna ei

prietenă despre legătura cu Irma și despre ultimele evenimente ale mansardei. Odată mă prefăcui atât de bine că evit a-l întâlni, încât a doua zi mă căută singur. II văzusem de departe, tocmai când încuiam să plec; mă prefăcui că nu-i observ zâmbetul de bună revedere ce mi-l trimitea prin lumina slabă a becului din coridor și nici măcar că-l observ pe dânsul: avusei impresia chiar că mă strigă, dar eu fugeam de zor și astfel dădui buzna peste Aurica, în cotul celălalt al coridorului; ea tocmai urcase scara, era îmbrăcată de oraș și avea pălăria în cap. Astfel putui să-mi amintesc unde mai cunoscusem eu pe Aurica; pălăria ce-o purta acum mi-o trăda. însă nu mă grăbii să-i comunic descoperirea mea, căci prințul tocmai ajungea din urmă în dreptul nostru; abia acum mă făcui că-l văd și-l salutai, cu o anume mișcare a ochiului, în raport cu compania în care mă găseam și din care el trebuia să deducă cât de indiferente mi-s femeile și cât de puțin sunt de constant sau am predilecție pentru una anume.

– Aurico, acum te-am aflat, am pus mâna pe tine... îi strigai vesel, evident mai vesel de purtarea mea cu prințul, care-mi ieșise de minune, decât de constatarea ce făcusem cu

Aurica. Așa e că-ți oxigenezi părul și ți l-ai tăiat de curând...? De fapt ești brună și până acum un an și jumătate, doi, ba trei, dacă nu mă înșel, aveai un minunat păr negru... Spune repede, repede, dacă nu e adevărat...

– Ce te-a găsit, îmi răspunse ea și mă privi bănuielnic...

– Mă recunoști acum?

– Nu te recunosc...

– De prințul Ypsilant ți-aduci aminte?

– Prințul... Yp... cum i-ai zis?... Iartă-mă, dragă, dar eu nu cunosc decât pe prințul Buzescu...

O urmai în camera ei, unde-și scoase pălăria și unde buclele ei scurte și blonde tot nu mă dezarmară!

– Dar spune dacă nu-i adevărat că purtai părul lung... și negru...?

O priveam drept în ochi, pentru a-i surprinde orice ezitare, orice ocolire a adevărului, contemplându-i pielea oacheșă, cum nu poate avea o femeie blondă.

– E adevărat că mi-l oxigenez, dar nu l-am mai purtat lung de când eram fetiță, râse ea nu fără oarecare neliniște în sunet și priviri... Dar ce vrei să spui cu prințul ăla? reluă apoi cu

oarecare seriozitate și nepăsare... cum zici că-l cheamă?...

– Ypsilant...

– A, ha, Ypsilante...

– Atunci ți-aduci aminte...

– Da, da, mi-aduc... am învățat și despre ăsta la istorie. Trebuii să-i povestesc atunci, cu ochiul necontenit în gardă, despre prințul Raoul, despre pasiunea lui pentru femeile cu părul lung și mai cu seamă pentru una anume, pe care chiar c-o iubea în adevăratul înțeles al cuvântului. Nenorocita n-a știut însă să aprecieze acest sentiment, care putea să ducă la urmări foarte serioase pentru ea (deși prințul nu mai e așa de bogat astăzi, totuși...!) și a fugit într-o noapte, șterpelindu-i un inel cu care ai fi putut cumpăra o casă...

– O-ho, o casă, îți cam place să exagerezi dumneata!...

– O casă, o casă, repetai cu aplomb, care nu mai poate da loc la nici o contradicție, în glas.

– Ce spui!... atât valora! scăpă Aurica, îngălbenindu-se și mișcându-se agitată pe scaun.

– O, foarte scump era, întregii, și idioata trebuie să-l fi dat pe nimic... Să nu-ți închipui c-ar fi putut cumpăra un imobil ca ăsta în care

stăm, în schimbul lui... dar 600 000 lei lua pe el, de la orice giuvaiergiu de pe Calea Victoriei.

Aurica devenise neagră-pământie și nu-și putea stăpâni neliniștea care-o apucase ca frigurile, subit, nemailăsându-mi nici o îndoială asupra persoanei pe care o aveam în față.

Ea păru să cuprindă apoi deodată toată gravitatea situației prezente, și, tocmai când mă pregăteam s-o întreb discret și cu semn de liniștire: "Ti-amintești acum?", izbucni brusc în imprecațiuni și insulte la adresa celei cu care o asemănăm și care se purtase așa de rău cu un om atât de subțire. Insă băgai repede de seamă că toată ciuda ei asupra "idioatei aceleia, cum bine-i zici", se referea mai ales la ușurința cu care, "probabil" negociase un inel atât de scump. Și încetă teribilul discurs, care era o adevărată izbucnire de mustrări, adresate parcă unei persoane de față, atunci când își dădu seama bine de culoarea cea adevărată a rânjetului meu. Atunci mă apucă de umăr și mă zgudui, râzând iarăși vesel și nepăsător, încât mă puse din nou în nedumerire:

– Știi ce, vrei să-mi faci și mie cunoștință cu prietenul tău... cu prințul acela...?

– E inutil... nu-i plac decât femeile cu părul

lung... asta e lege la el...

– Ce idiot! ridică atunci din umeri și râse cu obidă: Păcat! - încât acum chiar că mă îndoii de-a binelea dacă Aurica era cu adevărat, așa cum bănuisem la început.

Acum în urmă am adoptat altă metodă: când mă întâlnesc cu prințul Preda, de orice sunt gata să vorbesc, afară de femei. Și întorc repede cuvântul, când glasul lui începe să alunece pe nesimțite într-acolo. Mă vede acum mai des în compania Auricăi și-i place să mă tachineze, pentru a mă încuraja, aprobându-mi și admirându-mi noul meu gust. înțeleg că vrea să mă îndepărteze astfel de Irma; iar într-o seară Aurica îmi mărturisește că prințul i-a vorbit foarte frumos de mine.

Apoi, văzând că noutatea asta mă interesează în chip deosebit, îmi spune râzând:

– Tipule, îți mulțumesc...

- îmi mulțumești... de ce?... (mă gândeam atunci la prințul Raoul).

– Pentru că mi-a mai spus că și tu i-ai vorbit foarte frumos despre mine... M-ai descris în culorile cele mai nostime... Dar câte-mi povestea el că spuneai, și asta părea să fie și gândul lui, mai să cred că ești amorezat de

mine... Dar dacă mă simpatizezi în adevăr, de ce nu-mi spui mie direct...? Am bănuit eu că ești sfios, cu toate rățoielile tale... hai, vino să te pup...

Și-n pupatul ei zgomotos, îmi amintii de după-amiaza de ieri, la secția a 3-a a Curții de apel, unde dusesem toată ședința pe degete, timp de trei ore. Maestrului iarăși nu-i mai rămăsese nimic să vorbească, iar președintele mă felicitase în plină ședință, înainte de a se retrage în dezbateri, anticipând astfel oarecum asupra deciziei și provocând mare rumoare în tabăra adversă. Domnul Georges Radu Șerban m-a condus după aceea cu mașina până la garsoniera mea din parcul Filipescu, fără a înceta o clipă să-și lase deoparte gravitatea voievodală și fără să discute cu mine altceva decât afaceri de bară. Totuși, e un progres considerabil în raporturile noastre personale că a ținut să mă însoțească atâta distanță în somptuosul lui Lincoln. Mi-am dat seama de asta mai ales din modul cum m-a salutat șoferul, înainte de a trânti portiera după mine, dar și mai înainte de a coborî din mașină, mă gândeam ca la cel mai nespus noroc al vieții mele la o întâlnire cu donna Alba, încrucișând

drumul Lincolnului cu superbul ei Bugatti, pe care-l conduce uneori singură, înmănușată până la coate, cu degetele ei subțiri pe volan. Am propus domnului Georges Radu Șerban să mergem întâi acasă aci, aproape de palat, în cartierul din preajma Batistei, pentru a nu se obosi până-n parcul Filipescu. Și privii cu coada ochiului la mișcarea trăsăturilor lui, neștiind dacă nu cumva comisesem vreo gafă, oferindu-i să-l duc la dânsul cu propria lui mașină; în relațiile noastre de la om la om mă simțeam cu atât mai stângaci și mai nesigur, cu cât mă simțeam uriaș în legăturile noastre de ordin profesional, uriaș la fel cu dânsul și recunoscut de dânsul astfel. Dar pe obrazul prințului nu se mișcă nici o trăsătură, îmi răspunse numai sec că vrea să facă un tur la Șosea și pe urmă reîncepu să facă pronosticuri asupra considerentelor magistraților, în speța pe care tocmai o pledasem și asupra căreia președintele își și trădase opinia lui. Era interesant că, de la un timp, prințul Georges nu mai lua cuvântul după ce pledam eu; asta nu-l împiedica întru nimic, la speța următoare, să mă lase să vorbesc tot eu cel dintâi. Uneori mă gândeam să-i las o parte din susțineri să le dezvolte el însuși; însă o

beție a succesului necontenit crescând, pe care numai vorbitorii stăpâni pe argumentele lor și conștienți de magica lor putere o cunosc, mă îndemna să nu-i mai las nici o portiță. Aș fi dorit să-l aud, ca orice avocat înfricoșat de soarta renumelui său, reluând argumentația mea, răstălmăcind anume puncte din demonstrație și dându-le aceeași dezvoltare, cu o altă rezonanță numai, cu muzică de fraze învârtite și argumente succedanee. Dar prințul avea eleganța să nu scoată o vorbă după mine, ori de câte ori epuizam demonstrația; mă asculta, împroșcându-și plastronul cu firele negre ale bărbii brâncovenești, și ochii lui păreau că subliniază tot ce spuneam, iar felicitarea de la urmă și renunțarea la cuvânt rămâneau tot aportul lui la dezbatere. Era limpede însă că acest moment final, și puțin cam cabotin, îi producea o deosebită mândrie, a cărei scânteie n-o putea izgoni din priviri, iar sublinierile ce le făcea cu capul în timpul orațiunilor mele însemnau pentru toți cei de față că eu nu făceam să cânt acum decât compoziția lui. Dar de unde să știe doamna Alba toate astea? Nici măcar suplul ei Bugatti, cu tresăriri parcă de mușchi și nervi, nu ne

încrucișează drumul, condus de mâinile ei cu mănuși de mușchetar a la Ludovic al XlII-lea, cu degetele lungi și fine, pe volanul nichelat. în schimb, numai 24 de ore trecuseră de la succesul meu covârșitor de ieri și această femeie voinică și oacheșă, cu păr scurt și oxigenat, mușca buzele mele cu sălbatică furie, ca un corb lacom, în această sordidă mansardă, spre care îndârjirea și ciuda mă împinse iarăși, îndată ce portiera Lincolnului se închisese sec, ca și răspunsul de mai înainte al prințului, și atât de ermetic, în urma mea.

Îmi place această viață dublă, această scormonire cu târnăcopul în tot mai adânci subterane (deși operația se petrece la mansardă), alternând cu victoriile mele juridice și cu treptele de aspră piatră, pe care urc domol, dar sigur, în considerația principelui Georges Radu Șerban. Am impresia, cu fiecare nouă izbândă, că el mă ridică la un cin nou, ca un voievod veritabil; și-atunci mai cu avânt îmbrac salopeta de miner, pentru a-mi târî existența secundară pe coridorul madamei Matilda, ca într-un fund de noroioasă mină. Din perspectiva ascensiunii mele contemplu cu milă rostogolirea în adânc a prințului Preda, dar nu fac un gest

să-i vin în ajutor. El e groaznic de vinovat de păcatul de a fi fost iubit de donna Alba (sentimentele lui personale nu mă interesează câtuși de puțin). Or, nu pot ierta această cumplită vină a unui om de măreția aristocrată și frumusețea intelectuală a maestrului meu, dar acestei epave pe care trebuie s-o distrug pe încetul, prefăcând-o în pulbere și neant! Cu mare satisfacție am observat că prințul Preda e sensibil la alcool. Astfel că trebuie să-mi pierd nopțile regulat cu el, cum odinioară cu prințul Raoul, prin cârciumi, pentru a-i descleșta sufletul și a i-l întoarce pe dos, ca pe-un trup în sala de operații; vinul bun și rachiul sunt adevăratele scalpele morale. Numai, ca chirurg, eu trebuie să mă țin bine, și nu mi-e frică. Podgoreanul atavic din mine nu mă lasă să mă pierd dinaintea individului acesta palid ca un strigoi, închis ermetic în atâtea rezerve. Haide, strigoiule, trebuie să dai seama de faptele tale din viața tinereții! îl iau de gât prietenește și-l scutur zdravăn, îndemnându-l să bea. La început, când l-am atras încoace, dinaintea flăcării calde și rubinii ca focul de potasiu, prințul Preda părea oarecum jenat și da totdeauna el cel dintâii semnalul de plecare;

asta mă făcea să mă îndoiesc de tăria deghizării mele. Dar pe urmă băgai de seamă că prințul e devorat de o jenă cu totul princiară: căci, trebuie s-o recunosc, se mai găseau multe firimituri de-ale trecutului în acest sac de amintiri strălucitoare; prințul nu uita că trebuie din când în când să onoreze și el pecuniar consumația. Cum am adulmecat această slăbiciune, am și început să mă fălesc, ca un băiat de prăvălie care jefuiește metodic magazinul stăpânului, înălțând planuri roze de viitor dinaintea unui negustor falit. Vreau ca prințul să n-aibă nici o mustrare că mă "toaca", dimpotrivă, să fie satisfacția și sadica plăcere că mă pulverizează el, pe nesimțite, pe mine, arivistul zorit care-l insult cu dărnicia mea. Mă interesează, așadar, grozav de chiulhanurile lui din trecut, când arunca elegant și zglobiu câte trei pogoane de pământ pentru desfundarea unei sticle ce stătuse două secole în nisipul renumitelor pivnițe franțuzești. Noroc că astfel de valori alcoolice nu circulau, măcar acum, pe piața noastră nocturnă; dar entuziasmul cu care-i culegeam cuvintele de pe buze pentru a le rezolva în subita chemare a chelnerului și în comandarea celui mai prețios lichid de care

dispunea momentan localul - de obicei o nenorocită zeamă indigestă și pipărată - îi îmbujora buzele cu diabolice surâsuri și-i umplea ochii cu diamantul topit al voluptății de distrugere. Eu mă strâmbam totdeauna când îngurgitam spirtul concentrat din pahar, dar lăsăm să se vadă că asta îmi dă și mai mult elan, și mai strașnică îndârjire, ca unui tânăr novice avid de viață în mare și scump, dornic să soarbă cupa necunoscutului cu aprigă sete. Dar eu nu mă strâmbam de tăria alcoolului, ci de mucigăitu-i gust; în schimb, prințul dorea să-mi dovedească, prin seninătatea dulce cu care înghițea această otravă, cât de obișnuit e el cu rafinamentele vieții, deși aveam certitudinea limpede că nu-i plăcea nici lui, câtuși de puțin, această poșircă infamă. La beție puteam vorbi în tihnă de Irma și de Aurica, dar eu pândeam momentul, mult așteptatul moment, de a-i sări în gât cu întrebarea care mă ustura și mai cumplit, cu cât mă adânceam mai teribil în aceste nopți de destrăbălare.

Acum puteam să intru în voie în apartamentul lui, dar intrai câteva zile mai târziu decât aș fi putut s-o fac, iar la fotografie nici nu mă uitai deloc, nici la prima, nici la a

doua vizită, deși la un moment dat eram lângă ea, o simțeam din profil.

Astfel, când îmi câștigai, prin această cumplită abnegație, dreptul de-a o admira în voie, elogiile mele nu mai cunoscură margini:

– Fosta dumitale soție?

– Nu.

– Soră?

– Nu...

– Femeia pe care o iubesc... e aceasta și nu Irma, femeia care te iubește pe dumneata și de care poate ai fost măgulit că m-a respins în fața și în favoarea dumitale...

– Bine... (îmi încrucișai mâinile pe piept)... dar acum am drept să te apuc de umăr și să te clatin cu toată strășnicia... Cum, domnule!... (urlai acum, și nu știam nici eu dacă jucam într-adevăr teatru sau strigam cu toată sinceritatea) cum, domnule... iubești pe-o astfel de femeie... și... te lași insultat în halul acela de-o cocotă... Dar dumneata meriți... (revolta mea se umflă pe măsura fiecărui nou cuvânt, pentru a plesni deodată brusc, după acest "meriți" zbierat cu toată indignarea, astfel că întrebarea ce veni acum șuieră aproape auzibil și decepționat)... sau poate ea nu răspunde la iubirea dumitale...?

Deloc nu mi-a scăpat această lividitate de cadavru, această zvârcolire interioară, care-i umflă pieptul într-un oftat refulat cu spaimă, degeaba acum se sculă voios și zglobiu și bătu cu degetul pe celuloidul transparent în dreptul autografului.

– Citește aici... ' a putea Mă aplecai cu bine simulată curiozitate și mulțumire.

– Nu înțeleg nimic, nimic, îi spusei.

– Cum, mi se pare că lucrezi pentru un magazin englezesc...

Electric Counting House... rasei cu poftă, dar, afară de titlu, nici eu, nici patronii și nimeni din magazin nu mai știm o boabă englezească... Ba, pardon, mă corectai cu un strigăt... eu mai știu: All right... Good bye... How do you do... Ah, ha, ha, mai știu, mai știu: Treanch-coat, Waterproof, Shakespeare, My lady (pronunțai mi în loc de mai, iar el mă corija cu un zâmbet de superioritate)...

îmi traduse el, completând și cu vorbele care intrau sub ramă: "Scumpului și ciudatului, credinciosului și necontenit noului meu prieten... m... n... Preda".., atât... ah, da și numele ei... un nume foarte frumos...

– Ce importanță are numele... când ea e atât

de frumoasă...

– Așa e că e atât de frumoasă? Ascultă aici și numele ei, făcu prințul entuziasmat: Alba... ce zici. Alba!?... așa e că e minunat...?

– Alba... înclinai din cap concesiv. Da, e frumos... într-adevăr... e original...

El mă privi cu îngăduință, ca pe-un comis-voiajor ce eram, mai răsărit, dar în neputință să înțeleg orice lucru mai deosebit...

– Pentru o astfel de femeie ai face orice nebunie, strigai convins, privind amețit cununa părului care se pierdea nesimțit pe fondul înconjurător și ochii atât de clari și atât de adânci și de poruncitori totuși...

– Orice nebunie! clătină și el din cap, repetând mecanicește, cu ochii pierduți în amurgul odăii...

– Mai puțin pe-aceea de a disputa vecinilor de odaie cocotele ordinare... adăugai zeflemisitor și mustrător totdeodată, râzând plin de bunăvoință, dar cu sufletul încordat, la pândă...

Dar el nu mă auzi. Privea cu ochii largi, extrem de largi, mi se pare chiar înăuntrul lui însuși. Și repeta imbecil: "orice nebunie... orice nebunie".

Atitudinea asta mă făcu să casc la rându-mi priviri tot așa de largi. Atunci el parcă se prăbuși și mai adânc în acest fel de prostrație și începu să bolborosească cuvinte care la început mi se părură fără șir, dar pe care apoi le legai, așezându-le în teribile înțelesuri. Alcoolul tare, cu care el încercase să mă dărâme, înghițit în noaptea asta și-n nopțile trecute, parcă acum îl ajunsese; altfel cum mi-ar fi povestit el de frumusețea piciorului Albei, de albeața sânilor ei, de culoarea enigmatică a ochilor, de părul cețos, care se pierde imaterial în spațiu? Și toate aceste amănunte, pe care, vai, le cunoaștem atât de bine, întrerupte necontenit de aceeași bolboroseală stăruitoare, care îi îndobitocea ochii și-i împleticea limba în gură: "orice nebunie, orice nebunie..."

Surâdeam din ce în ce mai luminat, mai asigurat că Alba trebuie să-l fi izgonit demult, încât acum el se și gândea la "orice nebunie". Binecuvântam inspirația care-mi adusese aceste două cuvinte pe buze. Dar care putea fi nebunia asta? Nici el poate n-o formulase încă, dar eu trebuie să stau necontenit de veghe, pândind izbucnirea ei, sau, drace! poate că ar trebui să-i ușurez eu însumi definirea ei, pentru a putea să

intervin apoi... pentru...

îl priveam evident cu oarecare compătimire, trasând lucid liniile gândirii mele și desigur că tocmai compătimirea asta readuse pe nenorocit la limpezime de minte. Drojdia-i din cuget dispăru ca prin farmec, numai la ideea insuportabilă pentru această tigvă decăzută că cineva l-ar putea compătimi.

Râse spre mine, forțând sonoritatea hohotelor parcă, spre a mă convinge de triumful lui interior. Și începu să-mi povestească momente și scene din amorul lui cu Alba; îl ascultam cu urechea țintă, mai mult pentru a prinde contradicții în amănunte și incoerențele lăudăroșeniei.

Degeaba, amice, îi glăsuia gândul meu, astea toate au fost cândva, demult, nici memoria nu ți le mai păstrează cum trebuie! Uneori se oprea în mijlocul vreunui pretins dialog cu Alba: "iar ea mi-a răspuns... stai, frate, ce mi-a răspuns atunci?..." Și apoi spunea ceva care suna ca un răspuns oarecare. Pe urmă deodată se corija. "A, ba, pardon, asta a fost altădată, ah, da... când ne-am întâlnit..." Și, discret, își completa reticențele singur în minte, mie indicându-mi prin lumina buzelor și-a ochilor numai cât de

sublimă e pentru el amintirea acelei întâlniri. Dar tot ce pălăvrăgea el consta mai mult din reticențe... Mi-era groază să-l înduplec să le completeze. Mă mulțumeam cu mângâierea că totul părea petrecut demult, într-un trecut îndepărtat.

Totuși, când îl întâlnii a doua zi, în amurg, pe coridor, buna lui dispoziție, fericirea grozavă din priviri, cu care mă întâmpină, mă lovi teribil drept în tâmplă, ca o prevestire de moarte. Mă dusesem să-l iau iarăși, căci nu vream să-i dau drumul o singură zi din cleștele alcoolului. Dar bătui de-a surda în ușa lui. Când reajunsei la ușa mea, el tocmai apăru, de după cotul coridorului. Venea din oraș și era radios: era îmbrăcat cu cele mai bune haine pe care le avea și cu o gambetă câtuși de puțin lustruită, aproape nouă. Tocmai vream să-i spun că-l căutasem, când el, închizând ochii pe jumătate, ca-n extaz, își duse un deget la buze și-mi șopti doar atât: "Sunt fericit"! Și era într-adevăr atât de emoționat, că simții, când le pronunță, cum cele două vorbe îi gâlgâie în gât, ca o băutură delicioasă.

Nu mai putui glăsui nici un cuvânt și mă rezemai de ușă; iar el trecu înainte, parcă beat

de mândria fericirii lui. Nici n-am avut puterea să părăsesc, să simulez o nouă plecare din această mansardă sordidă. Și nici n-am putut închide ochii; astfel că după miezul nopții, am putut prinde iarăși pasul prințului și invocația lui patetică la ușa Irmei, care bătuse fără răspuns la mine, cu un ceas înainte. Invocația era patetică, dar parcă acum mai înviorată, mai sigură de sine, mai poruncitoare. Și avu, într-adevăr, efect, căci auzii glasul Irmei învoindu-se și pasul ei urmându-l ascultătoare. Nici nu mai încercă mânerul ușii mele.

Și simții prăbușindu-se tot sufletul din mine, târându-mă cu el în neguri, în străfunduri înfiorătoare de beznă. Așadar, toate nebuniile, toate umilințele lui nocturne nu proveneau decât din apriga nevoie de a-și vărsa și mai mult, de a-și revărsa cu totul fericirea sufletului, pe care scurtele întrevederi cu Alba nu făceau decât să i-o descopere cât e de imensă, exaltându-l peste orice măsură, dincolo de fire.

Voicuța a revenit singură, fără nici o convenire prealabilă prin telefon. M-a întrebat numai, râzând, când i-am deschis ușa, dacă mă așteptam s-o văd tocmai pe ea. Apoi, după ce a intrat și și-a aruncat pardesiul pe-un scaun, s-a

întors iarăși pe jumătate spre mine, întrebându-mă, de astă dată cu glas categoric, dacă nu cumva aștept pe altcineva. Pentru că nu i-am răspuns și numai m-am mulțumit să ridic din umeri, ca-n fața unei absurdități, ea s-a simțit mai asigurată decât de orice cuvânt. Ba și-a recăpătat toată dispoziția din momentele ei cele mai bune și s-a dedat la cele mai strașnice nebunii. Eu o secondam, pentru că simțeam mai mult decât oricând nevoia de a mă amuza prostește, a râde din tot trupul și a mă simți flatat de toate licențele la care ea se dădea, întru hatârul și orgoliul meu de bărbat copleșit de atâtea atenții și avansuri. A mers până acolo Voicuța, cu hazul și îndrăznelile, că m-am pomenit cu ea reapărând din baie, unde se refugiase cu un cuțit de tăiat cărți de pe birou, în chip de paj autentic: își scosese rochia și rămăsese numai într-o bluză de mătase neagră, cu mâneci, în chiloții negri și-n picioare cu pantofii înalți și cu ciorapii lungi de culoarea nisipului. Cuțitul îl atârnase de-un șiret și-i cădea admirabil pe una din coapse, iar în cap își umflase bascul într-o parte. înainta spre mine cu pas sigur și mă salută solemn, cu o reverență foarte complicată.

– Paj! i-am poruncit. Vino de mă sărută...

Și pajul, fără să crâcnească, s-a supus. L-am luat pe genunchii mei și sărutările noastre nu mai luau sfârșit. în cele din urmă, am dus-o în brațe spre divan, ca pe un copil, iar ea tocmai în clipele acestea s-a găsit să-mi strige în ureche, cu un râs scurt, răutăcios:

– Mi se pare c-a sunat doamna Georges Radu Șerban! și mi-a sărit deodată din brațe, prăpădindu-se de râs. Apoi, înclinându-se adânc, a reluat iarăși pe ton grav și serios: Seniore, mă duc să-i deschid!

Am căzut pe divan ca un trunchi fulgerat și mi-am vârât capul sub răcoarea pernelor brodate. Pajul s-a reîntors și mi-a șoptit misterios în ureche că doamna Georges Radu Șerban n-a venit, așa că suntem la largul nostru. însă, de data asta, oricât s-a zbătut, pajul n-a mai putut scăpa. La urmă, târziu, dintr-un fel de încăpățânare oarbă, pe care eu n-o mai înțelegeam, m-a pus să recunosc că în orice caz mi-a dat mai mult ea de lucru decât doamna Alba. Am crezut că vrea cu orice preț să-mi surprindă o cât de slabă mărturisire privitoare la raporturile mele cu soția patronului. Și mi-a scăpat așa, idiot, cu un oftat adânc și atât de

sincer:

– O, dacă ar fi mers și cu dânsa tot astfel... Și-a fost de-ajuns, firește, ca scena când cu dușul să se repete. Voicuța a plecat ca un glonț, fără nici o vorbă. însă indignarea ei trebuie să fi trecut chiar dincolo de orice margini, când, după ce s-a îmbrăcat și s-a repezit la ușa dinspre vestibul, va fi văzut că eu rămăsesem tot întins pe divan și-i urmăream mișcările în liniște, imbecilizat și incapabil nu numai să mă mișc, s-o opresc sau s-o rog să rămână, dar fără nici o culoare, fără nici un avânt sau spaimă în ochi, indiferent, ca un animal.

Abia multă vreme după plecarea ei îmi dădui seama că avusesem un motiv destul de serios ca să procedez așa cum procedasem: incontinua, persistenta evocare a relațiilor mele cu doamna Alba, vreau să spun, îmbrăcarea în ușuratică realitate a unui miraj ce-mi era atât de scump și mi se părea reflecția unei atât de îndepărtate înfăptuiri!

Dar vedenia subită a chipului eminescian și fericit al vecinului meu de mansardă mă făcu să mă scutur, pe largul divan, unde am rămas până-n târziu, ca de un puternic fior. Sfântul meu miraj era profanat cu consimțământ de

această soioasă apariție, și pentru asta n-ar fi meritat desigur un omagiu atât de greu ca ofensa pe care i-o făcusem cu atâta cruzime și imbecilitate Voicuței. Sfânta asta, așa de candidă în visurile mele - Voicuța, dacă n-are dreptate, cel puțin ar putea să aibă -, în realitate nu va fi fiind un pisc atât de imaculat și de inaccesibil, cum mă tot amăgesc pe mine însumi că ar putea fi. Sunt un netot, asta sunt, asta e singura realitate, cu atâtea ocoluri, atât de pe departe, ce le fac în jurul ei... Sunt un laș și-un neputincios, asta e totul. Și iată încă o ironie a întâmplării, cea mai teribilă din toate, cea mai neașteptată, care mă asigură că lucrul e în orice caz posibil și care mă chinuiește cu atât mai cumplit cu cât eu încă mă găsesc la o distanță așa de considerabilă de ceea ce mi se atribuie...

Aproape o lună am tratat, de astă dată, împăcarea cu Voicuța la telefon. Toate fazele acestei grele întreprinderi au fost întâmpinate de ea, rând pe rând, cu mare scrupulozitate: glasul Voicuței, care mă asigura că domnișoara nu e acasă, apoi același glas, care-și declina identitatea, dar, la identificarea (superfluă) alui meu, îmi trântea receptorul, fără răspuns, în furcă; în sfârșit acceptarea conversației, dar

refuzul oricărei întâlniri și așa mai departe.

Când, în cele din urmă, întâlnirea a fost convenită și stabilită la zi și oră riguros fixate, fatalitatea a trebuit să intervină iarăși. în ajun tocmai repurtasem una din victoriile mele de seamă; și la ridicarea ședinței, cine credeți că mi s-a interpus în cale să mă felicite de succes? Lilica Mavrogheni, Doamne, cu niște ochi atât de luminoși și atât de încântați de mine, de parcă procesul ar fi fost al ei, ori mi-ar fi fost soție sau amantă en titre. Venise la Palat să asiste la un proces de scandal, care tocmai făcea senzație, dar m-a văzut pe sala pașilor pierduți și s-a luat după mine fără să mă strige, curioasă să mă vadă și să mă audă în exercițiul profesiunii. își alesese un loc mai retras pe băncile publicului, astfel ca să n-o pot vedea și să mă... intimidez cumva. Și când colo... la așa ceva nici nu se aștepta. Iar sunt un maestru, o somitate, și se miră ce mai fac pe secretarul, doar Georges Radu Șerban n-a vorbit nimic!... și așa mai departe. Pe urmă m-a întrebat cum o mai duc, cum îmi mai împart viața, la ce ore mă găsesc acasă de obicei. Și a plecat fără să-mi acorde, ca la succesele mele dinainte, nici un rendez-vous. Nu știu dacă se aștepta să i-l

propun eu, totul e că m-am pomenit cu dânsa chiar a doua zi, cu o oră înainte de a sosi Voicuța. A privit satisfăcută aranjamentul de prin odaie și-apoi mi-a sărit deodată de gât, tocmai când vream să-i comunic că sunt așteptat urgent la domnul Georges Radu Șerban.

– Șiretule, vasăzică mă și așteptai... deși n-am vrut să-ți împărtășesc de ieri intenția mea! Ai darul devinațiunii, scumpul meu dulce... Ah, e superb, făcea ea bătând din palme și aspirând adânc mirosul de crizanteme din vasul de pe birou. E delicios, e delicios... îți mulțumesc, îți mulțumesc din suflet...!

Și mă cuprinse iarăși atât de fericită și recunoscătoare, că mi-am pierdut orice cumpăt. Mă rugam în gând divinității ca

Voicuța să nu uite măcar una din ultimele formalități ale împăcării: nevenirea la prima întâlnire fixată, sau întârziere cu două ore. Doamne, măcar cu un singur ceas...

Ei bine, chiar de data asta Voicuța se găsi să bată la ușa mea cu o jumătate de ceas înainte. Pentru că tăceam mâlc și eu și Lilica, plecă, iar eu profitai de prilej să mă prefac că mi-am adus aminte de o neplăcută împrejurare: cu o săptămână înainte dădusem întâlnire pentru azi,

la 5, unui client foarte plicticos. Lilica însă se și postase la geam, cu ochii la portița care dă în stradă.

– Ah, clientul tău e Voicuța... ea a fost, mititica, iată cum se duce...

Și văzui cuta satisfacției tăindu-i colțul buzei... Apoi reveni râzând la divan, ridică veșmintele aruncate în neregulă și-o luă spre dormitor. Credeam că se duce la baie să se gătească, însă tocmai când răsuflăm mai adânc îmi spuse:

– Știi, n-am gust să plec decât pe înserat... așa că trecem dincolo... Când vine clientul tău, îl primești în birou, iar eu, iacă, mă aprovizionez cu ceva reviste, pentru timpul cât lipsești.

– Și dacă mă reține două ceasuri?

– Te plictisesc?... se reîntoarce Voicuța?

– Vai de mine, numai mi-am făcut datoria să te avertizez că e foarte pisălog clientul meu și mă va ține destul de mult...

– Nu face nimic... tot sunt singură acasă... te-aștept, și spre seară mergem undeva la Șosea... sau unde vrei tu... mi-e dor de puțină muzică și aș vrea să dansez... Și completă cântând și legănându-se în tact:

Cu tine In noapte Noi doi...

Cu grea gimnastică de vorbe și aere prefăcute o convinsei că pentru astă-seară lucrul e imposibil; clientul cu pricina îmi va da considerabil de lucru și de studiat. Procesul e mâine după-masă și, după plecarea lui, trebuie să-mi bat capul cu căutatul unor jurisprudențe până noaptea târziu. Dar mâine-seară... ea poate fi sigură... că...

– Bine, atunci rămân până-ți vine clientul... Tu treci dincolo și stai de vorbă cu el... eu mă îmbrac în timpul ăsta... și ce dacă am să trec prin birou la plecare?... ai să te ridici și mă conduci până la ușă, sper...

– Cum... dar...

– Nu mă jenez deloc... E cineva din cunoscuții noștri?...

– De unde aș putea eu ști ce cunosc...

– Un client... în definitiv am să ies așa ca să nu mă... în definitiv, ai să-i spui că e o asemănare, dacă... ei, și dă-l dracului... ce ne batem capul atâta... Vino....

Era inutil să mai ridic alte eșafodaje de pretexte, căci pendulul din birou hârâi greu și începu să lovească în gongu-i armonios cele 5 lovituri sacramentale. Iar exact după cinci minute, când scăpai de sub dulcea povară a

Lilicăi, se auzi lămurit ciocănitul Voicuței.

- închide bine ușa, strigă după mine Lilica. Eu în orice caz nu mă grăbesc... Poate nu ține mult povestea asta...

Închisei într-adevăr ușa după mine și mă apropiai de ușa cealaltă, în dosul căreia Voicuța tocmai își manifesta pentru a treia oară, de astă dată nespus de violent, impacienta. Ascultam cu sufletul reținut, prin lemnul despărțitor, necazul crescând al Voicuței. Ea se găsea acum într-un fel de vestibul cu scaune și mese pe margini, pe care eu nu-l încuiam niciodată; mi-era acum teamă să nu se înfunde în vreun fotoliu, cum făcea uneori, și să mă aștepte, iar intre timp să-i vină celeilalte gustul de plecat. Totuși, speram că mânia ei fulgerătoare, atât de legitimă astăzi mai cu seamă, prima întâlnire după împăcare, nu-i va da totuși atâta răgaz. Dar tocmai de aceea nu înțelegeam de ce nu se grăbea să plece și de ce rămăsese atât de nemișcată lângă ușă, precum stăteam și eu de partea ceastălaltă. Mai rămânea, atrasă de atâta liniște, să apară de dincolo și Lilica!

Cheia! îmi fulgeră prin minte. Ea examinează dacă sunt acasă, controlând broasca ușii; probabil că întunericul nu-i îngăduie să-și facă o

idee precisă, nici prin acest mijloc hotărâtor, dacă sunt acasă sau nu! Dar, în definitiv, ce-o interesează asta pe ea? Destul că n-am fost acasă la momentul convenit, pentru a se supăra în bună pace! Aud acum pocnind ușor încuietoarea poșetei și-apoi un cotrobăit metalic prin gaura cheii. Și deodată mă pomenesc cu cheia, țâșnind încoace de partea ceastălaltă.

Urmează momente lungi de tăcere; probabil că cercetează acum cu ochiul prin deschizătura liberată: îmi aud bătăile inimii și-mi simt cele mai mici mișcări ale ei. Apoi deodată o simt îndepărtându-se, îi prind pasul ușor și prind la fel zgomotul ușii din afară, când se reînchide, domol, atenuat. Ridic din umeri și mă reped la fereastră. Voicuța pleca într-adevăr, o văd chiar făcând semn unei mașini, care vine în grabă s-o ia. Și pornesc agasat, dincolo, la Lilica. O găsesc la fereastră, de unde revine râzătoare:

– Am văzut, a fost tot Voicuța... mi se pare că-i dădusei rendez-vous, tipule nesuferit... Casanova... ea era clientul tău, don Jan de Tenorio.

Nici nu știu ce-am bâlbâit drept răspuns, desigur ceva foarte încurcat, de vreme ce Lilica, triumfătoare că izbutește să mă încurce și mai

rău, cu fiecare nouă întrebare, bate din palme zgomotos și mă sărută amenințător.

Dar peste un ceas, de astă dată nu bătaia în ușă, ci soneria de la intrarea vestibulului ne-a alarmat iarăși cu semnalul ei scurt și categoric.

– Vasăzică, tot era un client? încuviință râzătoare Lilica. Numai ia seama să nu fie tot Voicuța...

La asta tocmai mă gândeam și eu... pentru a mă atrage dincolo de ușa biroului, acum a sunat afară, ca să mă inducă în eroare, să mă facă să cred că am de a face cu cineva străin.

M-am apropiat, așadar, cu cea mai mare precauție de ușa biroului. Cheia rămăsese tot jos; am ridicat-o și am privit curios prin deschizătura liberă, gata să mă retrag la primul moment. Soneria a izbucnit iarăși mai apăsată și mai nervoasă. Dar târâitul ei violent și energic m-a încurcat și mai rău. Pe urmă a răsunat și a treia oară; apelurile din ce în ce mai repezi și mai categorice nu mai îmi lăsau nici o îndoială că am de-a face tot cu Voicuța. Acum văzui și clanța ușii de la antreu lăsându-se. Și, evident, pentru că nu era încuiată, ușa cedă... Acum apăru... o mână și un umăr de bărbat, apăru domnul Georges Radu Șerban... Am înfipt cheia

în deschizătura prin care priveam și la moment am dat ușa în lături:

– Scuzați, maestre... tocmai ațipisem...

Și l-am poftit cu gest mare, larg, înăuntru. îmi exprimam zgomotos nedumerirea și bucuria surprizei, dar tăișul primirii maestrului îmi răci brusc avântul. înțelesei: aici se amestecase neapărat Voicuța. O clipă mai ezită gândul meu și pe urmă refăcu sumar, dar sigur, toată împrejurarea: o voce anonimă la telefon a întrebat pe maestru dacă doamna Alba e acasă; și la răspunsul probabil negativ al maestrului, vocea binevoitoare i-a indicat o adresă, poate i-a dat și detalii asupra apartamentului, asigurându-l că nu se mai găsește nici o altă ieșire dintr-însul, astfel că vânatul e sigur...

N-am putut reține în primul moment, la vaga mijire a acestei idei năstrușnice, o alunecare a ochilor spre ușa în dosul căreia se găsea Lilica. Și maestrului nu i-a scăpat desigur această mișcare. L-am poftit să șadă, destul de încurcat, încercând să evaluez sumar întru cât această intervenție neașteptată în scenă va putea încurca socotelile mele; dar numaidecât apoi mi-am recăpătat surâsul și buna dispoziție, și ochii lui negri m-au fulgerat, dedesubtul

sprâncenelor groase. Atunci mi-am ridicat și eu semeț capul. îi spuneam cu privirile: Vasăzică, admiți și tu că lucrul e perfect posibil? Și i-am râs în față, în vreme ce el, încurcat, îmi explica motivul vizitei: pleacă mâine și trebuie să-mi amintească de dosarul... și-mi amintește de-un dosar fără importanță. Atât de fără importanță, că râd voios, iar el pleacă fruntea în jos sub lovitura de bici. Dar reînalță repede priviri oțelite și fălci înțepenite:

– Te-am deranjat cumva?...

însă nu merge mai departe. Prințul dintr-însul nu-l lasă să mă apuce de piept, să mu scuture: "Unde-i? Arată-mi-o; unde e?..."

Iar eu sunt hotărât să-l fac să izbucnească. Nu mai râd triumfător. Mă prefac încurcat și încerc să îngălbenesc. Și ochii îmi joacă de minune. De ei sunt sigur că știu să mă servească așa cum trebuie. Numai dacă aș ști să îngălbenesc. Doamne, dacă aș ști... El trebuie să recunoască și mai pe față că lucrul e perfect posibil; el trebuie s-o recunoască aici, pe loc, cu toată indignarea și cu toată ura.

Deocamdată, glasul lui e încă stins și ocolește tot pe departe, întreținându-mă iar cu dosarul pe care știe bine că-l cunosc tot ca și dânsul.

Schițează sufocat punctele pe care trebuie să le adoptăm întru apărarea cauzei, cu care ne amăgim reciproc. La un moment dat îl corijez: "Comiteți o greșeală... lucrurile stau așa..." Și el se zvârcolește negru sub impenetrabilitatea de stâncă a feței mele, din care cred că am izbutit să alung orice picătură de sânge. Dar nici acum nu se hotărăște să arunce masca și să mă apuce de piept.

Suntem amândoi goi de sânge în obraz; el își amintește, în legătură, și de alte dosare, ba chiar, sfârșit, are puterea să-mi povestească unele întâmplări din vremea debutului său ca avocat. E tot ce-l mai las să-mi spună, căci asupra oricărei din afacerile noastre serioase intervin, de cum aduce vorba, pentru a-i arăta că știu dinainte ce dorește să-mi comunice. Pentru a-l face să recunoască inutilitatea cuvintelor lui, pentru a-l face să recunoască, mai ales, inutilitatea prelungirii acestei vizite aici, pentru pretextele pe care le-a adoptat.

în cele din urmă, maestrul se ridică dârz și înfiorător. Râde și el stupid, îngrozit că trebuie să se umilească până și cu această ultimă scuză de circumstanță.

Vasăzică, aicea locuiești... aruncă el o privire

circulară și silit simpatică. Doream de mult să-ți cunosc domiciliul. Dincolo... este desigur dormitorul...

Stăpânul casei cu sumbră fațadă se interesează de dormitorul meu! Descendentul lui Vodă Radu Șerban are poate pretenție să-i arăt: aici e baia, dincolo closetul, "știți, pentru că eu nu pot suporta săli de baie cu closet înăuntru". Și poate ar avea fantezia să vadă și din ce faianță e lucrată această cabină secretă, ca să-și potolească chinul din suflet...

îl văd nespus de congestionat că nu m-am grăbit să-l întreb dacă dorește să vadă odăile, pe care i le descriu cu lux de amănunte, și că m-am postat dârz dinaintea ușii, cu râs cuviincios, dar care lasă să se înțeleagă că prea ușor nu se poate trece acolo.

Pieptul maestrului clocotește: și el încă are puterea să se rețină. Dar acum eu mă simt năpădit de pofta năvalnică și imperioasă de a afla dacă doamna Alba s-a întors acasă. Și abia acum spectrul profilului eminescian apare în ungherul cel mai îndepărtat al biroului în care amurgul începe să țească păienjeniș.

"Iată pe adevăratul brigand!" aș putea să-i strig domnului Georges Radu Șerban, arătându-i

fantoma lividă, care bântuie și chinuie acum gândul meu. Dar nu-i strig nimic și mă mulțumesc numai să-mi frâng buzele în surâs răutăcios, care trebuie să se înfigă ca un sfredel de moarte în pieptul pietruit al strănepotului de domn. Și răutatea asta, și sfidarea grea, pe care i-o aruncă ochii mei, e cu atât mai crudă și mai batjocoritoare, cu cât simt mai îngrețoșat pe propria-mi piele atingerea de moarte a degetelor prințului Preda pe albeața fascinantă, de zăpadă, a nudității doamnei Alba...

Nici gând ca maestrul să se hotărască de plecare. S-a instalat din nou la birou și deschide acum rând pe rând toate dosarele afacerilor noastre mai complicate pe care memoria i le pune dinainte. E o bărbăție adevărată și-un sânge rece incomparabil în acest om, cumplit de violent de felul lui, care știe totuși să se stăpânească în așa grad și să vorbească fără nici cea mai imperceptibilă slăbire a glasului. Doar ochii lui mă sfâșie ca ghearele și numai din când în când își capătă și ei o lucire stranie de interes, când învăluiesc cu sadică voluptate ușa dormitorului.

Dar tocmai acum se petrece un eveniment considerabil, a cărui înfăptuire însă eu o

socoteam mult mai târzie; mă simțeam chiar puțin cam stânjenit că nu puteam găsi încă mijlocul de-a o provoca ușor, la comandă, în momentul pe care l-aș fi găsit priincios. Lilica, probabil nemaicontând pe libertatea mea din seara asta, așa cum o amăgisem la început cu clientul imaginar, a cărui reală vizită rămăsese în suspensie ca orice minciună descoperită pe jumătate, cu aplombul ei obișnuit, cu lipsa aceea de sinchiseală care până acum niciodată nu-i dăduse greș, se hotărâse să iasă. Ba încă, de bună seamă pentru a marca presupusului meu client că prezența ei în acest apartament e cât se poate de naturală, așa cum ar fi aceea a unei surori, a unei rude, sau chiar a unei soții (ce poate interesa pe un client cu un proces atât de greu pe-a doua zi care e starea civilă sau ce fel de legături personale are avocatul său?), Lilica întoarse în trecere capul cu drăgălășenie spre noi, pentru a ne saluta cu o smerită naturalețe, pe care n-o putea dezminți decât luciul de păcură al ochilor ei șireți. Abia atunci mișcarea de surpriză pe care domnul Georges Radu Șerban o făcu se transmise asupra ei ca un șoc; căci abia acum privirile ei, obișnuindu-se cu diferența de lumini dintre camera pe care o

părăsea și aceea în care intrase, recunoscu pe maestru, care, cunoscând-o de asemeni, își ferise ochii în obștescul zvâcnet al intenției exagerate de discreție, mai pălmuitor decât cea mai plată sfidare, cu ochii larg și necruțător căscați. Lilica n-a putut reține un țipăt ușor și a dispărut atât de repede pe ușă, că nici nu cred c-aș mai fi putut-o găsi pe scări, dacă m-aș fi luat după dânsa. Dar, evident, nu m-am deranjat nici o secundă, căci trebuia să rămân aici, să înfrunt ochii domnului Georges Radu Șerban. "Totuși ai recunoscut că lucrul e perfect posibil!" îi strigau ochii mei, dar ai lui nu auzeau nimic. Ei redeveniseră nespus de fericiți, și domnul Georges Radu Șerban, dintr-un exces, pe care nu mai izbutea să nu-l înăbușe, de bunăvoință, nu mai contenea cu autoreproșurile pentru inoportunitatea vizitei lui. Pe urmă, parcă readus la o bună realitate, dintr-un vis cu un sfârșit atât de frumos, reîncepu, cu un și mai considerabil stoc de pretexte plauzibile, să-mi motiveze rostul vizitei sale. Și dacă ironia, care spuma ușor în ochii mei, îi scăpă până la urmă, în schimb răutatea Voicuței îmi crease un folos înfricoșător de important: domnul Georges Radu Șerban mă vizitase, domnul Georges Radu

Șerban prinsese ceva din intimitățile mele... maestrul, vrând-nevrând, numai pentru a nu mă lăsa să bănuiesc că toată spontaneitatea caldă a gesturilor și a vorbelor lui de la urmă n-a avut alt dedesubt și că toată vizita lui a avut într-însa în plus și ceva prietenesc - exclusiv, pentru afacerile noastre, era doar telefonul, prin care mai mă chemase până acum de atâtea ori -, trebuia să păstrez de-acum înainte și-n raporturile noastre de la birou, deci de-acasă de la dânsul, aceeași familiaritate și bunăvoință care mă apropia cel puțin cu un pas mai mult de apropiații săi. (Până acum, după atâția ani de lucru comun, el nu găsise încă de cuviință să mă prezinte soției sale. însă putea aduce într-adevăr apropierea printr-însul o limpezire a încâlcitelor mele căi sau dimpotrivă?) în orice caz, un punct mare e câștigat: domnul Georges Radu Șerban, care s-a pretat atât de ușor unei încercări anonime de intrigă meschină, va fi mai precaut în ascultarea șoaptelor telefonice sau de orice alt fel. în zilele următoare am putut constata la dânsul, printre forțatele-i atenții, străduința teribilă de a-și reține mânia că se lăsase atât de ușor dus în cursă. Ai fi putut crede că necazul pentru această ușurință aproape precumpănea

mulțumirea că brusc stârnita-i bănuială fusese neîntemeiată: oricât ar părea de paradoxal, mi se părea că văd asta prin învelișul cu sticliș de oțel al amabilităților sale necurmate.

Sunt în seria marilor evenimente. Căci iată și această surpriză covârșitoare, care mă ului cu desăvârșire, punându-mă apoi pe adevăratul drum drept al acțiunii mele.

Mă întorceam noaptea cu prințul Preda, la braț, spre mansardă. Prințul Preda, care de la o vreme nu mai părea câtuși de puțin jenat de largile mele dărnicii, se îmbătase zdravăn, îl dusei chiar în apartamentul său și-l prezentai fotografiei doamnei Alba.

– Privește, prințesă, mă aplecai adânc în fața ei, simulând și eu pe turmentatul, privește pe iubitul tău clandestin. Iată-l cum s-a îmbătat... Nu e vrednic de frumusețea ochilor tăi... e un nemernic... să-l alungi... Acum se va duce să zgârie cu degetele ușa unei cocote infame și să se dogorească, la dragostea ei tarifată, de dorul tău... e un nemernic... cum poți să iubești pe-un astfel de decăzut, prințesă... cum poți?...

Și izbucnii în hohote cutremurătoare, împingând pe prințul Preda în glumă, ca un adevărat om beat. Prințul Preda se așează pe pat

și mă privi lung, îndobitocit. Iar eu continuai, ocrotit de beția-mi aparentă, poate cu răutate, în orice caz cu invidie și scârbă:

– Cum pot brațele tale albe să strângă stârvul ăsta la sân... cum poți lăsa buzele astea învinețite și spurcate să murdărească atâta albeață...

Eram oare într-adevăr beat eu însumi, de-mi creștea vocea atât de amenințător și cuvintele-mi deveneau atât de grele și de îndrăznețe...

– Cum poate pântecele tău să suporte povara asta sordidă... această poezie albă, divină, care trebuie să fie pântecele tău... Cum i-a fost dat tocmai acestui păcătos, acestui decăzut, să-l cunoască, să-l vadă, să-l atingă, să-l guste, să-l umple de balele lui alcoolice...

Și râdeam teribil, arătând la prințul Preda, care căscase ochi enormi la mine:

– Ah, îți place mutra lui eminesciană, ah, te încântă profilul lui... asta e tot ce-ți poate da această persoană, care-a încetat de a mai exista... că nu mai e decât un profil... un profil al altuia... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha, ha... și tu, prințesă, iubești profilul altuia, te culci cu un strigoi... pfff.

Prințul Preda a sărit deodată de pe dunga

patului și a bătut cu tărie cu pumnul în masă:

– Sfârșește, idiotule, bețivule, țoapă lustruită, băiat de prăvălie... O prințesă ca ea nu se poate uita decât la un prinț...

– Pffff... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha... ha, ha, ha... mai spune o dată, prințule... mai spune o dată ce-ai zis... îl luai de umăr și-l scuturai ca pe-o haină veche: Numai la o astfel de căzătură se uită o prințesă, priviți, oameni buni, la cine se mai uit acum prințesele noastre... Ph... ha, ha, ha... ha, ha, ha... hi, hi, hi... La așa prinț, așa prințesă... La...

Dar cuvintele pe care am vrut să le mai rostesc mi-au fost oprite în gât de palma prințului Preda, aplicată ermetic pe gura mea.

– Un cuvânt dacă mai rostești, te zdrobesc, îmi urlă el răgușit în ureche... Despre mine spune cât vrei... spune ce vrei... dar despre ea...

Mi-a fost de ajuns o singură, o bruscă scuturătură a umerilor mei, ca să-l reped pe prinț tocmai în colțul cel mai îndepărtat al odăii...

– O prințesă care se culcă, hah, cu orice căzătură! repetai cu încăpățânare. Haide, nu-mi mai cânta pe tonul ăsta, prinț turmentat... O fi și ea prințesă, la fel ca doamna Irma, contesa

noastră de-aici... Să nu crâcnești, prinț degenerat, că rup fotografia în bucăți... Să-mi răspunzi numai atâta și gata, sunt dispus să cred totul, chiar ce iese din gura ta tăvălită prin toate murdăriile. La asta să-mi răspunzi: dacă e prințesă, de ce se uită la un stârv! Haid, răspunde, vorbește, stârvule...!

Prințul, care rămăsese holbat lângă perete când am întins mâna amenințător spre fotografie, vroi să înainteze, dar nu izbuti; vroi să glăsuiască, dar nu scoase decât un sughiț lamentabil. Paliditatea lui de mumie ajunsese iarăși la paroxism, ca în noaptea când trebuise să rabde injuriile și sarcasmul sângeros al Irmei. Abia la urmă putu să-și miște picioarele într-o împleticeală de paralitic și căzu pe primul scaun, de care i se lovi genunchiul tremurând.

– La un stârv... la un stârv nu se uită ea... bâlbâi în sfârșit gâtlejul lui...

Apoi tăcu înfricoșat, parcă și-ar fi simțit moartea înaintând cu câte-un pas la fiecare cuvânt rostit. Credeam că face sforțări ca să se liniștească, când deodată urlă cu o vioiciune neașteptată:

– E o sfântă... e curată... ea nu se va uita niciodată la un ticălos ca mine, înțelegi,

niciodată... Asta nu trebuie să mi-o spui tu... o știu atât de bine...

Și tăcu iarăși, în vreme ce eu însumi îmi căutam un reazem în jur, mă împleticeam spre întâiul scaun apropiat, în speteaza căruia îmi proptii mâna cu putere. Prințul Preda oftă adânc. Părea că se trezise brusc din starea lui de beție și acum mă privea ca un cerșetor, bleg și umil, cerându-mi pomana cruțării. Dar ochiul meu îi scormonea sufletul neîndurător.

– Vasăzică, ai mințit, îi strigai, văzând că nu mai are de gând să-și descleștеze gura. Vas-zică, prințesa asta e o simplă poveste... Vas-zică, iubești doar o fotografie... Acum înțeleg, prințule, de ce simți nevoia conteselor de pe coridor... Hm, dar atunci ce însemnează autograful ăla englezesc...? Mi se pare că ți l-ai compus singur, prințule, așa cum îți făurești din cocotele de pe coridor pe contesele visurilor tale...

Dar prințul părea să nu dea atenție firului momitor al cuvintelor mele. El își dusese ochii în podea și-i bleojdise acolo, unde de bună seamă că imaginația-i bolnavă îi înfățișa o priveliște prea teribilă, de vreme ce trăsăturile lui eminesciene se contorsionau atâta...

– Stârv... gemu el... niciodată... cu un stârv... niciodată... niciodată...

Și pe urmă se uită drept în ochii mei, și buzele i se dezlipiră de pe șiragurile de dinți. Rânjea hidos. îl apucai de umăr și-l împinsei în fața oglinzii.

– Spune-mi, îi strigai, dacă mai ești altceva decât un stârv. El se contempla în oglindă și, parcă îngrozit de imaginea palidă dintr-însa, porni de-a-ndăratelea, parcă ferindu-se de pumnalul unui urmăritor, până se izbi cu spatele de perete. Privea rătăcit la oglindă, bolborosind cu sadică satisfacție: "stârvule, stârvule...". Și deodată se înfipse în fața mea eroic și înveselit:

– Și cu toate astea, ascultă colea, comis-voiajorule!... începu el să strige... Cu toate astea, înțelegi... dacă aș vrea.... la un singur gest al meu înțelegi - ridică el degetul drept spre tavan... la un singur semn cu degetul ăsta de stârv... și frumoasa asta, albeața asta, candoarea asta ar alerga ca o nebună să îmbrățișeze stârvul, să-și lase pântecele în voia mângâierilor mortului... înțelegi ce-ți spun? Ești un prost și-un dobitoc... și băiat de prăvălie ai să rămâi toată viața ta... Pe când stârvul ăsta ce privești e

al unui boier, mă!...

înlemnisem. Și înțelesesem. Eram chiar să mă trădez că știu prea mult.

- înțeleg... fotografia... scrisul de pe fotografic... o ai la mână cum s-ar zice...

– Nu ești prost, îmi răspunse el. Dar asta nu e nimic... fotografia asta... A-ha am... mai am... a-ha... înțelegi... dar ce te privesc pe tine astea... nu... dacă vreau... dacă vreau...

Și se ridică radios, și porni clătinându-se prin fața mea, mândru ca un general, dar nesigur și neregulat ca un general beat...

înfricoșat, mă urnii la rându-mi, cu ochii injectați, cu gâtul înțepenit. Cum puteam să-i cer ultimul amănunt, singurul lucru care-mi mai rămăsese de aflat? Să-l apuc de piept și să-l dobor dintr-o smucitură, sau să-mi reiau aerul de nepăsare și caraghioslâc, să-l forțez să glăsuiască înainte, stimulându-i amorul propriu.

Alesei mijlocul al doilea. Și prefăcându-mă că abia mai mă țin pe picioare, izbucnii în râs zgâlțâit și mecanic, de alcoolic pierdut iremediabil. El mă privea năuc, dar nu-și manifesta prin nici un cuvânt nedumerirea pentru veselia mea fără sens, care părea că nu-l intrigă din cale afară. Astfel că trebuii să mă

întrerup, izbucnind în cuvinte întretăiate brusc de sughițuri.

– Și de ce nu faci, prințule, semnalul fatal?... Bf... ff... pfff... îmi sulemeneam glasul ca actorii pe scenă și mă strâmbam mai rău ca apucații de ducă-se pe pustii.

– De ce-o cruți, prinț de Danemarca, și nu-i poruncești să vină colea în patul tău jegos?... Spune, răspunde aici dacă-ți dă mâna...

Prințul se posomori și ochii zglobii de până acuma căzură orbiți în pământ. Dar eu nu-l lăsam un moment:

– Să-ți spun eu... toate fotografiile tale și scrisorile cu care te mai lauzi... nu fac doi bani... sau prințesa e tot așa de ruinată ca tine și cine știe în care mansardă face pe contesa.

Surprinsei o privire furișă a prințului spre măsuța de noapte. Acolo, pe marmora murdară, era cealaltă fotografie, a fetiței de doisprezece ani, asupra căreia nici madam Matildei nu vroise să-i dea vreo relație.

Dar eu eram acum complet lămurit asupra unei bănuieli care mai mă încercase câteodată. Mă apropiai de măsuță, lăsând deoparte orice aer de om beat și pus pe șagă, ridicai și-i arătai fotografia de copil.

– Din cauza ei?... Prințul înclină din cap...

– E fetița ta?... Prințul înclină iarăși.

– Și doamna din fotografie o întreține în vreo școală, probabil?

Prințul încuviință îndobitocit...

– Poate chiar și tu trăiești de pe urma doamnei din fotografie...

Prințul își acoperi fața cu mâinile.

– Vas-zică, scrisorile au început mai de mult să-ți renteze.

Revedeam acum întreaga scenă nocturnă din grădina publică: doamna Esmaralda pusă în curent, așteptând afară; nobilul decăzut și șantajist, încercând să facă pe cavalerul, dorind s-o conducă curtenitor pe doamna Alba spre ieșire, după ce stabilise prețul tăcerii și poate încasase și prima rată. Iar pe deasupra târgului odios, chipul doamnei Alba, minunăția trăsăturilor ei, imprimându-se ca o dorință și un ideal în sufletul nărăvit și bicisnic. Frâna puternică a răspunderii de părinte, care mai domina, grav avariată, în inima nenorocitului, și poate și teama mizeriei definitive îl mai opreau pe acest individ să nu dea drum liber pasiunii tardive și furibunde.

Mai rămânea ceva de aflat?

Nimic. Numai din motive de legitimă precauțiune, trebuia să fac mai departe pe nedumeritul și neștiutorul...

– Dar scrisorile astea cum de ți-au picat în mână?... însă prințul Preda, care căzuse zdrobit pe marginea patului, mă rugă cu cel mai chinuit și mai umil accent:

– Lasă-mă, te rog... dacă ești bun, lasă-mă... aș vrea să dorm, aș vrea să dorm...

Când îl părăsii, îl văzui din ușă încovrigându-se în pat, așa îmbrăcat și încălțat, și trăgând plapuma peste dânsul...

Chiar a doua zi, prințul Preda căută să mă vadă și să cerceteze cu luare-aminte și înfricoșare în ochii mei, dacă am reținut ori am pus credință pe vreuna din destăinuirile lui din ajun. De la început încă, el mă copleși cu hazul lui și cu aluzii sarcastice la starea noastră de beție. Apoi mă îndemnă să nu cred nimic din ce mi-a spus aseară. Totul n-a fost decât scornirile bolnăvicioase ale unei imaginații otrăvite de alcool. Fotografia de pe măsuță reprezintă într-adevăr pe fetița lui, pe care o ține la pension, și nu gândește o clipă s-o aducă, nici măcar pentru câteva minute, în această mansardă dubioasă și în această ambianță sinistră. Dar fotografia din

perete înfățișează o pasiune a lui de mult defunctă, o frumusețe rară, de care, e drept, a fost mai târziu alungat, dar care i-a dat, în scurta lor iubire, toate voluptățile și toate fericirile sufletești pe care poate să le dea cuiva o femeie superioară din toate punctele de vedere. Dar femeia asta, care a trăit într-adevăr ca o sfântă, l-a respins, îndată ce a observat predispoziția lui spre stricăciune și spre decădere iremediabilă: o înșela cu femei de rând, o insulta cu gelozia lui amarnică, o chinuia cu toate bizareriile și toate capriciile care cutreierau ca vânturile nopții prin capul lui de alcoolic. S-a străduit apoi prin toate mijloacele s-o recâștige, a amenințat-o, e drept, chiar cu divulgarea scrisorilor, dar ea a știut să reziste. Și tocmai când el era gata să ajungă la cele mai năstrușnice nebunii posibile, moartea ei neașteptată a survenit ca o intervenție divină să-i scape: pe ea de zarva unui scandal inconvenabil, pe el de ispita unei odioase infamii.

– Moartea ei "fizică"? am insistat nedumerit.

– Evident. Căci cea sufletească e cu neputință să înceteze în inima lui, s-a grăbit să-mi răspundă. într-atât ea subzistă și e vie într-însul,

încât nu o data, chiar treaz fiind (ce mai e de vorbit când creierul i-e apăsat de aburii spirtului!), are halucinații de felul acelora din care mi-a dat și mie o reprezentație.

- îngerul morții acestei femei frumoase, i-am spus, e chiar fata ta, fetița ta! Prințule, într-atât subzistă frumoasa femeie de care mi-ai vorbit nu numai în sufletul tău, dar și în viața reală, încât îți furnizează și stipendii de viață și-ți ține fetița la pension. Nu tresări! Ceea ce mi-a plăcut din tot basmul iubirii tale e tocmai că ai știut să înmormântezi pe această femeie în inima ta. Dacă alcoolul și visurile stricate care te mai cuprind din când în când te fac să te mai gândești la învierea ei, ele au rămas slabe și palide avânturi, din ce în ce mai slabe, mai palide. Și-n asta trebuie să stea adevărata ta fericire: în stingerea treptată, definitivă, a imaginii ei în tine. Căci învierea ei ar însemna, invers, moartea fiicei tale și, evident, după ce nebunia se va consuma totală, moartea ta însuți.

Prințul m-a ascultat întunecat; când am sfârșit, a schițat numai un rânjet, care ar fi fost punctul de plecare al încercării de a-mi scoate cu orice preț din cap ideea că frumoasa din fotografie trăiește și șantajul continuă. Dar, de

bună seamă, înțelese și el că orice încercare de a mă convinge de contrariu e inutilă și rânjetul îi dispăru tot așa de mut cum apăruse, îi vorbii, pentru a-l asigura de obiectivitatea părerilor mele, cu mult elan de fetița lui și de dreptul pe care îl are, în numele ei de a-și specula fosta iubită. Și fiica lui are un drept la viață, proclamai, descoperindu-i astfel un reazem moral, pentru meschinăria lui fără margini (pe care, poate, mi-o voi asuma-o, la nevoie, mă gândeam înfricoșat). "Oricine are drept la viață și la iubire, am strigat cu convingere, apăsând pe cuvântul al doilea, desigur pentru mine. Iar cei care au păcătuit trebuie să plătească și pentru fericirea celor care i-au surprins... vreau să spun, a celor cu care au păcătuit în comun, pentru a fi părăsiți apoi."

Aci mă apucai să insist asupra distincției care-mi venise involuntar pe buze, cerând părerea prințului dacă găsește scuzabil procedeul lui, chiar practicat de unul care incidental deține un secret al persoanei în putință să-l ajute. Pentru a nu-i lăsa vreo bănuială întru cât priveau intențiile mele, îmi dădui numaidecât cu părerea că numai astfel o faptă de acest soi e o faptă reprobabilă. Deși mă

angajam pe-o pistă periculoasă, atinsei însă și acest punct, pentru a surprinde chiar la dânsul vreun semn, cât de mic, care să întărească definitiv părerea, de care eram acum aproape sigur, că scrisorile și fotografiile pe care el le utiliza pentru a extorca pe doamna Alba, proveneau din sertarele fratelui său. Și răspunsul prințului Preda fu edificator. După el, accentul vinovăției nu trebuia pus pe mijlocul grație căruia o persoană devenise deținătorul secretelor alteia: iar dacă acest mijloc fusese pura întâmplare, chestia imoralității nici nu se mai punea: "Cel care a păcătuit trebuia oricât să dea o gloaba". însă, "în orice caz", procedeul era legitimat, pentru cel constrâns de nevoie, să-l utilizeze: "fie de-un motiv familial puternic, ca bunăoară în speță, fie de groaza propriei mizerii, fie chiar de o iubire mistuitoare, pentru persoana surprinsă în greșeală". Or, ceea ce chinuia pe prințul Preda e că el, am socotit, se vedea prada tuturor acestor alternative.

Nemernicia faptului nu apărea pentru dânsul decât atunci când șantajul se sprijinea pe simple plăsmuiri, înscenări sau amenințări gratuite, speculând groaza bolnăvicioasă de zgomot a celui vizat.

Evident că aprobai toată această morală foarte elastică a purtătorului de nume istoric, prin care putui întrevedea bine ceea ce mă interesa anume pe mine, chipul cum parveniseră aceste scrisori în mâinile lui.

Mai târziu el îmi povesti răspicat (exceptând unele reticențe străvezii) toată întâmplarea. Printre obiectele "lăsate lui cu limbă de moarte de fratele său" s-a găsit și o superbă cutie, lucrată de-un celebru și străvechi maestru italian. In cutie prințul a dat de scrisorile și de fotografia cu dedicație a unei doamne din lumea mare, "nomina odiosa". Cum mizeria creștea și "o dată cu ea și fata, care trebuia întreținută, așa cum pretindea numele ei", gândul speculării scrisorilor a prins a miji în creierul prințului. Dar de la gând până la practică este destulă cale; pe tot parcursul ei, el a avut de luptat, așadar, "cu conștiința că, scormonind cele mai intime secrete ale fratelui său, comite un oribil sacrilegiu". Dar "drepturile vieții - a trebuit s-o recunoască și el, care era un nobil o- au fost mai puternice decât orice eleganță sufletească". Și acum câțiva ani și-a luat inima în dinți și-a dat un telefon doamnei, autoarea scrisorilor și-a autografului. I-a cerut un rendez-vous, pentru a

stabili un modus procedendi. Cum doamna în chestiune refuza să vină la dânsul acasă, nici singură, nici însoțită, după numeroase și necontenit întrerupte tergiversări la telefon, ea conveni să se întâlnească la o dată anume cu dânsul, pe înserat, într-o grădină publică, din apropierea străzii ei. Grădina publică o descoperise, evident, prințul care refuzase la rându-i, cu energică obstinație, să o viziteze acasă la dânsa, la orele pe care i le indicase ea. La prima întâlnire sosise însă mama doamnei în chestiune, care-l recunoscu după un anume ziar englezesc, pe care prințul îl parcurgea convențional, la lumina felinarului, din mijlocul grădinii. Doamna Smaralda îi propuse să ducă tratativele cu dânsa în numele fiicei sale, dar prințul speriat de complicații eventuale, care ar fi putut degenera, poate și din punctul cam grav de vedere al capitolului respectiv de cod penal, în urmări cu totul și cu totul neplăcute, răspunse venerabilei doamne că nu are nici un fel de tratative de dus cu nimeni și că probabil stimata doamnă era victima unei confuzii adresându-i-se lui. A doua zi, însă, el reluase convorbirile telefonice, pentru că erau mai ferite de surprize, și ceru din nou întrevedere,

care nu putea fi însă decât între patru ochi. întrevederea îi fu acordată principial, dar termenul ei rămase, probabil, în funcție de plecarea soțului doamnei în oraș, căci fu contramandat în două rânduri (în ziua făgăduită, prințul se legătuise să întrebe la o oră anumită dacă data stabilită cu prilejul convorbirii precedente rămânea valabilă.

Am întrerupt pe prinț, interesându-mă de ce nu stabilise chiar condițiile schimbului prin telefon, fără a-i mai cere întrevedere personală: fixarea unei sume globale pentru restituirea totală a scrisorilor sau o rată periodică sub angajamentul solemn al celei mai ermetice discreții. Asupra modalității de plată, prințul îmi declară că, de când cu grava sa decădere materială era "adversar hotărât al oricărei încasări globale"; și-apoi, doamna Alba, pe cât înțelesese, nu era capabilă să-i satisfacă total pretențiile bănești. (Cât trebuie să fi cerut!) Iar în privința întrevederii, îmi mărturisi la început că se temea de tratative cu persoane invizibile, care-ți răspund tocmai de la celălalt capăt al firului de telefon. Pe urmă completă că la asta se adăuga și o curiozitate obstinată, care i se născărise din lectura scrisorilor (canalia nu se

putuse abține să nu le citească și răscitească pe toate). Ardoarea aprigă a corespondenței îl intrigase la culme și-l făcuse să-și amintească, fără să vrea, cât de izbitor semăna la figură cu răposatul (deosebirea dintre dânșii era numai că cel mai mic de ani fusese mult mai înalt). Vream să văd, îmi explică el romanțios, "ce primă impresie produce asupra acestei superbe femei, pe care evident o și căutasem s-o văd de la distanță, șoapta trecutului mort'".

Pe urmă, prințul Preda îmi povesti cum decursese întrevederea. Doamna Alba observase cu mult interes această "izbitoare" asemănare. La început păruse chiar afabilă și timidă; dar brusc redevenise tranșantă și rigidă. (Cred și eu, când un chip atât de scump reînviase ca să-i propună un târg așa de meschin și josnic!) Prințul Preda se mira de această bruscă schimbare de atitudine, pe care o puse apoi pe seama unei tactice de cochetărie.

– Dar ce puteam face? mă întrebă el pierdut. Era imaginea fetiței necontenit prezentă aici în fundul gândului, ca toată splendoarea doamnei Alba să plătească în fața ei. Altfel, cum aș fi aruncat orice socoteală departe de mine și cum aș mai fi îngenuncheat la picioarele ei divine!

înțelegi tu, tinere, acest chin cumplit?... M-am și simțit totuși dator să-i lămuresc, să îmbrac în scuze nemernicia gestului meu. Și i-am spus sincer totul: i-am povestit despre fetiță... m-am zugrăvit cât sunt și cât am fost de nemernic... i-am mărturisit cum până și cutia în care găsisem scrisorile, o adevărată operă de artă, a trebuit s-o vând, numai și numai ca să mai amân gestul oribil pe care trebuia să-l fac, eram constrâns de toate nevoile să-l fac, acela de-a o chema la telefon...

Prințul Preda glăsuia emoționat și patetic. Iar eu, acum convins pe deplin, urmăream cu ochii parcă momentele dramatice ale scenei la care ajunsesem prea târziu. Doamna Alba nu păruse deloc înduplecată de scuzele celui care îi propunea condiții atât de odioase, pretinzându-i tribut și păstrând în același timp în întregime dreptul de a o constrânge și mai departe după bunul-plac. Iar prințul Preda numea asta "mândrie inumană și sălbăticie".

– Înțelegi imaginea, imaginea sfântă a copilei mele, prin cruzimea sistematică de a schimba vorba ori de câte ori pomeneam de dânsa. Era ca și cum aș fi pomenit de o rivală... Și asta era adevărul: rivala, rivalele... înțelegi... Iată-mă

între aceste rivale, cele mai înverșunate cu putință, declamă el cu convingere: de o parte, frumusețea desăvârșită, de alta, dragostea pură, filială, nevinovăția unui copil... înțelegi acum chinul meu teribil de câțiva ani în șir... Fără ieșire... fără ieșire... borborosi el, strângându-și tâmplele în pumni.

Mă ridicasem pe masă, de unde contemplam, ca de pe-o amețitoare înălțime, restriștea cumplită în care se zbătea prietenul meu, așa cum Iov se zvârcolea plin de bube în gunoiul existenței lui. Dar, poate prin contrast, eu respiram adânc aerul limpede de munte pe care mi-l da această perspectivă imaginară. Năruit în sine, prințul Preda părea un dușman zdrobit de avântul meu triumfător. îl înfrânsesem, pentru că aflasem de la el tot ceea ce trebuia să aflu. Acum știam de minune locul comoarei ascunse; pentru care mă târâsem atât amar de vreme pe brânci, ca reptilele și ca viermii, prin imundițăile acestei mansarde. Prințul Preda îmi arătase până și cutia de tinichea, o cutie mare de tutun, cu eticheta regiei, în care înghemuise toate scrisorile, după ce vânduse sălașul lor scump, lucrat de-un celebru artist, din școala italiană, căruia însă îi ignora numele, dar o

veritabilă operă de artă "căci luase pe ea de la unul din anticarii cărora o arătase 60 de mii de lei".

Nu-mi rămânea decât să-mi aleg momentul când aceste pietre nestemate trebuiau să intre în posesia mea definitivă.

Trebuia să stabilesc cu multă luare-aminte acel moment, într-un fel sau altul, prințul Preda trebuia îndepărtat din apartamentul lui în noaptea în care aveam să operez, dacă de bunăvoie nu-și va relua obiceiul hoinărelilor nocturne și fără ca eu să-i mai fiu însoțitor. Contesa Irma, cu care nu încetasem să mă întâlnesc, deși în ultima vreme mult mai rar - pentru că de cele mai multe ori știam s-o evit fără a o jigni, cunoscându-i acum de minune programul și obiceiurile -, avea să-mi fie desigur de folos. Cum? încă nu m-am gândit deocamdată. Nu-i nici o grabă: prințul Preda are o încredere nemărginită în mine, am devenit confesorul lui indispensabil. Acum mă invită la o lectură de fragmente alese din scrisorile ascunse. Voi vedea deci și cu ochii cum trebuie să procedez, când voi veni să deschid singur ușa și cutia mesei: voi vedea unde trebuie să mă îndrept de la început și ce lucruri trebuie să dau

atunci la o parte, ca operația să se petreacă pe cât se poate mai ușor.

Iar acum mă voi delecta să ascult proza donnei Alba. Nu e vina mea, sunt obligat s-o ascult, nu pot refuza pe prințul Preda pentru a nu trezi nici un început de bănuială; voi gusta deci dintr-un fruct oprit, fără a-mi face nici un proces de conștiință. Azi voi culege firimituri vechi, uscate, din mâna ei subțire, iar mâine, ori poimâine, cine știe, voi vedea frumusețea ei albă pălind, când va zări comoara pierdută, cheia liniștii și a fericirii ei de-acuma în mâinile mele.

Don Quichotte de pe Cerna de data asta nu s-a mai bătut cu morile de vânt. El a știut să ajungă la un liman cert și glorios, care va da mai certă semnificație avânturilor lui, de până acum, în gol. Unde mai vedeți ridicolul duios al nevoii lui de a crea planuri homerice, care să se rezolve în cadrul unor acțiuni hilare? Don Quichotte de pe Cerna a procedat dimpotrivă după o tactică mai restrânsă, dar mai sigură, și-a comprimat avânturile, rezervându-se unui final incomparabil mai grandios, pentru că pozitiv, don Quichotte a încălcat în sfârșit pozitivul, a ajuns la hotarele realității, în care s-

au închegat solid contururile instabile ale fantasticelor lui visuri de nebun.

Și el e fericit, pentru că a rămas totuși un veritabil don Quichotte: adică s-a străduit să descopere o vână ascunsă a vieții, pe care a știut să se strecoare totuși ca printr-o peșteră de nimeni cunoscută; și-a ajuns la un capăt inaccesibil altora, de unde va aduce liniștea și fericirea unei frumoase din povești, dar aievea. Nu era asta o poveste întreagă, un basm, un vis și totuși o realitate în plin secol de preciziuni, de materialism și de trepidație mecanică?

Iar capătul peșterii obscure dusese aci, în mansarda madamei Matilda, care se delecta cu urmărirea vieții intime a chiriașelor sale prin crăpăturile ușilor sau prin gaura cheilor. O singură cameră rămăsese văduvită de posesoarea ei, dintre cele pe care le găsisem la venirea mea ocupate: odaia Auricăi, fata cu părul oxigenat, pe care aș fi crezut-o acum din nou în brațele prințului Raoul dacă, întâlnindu-mă peste puțin cu acesta, n-aș fi fost asigurat de el că fericirea-i reîntoarsă (stranie coincidență!) nu numai că e brună (câte vopsele minunate n-a inventat doar industria coafatului!), dar că se bucură de întreaga ei bogăție capilară de mai

demult.

Poate, cine știe, Aurica și-a găsit o locuință mai convenabilă pentru profesiunea ei: a coborât cu un etaj, pentru a se înălța astfel cu un rang mai mult în ochii clienților. Dar eu sunt nespus de mulțumit că n-o mai văd printre noi, căci, abia la câteva zile după ce am observat că ne-a părăsit, mi-am dat seama de imprudența ce săvârșisem de a-i pomeni de prințul Raoul. Dacă gureșa asta incorijibilă ar fi scăpat vreun cuvânt privind prietenia mea cu Raoul prințului Preda? Dumnezeule, numai că-mi reamintesc această grozavă greșeală, singura verigă putredă în înlănțuirea de fier a străduințelor mele, și-mi dau și mai limpede seama cât trebuie să mă grăbesc, chiar de teama mea însumi, de a smulge din puterea acestui degenerat periculos tezaurul de scrisori al donnei Alba, caseta misterioasă (o cutie de tutun) în care zace fericirea celei căreia mi-am dedicat viața, puterea și iscusința mea din liberă și neclintită voință, asemeni bizarului cavaler medieval, învingător prin secole al batjocoritorilor lui și al ridicolului, divinului său romantism.

Volumul II

Stăm acum la gura sobei mângâiați de căldura celui dintâi foc din anul acesta; afară ține de câteva zile o ploaie mărunță, deasă și rece de toamnă, iar orașul tot e strâns zdravăn într-o imensă manta cenușie-roșiatică. Burlanele turuie vârtos, aci de-a dreptul sub acoperiș, și asta îmi mărește gustul de ascultare al [sic] scrisorilor donnei Alba (căreia de-acum înainte îi voi spune numai astfel, pe italienește; în spaniolă cuvântul scris "dona" se pronunță "donia", or mie îmi place s-o chem așa cum răsună în italienește, adică întocmai cum se scrie: donna, donna Alba). De bună seamă că același țuruit a dat îndemn și ghes și-acum dă necontenit avânt prințului să-mi facă această divină lectură. Eu o ascult cu religiozitate, dar din când în când casc, sau îl întrerup cu vreo amintire, care n-are nici în clin, nici în mânecă nici cu sensul frazelor citite, nici cu reflecțiile

sau informările complimentare pe care prințul mi le dă asupra lor; ba îl întrerup câteodată cu vreuna boacănă de tot, astfel că prințul Preda strânge plictisit din buze, și sunt sigur că-n momentele acelea mă tratează în mintea lui de bădăran sau idiot. Dar trebuie să mă arăt astfel insensibil la această debordare de pasiune, cu care frazele donnei Alba îmi umplu auzul, pentru ca prințul să nu bage de seamă cupiditatea sălbatică a atenției mele și nici cât de mult s-a apropiat și cât de vertiginos se mai apropie vremea când îi voi uzurpa dreptul de stăpân al acestei comori.

într-adevăr, rândurile acestea, lunguiețe și fine, puțin cam oblice de jos în sus, ca și în fotografie, dovedeau o pasiune devorantă, totuși, dacă se poate spune, lucidă, care-ți da mult de gândit: pasiune care ardea în prima parte a corespondenței prin răceala și persiflajul ei, ca metalele contractate de cel mai aprig frig. Suna pretutindeni un ropot inegal de cuvinte neîmperecheabile, încleștând dorințe incrustate în sarcasm, șopocăind reproșuri grele, în râs rău de mulțumiri exagerate, în sensul autografului de pe fotografie, care spunea cu totul altfel de cum mă lăsase să cred prințul Preda:

"Scumpului lingușitorului (coaxing) și necredinciosului meu prieten" - din care, de deasupra ramei vulgare furnizate de prințul decăzut, nu ieșea decât: "Scumpului... credinciosului meu prieten. (Pe rama inițială de bronz, din aceeași lucrătură veche, italienească, ca și cutia, prințul Preda realizase de asemeni vreo 40 de mii lei).

Una din scrisori pomenea de-o întâlnire de la care ea lipsise - și era în chip de explicație și scuză: "...te-am despovărat astfel" - îmi traducea prințul din englezește și eu trebuia să ascult cuminte și să nu-l corijez, când de multe ori, recitind textul, observam că nu reproduce fidel - "de truda de a-mi inventa noi și noi țesături de imagini, în cadrul cărora pretinzi că tot mă zărești în timpul dintre vederile noastre".

Evident, nu puteam să transcriu, dar înțelesul multora mi-a rămas în memorie, ca și unele curioase fragmente, pentru care, prefăcându-mă că nu le înțeleg, rugam pe prințul Preda să le repete. Astfel, în scrisoarea aceasta donna Alba învinuia pe Tudor Buzescu de prea multă iscusință și rapidă inventivitate, ceea ce o împiedica să se poată "feri uneori de bănuiala cumplită" că el găsește "la moment, la comandă"

(imaginile acelea de bună seamă) și ca atare "lași gândul liniștit în lipsă-mi, pentru a scoate din el, numai când mă ai în față, ca un prestidigitator dintr-o cutie miraculoasă".

Astfel, donna Alba ajungea la curioasa preferință să-și știe amantul mai încet la gând. (Socoț că se referea exclusiv la facilitatea lui de a o copleși cu complimente și galanterii alese, căci altfel ar fi fost cu totul absurd.)

...„Mi-aș închipui, scrie ea, că dacă nu le-ai avea în chip firesc, automat te-ai fi străduit să le ai, ți-ai fi bătut capul, rotunjindu-le și întregindu-le necontenit, și asta ar fi nespus de mulțumitor pentru mine, că te-am avut astfel, la picioarele mele, tot timpul depărtării unul de altul."

într-altă scrisoare donna Alba îi imputa lui Tudor Buzescu că într-o societate, în mijlocul căreia se găseau amândoi, el se arătase prea rezervat față de dânsa. Rezerva și-o impuseseră, e drept, anticipat, dar el păstrase o atitudine prea severă, "prea rigidă". Prea luase "ad litteram" înțelegerea prestabilită, prea dovedise lipsă de mlădiere, de tact, de subtilitate.

De două ori se întâlniseră astfel în saloane străine, arătându-se unul altuia reci și străini.

Totuși, a doua oară ea-i reproșa că depășise măsura dincoace, se dovedise acum prea îndrăzneț și exuberant, oricât vrusese să acopere buna lui dispoziție cu zarva cu care izbutise să întețească între fetele de față, ce-i făceau curte asiduă.

A propos de fete, donna Alba îl îndemna cu un straniu persiflaj să-și aleagă una din ele, era curioasă să-i afle gustul, altfel i-ar fi indicat-o chiar dânsa. Dar găsea necesar, "vorbind serios", ca el să se însoare. îl sfătuia să reflecteze mai adânc la asta; ea însăși și-ar fi simțit conștiința ușurată, dacă el ar fi fost însurat.

Pe tema însurătorii lui, corespondența ținea o bună bucată* pesemne, Tudor Buzescu alunecase cu primul răspuns departe de acest subiect, că ea îl întorcea singură, severă și încăpățânată. Mai târziu, văzând că el continuă să ocolească sau să se amuze pe seama răbdării ei cicălitoare, donna Alba îl acuză de ipocrizie și-i prezintă în tari și momitoare culori pe acea pe care o vedea ea potrivită pentru dânsul. Se pare că donna Alba a surprins mai înainte oarecare interes, puțină întârziere a ochilor lui pe chipul "celei alese", o infimă particulă de timp în plus față de atenția acordată restului, iar

ca urmare, răspunsul lui va fi fost de astă dată ceva mai atent, mai cuprinzător față de propunerea concretă a donnei Alba, deși de bună seamă categoric negativ, pentru că seria scrisorilor ce urmează e un cântec al ei de triumf; rândurile radiază de bucuria răutăcioasă a descoperirii, iar insistențele ei, hotărâte, imperative, pentru a-l determina să facă pasul dorit de dânsa, sunt acum de-o voință aprigă, încăpățânată, care nu se înduplecă de nici un argument, de nici o implorare. Ajunge chiar să amenințe cu ruptura dacă dorința ei nu e satisfăcută, în condițiile și la datele propuse! însă strănepotul adevăratului Preda Buzescu a știut să reziste, desigur, și cu toate că ea l-a pedepsit pentru asta - e o breșă adâncă aci în șirul de date al scrisorilor - reluarea corespondenței a fost propriu-zis încununarea virtuții și tăriei lui.

Donna Alba s-a transformat ca prin farmec: rândurile ei de-acum înoată de fericire și-n beția izbânzii dobândite prin propria-i înfrângere. Ea se arată acum patetică și caldă, îl dorește cu toată ardoarea, i se constituie prizonieră și roabă, e îngrijată de fiecare pas al lui.

Paginile lungi, îmbogățite înadins cu flori de

spirit și poate și cu atitudini sufletești voite, gândite, cântărite din timp și aruncate apoi cu dezinvoltură, tactic, spre a le marca spontaneitatea, devin acum din ce în ce mai strânse, scurte șuierături de pasiune, răvașe de un rând, adevărate șoapte sugrumate, care cheamă nerăbdător sau cer o oră de patimă, de nebunie.

Prin cutia fermecată a prințului Preda, de tutun de lux calitatea I-a, se poate întrevedea și chipul cum prințul Tudor a cunoscut-o și s-au căutat apoi, până la contopire, unul pe altul. De bună seamă, ura strămoșească și disprețul integral al domnului Georges Radu Șerban a contribuit în bună parte la asta. Ostilitatea fățișă pe care a trebuit s-o adopte o dată cu mariajul și cu inventarul bunurilor și acareturilor, asupra cărora devenea stăpână și-n care se cuprindea și lista tuturor adversităților soțului, a făcut-o fatal să-și pună întrebarea dacă cel dintâi de pe listă poate fi animat împotrivă-i de aceleași sentimente ce ea se obligase să-i nutrească. Și, uimită de propria ei frumusețe, s-a mirat grozav că trupu-i extrem de alb și ochii ei nedefiniți, poate vineți, și culoarea părului care se topește în aer, ar putea

provoca dușmănie în contră-i chiar în sufletul unui vrăjmaș declarat și inventariat. Curioasă, și-a impus să observe lucrul acesta mai ales în plimbările de la Șosea, în repezile încrucișări cu mașina, și a ajuns repede la convingerea că temerea e complet nejustificată. Curiozitatea odată satisfăcută, era gata să se retragă din acest joc, condus cu multă abilitate, dar pe urmă repede a băgat de seamă că-i lipsește ceva: jocul însuși. Și din ce în ce farmecul ascunsului, al clandestinității și al misterului, al dibuirii în plină lumină a zilei, în plin zgomot de reuniuni întâmplătoare, recepții, săli de teatru, ori chiar saloane - ah, donna Alba era stăpânită total de pasiunea mea pentru obscur și tainic, Doamne! cum mă va privi ea când îi voi pune în mână comoara trecutului ei! - a făcut-o să-l caute și mai în adânc, mai ales în complicitatea acestui băiat superb, cum trebuie să fi fost fratele prințului Preda, fratele ponositului și decăzutului aci de față.

Predispozițiile acestuia, discreția călită în grele încercări, gustul de pericol, supunerea oarbă în fața capriciilor ei ghicite de departe și mai apoi rezistența dârză numai acolo unde-și da seama că amorul ei propriu va ieși micșorat,

toate acestea în raport cu meticulozitatea juridică a marelui avocat Georges Radu Șerban, grija lui economică, spiritul de ordine și de clarificare, exclusivismul tenace și absența oricărei posibilități de cruțare, de înțelegere, de iertare, au plămădit și-au făcut să răsară într-însa această floare a pasiunii ei nutrită de vântul tuturor insurgențelor intime, muiată de apă infinit de micilor jigniri cotidiene, de pleava, acumulată cu încetul, a tuturor decepțiilor fără aparență gravă, nici serioasă, fără nici un fel de aparență. Toate acestea se cuprind limpede în scrisorile ei, pentru că adesea e muncită de gândul de a-și legitima cu motive rotunjite aventura ei; dar, în fond, de sub temeiul rândurilor, oricât ea ar vrea s-o acopere cu argumente și preciziuni, reiese doar, spre marea mea fericire, aplecarea tiranică a sufletului spre necunoscut, atracția de magnet a fiorului aventurii. Pentru că asta ar fi întrebarea ce se pune: de ce n-a divorțat, de ce n-a pus capăt acestei stări de nesiguranță, pe care o descrie cu atâta vervă în rândurile ei săltărețe, cu atâta luciditate, cu atâta rece voluptate, cu atâta sadism? Donna Alba se complăcea în această nesiguranță fără îndoială, totuși aș fi

dorit o confirmare deplină, aș fi vrut să văd negru pe alb că ea se ferea de-o limpezire a situației. Altfel nu s-ar fi mulțumit oare cu domnul Georges Radu Șerban, cea mai limpede, cea mai clară, cea mai răspicată minte întâlnită?

Scrisorile, pe care le-am ascultat o noapte întreagă, nu alcătuiau nici o treime din total. A trebuit deci să întocmim un program complet pentru epuizarea acestuia. Așadar, faptul pe care-l plănuisem, furtul pe care trebuia să-l săvârșesc și care-mi da de acum delicioase emoții, se amână de la sine. Când întreaga cutie va fi terminată și când deținătorul ei de-acum o va închide pentru cine știe câtă viitoare pauză, în sertar, mâna mea va interveni, rășchirată, cu degetele încovoiate în noapte. O-ho, mă amuză nespus această hoție, pe care o socotesc legitimă și morală, și pe care o s-o săvârșesc, după toate regulile artei, peste câteva zile. Fugarul și falsificatorul din trecut, care a rămas în mine, așa mic, cum l-am lăsat în ajunul războiului, zburdă de fericire, micul hoț. îi voi da de lucru zdravăn și abia acum va fi încântat că apucătura lui rea va fi în sfârșit potolită. E o fericire fără margini să săvârșești meschinării, în vederea unui țel minunat, limpede, moral. Și-n cazul de

față, ferit de pedeapsă. Pentru că prințul Preda este singurul proprietar al unui bun de care nu se poate plânge c-a fost devalizat.

Dar să ascultăm scrisorile mai departe. Donna Alba abordează și tema măritișului cu Tudor și deci a divorțului cu "celălalt". (Trebuie să lămuresc aci că în timpul lecturii prințul Preda articula doar prenumele [sic] fratelui său și al donnei Alba, ca unele pe care mi le destăinuise dinainte: prenumele maestrului nu numai că nu-l rostea, dar, pentru a mă induce în eroare, îl pronunța cu o grijă care nu s-a dezmințit nici o singură dată: Jean și mai des Jack. Mi-a dat chiar explicația că în englezește Jack nu e corespondentul, cum s-ar putea crede, al franțuzescului Jacques, ci al lui John, pe franțuzește, așadar, Jean.)

Donna Alba mărturisea uneori că ar fi dispusă să lase pe... Jack, dar nu găsea încă momentul oportun. Uneori pomenea de temeri grozave, care nu se defineau limpede: temeri în ceea ce privește propria ei persoană? temeri pentru Tudor? Alteori se arăta încântată de viața asta plină de nesiguranță și emoții. Mă gândeam cu strângere de inimă, ascultând-o, dacă nu cumva numele soțului e ceea ce o împiedică să facă

pasul decisiv (Buzeștii n-au fost domni, ca Radu Șerban), și iată că deodată, una din scrisorile ei pomeni, de parcă mi-ar fi răspuns mie, și de acest lucru. Tudor Buzescu, de bună seamă, adusese vorba. Răspunsul ei nu mai lasă nici o îndoială: "... ei nu, dacă e așa... spre a-i dovedi că se înșeală... iată că trece și la acest gest..."

însă pe urmă nu trecu deloc, amână, regretă iarăși "aventura" care va dispărea fatal, asigură cu toată tăria pe Tudor, că nu are nici cel mai neînsemnat sentiment, nici pentru el (Jack) personal, nici pentru numele lui, dar mai cere un răgaz, un mic răgaz pentru "aventură", pentru această "atât de frumoasă, atât de divină aventură", care va fi, "cea mai scumpă amintire a tinereții ei", "unicul rost al existenței ei viitoare".

Și donna Alba cerea patetic această singură grație: "I beseech you, this one favour (te implor, această unică grație, Tudor) doar sase luni, sau trei, dacă nu vrei mai mult. Iar în scrisoarea următoare se indigna teribil că el făcuse aluzie la relațiile ei trupești cu soțul său. E abominabil, îi reproșa, să se gândească la astfel de josnicii. Dar nu da nici o explicație, nici că le interzisese pe aceste trei sau șase luni

viitoare, nici că avea de gând să le interzică.

în cele din urmă, au convenit ca să acorde putere de arbitraj, privitor la durata cât mai avea să se numească dna Jack etc, adică Georges Radu Șerban, "aventurii" însăși. (Va închipuiți acum, urechile mele!)

"Să facem aventura însăși judecător, Tudor (... We'll adventure be its own judge...) Ea va delimita de la sine termenul "cât voi mai fi a lui". Dar cum putea hotărî aventura, singură? Foarte bine. întâi trebuia căutată însă o aventură ca lumea, o aventură care să merite să hotărască" (an adventure deserving to pass a verdict), într-o speță atât de ciudată, și totuși atât de firească, atât de minunată. Domnul Georges Radu Șerban va căsca ochi enormi, "când se va trezi în fața acestei nou-sosite" (when he will find himself facing that new visitor) "în fața doamnei Aventuri" (facing Lady Adventure) care va veni să-i ia soția.

Ascultam cu sufletul la buze și îngurgitam acum cu creierul, cu ochii, cu urechile, cu sufletul, fiecare cuvânt, fiecare silabă, fiecare sunet. Mă îndoiam dacă prințul Preda, care citea acum rar, apăsat, ridicând la fiecare cuvânt fruntea spre mine, să vadă dacă sesizez

bine sensul acestui simbol, mă îndoiam dacă el da prețul pe care îl dam eu cuvintelor ce auzeam. Mă îndoiam chiar dacă prințul Tudor le sesizase bine, adică asta nu era mare lucru, dar dacă le gustase bine, dacă le degustase, dacă le savurase cu sufletul și cu visul, așa cum le savuram eu acum. Eu să fi avut fericirea să-mi ceară don-na Alba să găsesc "Aventura", pe doamna Aventură, care să merite să i se încredințeze această considerabilă misiune, de a smulge pentru mine pe donna Alba soțului ei!

Rămânea, așadar, de descoperit marea aventură. Și donna Alba își consultă partenerul asupra ei. Propunerile lui par să nu-i placă. Nu înțelege ca totul să se sfârșească printr-o răpire ori printr-o scrisoare rătăcită; e prea banal și apoi asta nu însemnează a lăsa aventurii să hotărască. Trebuie făcut ceva, tot aci, pe loc, dar fără excesiva fereală de până acum. Și să lase la voia soartei momentul când domnul Georges Radu Șerban va prinde de veste. Așa ceva e limpede și ușor, dar ea vrea ceva mai complex și mai agitat, deși fără nici o ieșire anume, din partea nici unuia dintr-înșii, pentru a atrage atenția soțului sau celor ce i-ar putea da de veste. O intensificare a numărului

întâlnirilor, a orelor de iubire, a escapadelor cu mașina pe la mănăstirile din jurul Bucureștilor, propuneri pe care i le face el, ea le accepta oricât ar putea da naștere la bănuieli. Bănuielile n-au decât să vină, ele vor complica și mai mult situația; însă ei vor căuta să ascundă lucrul, până la dezmințirea lor completă, până la dezgolirea adevărului, până la ultima evidență. Dar ea ar fi vrut toate acestea concentrate într-un tot, urmând o anume gradație, mai dramatic, mai teatral. Și, mai puțin cabotin, prințul Tudor, spre marea mea satisfacție, nu găsește acest complex, pe care eu i l-aș fi găsit la moment, i-aș fi imprimat cel mai agitat ritm, cea mai nebunească și mai vertiginoasă complicație. O mostră din ceea ce aș fi putut eu face va avea donna Alba, această mult căutată donna a visurilor mele, când îi voi povesti chipul cum "am smuls" scrisorile lui Preda Buzescu.

Dar numărul scrisorilor s-a micșorat acum simțitor. O grea strângere de inimă îmi provoacă persistenta bănuială că aceste puține hârtii albe, care au mai rămas pe fundul cutiei de tutun, nu vor dezvălui, până la urmă, tragicul sfârșit al aventurii, care nici nu apucase să se închege de-a binelea. Dar în bună parte mă

înșel. Domnului Georges Radu Șerban, printre firul împrejurărilor în chipul cel mai banal cu putință, îi cade în mână un bilețel, în care nu se cuprindea decât atât: "Mâine, la ora trei la mine". Și un T. și o dată în cifre, dedesubt. îi comunică asta lui Tudor donna Alba, după prima scenă pe care i-o face maestrul. Ea se arată grozav de amărâtă că lucrurile s-au dat pe față într-un chip atât de stupid, tocmai când ea sfârșise de însăilat liniile principale ale unei aventuri uluitoare. "Găsisem cu adevărat o "lady" pur sânge aristocratic, o lady extravagantă, complicată și majestuoasă." într-atât de contrariată a fost donna Alba de găsirea bilețelului, "încât, când domnul Georges Radu Șerban a venit s-o întrebe de proveniența lui, a ridicat din umeri". Dar se mira cum îi scăpase; ea era încredințată că l-a pus în caseta ei secretă alături de celelalte scrisori ale lui. Și doar nu era un plic neînsemnat, conținutul era scurt, în schimb formatul scrisorii era chiar mare, așa cum obișnuia el să-i trimită. Și ea-l certa că a avut fantezia să-i scrie atât de puțin: în fața unei scrisori mai ample, uneia din exploziile acelea de dor și fericire, care-l apuca pe el din când în când, mai ales când n-o văzuse de câteva zile, ar

fi simțit mai mult curaj... Dar așa? Donna Alba se întreba dacă se purtase cu adevărat lașă... în orice caz, se scuza ea, "noi convenisem doar, ca să negăm până la urmă, până când adevărul va rămâne gol-goluț, despuiat de furia lui cercetătoare".

Dar mă întrebam acum și eu: de ce donna Alba ținea să se dezvinovățească atâta, mai bine zis să se apere de lipsa ei, mai degrabă, de prezență de spirit? Doar așa conveniseră într-adevăr, până în ultimul moment: negație pe toată linia... Nu știu de ce mi se păru scăparea aceasta a scrisorii destul de curioasă. Nu împărtășii nimic din impresia mea prințului Preda, însă împrejurarea mi se păru și mai bizară când ajunsei la acest raționament:

Ea a dat desigur urmare invitației lui. Dacă scrisoarea cădea în mâinile maestrului în ziua primirii, acesta ar fi urmărit-o a doua zi pe donna Alba și lucrurile ar fi fost elucidate. Amintirea vizitei cu care m-a onorat acum câtva timp în garsoniera mea nu-mi mai lasă nici o îndoială asupra unei astfel de procedări. Or, nu s-a întâmplat așa: maestrul a găsit prin urmare scrisoarea în zilele următoare sau poate chiar în ziua întâlnirii consumate, seara, când s-a

reîntors de la Palat. Evident însă că un om ca domnul Georges Radu Șerban nu scotocește prin cutioarele soției, admițând că în loc s-o fi pus în caseta încuiată și cine știe unde ascunsă, a lăsat-o din distracție în vreun sertar de toaletă: plicul trebuie să fi rămas tot timpul la loc vizibil, și e bizar cum prințul, care n-a lipsit din București în acele zile (mișcările lui sunt arătate pas cu pas în corespondență), nu l-a descoperit cu o zi mai înainte? Totuși, e posibil să-i fi scăpat donnei Alba din vreun buzunar, mă gândesc... Dar cum din buzunar? Din poșetă, mai degrabă? Hm... a umblat ea cu plicul atâta timp în poșeta pe care, ca orice femeie, o deschide la tot momentul...

Ridic din umeri pentru mine însumi. S-ar găsi la urma urmelor destule explicații, dar, nu știu de ce, o neliniște îmi rămâne în suflet. Poate pentru că scrisul, pe care-l aud, devine acum din ce în ce mai dramatic.

Donna Alba nu se întreabă cum acel T. l-a făcut pe d. Georges Radu Șerban să se gândească de-a dreptul la adversarul lui cel mai de seamă. Explicația vine mai jos: "după întâmplarea de la teatru", scrie ea, "el n-a nai ezitat la cine să gândească". Dar mai departe nu

mai pomenește nimic de acea "întâmplare", care mă nedumerește cumplit. Prințul Preda, oricât se silește să-mi probeze contrariul, nu pare nici el informat asupra acestui punct. în scrisorile următoare e neliniștită că Tudor nu-i mai răspunde; în schimb, ea-i trimite câteva plicuri pe zi. într-una expune a doua convorbire cu soțul ei, privitoare la biletul scăpat.

"Doamnă, e scrisul celui mai mare dușman al meu și l-am găsit în iatacul dumitale, la piciorul patului" - așadar, exact cum bănuisem: e cu putință să fi rămas acolo două zile în șir, doar l-ar fi ridicat femeia de serviciu - sau poate aceasta l-a predat soțului? - dar atunci, întrebarea se întoarce iarăși, de ce nu l-a predat întâia zi? Or, servitoarea a mai zăbovit puțin pentru a încerca și ea... Dar lanțul supozițiilor se poate complica la infinit. Mai bine să ascultăm

împrejurările.

Donna Alba mărturisește că și de data asta a ridicat din umeri și a răspuns cu disprețuitoare nepăsare.

"Pieptul lui clocotea ca un tunet îndepărtat, Tudor, și aventura asta a devenit interesantă, a început să-mi placă. Răspunde-mi, e timpul

dezvăluirii? De ce nu răspunzi? Vreau să știu dacă ai avut până acum vreun prim contact, cu el sau cu cineva, în legătură cu întâmplarea care ne privește. Dumnezeule, dacă mai întârzii cu răspunsul, am impresia că toate scrisorile astea intră în mâinile lui. Atunci, curierul tău ne-a trădat. Doamne, e cu putință?... în cazul acesta, dacă dumneata ești cititorul, domnule Georges Radu Șerban, ei bine, totul este așa precum vezi. Și a fost nespus de frumos. Păcat că se sfârșește... și intrăm într-un frumos perpetuu, care are numai singura lipsă că nu ne mai momește de departe cu făgăduiala. Căci precum poate vei fi auzit zicându-se: frumusețea desăvârșită e întrecută doar numai de propria ei făgăduiala. Și mi-e frică să nu fie așa. Așadar, să vedem urmarea.

A dumneavoastră trădătoare, Alba Ypsilant."

Cred c-am reprodus fidel acest sfârșit de scrisoare, a cărui lectură am rugat pe prințul Preda s-o repete.

Când el întinde mâna să ridice plicul următor, am timpul să reflectez mai din strâns asupra încetării răspunsurilor lui. Curierul n-a trădat, desigur, de vreme ce scrisorile au ajuns la destinație. A bănuit atunci Tudor Buzescu că

ea a declanșat aventura fără să-l avertizeze și că propriu-zis în asta consta toată extravaganța "lady-ei Adventure", pe care ea pretindea că tocmai o născocise, punând-o totuși intenționat pe un plan exterior? însă întru cât putea să nu-i convină lui această neașteptată a ei manevră, care ducea, la urma urmei, tot la rezultatul mult dorit de dânsul? De bună seamă, lipsa ei de consecvență (doar, până în ajun, dânsa era acea care combătea drastic orice soi de avertizare directă a celui înșelat din partea vreunuia dintr-înșii).

Apoi ieșirea din consemn: nevestirea din timp a tovarășului de luptă și mai cu seamă această persistență de a da pe seama întâmplării un act precugetat, poate toate astea să-l fi îndemnat pe Tudor să-și rezerve puțină vreme pentru a observa lucrurile mai cu atenție. în sfârșit, faptul că ea continua să nege față de soțul ei, deși îl pusese singură dinaintea celei mai drepte cărări de adevăr, nu era oare un motiv mai mult pentru Tudor să creadă că ea ar dori poate să se dea puțin la o parte, ca o simplă spectatoare, lăsând conflictul provocat să se dezlănțuie doar între cei doi, cu alte cuvinte donna nu se prăpădea așa cu firea pentru dânsul,

nearătându-se gata să se dea cu totul de partea lui. Dimpotrivă, da semne că ar lăsa mai degrabă "la arbitrajul soartei" să-i arate ea care din cei doi cavaleri e mai vrednic de mâna sa. Acesta era poate "arbitrajul aventurii", pe care ea-l invocase mai demult; însă ce crezuse Tudor și cum pusese ea aventura să acționeze!

Lucrurile acestea reies și mai bine din scrisorile ce-au mai rămas și cărora prințul Preda tocmai le dădea glas. Ascultându-le, eu îmi întăresc și-mi rotunjesc și mai lămurit convingerile, până ce ajung repede la evidența însăși.

Donna Alba a primit în sfârșit răspuns de la Tudor, dar e dezamăgită și chiar ofensată de răceala lui. Dar ea știe să găsească o explicație destul de comodă pentru dânsa și destul de insinuantă pentru el, pentru această răceală. Dă îndărăt oare în fața aventurii? Se teme, o lasă singură? Avea, așadar, dreptate să se ferească de a divulga soțului adevărul... o inspirație fericită a servit-o, așadar, oprind-o să se demaște, îl sfătuiește și pe el să facă același lucru. Să nege cu toată îndărătnicia. Și ea speră că lucrurile vor ieși "după dorul lui", adică se vor repune în starea dinainte. Numai că această stare va fi

considerabil stânjenită de suspectările soțului, întâlnirile lor vor fi aproape imposibile: le va mai rămâne corespondența, iar dragostea lor va deveni cu adevărat filială.

Va trece, așadar, pe-un plan incomparabil mai înalt", se bucură ea cu rafinată ironie și sângeroasă perfidie.

Altă scrisoare: Ah, el se îndoiește de sinceritatea ei, dar nu poate pricepe ce anume îl face să ajungă aci. Poate faptul că n-a fost curajoasă în fața soțului? E curioasă să-i vadă mai întâi curajul lui, curiozitate care nu i-ar fi venit înainte de marea pauză în corespondența lui și de conținutul primei scrisori sosite după această pauză. Și astăzi Georges a întrebat-o cum și-a explicat prezența în camera intimă a unei scrisori în care se cuprinde o chemare la întâlnire, și încă având scrisul pe care acum în urmă l-a controlat și e sigur că e al celui mai înverșunat dușman al sau, mai just, al unicului sau dușman; și ea mărturisește senină lui Tudor că s-a minunat ea însăși și și-a întrebat la rându-i soțul dacă nu crede cumva că are o semnificație anume faptul că s-a găsit în odaia ei acest scris, de dușman, și nu altul.

"Cum vezi, îi scrie ea destul de amuzată

pentru o astfel de împrejurare, ți-l trimit plocon pe domnul soțul meu. în clipa când el se va întoarce și-mi va striga că dumneata i-ai mărturisit totul, atunci îi voi confirma, cu aceeași seninătate cu care-ți scriu acuma, că tot ce i-ai spus este purul adevăr. Dar aveți dumneavoastră întâi cuvântul, domnule cavaler" (Sir Knight).

Penultima scrisoare: Donna Alba știe că soțul ei a avut o întrevedere cu Tudor. Și înțelege din atitudinea domnului Georges Radu Șerban că el nu i-a mărturisit totul. Sau mai degrabă nu i-a mărturisit nimic. Dar ce i-a declarat atunci? Ce i-a spus? Dumnezeule, de ce n-a înștiințat-o, de ce nu o

înștiințează. De ce lucrează în afară de dânsa?! De ce a călcat consemnul?

Ultima: Ah, va să zică așa? El - Tudor - i-a răspuns în bătaie de joc domnului Georges Radu Șerban că nu știe nici el cum scrisoarea a ajuns acolo. Era adresată altei femei. Tudor a găsit foarte nostimă împrejurarea: "Doamna Alba. Doamna Alba a primit o scrisoare de la mine, o invitație la întâlnire?" a strigat el în fața soțului furios. "Asta întrece toate așteptările... Nu pentru că scrisoarea emană de la mine, dar

pentru că Doamna Alba a putut primi o scrisoare de la cineva." Astea sunt cuvintele care au îndârjit pe soț, fără îndoială însă că la ele s-a adăugat și tonul ori mimica întrebatului, de vreme ce domnul Georges Radu Șerban l-a provocat imediat. (Despre "întâmplarea de la teatru", iar nici o pomeneală, dar rămăsesem cu impresia limpede că ea era prima verigă dintr-un lanț care se termina acum). Și donna Alba întreabă insistent și imperativ pe Tudor să-i lămurească sensul oarecum batjocoritor al acestor cuvinte și să-i descrie în termeni cât mai preciși atitudinea lui justă din acele momente. I se pare cumplit de "inexplicabil" cum provocarea a putut să se întâmple pe motiv de ofensă adusă ei personal. Ea se mira ce anume din atitudinea ei l-a putut face să aibă o atare ieșire și pretinde din nou - de astă dată îl somează - să-și explice cât mai neîntârziat întreaga lui conduită.

Cu repetițiile ei, scrisoarea aceasta pare oarecum incoerentă, comparativ cu dibăcia firească sau grija compunerii din scrisorile anterioare.

Sfârșitul e chiar ciudat, prea total opus începutului, ca să nu te gândești fie la durerea

unei femei care iubește cu adevărat, fie la o mare manevră sufletească, și atunci freamătul și succesiunea dezordonată a frazelor dintr-însa fatal se așează în sarcina unei abilitați de rară măiestrie.

într-adevăr, în ultima pagină donna Alba schimbă brusc tonul poruncitor și disprețuitor de până acuma și scrie că nu mai vrea nici un răspuns. Ai crede că e o culminație a necazului ei de până acuma, dacă n-ar urma exclamația aceasta subită: "Tudor, tu te vei bate pentru mine și eu îți pretind să-mi mai îmi [sic] scrii, ei bine, nu, nu, dragul meu. Să nu-mi mai scrii nimic. Voi veni eu, voi trece peste toate barierele și peste toate riscurile și voi veni la tine să aflu din gura ta scumpă toate răspunsurile la îndoielile și chinurile mele și să te îmbărbătez cu strângerile mele. Dumnezeu îmi va ajuta totul să se termine cu bine, în ce te privește, Tudor, așteaptă-mă chiar astăzi după-masa, la orele trei."

Mă întrebam tocmai, când Prințul Preda sfârșea de citit, dacă n-a fost oare această ultimă plimbare spre amantul ei prima dată când am văzut pe donna Alba. E drept că apoi, înmormântarea aceea luxoasă, care trebuie

neapărat să fi fost a lui Tudor, a avut loc mult mai târziu. Să fi tărăgănat formalitățile duelului? Prințul Preda nu știe ce să-mi spună asupra exactității datelor. El subliniază numai prețul ce trebuie pus pe această ultimă scrisoare, în care ea indirect, dorește moartea soțului ei. Acel "în ce te privește", după el, face cât toate scrisorile celelalte la un loc. întreb pe Preda, deși cunoșteam de minune testamentul fratelui său, dacă totuși, prin vreun codicil particular, prin vreo ultimă dispoziție, separată de trunchiul testamentului principal, răposatul n-a lăsat ceva donnei Aibă. Prințul Preda ridică din umeri: absolut nimic. Mai avea el timp de așa ceva? motivează el.

– Și-apoi, cu siguranță, el conta teribil pe brațul lui. Era un spadasin neîntrecut și băga în cerc strâns, la treizeci de pași, 100 la 100 cartușe de pistol. La cincizeci de pași, dacă greșea cu unul, rar cu două la sută.

Dar eu revăzând la tribunal testamentul, mi-am dat seama, judecând după timpul când trebuie să fi fost examenul meu, că testamentul a fost întocmit în preajma morții. întoarcerea teatrală din ultima scrisoare a donnei Alba și nici vizita ei intempestivă, "pe deasupra tuturor

riscurilor", n-a prins desigur. Altfel, tot testamentul ar fi fost pe numele ei, numai așa, spre a-și persecuta, în caz de moarte, rivalul și de dincolo de mormânt. Dar de bună seamă, prințul Tudor a închis ochii cu nedumerirea că ea nu s-a hotărât încă, până în ultimul moment, să mărturisească soțului ei adevărul adevărat.

în preajma marii serbări pe care Voicuța o pregătește împreună cu prietenele ei și cu "tipii lor" de atât amar de vreme, în studiul maestrului s-a petrecut un eveniment semnificativ pentru mine... Prințul Georges a plecat pentru trei săptămâni sau poate o lună în străinătate și, straniu, donna Alba nu l-a însoțit.

Ținta călătoriei era Haga, unde maestrul, angajat de guvernul român, trebuia să studieze dosarul și să pledeze pentru stat, într-o importantă și foarte complicată chestiune pecuniară, pe bază de legi străine și de tratate, în fața tribunalului internațional. De bună seamă, pentru a-l lăsa să se ocupe liniștit de această afacere considerabilă ce i se încredințase, donna Alba ținuse, cu siguranță, ea, personal, să rămână, cu atât mai mult cu cât de reușita acestei expediții juridice depindeau, în viitor, însărcinări similare din partea

guvernului, la Geneva și Paris.

Or, de această lipsă a maestrului au ținut să profite adversarii de proces ai tatălui Anișoarei, buna prietenă a donnei Alba. Indivizii, pe motive destul de abil găsite ca să aibă aspect de seriozitate și gravitate, ceruseră Curții de apel o schimbare de termen. Iar citația pentru dezbaterea acestei formalități procedurale sosi chiar a doua zi după plecarea maestrului; fără îndoială că termenul nou, cerut pentru judecarea fondului, se cuprindea tot în săptămânile de lipsă ale domnului Georges Radu Șerban. Spăimântată, Anișoara a alergat la prietena ei Alba și amândouă au venit în biroul nostru. Aci, întâmplarea tocmai adusese pe Radu, proaspăt doctor de la Paris, reîntors de curând. Alba, o văd și acum, a avut o ezitare între noi doi: ochii ei m-au fulgerat doar o clipă, apoi cu nehotărâre, vădită de nesigura-i înclinare a capului, se adresă lui Radu. De bună seamă că din momentul acela rolul meu a fost să mă așez aferat dinaintea hârtiilor și ocupațiilor anterioare, cu toate privirile neliniștite din cauza tăcerii mele pe care prietena Albei mi le trimitea.

Atitudinea aceasta îndârji atunci pe donna

Alba, care nu-mi mai aruncă nici o privire tot timpul rămânerii în birou. în schimb, pe buzele mele flutura un zâmbet de ironie, destul de vizibil și de ostentativ, care nu trebuia să scape dacă nu direct ochiului ei, cel puțin coadei acestui ochi, care se întorcea atât de des de la Radu spre Anișoara și înapoi. Era preludiul predării scrisorilor acest zâmbet sarcastic: deși ele nu erau încă în mâinile mele, lucrul putea fi considerat ca sigur în curând. Și el crescu cu atât mai tăios, dar și mai amar în același timp, acest zâmbet, cu cât Radu, acest băiat atât de fermecător de altminteri, probabil amețit el însuși de considerabila importanță ce i se da, spre considerabila-mi umilință, nu mă învrednici, tot timpul ședерii celor două femei printre noi, cu nici o întrebare care sa mă introducă în conversație. E limpede deci că, atunci când voi, sub aerul de reparare a greșelii, însă după plecarea doamnelor, să-mi ceară unele relații asupra dosarului, trebuii să-i răspund cu aerul cel mai nevinovat din lume că, probabil, din pricina atâtor noi procese studiate între timp, abia îmi aduc aminte de ce este vorba, așa că nefiind sigur, dacă nu mă înșel cumva, mă găsesc nevoit să-l sfătuiesc a se

adresa de-a dreptul dosarului însuși.

De bună seamă, n-am dorit niciodată răul cuiva, dar nu cred să fi încercat cineva vreodată vreo satisfacție mai mare ca aceea pe care o simții eu când aflai de succesul adversarilor în această primă ispravă hotărâtoare a carierei lui Radu. Când el trebui să pună în cele din urmă accentul pe lipsa maestrului, ceea ce era o recunoaștere a propriei slăbiciuni, adversarii invocară automat jurnalele din dosar, din care reieșea că adesea, în momente foarte importante ale procesului, d. Georges Radu Șerban a fost înlocuit de secretarul său (recte, de mine), iar, acum, faptul că nici primul secretar (ăsta eram tot eu, deși propriu-zis găsisem pe Radu la maestru, așa că, măcar cronologic, el avea întâietatea denumirii) nu găsește de cuviință să vină, era un indiciu mai mult că și apărarea a găsit motivele invocate de partea reclamantă juste și, ca atare, Curtea, cu un cuvânt mai mult, cată a le admite. Fără îndoială că a mai fi insistat, precizând momentul plecării maestrului în raport cu primirea citației, ar fi fost o umilință mai mult pentru dânsul, astfel că Radu, acest superb băiat, care venise de la Paris încărcat de ultimele teorii ca să sperie o lume

întreagă cu bagajul lui de învățătură, trebui să sucombe, pe simple motive de. practică ieftină, așa cum se întâmplă de obicei cu toți începătorii îmbuibați de fond juridic, dar incapabili să se miște în lațurile meschine, de câlți, ale practicienilor chițibușari.

Fondul procesului se apropia, așadar, rapid și amica Albei își îndesi vizitele în casa maestrului, până și de câte două ori pe zi, în cele din urmă se prezentă la mine ea singură si mă rugă "și în numele Albei" ca la termenul viitor eu singur să mă prezint la proces. Acest "și în numele Albei" era desigur pus anume în rugămintea ei pentru a acoperi, probabil, umilința ce mi se făcuse înainte: nu-mi făcui, așadar, nici o iluzie că el avea aci alt rost. De bună seamă că fără să fac nici o aluzie la gafa lui Radu, care, sărmanul, abia de mai da de-atunci pe la birou, făgăduii domnișoarei că dorința ei va fi ascultată. Ea se crezu datoare atunci să-mi facă unele complimente asupra talentului meu de avocat și de vorbitor și, cu toate că aceste platitudini mă dezgustau complet, ele neavând alt mobil decât interesul personal, totuși îi dădui să înțeleagă că-mi voi da osteneala cel puțin să restabilesc lucrurile,

adică să fac ca procesul să fie iarăși amânat, până la venirea maestrului. Domnișoara plecă mulțumită, dar cu conștiința limpede că n-am uitat o iotă măcar din atitudinea disprețuitoare a soției patronului meu. Atitudinea mea resemnată dar demnă și mai ales accentul hotărât cu care îndepărtam aluziile ei, destul de pe departe de altminteri, la insuccesul lui Radu, insucces pe care eu încercai să-l acopăr, dovedindu-i științificește inevitabilitatea, o făcură totuși să convingă pe Alba, la a doua vizită, ca să vină împreună la mine. Avusei atunci când o văzui intrând pe ușă o scăpărare de răutate în sufletul meu; știam că a venit greu înduplecată, dar a venit totuși, însă, mă gândeam, va veni în curând ea singură, din propria ei convingere, umilită, înfricoșată și imploratoare. Și dădui completă dreptate prințului Preda în discuția curioasă ce avusesem deunăzi cu dânsul, după terminarea îndelungii și dramaticei noastre lecturi.

Dar înainte trebuie să mă opresc puțin asupra acestei curioase discuții, pe care am provocat-o, nici eu nu mai știu cum, în orice caz, dintr-un spirit, dintr-o pornire asupra căreia și azi stau și reflectez, o simplă curiozitate a sufletului, care,

mulțumit de concursul împrejurărilor, își mai creează el însuși câte o greutate, își face singur un necaz, își ridică în fața mersului hotărât suișuri care, uneori, în împrejurări identice, pentru unii au devenit apoi insurmontabile. Ei singuri și-au anulat astfel cu o faptă necugetată, cu un cuvânt chiar, dezordonați, propria lor titanică străduință, propriul lor ideal.

Așadar, stăteam la taifas cu prințul Preda reconstituind trecutele evenimente atât pe cât ne îngăduia litera scrisorilor, eu ferindu-mă de bună seamă să emit convingerile ce căpătasem, ci lăsând să-mi scape doar păreri la întâmplare, dar ținând necontenit urechea la ce ar fi putut trece mai ca lumea prin capul și prin gura convorbitorului meu. Dar prințul trecu repede peste orice considerente privind pe fratele său și se reîntoarse la capitolul a cărui evocare îi plăcea nespus: a corespondenței sale prin telefon cu donna Alba și la întâlnirea ce obținuse de la dânsa în grădinuța suspectă. în raport cu diferitele ei cuvinte, cu diferitele ei atitudini, cu diferitele ei mișcări, el căuta acum să valorifice bănește teancul de scrisori în genere, și pe fiecare din cele care aveau un conținut proeminent în particular. Cea mai

scumpă e desigur acea în care donna Alba dorește înfrângerea soțului ei; prințul Preda o cifrează rotund la un milion. Totuși, e gata să mai reducă din preț și treptat-treptat să mai cedeze din scrisori donnei Alba, pe măsura clipelor de fericire pe care ea i le-ar ceda în schimb.

Priveam cu dezgust pe prinț și nu știu cum îmi veni atunci, dar nu mai putui rezista ispitei de a-l nărui cu desăvârșire în fundul gunoiului în care se ținea existența lui de-acum.

– Poate dacă i-ai fi dat întâi scrisorile și apoi i-ai fi vorbit de copilă, ea ar... s-ar fi angajat... lăsai să-mi scape ca din întâmplare.

Apoi, dintr-un salt, mă așezai cu șezutul pe masă și începui să-mi bălăbănesc picioarele, așa cum într-o împrejurare similară ar fi făcut orice comis-voiajor.

– Ei bine, prințule, îi strigai acum provocator. Ai procedat ca ultimul rândaș, ascultă-mă pe mine... îți închipui ce impresie i-ai fi făcut, tu, apariția aceasta din mormânt, leit asemănarea lui frate-tău, aducându-i scrisorile de bunăvoie? "Doamnă, i-ai fi zis ...Doamnă, iată, vi le dau toate, fără nici o pretenție... Și dacă" v-am pomenit la telefon de condiții... iertați-mă...

aveam o fiică... dar în sfârșit... astea toate nu vă priveau pe dumneavoastră... Poftiți... poftiți... tot ce am..." înțelegi, prințule...? Atunci ai fi fost aproape de un prinț... ce zic aproape... Prinț adevărat ai fi fost, dacă te-ai fi mărginit să-i dai un rendez-vous la telefon și să-i aduci scrisorile... atât și nimic mai mult...

Și rasei zgomotos de stupefacția lui. Dar pe urmă însăși stupefacția asta mă neliniști și mă făcu să-mi înăbuș brusc veselia, galben și temător.

Spre marea mea îngrijorare, prințul ramase tăcut, privindu-și în gânduri.

– Se poate să ai dreptate, se întoarse spre mine, iar eu simții cum se zvârcolește ceva înăuntru-mi, de parcă privirile lui m-ar fi atins ca doi cărbuni înroșiți. Știi că se poate să ai dreptate...

Și-n vreme ce ochii lui se înfigeau tot mai adânc într-ai mei, mă întrebă mașinal, ca un hipnotizat:

- Crezi într-adevăr că mi-ar... că ar fi avut grijă și de fată și... și... mi-ar fi răspuns și sentimentelor mele... în fața acestui gest...?

Cred că mă înnegrisem mai rău ca figura lui de nimic în noaptea când contesa Irma îl

batjocorise înaintea mea. Deodată prințul izbucni într-un râs sănătos și voinic, care-mi mută inima din loc. De râsul acesta depinde soarta mea, îmi spusei. Dacă el râde triumfător de ideea pe care i-am vârât-o în tigva lui putredă, sunt pierdut, îmi strigai în adâncul tăcerii de moarte a sufletului meu. Dar prințul făcea haz tocmai de contrariul. Și atunci simții cum sufletul îmi revine și-mi umple tainițele creierului și-ale corpului de boarea lui răcoroasă și încurajatoare.

– In ziua de azi doar comis-voiajorii și băieții de prăvălie au mai rămas cu romantisme de-astea, măi băiețaș! fură primele lui vorbe, care-mi aduseră inima la loc. Mă piciule, mă, îmi strigă apoi din ce în ce mai înveselit acest nobil veritabil, care om serios ar mai proceda altfel... și care femeie serioasă n-ar mai râde de-o astfel de prostie? Mare zevzec ești, băiatule! O vezi tu pe femeia asta, atât de sucită, răspunzând astfel la un gest cum numai cei de tagma ta mai întâlnesc prin lectura lor de romane de mahala? Ce-ar fi râs doamna Alba de naivitatea mea! Evident, m-ar fi bombardat acolo cu- o pomană de, hai să zicem, în cel mai bun caz, trei-zeci-patruzeci de mii de lei, nici cât am încasat pe

cutia scrisorilor. Și pe urmă?...

Fără îndoială că nici prin gând nu-mi mai trecu să contrazic pe prințul Preda, dimpotrivă, mă asociai la hazul lui. Ba încă îl exagerai pe-al meu pe cât putui mai bine:

– Asta ți-am spus-o ție în calitate de prinț. Ce-mi atribui mie gugumanii și fanfaronade de-astea, care numai în capul prinților deșucheați și decăzuți mai pot să mai bântuie? întrucât mă privește, fără îndoială că aș proceda cât se poate de comercial... așa cum m-a învățat să procedez firma, pe care m-am legătuit s-o servesc cu sfințenie.

Prințul Preda, redevenit serios, mă aprobă pe de-a-ntregul. Pe urmă luă el cuvântul, dovedindu-mi că nu e ăsta secolul pentru astfel de caraghioslâcuri. Secolul ăsta e al comerțului și-al schimbului cel mai afurisit, iar de când lumea secolul cântă omului, și nu invers. "Nu știi zicătoarea?" Ho, ar da mult și el, moravurile și viața toată să se întoarcă la vremurile de demult, dar asta nu se mai poate. încă pe vremea lui Cervantes și don Quichotte era socotit caraghios, producând ilaritate. Dar acum... încă de pe vremea aceea Dulcineea din Toboso își bătea joc de el. "îmi vei spune că

Dulcineea era o femeie din popor, iar eu îți voi răspunde că ironia, înainte de a trece în satul lui don Quichotte, și-a făcut stagiul în saloanele boierești... Ah, numai gândindu-mă, și parcă simt că mă arde râsul doamnei Alba, când, după ce s-ar fi văzut cu scrisorile în mână, mi-ar mai fi acordat câteva momente ca să-i povestesc ce e pe sufletul meu..."

în felul acesta îmi glăsui multă vreme prințul Preda spre deplina mea împăcare lăuntrică. Ba chiar avu câteva accese de triumfătoare și cinică manifestare a conștiinței lui de putere:

– Așa, o am în mâinile mele, măi june negustoraș, care nu-mi făcea impresia să fii de neam prea prost. O am la picioarele mele. O pot aduce unde vreau și-i pot porunci când vreau: Dezbracă-te... Haide, dezbracă-te în fața mea, madam... O dată cu banii, am nevoie și de mângâierile dumitale... Ești sclava mea acum, înțelegi... Nu poți să mă blamezi, pentru că, dacă s-ar întâmpla dimpotrivă, dacă tu, doamnă, m-ai prinde cu unele scrisori, în care am încercat un rău cât de mic la adresa soțului tău, să-l înșel, să-l extorchez de ceva parale, să-l șantajez, fără nici o ezitare m-ai da pe mâinile lui sau ale justiției... Așa e, doamnă? strigă el

spre fotografia pe care până acum o proslăvea și era gelos și de privirile care se îndreptau asupra-i. Așa e, doamnă? Nu răspunzi, ha?... Ei bine, atunci dezbracă-te, dezbracă-te, numaidecât, să-ți văd, să-ți simt, să-ți mângâi corpul tău alb și punctele roze ale sânilor. Vreau să mă urăști când te mângâi... Ca sclavele care iubeau și desfătau pe dușmanii lor de moarte, pe omorâtorii părinților și iubiților lor... Asta au făcut nobilii din toate timpurile, tinere! se întoarse el iarăși la mine. Și sclavele albe și frumoase, prințese tot ca și ei, cedau și se dădeau, și se desfătau cu ei, uitând de ceilalți..., cum îmi va ceda mie doamna asta, femeia asta din lumea mare, care pe toți îi disprețuiește, și pe mine poate cel mai mult, dar mi se va da și am să mă bucur de corpul ei, cu atât mai mult cu cât voi citi un dispreț mai mare pe buzele ei.

Haid, ieși afară, agent comercial, cu bazaconiile tale... Pe curând noutăți senzaționale!

Și eu mă grăbii să ies, amintindu-mi, spre ilustrarea celor spuse de prinț, de mutra tovarășilor mei de petrecere, nubili, unul și unul, când am invitat la restaurantul rusesc pe fiica de șambelan de la curtea țarului,

chelneriță, să ia loc la masa noastră.

Bine, înțeleg, donna Alba este adusă și escortată de prietena ei la mine în biroul maestrului, unde sunt singur. Dar de ce timiditatea asta, de ce această privire rătăcită și fricoasă la o femeie atât de mândră, atât de nobilă și care la un semn m-ar face să mă arunc în foc pentru dânsa? Ah, încăpățânarea asta mândră și disprețuitoare s-a intimidat, s-a frânt în două, ca un vlăstar prea drept și prea țeapăn. Dar veți vedea ce va urma, donna Alba, veți vedea în curând, și eu voi putea să observ până la ce grad va merge timiditatea și supușenia Măriei voastre, fiică de voievozi!? Prințul Preda avea fără îndoială dreptate: e o copilărie să scapi o comoară ca acea a scrisorilor din mână, printr-un dar simplu, necugetat, cavaleresc. Va trebui să plătești, prințesă, va trebui, cum spune el, bietul prinț, pe care-l voi devaliza în curând de tot rostul, de tot sensul vieții lui de-acuma, va trebui să-ți dezgolești trupul alb și să lași punctele roze ale sânilor să dogorească de nerușinarea privirilor cu care-ți voi devasta ascunzișurile frumuseților tale. Dar mai e ceva în privirea donnei Alba care mă uimește, în vreme ce cuvintele ei caută spre mine,

tremurătoare ca ale unei copile singuratice, de demult, spre primul flăcău tânăr și chipeș întâlnit în viață. Donna Alba ține mai mult ochii în pământ, e drept, dar când îi ridică spre mine, are ceva în ei de teamă, de-un fel de teamă admirativă dacă pot spune. Și e de-ajuns atâta ca eu să mă înflăcărez, să tratez de imbecil pe prințul Preda și s-o asigur pe ea, pe donna Alba - la prietena ei nici nu mă uitam aproape - că voi câștiga procesul, fie ce-o fi. Donna Alba îmi mulțumește cu un surâs și dispare, iar eu, multă vreme, mă frec la ochi neîncrezător

în această viziune. De unde această schimbare totală de atitudine? Fără să fi ajuns până acum stăpân barem al unei scrisori din cutia prințului Preda și fără ca ea să fi prins de veste că l-am cunoscut pe acest mizerabil, care-o amenință și-o speculează? înțelegeți acum că hoția scrisorilor, care trebuie să se petreacă de astă dată cât mai repede cu putință, recapătă pentru mine alt sens, îmi dă altă însuflețire, cea mai înaltă, cea mai nobilă din câte poate au pâlpâit sub această frunte ce încă se îndoiește de închipuirea trecută adineauri pe dinainte-i.

Donna Alba! șoptesc buzele mele. Așa te voi chema pentru prima oară când îți voi da

scrisorile. Donna Alba! Și cuvintele ei, pe care pentru întâia oară mi le-a adresat direct, de la sine, fără nici o știință de apropiata-mi putere asupra-i! Prietena ei nici n-a fost alături de dânsa, e complet inexistentă pentru mine acuma! Ea a fost numai un simplu pretext ca oricare altul, un scaun, o carte, o consultație secundară privitoare la o scrisoare de afaceri.

– Soțul meu vorbește totdeauna de dumneavoastră, cu un entuziasm neschimbat... aproape m-am și intimidat de acest entuziasm... încât, găsind aci pe Radu, mi-a fost mai ușor să mă adresez lui... era cunoscutul nostru... iertați-mă că vă spun lucrul acesta... dar, deși sunteți de-atâția ani la noi... lucrați în biroul lui de atâția ani... aproape nici nu ne cunoaștem... e curios, dar e așa... nu-mi amintesc soțul meu să vă fi prezentat, deși putea să vă poftească din când în când... la masă... în schimb, atât el cât și vărul meu îmi vorbeau de dumneavoastră și vă urmăream, prin ei, succesele cu cel mai mare interes. (Mi s-a părut, sau accentul asupra cuvântului "interes" a fost puțin cam aspru? Dar continuarea mi-a alungat îndată orice părere.) Aș fi nespus de fericită, dacă printre succesele acestea s-ar număra și izbânda în procesul celei

mai bune prietene ale mele...

Cum, mi-a spus ea într-adevăr, cuvintele acestea, le-am auzit, le-am văzut, le-am simțit dezlipindu-se de pe buzele ei cu urechile, cu ochii, cu tot sufletul meu? Și încă vorbele acestea, acestea și nu altele! Da, eu le-am auzit, așa a fost! aici le-a rostit, în fața mea, în camera aceasta; ele au rămas încă în aer, s-au pietrificat acolo, la momentul în care au fost rostite, și pentru mine nu vor mai dispărea din auz în vecii vecilor.

"...aproape nici nu ne cunoaștem... e curios, dar e așa... nu-mi amintesc soțul meu să vă fi prezentat... deși putea să vă poftească din când în când la masă... deși putea..."

Dar n-a vrut... atunci, n-a vrut domnul Georges Radu Șerban.

Astea sunt cuvintele pe care o mare prințesă, o mare frumusețe femeiască le-a rostit unui... unui nemernic de secretar de avocat. Și a mai spus și asta... "și vă urmăream, prin ei, succesele cu cel mai mare interes". A spus ea asta?... Și a urmărit, într-adevăr, succesele mele, viața mea, modesta mea viață?... Spuneți dacă nu e timpul să izbucnesc în lacrimi de fericire. Ei bine, prințesă, ei bine, donna Alba, voința voastră se

va împlini. Dacă procesul ăsta nu va fi câștigat până la venirea domnului Georges Radu Șerban, eu mă voi sinucide. Bine, bravo... Foarte bine a făcut Curtea că a comutat acest termen... Radu, cum să-ți arăt recunoștința mea că adversarii te-au înfrânt, savantule tânăr, la comutarea acea sfântă, hotărâtoarea norocului meu. Iar după proces, scrisorile, nobilă, sfântă, divină femeie a nopților și zilelor mele, a vieții mele!

– Ai avut dreptate, ai avut dreptate, am fost un nemernic, un imbecil... îmi strigă prințul Preda când mă văzu. Cu siguranță că ea ar fi răsplătit gestul meu cu... cu...

"Taci, îmi venea să strig auzindu-l. Taci, să nu continui, să nu-ți mai scape un cuvânt că te zdrobesc!"

îmi mușcam totuși buzele de durere și teamă, și nu puteam rosti un cuvânt. Doar în mintea mea se contura, se adâncea tot mai temeinic hotărârea: la noapte chiar, toate aceste scrisori, toate aceste fotografii... tot... tot... dar la noapte neapărat... nici o amânare mai mult... La nevoie îl voi convinge cu mâna în gât... îl voi strânge... Prințul se plimba cu pași largi pe dinaintea mea.

– Ai dreptate, bunule, scumpule prieten... Te-am batjocorit, te-am dezamăgit poate cu vorbele

mele de nobil decăzut. Tu te-ai dovedit mai nobil, mai înțelept... Am pierdut... am fost un nemernic... ea, cu siguranță... în fața gestului mare...

– Dacă e într-adevăr un suflet deosebit, intervenii înăbușit, sufocat, dezgustat cu desăvârșire de mine că pot să arunc îndoiala pe sufletul ei dumnezeiesc, pentru a potoli pe acest deșucheat isteric de la urmările gândului pe care ca un inconștient i-l sădisem în minte. Am spus că puteai proceda astfel cu un adevărat suflet nobil, cu o doamnă cu adevărat de înaltă condiție, nu numai socială dar, cum să spun, spirituală.

– Este, domnule, este... tot ce dorești. Ce dracu', nu i-ai citit scrisorile, nu i le-ai ascultat, n-ai văzut ce suflet, ce suflet mare, nu princiar... dar imperial...

– Totuși, nu s-a dus la fratele tău în ultimele momente, cum se lăuda...

– De unde știi tu asta... s-a dus... s-a dus... cum să nu se ducă.

– I-ar fi lăsat ei întreaga avere... înțelegi! strigai aproape scos din fire.

El se opri și mă privi mirat. Pe urmă ridică din umeri și-și continuă cursa...

– Și dacă nu s-a dus, ce importanță poate să aibă.

– Are, strigai mușcându-mi buzele. Are. Pentru că-i o femeie interesată și rea și-și va bate joc de naivitatea ta.

- Dacă ar fi fost interesată, se ducea să-l lingușească, să-i lase averea.

Și după ce mai făcu câteva tururi, prințul se opri țeapăn, drept în crucea ochilor mei.

– Nu vezi, nu înțelegi cât e de nobilă și mândră această femeie...? Nu poți deduce de aci ce va însemna pentru ea predarea tuturor acestor bilete...? Ce impresie adâncă îi va produce...? Acest gest dezinteresat... care... pentru prima oară...

– Cum, și chiar ai de gând... te-ai hotărât într-adevăr definitiv să-i dai scrisorile, să... urlai din toate puterile, îndreptându-mă spre dânsul cu brațele arcuite de atac...

– Ce te privește pe tine? murmură el cu teamă, examinându-mă neliniștit, înfricoșat.

Această neliniște vizibilă îmi descoperi îndată greșeala pe care aș fi săvârșit-o dacă continuam în același mod.

El se ferea uimit, dinaintea cuvintelor mele, ca de niște ispite.

- în definitiv, ai dreptate: ce mă privesc pe mine toate astea, nenorocitule? Dar mă gândesc la biata fiică-ta... părinte denaturat... Tu nu te mai gândești la fiică-ta deloc, bătrân exaltat și libidinos, pe ea unde ai lăsat-o?...

– I-o voi da chiar ei în grijă...

– Serios?... dar atunci ea se va mulțumi să-ți făgăduiască toată solicitudinea pentru fiică... și se va descotorosi de celelalte pretenții... Tată și amant nu merge, ghiujule... trebuie să-ți alegi.

Și izbucnii iar în haz mare:

– Ia uitați-vă la el ce energie l-a apucat, ce nebunie subită să săvârșească fapte mari, eroice... acest nenorocit muritor de foame... Asta puteai s-o faci atunci, la început, prințule, când mai aveai vreo resursă... dar acum nu vezi cât ești de nenorocit?...

Ochii i se pleoștiseră iar, privindu-mă, cum i se întâmpla totdeauna când îl contrariai prea brutal și pe neașteptate. Aspectul caracteristic de mumie îl recuprinsese.

– Acuma cum ai s-o întorci, nenorocitule? Spune singur cum ai s-o întorci? răcneam înainte pentru a împiedica această biată epavă să săvârșească într-adevăr o faptă mare și frumoasă, unica faptă frumoasă a vieții lui. Cum

ai s-o schimbi: "Scuzați-mă, doamnă, am revenit, nu mai sunt șantajistul de până acuma, vă rog să uitați toate estorcările pe care le-am scos din poșeta voastră sub cea mai odioasă amenințare..."

- Cu atât mai mult o va impresiona... revenirea asta... înțelegi?... începu el cu voce slabă, care prinse a se înzdrăveni cu fiecare nou cuvânt... Această pocăire care dovedește crunta luptă lăuntrică...

– Ei și, ei și? țipai pentru a-l împiedica să se audă singur. Ei și? Foarte bine. Toate bune... Dar aici să-mi răspunzi: cum poți s-o întorci pe urmă la capitolul practic... "Pocăire, doamnă, dar aveți grijă de fiica mea... și nu uitați că nici eu n-am ce să mănânc... Dați-mi, așadar, ceva amor, scumpă doamnă, dar puneți și ceva de pomană. Inima voastră asezonata cu puține sarmale."

Râdeam, țipam, mă strâmbam:

- înțelege odată că nu mai ești în stare să săvârșești ceva deosebit... e peste puterile tale... ești pierdut... ești ruinat cu desăvârșire, prințule...

El se ferea uimit dinaintea cuvintelor mele ca de niște palme care l-ar fi izbit cu înverșunare,

una după alta...

– Și apoi, îți spun: ea nu mai e aceeași de odinioară... Și apoi, dacă n-ai avut ideea asta atunci... acum nu mai poți repara meschinăria... și,'în sfârșit... e fiica ta, prințule, care te oprește... Acum nu mai poți, nu mai poți... ești mort... mort cu desăvârșire... chiar dacă vei încerca ceva, va eșua cu desăvârșire și vei pierde și bruma de avantaj pe care o ai acum... Ești mort, prințule...

înaintăm spre el, făcând un pas cu fiecare nou cuvânt. Iar el da pas cu pas înapoi dinaintea cuvintelor mele, până când se împiedică de pat și căzu în latul lui, privindu-mă cu ochii holbați. Ar fi momentul să-i smulg cheile, îmi străfulgera atunci prin cap. Dar brațele-mi căzură moi, căci orice țipăt de groază, orice scandal prăbușea definitiv toate sărmanele mele sforțări!

Procesul... l-am câștigat și donna Alba mă întâmpină fericită, în sala goală a clienților, să-mi mulțumească. (Doamne, de ce n-a fost procesul Ypsilanților?...) Anișoara a fost în ședință și-a urmărit toată lupta... (ce-aș fi dat, donna Alba să se fi aflat lângă dânsa!) Dar trebuie să-i fi povestit de-a fir-a-păr totul, totul,

toată suita sentimentelor ei, peste care a dominat însă groaza cea mai teribilă... Imposibil, după destinderea bruscă, ce a urmat sentinței, nu se poate să nu-i descrie întreaga zbatere a sufletului ei, așa cum descrii celor ce te așteaptă cu nerăbdare pericolul teribil prin care ai trecut pe drum. Și eram singur, și erau mulți, haită întreagă pe mine. Au ținut o ședință întreagă și jumătate dintr-a doua numai dezbaterile. Iar deliberarea a mai ținut trei ore, în ziua următoare, când în sala de ședințe a intrat alt complet.

Acum văd bine ochii donnei Alba: sunt albastri-cenușii, dar sunt grozav de grei. La cea mai neînsemnată depărtare se întunecă și-i crezi chiar negri, dacă umbra care-i înconjoară e mai accentuată. E de neînțeles această întunecată schimbare a unor nuanțe atât de clare, atât de senine! Ce contribuie la ea? Cearcănele din jur, arcul categoric al sprâncenelor? Poate toate la un loc și poate alte multe, pe care, cu siguranță, le-ai putea vedea bine, dacă ea ți-ar îngădui să-ți ții ochii prea aproape de ai ei.

Mâna donnei Alba îți dă o atingere moale și răcoroasă și, scuturată puțin, pare o coardă cu flexiuni de șarpe. La sărut are un gust delicios

de răcoritor și amărui. Albul ei pălit se repercutează în mii de nuanțe la orice mișcare, ca balonașele de săpun în soare.

Cât îmi vorbește, nu îndrăznesc să-i privesc grumazul și vârful de inimioară cu care tăietura bluzei încearcă să i și vâre între sânii ce-o bombează ușor într-o parte și într-alta: ascult doar vocea ei melodioasă, care spre dureroasa-mi surpriză, nu-mi spune prea mare lucru. Infinit mai puțin conținut ca deunăzi, deși vorbe mai multe. Aș lua desigur mai bine seama acestei deosebiri, care n-a putut să-mi scape, dacă nu i-aș citi recunoștința și bucuria ei toată în ochi. Și mai cu seamă teama aceea vagă, sfiiciunea aceea de prințesă în fața acestui monstru elementar, care-i taie deodată drumul, imagine în care îmi place atât să mă văd.

Dar timpul e aproape când teama asta - Dumnezeule, e cu adevărat de admirație? - se va dilata în chip spăimântător. Când nu vei ști să citești în ea unde se termină admirația și unde începe frica adevărată, nebună? Când amândouă aceste sentimente vor juca nestatornic în ochii ciudat întunecați, întrecându-se unul pe altul! Spectacolul ăsta înnebunitor îl voi gusta în curând, foarte în

curând, îl voi gusta cu toate simțurile și cu toți porii sufletului meu: atunci când însăși donna Alba va fi în joc, așa cum Anișoara a fost zilele acestea.

Dar tocmai acum, gândul că zadarnic pândisem plecarea prințului Preda în nopțile din urmă mă încearcă neplăcut: parcă-mi strânge inima și parcă-mi înfășoară cugetul cu un văl negru de presimțire rea. De aceea eu însumi nu mă prea simt la îndemână în fața donnei Alba, nu sunt în stare să-i ripostez cu nici un cuvânt din cele ce pregătisem pentru această așteptată întrevedere, cu toată seninătatea ei, care mă asigura că până în prezent prințul Preda n-a întreprins nimic. Scrisorile, iată marea surpriză ce trebuie să-i fac! Scrisorile, care o chinuiesc în lungi nopți și neliniștite zile, aduse și aruncate în poală-i ca niște flori culese de pe câmp. Iată ce ar întrece peste măsură orice succes juridic, orice izbândă câștigată pentru o prietenă bună, și chiar pentru ea însăși! între un succes, o sforțare care intră în linia aptitudinilor și ocupațiunilor obișnuite și între această scormonitoare și îndărătnică operă de sobol, de luni și ani de zile, pentru liberarea scrisorilor, pentru ea însăși și numai pentru ea, nu-mi pot

închipui nici că se poate face comparație. Oricând, sufletul femeilor a fost profund atins de aventura dificilă și materială, complicată și obscură, mai degrabă decât de orice victorie, câștigată la lumina zilei și după mijloacele de luptă de toate zilele. Extraordinarul, nepătrunsul, iată ce pot bucura un suflet ca al donnei Alba, mai ales atunci când toate evenimentele converg spre persoana ei, o au pe ea însăși de cauză și fericirea ei de scop.

De aceea laudele de-acum, cu care mă intimidează donna Alba, mi se par, poate, oarecum de circumstanță, oarecum mondene și reținute. Aș vrea să-i văd coșul alb al pieptului, acest decolteu strălucitor, tăiat de vârful de inimioară al bluzei, zvâcnind de surpriză și de groază, aș vrea să văd fulgerul spaimei umplându-i ochii de licărul lui rupt în frânturi de lumină; aș vrea să-i văd mâinile cu ondulări de șerpi începând involuntar mișcarea care roagă și cere grație: asemeni frumoasei castelane, soție a războinicului învins, vreau s-o văd când oamenii războinicului biruitor o duc tremurând înaintea cumplitei lui voințe suverane! Și-apoi aș vrea să-i văd privirile, când, cu o simplă mișcare, cât mai simplă

pregătită cu putință, afectat de simplu, îi voi întinde dalbelor ei mâini proprii puterea întreagă ce-o am asupra ei.

Spuneți-mi dacă există o satisfacție mai mare pe tot pământul și în toată viața decât generozitatea asta cu iz de vechitură medievală, gestul ăsta de mic burghez devorat de închipuiri romantice, poliță plătită împărătește frumoasei unei lumi mândre și necruțătoare, spre care accesul e tăiat de cele șapte grele lacăte ale disprețului congenital.

Sunt atât de aproape de acest considerabil moment al vieții mele și, cu toate astea, obiectul principal, iarba minunilor care-l poate realiza nu se află în mâinile mele; se găsește în alte mâini din strânsoarea cărora eu trebuie să le smulg cu isteține ori chiar cu forța.

Niște mâini negre, mumifiate, puțin prea mici pentru a le compara cu labele zmeului din poveste, dar, cu aspectul lor cadaveric, destul de asemănătoare. Iată-mă-s în miezul poveștii, cu fătul năzdrăvan care luptă și cu zmeul care apără gelos comoara fermecată. Asta e, asta e... tot romanul spre care năzuie don Quichotte de pe Cerna, cum năzuia și celălalt de la Mancha, veritabilul... Povestea, povestea... A te minți în

poveste, a trăi în poveste... asta e suprema necesitate sufletească... a fi cândva eroul poveștii... cea mai dulce și mai subtilă mângâiere sufletească: a povesti despre tine sau a auzi pe alții povestindu-ți... sau mai mult decât orice pe lume a povesti lăcomiei ei ascultătoare peripețiile trecute, pentru a smulge și a-i aduce fericirea.

Dar ceea ce mi se pare nespus de groaznic în aceste momente hotărâtoare e tocmai grija ratării ultimului moment. E neglijența sau nedibăcia hotărâtoare de la urmă. Comoara e încă în stăpânirea mumiei fioroase, îngrozitoare: rânjetul ei infernal și ochii de dincolo de mormânt o veghează cu cea mai aprigă strășnicie; iar, ceea ce e mai oribil, în acest colț al vieții mele, de realizată și apoi de temută speranță a baroului, de purtător al atâtor mari și grele victorii judiciare, e că în povestea obscură, ascunsă, neștiută de nimeni, care mă bucură mai mult decât orice izbândă clară și reală de bară, printr-o nechibzuință pentru care-mi mușc mâinile, rolurile amenință să se inverseze: mumia sepulcrală e gata să-mi înșface gândul meu cel minunat și să se prezinte ea, domniței, "albe ca zăpada", pocăit, în rolul de făt

năzdrăvan și frumos, de viteaza dezrobitor.

Ce însemnează, așadar, toate aceste izbânzi pentru care, iată, mi-am câștigat dreptul de a săruta mâinile albe ale donnei Alba, pe muchia prăpastiei înfiorătoare a acestei perspective?

Când am revăzut pe prințul Preda, hotărârea lui era nu numai luată, dar și întărită printr-un început de executare. Așadar, nu izbutisem să-l intimidez cu urletele de deunăzi și cu spectrul mizeriei sărmanului său copil. In schimb, fusei mulțumit că spaima ce-i produsesem atuncea nu lăsase nici o urmă în sufletu-i ușuratic, văduv de orice circumspecție și control. Predispoziția spre lăudăroșenie și emfază a acestui deșucheat, care-mi păruse atât de ermetic la început, alungase orice simțământ cumpănitor de care aș fi putut să mă tem, și liniștit acum despre partea asta, cât se poate de liniștit și de calm, ascultam amănuntele acțiunii sale și-a planurilor pentru viitor. Chemase pe donna Alba la telefon și după câteva încercări izbutise să se înțeleagă cu dânsa. Nu-i lămurise însă scopul întrevederii cerute, pentru că-și rezerva integrală plăcerea surprizei covârșitoare; dar o asigurase, pentru a o scoate din nedumerire, că e cu totul în interesul ei să-i acorde această nouă întâlnire.

Răspunsul donnei Alba a fost în cele din urmă afirmativ; totuși - spre marea mea ușurare de suflet - ea n-a putut să fixeze încă data și locul. întocmai cum procedase la începutul tratativelor dintre dânșii, în privința datei, prințul Preda rămânea să se intereseze zilnic la anumită oră și asta cu începere de săptămâna viitoare; cât despre loc, pe care el i-l lăsase asemeni la apreciere, ea nu avea nici o obiecție de făcut asupra grădinii în care se întâlniseră acum trei ani.

Am statornicit bine atunci, pentru mine, motivele care îndemnau pe donna Alba să temporizeze: săptămâna asta trebuia să vie dintr-o zi într-alta soțul său, care câștigase procesul de la Haga. (Se menținea deci necontenit cu un gât de cal înaintea mea.) La sfârșitul săptămânii, chiar sâmbătă seara, trebuia să se dea în sfârșit reprezentația și balul, plănuite de atâta amar de vreme de banda Voicuței. Mica năzbâtie, năzărită într-o doară la o masă de club, luase grave proporții, și acum evenimentul artistic era comentat cu anticipație și cu multă ardoare. Spectacolul avea să aibă loc la Teatrul Liric; întrebai îngrijorat pe prinț dacă are cunoștință de el.

Avea, desigur, dar regreta că nu poate participa. Bănuia că va fi și donna Alba acolo (soțul ei tocmai trebuie să se întoarcă din străinătate, unde a repurtat un mare succes diplomatic - mă informă el - "dar nu-mi poate spune mai mult"), însă se interesase. Locurile erau grozav de scumpe: 1000 de lei, la balcon, de persoană. De parter și de loji nici nu mai poate fi vorba. Oricât ar dori să vadă pe acea căreia i-a închinat de acum înainte toată viața lui, în cea mai desăvârșită strălucire, totuși găsește sacrificiul inutil; dar avea s-o aibă în fața lui peste puțină vreme, mai învorvărită, în blănuri ori mantou, nu-i vorbă, dar venită acolo numai pentru el. Se va mulțumi în seara reprezentației s-o aștepte pe peronul teatrului, unde elita debarcă din grelele mașini. Fără ca ea să-l bănuiască măcar, în umbră, îi va trimite sărutul lui cu ochi, se va întoarce apoi numaidecât acasă și-și va petrece toată noaptea fumând și făcându-și cafele, cu ochii țintă la fotografia ei. Toată noaptea, hotărât!

– Ah, de-aș putea să nu-i pretind nimic... Totuși, în primul rând, voi aștepta să-mi făgăduiască dânsa ajutorul...

– Pentru fată?

Dădu din umeri. Apoi după ce mai gândi puțin:

– Voi ști cum să aduc vorba... și anume îi voi descrie mizeria mea, scuzându-mi purtarea din trecut. Fatal ea mă va

întreba: "Ei și-acum? Acuma cum o duci?"; sau: "Probabil că acuma ți s-a schimbat situația, de vreme ce ești capabil de astfel de elegante..." Evident că nu mă voi plânge... dar voi bâlbâi, mă voi încurca în așa fel în vorbă, încât ea să înțeleagă. Pricepi cât de covârșitoare o să pară hotărârea mea, când ea își va da seama de sacrificiul ce fac. Nu crezi, nu găsești...? De bună seamă voi juca puțin teatru, voi refuza bunăvoința ei... și voi da necontenit cu mustrarea de conștiință pentru trecut; însă imaginea ei... m-a determinat... a fost mai tare ca foamea care mă amenință... asta e... mai tare ca foamea... asta va fi lovitura de grație... și ăsta-i adevărul... Și-atunci? Mai poți crede că nu mai e posibil acum gestul... că nu merge rolul dublu de amant și de om care cere de pomană... Ce dracu'? cer eu doară... eu spun numai... las să se înțeleagă... atât și nimic mai mult... ea va bănui însă și nu va putea admite ca lucrurile să continue astfel... îmi va da ajutor cu sila... M-am

gândit eu destul...

– Ajutor da... dar cum te va iubi?...

– Dacă-i spun că gândul la dânsa m-a îndemnat. Ce tot vorbești aci? nu se poate... e prea grozav gestul.

– Desigur gestul e grozav, apăsai cu oarecare ironie pe cuvântul prea des întrebuințat de el. Dar dacă el nu se desfășoară după cum dorești tu...? Dacă bunăoară îți va lua scrisorile pur și simplu, îți va mulțumi elegant și...

– N-am să-i dau eu comoara fără un preambul, pe care am să-l statornicesc dinainte...

- Spui că îi vei descrie mizeria din trecut și-apoi o vei lăsa pe ea să te întrebe asupra soartei tale de acum. Ei bine, dacă ea întoarce vorba într-altă direcție?

– Fii fără grijă, voi ști cum s-o aduc înapoi...

– Dar atunci îi va părea... gestul ăsta, cum tot îi zici, îi va părea cam teatral...

– Ii va părea grandios, prea grandios ca amănuntele să nu dispară complet în fața întregului. în sfârșit, văd că tocmai tu care mi-ai dat ideea nu ești pătruns până unde trebuie de măreția ei... Găsesc foarte firesc.

– Din partea unui comis-voiajor.

– De-ai ști cât mi-ești de drag de când mi-ai dat gândul cel bun, ai vedea cât ești de nedrept când mă acuzi că aș vrea să te înjosesc sau să te ironizez cât de puțin... Am vrut să spun numai că nefiind în cauză și mai ales, cum singur mi-ai mărturisit, neavând nici un fel de aptitudine pentru iubire, nu-ți dai seama complet de dimensiunile ideii care ți-a scăpat. Tu ești un lucid, un inteligent și o stofă aleasă, am văzut eu. De aceea îți sunt infinit de recunoscător. Dumnezeule, și când mă gândesc că întâi te-am luat în râs... Ah, scumpul meu amic, comis-voiajorule, tu ești adevăratul suflet de nobil... eu, sunt un decăzut și-un nemernic... prin tine am răzbătut la lumină... Lasă-mă, lasă-mă să-ți mulțumesc... Toată viața mă voi gândi la asta și-ți voi fi recunoscător...

Și pe neașteptate prințul Preda se repezi asupră-mi, mă înfășură cu brațele și mă sărută sentimental și îndesat pe frunte.

Mărturisesc că eram înduioșat.

Maestrul a sosit joi seara, iar reprezentația de gală a societății "Aproapele" (beția zdravănă de la "Ruși" dăduse, așadar, ființă unei asociații de caritate) a avut loc sâmbăta. Lojile și balcoanele erau supraîncesate, băncile de la parter fuseseră

scoase și privitorii stăteau în picioare. Spectacolul începuse cu admirabile tablouri vivante: fete frumoase, în costume adecvate, uneori aproape fără costum, compuneau grupuri alegorice, multe din ele originale și de foarte bun-gust. Spre sfârșit, tablourile vivante deveniseră chiar picante, în înțelesul mai larg al cuvântului. Superbe nudități albe ori brune se expuneau fracționar cu avânt și dărnicie; estetica mijlocului se sfințea prin măreția scopului. Moraliștii puteau deci gusta priveliștea cu împăcată conștiință și, în căutarea prin rândurile de loji a bustului donnei Alba, văzui cu ajutorul reflexelor multicolore ale rampei mulți dintr-aceștia adulmecând figurile complexe și nemișcate cu ochii bulbucați de interesul cel mai pur.

Revista în care juca Voicuța mă impresiona mai puțin plăcut, deși se depuse aci un talent remarcabil. Domnișoara Scumpa Caragea, de care-mi vorbiseră cu atâta elan foștii mei prieteni, întrecu chiar așteptările celor mai fervenți admiratori: era într-adevăr multă naturalețe și rafinată observație în jocul ei. Apoi siguranța mișcărilor și aplombul glasului nu numai că izbutiră să câștige pe spectatorii cei

mai dificili, dar insuflară o animație extraordinară partenerilor, astfel că scenele se perindară într-un tempo spumos și desăvârșit. într-adevăr, avea mare dar fata aceasta și te mirai de ce nu se consacră definitiv artei, pentru care dovedea atâta chemare.

Spre marea mea satisfacție, apoi, însăși Voicuța se achită strălucit de cele două roluri ale ei, de amoraș și domnișoară micuță de pension. Prietenelor și prietenilor din "banda noastră" nu le scăpară nici o greșeală; până și cele două apariții mute ale Lilicăi fură salutate cu vii aplauze de amicii din sală și rubedeniile respective.

Dar toată tinerețea asta aristocrată se străduia pentru ce? Ca să ajungă la imitația desăvârșită a perfectului mitocan. Toată revista era alcătuită după modelul celor ce fac furori în grădinile de vară. Iar eroul lor nu putea fi altul decât vestitul Nea Ghiță, nea Matache, nea Tănase, iar eroina, consoarta sa: țața Frosa, țața Leanca, țața Mița Porumbița. Descendenta domniței Ralu, care făcuse să răsune la București versurile lui Euripide, când parte din protipendada noastră nu sta bine încă nici cu cititul, se străduia acum să dea nota cea mai

justă vulgarității de suburbie: "te simți bine, tăticule?", "hai să ne dăm în tiribombă, păpușelule", "nu vrei să mă tragi în barcă, papugiule!" Elita țării făcea haz nespus de jocurile nesărate de cuvinte: era un fel de satisfacție aci împotriva valurilor democrației potopitoare, dar luai seama că mai mult ariviștii proaspeți ori scăpații de maximum o generație din lumea ce era răscolită cu nesaț pe scenă se amuzau mai mult și mai zgomotos. în fond, privind mai bine mișcările intenționat grotești și puțin nerușinate, îți puteai da seama ușor că triumful platonic al acestei boierii era tocmai o jalnică înfrângere, iar adevărata victorie era tot a mitocanului, ale cărui fapte și vorbe făceau deliciul descendenților rafinaților fanarioți. Mă întări în această impresie mai cu seamă singura excepție a regulii: în semiobscuritatea sălii remarcai pe cei doi soți Radu Șerban profund dezamăgiți. Fără îndoială, nu citii nici un fel de dezgust ostentativ pe fețele lor; nu făceau mișcări de plictiseală și nici nu părăsiră loja scandalizați. Dar atât cât permitea luminiștea vagă a sălii, ochii lor se scăldau în deziluzie și stupoare, și numai donnei Alba îi flutura pe buze un zâmbet de compătimitoare îngăduință.

De multe ori ea nici nu mai privea spre scenă; cu toate că se găsea o explicație destul de limpede a acestei lipse de interes pentru arta drei Scumpa Caragea (care tocmai cânta un cuplet pe aria Sunt fată de general), totuși o ispită de gând mă făcu să tresar că ea se folosește de prilej pentru a distinge în marea de capete din sală pe cineva anume. Nu știu de ce m-a neliniștit într-atâta această nejustificată prin nimic bănuială. Din colțul obscur, în care mă găseam, am fixat cu toată puterea ochilor mei arzători pe donna Alba și ochii ei de asemeni au părut la un moment că se opresc într-ai mei și rămân astfel legați de ei multă vreme. Cearcănele ei, în penuria asta de lumină, accentuate când nu se uita spre scenă, păreau adevărate inele de întuneric și se confundau cu ochii închiși, care crescuseră astfel considerabil, încât n-ai fi putut ști care e adevărata direcție a privirii ei, dar poziția feței, neclintirea asta de minute și sferturi de ceas, nu contribuia cu nimic să-mi alunge gândul care mă muia în fericire: dimpotrivă. Sub ocrotirea semiîntunericului ne permiserăm astfel (eu crezui tot timpul că ea-și permite la fel cu mine) o adevărată deboșerie de priviri: ochii noștri se

căutară cu sete, se înlănțuiră, se strânseră, se contopiră și tremurară în spasm.

Astfel ne surprinse lumina bruscă și puternică a sfârșitului de act: rătăciți, înfiorați, descoperiți, ochii noștri (cel puțin, de-ai mei sunt sigur) clipiră de rușine înaintea atâtei lumi și atâtor lumini. Când îndrăznii mai apoi să ridic din nou privirile spre donna Alba, cu sfiiciunea acea înfricoșată care urmează păcatului, o găsii preocupată, la fel ca și soțul său, să trimită sau să răspundă la salutări, în diferite puncte ale sălii. Mă pregătii la rându-mi de salutat și așteptai momentul hotărâtor, pradă unui trac cum de mult nu-mi mai fusese dat să simt. Urmării deci cu coada ochiului toate zigzagurile pe care le făceau privirile lor. La fiecare colț de zigzag ei aruncau un zâmbet ori un salut; când socotii că a sosit clipa propice, mă înfipsei zdravăn în picioare și mă îndoii de la mijloc cât un rob în fața unui sultan. Și când mă ridicai, gemui de oroare: cei doi soți răspundeau râzători, pe deasupra capului meu, lojii în care se aflau părinții Voicuței. Astfel că atunci când pogorâră privirile cu adevărat spre mine, nu mai putui prinde clipa decisivă și încremenii de indignare pe propria-mi

stângăcie, când ei mă salutară cu bunăvoință și prietenie. Mă înclinai roșu ca un rac, însă când mă îndreptai iarăși, observai că zâmbetele lor erau și de astă dată îndreptate puțin mai alături, unde descoperii pe prințul Raoul. în sfârșit, am fost zărit, am salutat și mi s-a răspuns: cu multă amiciție de domnul George Radu Șerban, cu o distinsă, grăbită și familiară grație, de donna Alba. Dar acum mă întrebam nefericit dacă ochii aceia măriți de întuneric, dacă rotocoalele acelea care se strângeau și se lărgeau de pasiune mă vizaseră sau nu pe mine în timpul actului. Așteptam cu nerăbdare ridicarea cortinei pentru a mă încredința, de astă dată impunându-mi strictețea unui observator obiectiv, dacă rotundele și întunecatele oglinjoare fosforice emanau cu adevărat spre mine radiațiile lor și dacă reflectau și ele doar covârșitoarele efluvii de pasiune ce ațâțau exclusiv din sufletul meu.

în fierberea nerăbdătoarei așteptări mă găsi Raoul, pe care-l despărțise tot timpul numai câteva capete de mine. Bunul meu prieten fu foarte fericit să mă vadă; mă asigură despre asta manifestarea zgomotoasă pe care o stârni, după felul lui, în cinstea reîntâlnirii noastre. Apoi mă împărtăși cu o mulțime de noutăți, privind mai

ales pe scumpa lui iubire cu păr lung, negru și larg ondulat, pe care și-o regăsise. Era tot așa de delicioasă ca la început. însă știindu-i vechea slăbiciune pentru inele, le ascunsese pe toate într-o cutie secretă a biroului, după ce dăduse să i se facă niște imitații superbe, care și începuseră să-i dispară. Prima jefuire, pe care a simțit-o pe când se prefăcea că doarme și a lăsat-o să se consume - la puține nopți numai după reluarea vieții în comun -, s-a petrecut într-un chip nespus de amuzant. Pe când ea se îmbrăca înfrigurată ca s-o șteargă, prințul Raoul s-a prefăcut că se trezește. Ea - îi spunea Riri - goală pe jumătate, a trebuit să se supună chemării lui, și-a scos din nou ciorapii, pentru punerea cărora a pretextat un motiv sub orice plauzibilitate, și-a venit cu inelul între degete, ca să se prefacă apoi că-l găsește prin așternut, ba chiar să se plângă că s-a înțepat în colțurile pietrei lui. Prințul a convenit că într-adevăr era cam larg și că e întotdeauna în pericol să-l piardă; cum i s-a mai întâmplat de altminteri și cu un altul "mult mai puțin costisitor, mai demult". însă pentru că pe ăsta l-a găsit dânsa, i-l face cadou: cu condiția expresă să nu-l piardă, în caz când ea va dovedi că știe să-l păstreze,

peste șase luni îi va mai face încă unul cadou, pe care tocmai are de gând să-l scoată din "sa/e-ul de la Banca Națională". Și într-adevăr a doua zi prințul Raoul apăru cu un safir de toată nostimada, tot așa de fals ca și rubinul pe care i-l dăruise. Riri a fost extrem de fericită. După șase luni ea s-a văzut, așadar, și cu safirul, în vreme ce în locul lui, în degetul prințului a apărut acum un strașnic smarald. Și astfel prințul Raoul a rezolvat problema fericirii; cu câte o bucățică de sticlă frumos colorată și șlefuită geometic, el a pus zdravăn căpăstru eternei nestatornicii femeiești. L-am felicitat din suflet pentru ingeniozitatea cu care a putut nu numai să păcălească pe partenera lui de amor, dar cu care știe să-și amăgească incorect și propria lui inimă: a te ști iubit pe câteva pietricele și a te declara mulțumit pe acest fel de izbândă sufletească este într-adevăr o tărie pe care eu, căutătorul asiduu și metodic, ca un detectiv, de scrisori tainice, ar trebui s-o invidiez.

Fără a lega însă o convorbire asupra unor astfel de subtilități sufletești, a căror descurcare și tălmăcire mai mult tulbură și încurcă chiar și pe cel ce le întreprinde, descoperindu-i poate

multe amăgiri, de care se trezește orbit el însuși, mă mulțumii, din nestinsă curiozitate, să întreb din nou pe prietenul meu dacă părul lui Riri într-adevăr mai păstrează exact aceeași neobișnuită lungime, care l-a fermecat pe el, cunoscătorul, și l-a îndemnat s-o iubească atât pe-această fată simplă și cu rele obiceiuri, găsită noaptea pe drum. Entuziasmul prințului mă încurcă iarăși cu desăvârșire: ezitările mele nu mai putură rezista în fața competenței lui în materie, așa că trebuii să convin, în cele din urmă, că iubita asta în nici un caz nu putea să fie una și aceeași persoană cu prietena mea din mansarda madam Matildei. Părul regăsitei păstrase intacte calitățile de la început; în privința asta talentul tactil al prințului nu putea da nici un greș. Totuși, pentru că mi-era drag și pentru că era vărul donnei Alba, și mai ales pentru că eram și eu prea uluit de această ciudățenie, îmi exprimai dorința de a-l vizita și de a-l găsi în plin menaj și în plină fericire și el mă invită cu brațele deschise, șoptindu-mi că nu va vesti pe amica lui, căreia dorește să-i facă o surpriză, mai ales că ea nu o dată l-a întrebat de mine, de prietenul care-l însoțea când a cunoscut-o.

Așa încât încep iarăși să am bănuieli în privința Auricăi; deocamdată, nu pomenesc nimic, firește, prințului de mansarda misterioasă, totuși sunt acum grozav de curios să văd pe individa asta cu păr negru și lung, care i-a căzut în cale, puțin timp după plecarea vecinei mele cocote din odăița ei cu pat scârțâitor. Cu atât mai mult doresc s-o văd, cu cât îmi dau seama cât de teribil de nedumerită trebuie să fie ea însăși, când prințul Raoul îi va fi povestind că sunt secretarul unui mare avocat, că dau toate dovezile că-mi voi egala în curând maestrul (astfel că orice confuzie cu un voiajor de comerț e de-a dreptul exclusă) și că locuiesc de multă vreme într-o garsonieră nespus de elegantă. Dar nu înțeleg de ce ea n-a căutat să elucideze aceste echivocuri, povestind prințului despre mansardă; doar Raoul îi știe profesia, așa că putea, la urma urmei, să-i dea toată povestea pe față. De bună seamă că nu i-a spus nimic, de vreme ce nici prințul nu mă întrebă nimic în privința asta, ceea ce e semn că ea are motive serioase să ocolească un astfel de subiect. Iar motivul nu poate fi, dacă e într-adevăr vorba de Aurica, decât unul singur: părul blond de anul trecut al fostei mele vecine.

Prințul Raoul nu i-ar ierta pentru nimic în lume că l-a păcălit cu vopseli tocmai la ce adoră el mai mult. Dar cum s-a lungit așa deodată părul ăsta? Să fie totuși o perucă, deși prințul pare gata să-și vâre mâna în foc că nu poate fi vorba de alt păr? încep să cred că ardoarea Auricăi i-a întunecat puțin și lui vasta-i competență. Toate ar fi atunci bune, numai o ușoară neliniște îmi rămâne: dacă Aurica are tot interesul să tacă față de Raoul în privința mansardei, oare ce interes ar avea să tacă întru cât mă privește, când ar întâlni vreunul din foștii vecini de mansardă; mă gândesc mai cu seamă la prințul Preda sau la Irma, care ar putea dezvălui apoi totul amantului ei cu intermitențe? Un lucru e cert: că până acum n-a făcut nimic, de vreme ce nu s-a întâmplat nimic deosebit în raporturile dintre mine și prințul din mansardă; n-o să se întâmple, așadar, nici în cele vreo câteva zile ce-mi mai rămân până voi putea obține cutia cu scrisori. De bună seamă Aurica, dacă e ea amica de-acum a lui Raoul, e din cale-afară de precaută; probabil că ocolește cu dibăcie pe oricare ar putea să-i producă vreo tulburare de orice fel menajului ei. Iată un lucru pe care mi-l confirmă însuși prințul Raoul:

– Știi, îmi spunea el, e atât de cazanieră, mon cher\ Imposibil s-o convingi să ieșim vreodată. Numai dimineața la opt îi place să facem o plimbare la Șosea în automobil. însă nu ți-ar rămâne peste zece în oraș...

în actul următor, nivelul reprezentației s-a ridicat câteva grade mai mult deasupra vulgarității celui dintâi. S-a jucat, cu și mai multă dezinvoltură și s-a cântat pe arii de toate felurile: românești, franțuzești, rusești, nemțești și unguresti. Pe urmă a început petrecerea propriu-zisă. Și nu mult după aceea m-am trezit în fața donnei Alba singure, într-un colț de sală mai puțin frecventat.

Am văzul-o de departe înaintând ușor; purta o toaletă simplă, neagră, cu luciuri de mătase, care-i accentua desăvârșit culoarea albă a pielii; decolteul în inimioară îi lungea ușor linia gâtului. Din mulțimea ei de bijuterii, de care auzisem, nu vedeam acum decât străluciul subțire cât un fir al unui lănțișor de aur, de care sta suspendat în dreptul pieptului un briliant enorm, ce-și juca flăcările cu neastâmpăr pe fondul negru, ca o mare, albă și zbuciumată stea de noapte. Brațele mate, lungi și fine, erau dezvelite până la încheietura umerilor, pe care

tivul îi închidea cu o curbă dulce. Rochia îi îmbrățișa strâns bustul și soldurile, apoi se desfăcea în cloș amplu, căzând în pliuri mici până la glezne. încolo, nimic, nici o altă podoabă decât o superbă orhidee, prinsă cu un ac de aur la umăr și a cărei culoare, băgai de seamă apoi, se armoniza cu garniturile pantofilor de-un auriu pal, culoare ce trebuia să răspundă ciorapilor de mătase chaire.

O salutai cu o plecăciune largă încă de la distanță și așteptai înfricoșat, gol de sânge, zâmbetul ce se apropia. Și ea se opri în fața mea și mă întrebă cum mi-a plăcut spectacolul. Ii răspunsei că m-a mișcat nespus străduința atâtor prinți și descendenți de mari boieri de a reda cât mai autentici mahalagii, și ea înclină de mai multe ori capul râzând. Se îndepărtă puțin ca să privească prin lornion în lungul sălii, apoi reveni. Mătasea suplă a rochiei de-un negru adânc, ametitor, agita cu moliciune faldurile ce se retrăgeau minunat ori de câte ori piciorul începea să înainteze. Desigur, amețit cu desăvârșire de profunzimea teribilă a acestui negru (pentru că în momentele acestea nu îndrăzneam să mă uit în ochii ei), luai hotărârea și curajul de a mă convinge dacă într-adevăr în

timpul reprezentației ochii ei fuseseră îndreptați spre mine. Adică ei fuseseră într-adevăr îndreptați în direcția mea, dar vroiam acum să aflu anume dacă ei priviseră într-acolo numai pentru mine și mă vizaseră exclusiv, de vreme ce și în actul al doilea cele două pete de întuneric de sub fruntea-i cu arc regesc se răsfrânseseră asemenea, tot timpul, în centrul încordării ochilor mei; dar razele lor centrale, oricât mă străduiam să mă dumeresc, tot nu izbutisem să descopăr unde bat anume.

Dacă m-aș fi uitat și-acum în acești ochi, de bună seamă că n-aș fi fost în stare să îndrug două vorbe; dar, ocrotit și îndârjit de apele negre ale mătasei, putui articula cele ce i-am grăit, cu claritate și tărie, deși dacă ar mai fi fost nevoie de un cuvânt mai mult, cu siguranță că mi-ar fi rămas stins pe jumătate în gât.

– Intr-un cuvânt, cum văd, spectacolul nu prea v-a plăcut? mă întrebă ea revenind.

Și, după o tăcere puțin cam întârziată, care mi-a fost necesară ca să leg cuvintele și să-mi găsesc îndrăzneala trebuincioasă pentru a le rosti cu șir, am răspuns:

– Dimpotrivă, pentru că numai auzul mi-era ațintit spre scenă, pe când privirile mele au

îmbrățișat tot timpul cea mai mare frumusețe pe care am văzut-o în viața mea, singura căreia i-am rămas credincios ani întregi în taina gândului meu, din clipa când văzând-o înaintând pe stradă, cu maiestatea cu care înainta acum câteva clipe încoace, am amețit ca de o lumină prea tare a soarelui, și două cărți enorme pe care le aveam în mână, pentru că mă găseam în fața unei școli unde trebuia să trec un examen, au căzut cu zgomot la picioarele ei, ca cel mai sincer și mai desăvârșit omagiu. Ea a zâmbit atunci, mulțumindu-mi cu ochii atât de minunat, și, mi se pare, puțin înfricoșată, probabil, de puternica deturnătură a dicționarelor clasice, că zâmbetul ei s-a încrustat într-atât în sufletul meu, ca și hotărârea nestrămutată de-a o regăsi și de-a apăra dumnezeiasca apariție de orice înfricoșare, că nu știu ce-ar putea șterge această incrustație și această hotărâre din sufletul meu. Până acum ele au rămas intacte, dacă nu și mai accentuate, ca în ziua dintâi, dacă mai e cu putință să mai crească vreun lucru care la origine este infinit.

Și urmă iarăși tăcerea profundă ca negrul lucios al rochiei, tăcerea întocmai care

precedase exprimarea acestei nemaipomenite îndrăzneli. Iar după puțin răspunsul veni atât de greu și atât de rău în contrast cu acest glas muzical, puțin cam aspirat acum și coborât, care-l rostea:

– Nici recunoștința datorită maestrului dumneavoastră n-a putut să diminueze... incrustațiile și hotărârile acestea nestrămutate?

Eu am văzut limpede că donna Alba a vroit să completeze, să adauge ce? - o răutate mai mult, o ironie mai sângeroasă și mai insuportabilă? - dar din mulțime a apărut soțul ei, și venirea lui m-a împiedicat să aud pronunțată până la capăt sentința-mi de moarte. Dar oare nu fusese ea rostită până la capăt, ce mai doream să aud? Un singur fir de speranță îmi mai rămăsese în lumina ochilor ei, spre care, răpus de tăria loviturii, înălțasem privirile mele, cerând îndurare; și lumina aceea parcă n-ar fi fost așa de neîndurătoare ca răspunsul ei.

Dar domnul Georges Radu Șerban sosi între noi, descoperindu-mă galben ca un mort. M-am plecat adânc și înaintea lui, făcând loc în conștiința mea acestui gând nou, dar grozav de întârziat, că el ar putea să pară nedumerit găsindu-mă de vorbă cu soția lui într-un coridor

de teatru, la un bal public. Iar la aceasta se mai adaugă culoarea cadaverică de pe figura mea, pe care mi-o închipuiam cu nimic mai puțin pământie și mai sinistră ca a prințului Preda, în noaptea care a decis prietenia noastră. Când m-am reînălțat, am văzut pe donna Alba păstrând același zâmbet și aceeași lumină necontenit mai îngăduitoare a ochilor cu care-mi ascultase cutezanța și cu care mi-o respinsese apoi, aruncându-mă cu câteva vorbe înapoi, în țărâna din care-mi permisesem să mă ridic. Dar fața maestrului nu exprima nici chiar cea mai elementară neplăcere; dimpotrivă, părea bine dispus și abia acum găsi prilejul să mă felicite pentru chipul cum mă comportasem în procesul Anișoarei și să-și exprime regretul că nu m-a poftit la câte una din puținele primiri și reuniuni ce au loc foarte rar, nu-i vorbă, în casa lor "pentru a ne cunoaște și din alt punct de vedere decât cel profesional". De faptul că nu s-a gândit vreodată să mă prezinte donnei Alba nici nu aduse vorba, dimpotrivă, părea lucrul ăsta să-l preocupe prea puțin, ca și când cunoștința era firesc să se efectueze de la sine, ca între oameni ce sălășluiesc sub același acoperiș sau poate ca între un slujbaș stipendiat

și stăpâna casei; or, aci nu mai încap formalitățile prezentărilor ce nu se cuvin decât oamenilor de același rang.

La drept vorbind, eu nu puteam face vreo demarcație precisă între aceste impresii care variau necontenit, împiedicându-mă să mă fixez asupra vreuneia anume, pentru a întemeia dintr-însa un reper veridic. Iar când domnul Georges Radu Șerban epuiza complimentele și regretele, donna Alba găsi de a sa datorie să-i raporteze la rându-i obiectul conversației noastre și anume cele privitoare la spectacol. Maestrul râse voios de scurta caracterizare pe care o dădusem reprezentației și o încuviință în total. Pe urmă doamna își luă rămas-bun, întinzându-mi mâna cu o bunăvoință pe care eu o găsii mai umilitoare decât orice gest de mândrie ori de dispreț. Părea să-mi spună: "Uite, te iert, dar altă dată..."

Totuși, sărutai cu nespusă bucurie această mână lunguiață, albă și netedă, care rămânea pentru mine, pentru veșnicie, mâna ce urzește țele destinului meu. Iar ochii mei îi răspunseră, la rându-le, foarte binevoitori:

"Totuși, prințesă, vom putea parcurge peste puțin, cu sărutul, tot lungul brațelor ăstora

superbe... căci știm ceva, undeva, într-o mansardă obscură... Ceva, o comoară, pe care o vom avea în curând... Drace, orice-ar fi să se întâmple, chiar mâine, nici o zi mai târziu..." Topii toate aceste vorbe în râsul meu și mă închinai adânc.

A doua zi era duminică: marți și miercuri veneau două sărbători la rând, iar pentru restul săptămânii agendele noastre nu indicau nici o afacere importantă. Maestrul putea, așadar, să plece luni seara să-și viziteze moșiile, pe care nu le mai inspectase de mult. Prin urmare, luni seara cel mai târziu trebuie să obțin scrisorile: nu era exclus ca marți donna Alba să acorde prințului Preda întrevederea cerută.

Operația nu-mi părea complicată; mă stânjenea oarecum numai din punct de vedere sufletesc. într-adevăr, mă gândeam nu fără vie strângere de inimă la marele act pe care-l hotărâse prințul Preda în luptă grea cu conștiința și nevoile lui. Aveam să spulber totul prin hoția mea, care devenea astfel mai puțin cinstită, în raport cu considerabila lui rezoluție. Mângâierea că eu îi insuflasem această idee eroică nu avea nici un efect asupra cugetului meu: într-o împrejurare ca aceasta, ideea e

micșorată până la extrem de faptă. Și ce faptă! Un om care aruncă pâinea de la gura lui și a fiicei sale pentru un sentiment, pentru o iubire, ea însăși din cele mai frumoase, dar pălind în fața unui gest atât de uriaș. Și iată-mă pe mine survenind ca să tâlhăresc o intenție atât de nobilă, ce lasă în urmă toată aventura mea de până acum! Care era capătul, scopul moral care da legitimitate acestei îndelungi și îndârjite fapte ale mele? Dorința de a libera pe donna Alba de constrângere și-apoi așteptarea... recompensei. Prințul Preda așteaptă și el o recompensă, desigur, care rămâne încă la latitudinea donnei Alba; dar ce pune el pe talger: două vieți, două vieți, dintre care una întreagă, una nouă-nouță și fragedă ca lugerul florilor. Iar eu pun în schimb osteneala acestor ani din urmă și-apoi nopțile pierdute cu Irma și cu prințul Preda... Hm, i-am insuflat ideea prințului Preda... dar cine stă să asculte de așa ceva... în fața faptei uriașe?

A rămas însă un mare noroc care mă scapă de toate aceste griji și îndoieli: ironia tăioasă a donnei Alba. Crunta pălmuire de acum câteva ceasuri, căci donna Alba a plecat de mult și eu am rămas aci, lăsându-mă îmbrâncit de grupuri

într-o parte și într-alta, ca o coajă de nucă de șuvoiul apelor. Dimineața vine, se simte și-n această ermetică sală acoperită până în dreptul gleznelor de ninsoarea confetilor și de panglicile zdrențuite ale serpentinelor. Cei cu care am rămas până la ora asta sunt niște oameni petrecăreți nevoie mare și aproape beți. Voicuța a rămas și ea și mi-a trecut de mai multe ori pe la nas, în aprigă învârtire, pe noul ei tip, un băiat înalt și frumos și simpatic. (Vechea ei mare slăbiciune pentru oameni dubli în raport cu înălțimea ei.) E necontenit lângă dânsul, altfel m-aș apropia și, cu toată supărarea dintre noi, i-aș șopti că-mi place prietenul ei și aș felicita-o pentru el și pentru jocul ei, pe care, mai ales, l-aș umple de cele mai mari laude. Pentru că sunt aproape beat, deși nu am băut nimica: ea m-a umilit, donna Alba m-a umilit și m-a dezlegat deci de orice ezitare, de orice luptă de conștiință. Voi smulge st ,rile și mă voi simți și eu, o clipă, stăpânul stăpânei mele... He, he... o clipă, două, sau cine știe câte... acum, pentru că ea m-a dezlegat; mi-a lăsat brațe libere ca să fiu cât vreau eu de canalie... de ce n-as gusta mai multă vreme din această băutură amețitoare: a fi stăpânul stăpânei mele.

Lilica a venit să mă poftească la dans: o refuz cu multe menajamente și scuze; drace, numai de dansat nu-mi arde acuma, dar aș bea grozav. Lilica mă face nesuferit și-mi arată tot disprețul ei că m-am depărtat de "bandă".

– Știu eu pentru cine! îmi strigă ea vrând să plece.

O opresc de mână și-i aduc elogii înfiorător de exagerate pentru rolurile ei din piesă; și biata fată mă crede cu cât exagerez mai mult, mă ascultă prietenoasă, se reazemă de umărul meu și mă întreabă când poate să vină la mine. Și după ce stabilim o dată apropiată, mă trage de mână după dânsa printre dansatorii care nu mai obosesc, și-au ieșit parcă din fire și sar exagerat, ca anticii coribanți.

– Haidem să te împac cu Voicuța.

Totul s-a sfârșit în plină dimineață, undeva, într-un cabaret, în care petrecerile se termină către amiază. Am fost tachinat tot timpul cu vorbele Lilicăi: "Știu eu pentru cine"... "Știm noi pentru cine"... Ba chiar mai mult decât atâta: "Să dai mult să găsești patron cu nevastă frumoasă"... "Ah, o prindea de minune negrul acela pe Alba..." (Voicuța era cea care făcuse remarca din urmă.)..-"Ba eu nu găsesc c-o

prindea deloc, scuzați domnule Aspru", ripostă sora ei.

Dar acum toate săgețile astea care veneau direct ori indirect spre mine nu mă zgâriau deloc. Nu mai îmi spuneam acum ca odinioară: "Mă supără nu răutăcioasele aluzii în sine, ci considerabila depărtare de adevăr a ceea ce mi se atribuie!" Nu, nu mai puteam spune astfel, pentru că acum, dimpotrivă, mă găseam cât se poate de aproape de adevăr, la doi pași numai, și, ceea ce le întrecea pe toate în nostimadă, e că donna Alba nici nu bănuia măcar această apropiere, nu bănuia nimic divina răutăcioasă!

Am plecat în plină dimineață, nu fără a fixa, la întrebarea ei discretă, o oră și pentru Voicuța, a doua zi după întâlnirea cu Lilica, desigur. Trebuie să mă antrenez la îndrăzneală și volubilitate, la faptă!

Părăsisem demult gândul de a "da lovitura" prin cele două camere goale, care ar fi putut duce din coridor de-a dreptul în așa-zisul birou al prințului Preda. Mă convinsesem că într-adevăr amândouă odăile erau închise și cheile se aflau la prinț: asta n-ar fi însemnat nimic desigur înaintea seriei de passe-partout-uri pe care mi le confecționasem încă de la început,

dar ultima ușă, care da în odaia scrisorilor, era închisă pe dinăuntru cu un lacăt enorm, vârât prin belciuge de pușcărie; iar admițând că ușa s-ar fi putut sparge, intrarea mai era barată de-un dulap enorm de stejar de modă defunctă, în care prințul îngrămădise nu mai puțin de o tonă de vechituri.

Dar această întreagă fortificație n-avea să aibă nici o putere în fața sentimentelor omenești: al meu, de iubirea cea mai sfântă, amestecat cu furia cea mai vulgară, deși calculată, lucidă, de umilința care se cere răzbunată, de încăpățânare aprigă și neogoită; al lui, întrucât privea raporturile noastre de încrederea cea mai desăvârșită, pe care i-o smulsesem prin minciună și prefăcătorie. Nici n-am mai avut vreodată o noțiune de ceea ce se cheamă josnicie omenească, dezgust radical de speța căreia aparțineam, ca în momentele când am săvârșit această faptă, atât de îndelung pusă la cale și atât de rapid dusă la capăt.

îndată după chef m-am schimbat de haine și-apoi m-am și dus la prințul Preda, care tocmai își făcea toaleta matinală. I-am comunicat într-o dispoziție de fericire, cum numai febra nopților nedormite îți poate da, că astăzi se hotărăște

soarta mea și-a lui. Toată ziua voi fi ocupat cu tratativele ce trebuie să duc cu niște capitaliști, care vor, nici mai mult, nici mai puțin, să mă aibă de tovarăș.

în cazul izbutinței, soarta prințului era, se înțelege, asemenea pecetluită; căci ajungeam în putința de a-i da o atribuție perfect potrivită pentru el și zdravăn retribuită; ocupat doar dimineața de la 9 la 1 și de două ori după-amiază, iar ocupația, "nici că gândești, prințule, cât de ușoară pentru tine: translator de corespondență în franțuzește și englezește... Pentru nemțește și ungurește avem altul... Translator, adică știi ce va să zică asta, prințule? Tu numai traduci corespondența: alții o compun, alții o transcriu..." Leafa, deocamdată 9000 lunar.

- Știu și nemțește! acceptă prințul, cu fața atât de iluminată că-mi făcu rău. Asta nu ți-o spun cu gândul vreunei augmentări de retribuție, dimpotrivă, salariul ce-mi oferi mă copleșește! Pentru 9000 lunar fac și pe dracu-n patru... dacă-mi cereți... Pentru că... înțelegi, mă... mă Constant, mă, mă dragul meu amic, mă dragul meu binefăcător... înțelegi tu, mă Constant mă, mă norocule, mă... că tu ești

norocul meu trimis de Dumnezeu, care s-a milostivit în sfârșit și cu mine... dacă eu am 9000 lei lunar, atunci chestia cu Alba e limpede ca bună ziua... Atunci îi dau scrisorile cu o noblețe... înțelegi tu... cu un gest... și ție-ți datorez totul... Crezi tu că am să uit asta, Arhanghele al lui Dumnezeu?

– Bine, prințule; bine, minunat, dar îți spun sincer, când m-am gândit la tine, nu-mi sta deloc în cap nici scrisorile, nici Alba ta; numai la ea, nefericitule, m-am gândit, la sărmana ta fiică (și podeaua nu se despică să mă înghită, când mă auzi). He, he, băiatule, de când coace asta... vreau să spun afacerea asta, însă n-am vrut să-ți pomenesc nimic... cât timp lucrurile erau numai în aer. Și-apoi, mai e ceva... unul din coasociați și-ar avea omul lui... dar eu te-am recomandat pe tine cu atât avânt, că i-am convins pe ceilalți toți... La urmă și ăsta, recalcitrantul, s-a dovedit mai flexibil... și de asta îți spun: deseară, nu mai târziu, pentru că mâine dimineață trebuie fixate locurile, mâine e luni și începem... punem pe hârtie totul... deci deseară, la orele 9 fix, să fii la Colonade, la Șosea... știi unde sunt Colonadele? ,

– Asta e acum...

– Prințule, cu cele mai bune haine ale tale... eu voi sosi cu el, știi, îi cam place să guste un pahar; însă uite ce te rog... să te porți ca un adevărat prinț, înțelegi...? burghezul trebuie epatat... ia-l, știi... elegant de tot, dar nu de sus: să se vadă că ești prinț, dar că-i recunoști și lui importanța pe care o merită... Iaca 5000 lei, să-i ai la tine; ca să te arăți gata de a plăti și tu consumația... da n-avea nici o grijă, c-o va plăti el... Dar tu să desfaci portefeuille-ul neapărat, cel puțin să se vadă capătul hârtiilor... Pe urmă să faci bunătatea să-mi dai banii, tipule... la prima leafă, evident... Până atunci, trebuie să pari și tu ceva mai puțin nemâncat...

Prințul, care dădea necontenit din cap și făcea semne ca omul sigur de sine, căruia i-e inutil să-i mai dai astfel de recomandații, mă sărută cu nesaț, recunoscător și fericit. Mă grăbii să plec, pentru că eram așteptat, îi motivai. "Chiar sunt în puțină întârziere!" îmi luai deci rămas-bun și ieșii, pentru a reveni de la ușă:

– Prințule, tu te și instalezi la o masă și începi să consumi, dacă vezi că întârziem, poate că venim și la zece... Dar tu trebuie neapărat să fii acolo la 9; să nu faci impresie că ne aștepți pe

noi, ca să te așezi la masă (mișcare violentă de reprobare totală a unei astfel de temeri). Bagă de seamă, eu îi și spun că ți-am dat întâlnire. Ce dracu', arată-te barem acum punctual... o dată în viața ta, prințule!...

– Ei, lasă, dragă... asta-i acum... mă dădăcești ca pe-un copil... mă înveți tu pe mine cum să mă port față de... oricine ar fi ăla... într-un restaurant... Taci că nu mă înveți și cum să țin furculița în mână. La opt și jumătate mă înființez acolo... și vă aștept până la 11. Și mai mult dacă vreți acolo... Dar întâi vino iar să te sărut...

Fugii, trimițându-i din ușă la rându-mi un ultim sărut și mă dusei acasă să mă culc.

Seara la nouă și un sfert eram la mansardă. Mă stânjeni însă multă vreme de la lucru madam Matilda, care nu se mai sătura ascultând la ușa odăii în care locuise Aurica; aci se mutase acum o chiriașă nouă, de aceeași profesiune cu precedenta, dar cu clientelă foarte extinsă și activă. De două ori, la intervale de zece minute, socotite cu ceasornicul în mână, ieșii afară și găsii la postul de observație pe libidinoasa bătrână, pe care, la venire mă prefăcusem că n-o văd în obscuritatea incompletă a coridorului,

al cărui bec îl stinsese. Credeam că ciudata ei voluptate va fi de scurtă durată, și vream să scap definitiv de dânsa, însă în urmă trebui să constat că înăuntru se petrece ceva anormal, de vreme ce madam Matilda se zbuciuma de atâta timp pe loc și numai obrazul și-l imobilizase, lipindu-l de tocul ușii cu amețitoare vibrații. Mă apropiai tiptil de dânsa, când tocmai se întorsese în contorsiunile ei cu fața spre apartamentul prințului, și-i pusei mâna pe umăr. Parcă ar fi fost încărcat cu nu știu câte sute de volți brațul meu, așa a sărit madam Matilda în loc, și prima ei grijă a fost să-și ducă o mână la inimă, pentru a o ține să nu sară prin carapacea-i de grăsime, și-o alta la beregată, pentru a-și opri chirăitul ce-avea să urmeze primei horcăieli înăbușite de stupoare.

Abia acum îmi dădui seamă că procedeul meu n-a fost tocmai fericit; dacă cincantenara asta libidinoasă apuca de la început să ragă! Schimbai deci tactica total, și-n loc s-o zgudui de umăr și s-o întreb aspru cum își permite să asculte la ușile locatarilor, așa cum plănuisem, făcui semnul discreției cu degetul pe buze.

– Ce asculți aci? șoptii râzător.

Ea-și acoperi fața cu mâinile și dădu să fugă.

O oprii de braț și-mi plecai și eu urechea spre orificiul broaștei, deși nu era nevoie, căci se-auzea perfect, chiar de la oarecare distanță de ușă, zvâcnetul sacadat al somierei.

- Frumoasă distracție ți-ai găsit... îi șoptii apoi, strângându-i și mai bine brațul moale.

– Ce se face, dacă la mine nu se găsește cine se distreze... O mângâiai binevoitor pe obrazul care ardea; îi auzeam inima bubuind în piept, de parcă ar fi vrut să dărâme învelișul osânzos. Și pentru că ochii îi străluceau din cale-afară, îi aplicai o palmă ușoară pe umăr, evaluându-i cu atenție bine simulată rotunjimea, apoi îi apreciai în același chip globul enorm al sânului...

Ea chicotea cu cochetării de hipopotam... îi șoptii atunci în caldul urechii:

- îți dau timp o jumătate de ceas... să te îmbraci... nu așa ca o Grossmutter din provincie, ci... mă înțelegi... cu hainele cele mai bune pe care le ai din tinerețe...

– Hainele ale nu mai încape la mine...

- Trage-le până or plesni... că tot o să le scoatem noi, făcui pe spiritualul, insinuant.

– Am eu altele bune la cufăr...

– Perfect...

Mă opintii cu toată strășnicia de care dispuneam să-i fac vânt, și ea porni chicotind de plăcere și săltând din șale ca o vacă elvețiană în zbeg.

Mă îndreptai fără să mai pierd o secundă la ușa prințului și începui să încerc febril passe-partout-urile în broască. Totul merse cu o ușurință cu totul și cu totul de neașteptat, pentru unul care cheltuise în vederea acestor câtorva minute o cantitate atât de copioasă de timp. Ușa dormitorului nici nu era încuiată, așa că fu treaba de moment, după ce mă simții cu cutia de tinichea încărcată de scrisori sub braț, să traversez odaia atâtor visuri și năzuințe deșarte ale acestui biet nenorocit și să-i desprind cu o smucitură idolul scump din perete.

Trecui pe lângă ușile mute ca o umbră. Numai din camera madam Matildei răzbătu și mă urmări câțiva pași larma persistentă a robinetului de apă.

Așadar, iată-mă-s acum stăpânul comorii, descoperitorul unei comori, al unei chei spre fericire. în visurile tuturor, în visurile chiar ale celor mai gravi, mai serioși și mai realiști oameni, stă ascunsă, sub aere acerbe de

neînduplecat pozitivism, dorința romantică a unei astfel de găsiri, a unei astfel de posesiuni. Orice ați spune dar, căutând fundul minții fiecăruia, e cu neputință să nu dai (unde tocmai nu gândești, în mai mare cantitate) de nostalgia norocului, a neașteptatului, a dobândirii subite de puteri chiar supranaturale și drăcești. Este un mincinos cel ce afirmă contrariul, sau un sceptic, în sensul că nu se vede favoritul împrejurărilor prielnice, dar de îndată ce capriciul norocului îl atinge cu aripa lui, iată-l și pe acest individ morocănos și prefăcut, detestând măcar în intimitatea gândului necredința lui anterioară în zeița Tyche, Fortuna, ori cum vreți să-i ziceți. Eu-i spun: Aventura, zeița Aventura.

Pentru că aventura este mai mult decât întâmplare, o întâmplare căutată, voită, un colț din trena imensă a necunoscutului, de care te agăți orbește cu mâinile, pentru a te pomeni în mijlocul unui ocean nemaivăzut, cu zbucium grozav de talazuri, dar și cu tărâm de nemaiștiute priveliști, când știi să birui clocotul de apă înfuriată. Sunt, așadar, ca un conchistador într-o țară nouă: regina ținutului, cea mai frumoasă între frumoase, la un semn al

meu va trebui să mi se închine.

Dar la prima întâlnire cu minunata regină, iaca, ea nici nu se gândește să se plece: dimpotrivă, tot eu sunt cel care-mi abat în jos fruntea și pieptul, în fața zâmbetului aceluia tăios, care parcă e o continuare, parcă n-a mai contenit, n-a dispărut nici măcar în timpul nopții de pe această față divină din seara reprezentației de la Liric. Majestatea sa de bună seamă nu-mi cunoaște puterea, de trece atât de nepăsătoare și ironică pe lângă mine: trebuie să i-o fac cunoscută cât mai neîntârziat. Dar cum? în ce fel? Iată o întrebare care mi se definește din ce în ce mai temeinic în minte. Cum? în orice caz, dacă ar fi să-i înmânez într-un fel sau altul scrisorile, n-am să le prezint într-o cutie de tutun de lux calitatea I. Va să zică, întâi un mic răgaz pe care pot să mi-l acord: găsirea unei cutii convenabile pentru a păstra un lucru atât de prețios. Dar ce fel de cutie?... trebuie și aci dovedit un gust. Iată un punct foarte important, deși cu totul neprevăzut, în desfășurarea evenimentului ce pregătesc: gustul. Regret că nu mai sunt în raporturi bune cu prințul Preda, ca să-l întreb de anticarul unde a vândut cutia fratelui său; mă simt chiar foarte amărât că n-

am dat însemnătatea cuvenită acestui amănunt, când povestitorul lui ajunsese aci.

Dar, în definitiv, toate acestea sunt lucruri secundare: în fapt sunt posesorul unei mari puteri și pot să am mulțumirea că în viața mea am fost hărăzit și eu cu unul din acele daruri care te fac, în copilărie, să holbezi ochii imaginației la un erou miraculos din epopeile vechi, sau din 0 mie și una de nopți. în fond, și asta e o satisfacție deosebită, să ai conștiința puterii care ți-a sosit pe neașteptate și pe care toți cei din jurul tău o ignoră: e chiar o prostie să faci uz de ea prea din vreme, înainte, vreau să spun, de a gusta din farmecul neatenției și lipsei de importanță cu care te tratează semenii tăi, nebănuind cu cine au de-a face. Marilor eroi și semizeilor (ba chiar Dumnezeu și sfântul Petre aveau această vie predilecție) le plăcea să străbată orașele și mulțimile în mantale petecite, cu pălării sparte și desculți, numai pentru a-și da seama și mai mult de puterea lor din umilințele și injuriile la care se expuneau, atingând cu cotul haimanalele ulițelor sau cerând îndurare ca niște simpli milogi atotputerniciei seniorilor.

Senzația aceasta din urmă doream s-o am mai

ales când prințul Georges se apropie de mine; dar, oroare, teribilul meu maestru se purta acum cu mine cu o amiciție care mă exaspera. Cât despre prințul Raoul nici nu mai vorbesc. E drept că el sosi într-o bună zi în biroul maestrului cu acea călcătură gravă și îndesată în tocuri, care-i sta atât de bine, drept ca un brad și cu gambeta adâncită mult pe frunte. Dar povestea lui fu din cale-afară de impresionantă și nefericită: Riri, apășoaici e mansarde, fugise iarăși. Dar asta nu era nimic. Nemernica nu se lăsase amăgită doar de sticlele artificiale ale prințului; dimpotrivă, îl spionase bine canalia și observase ascunzătoarea adevăratelor bijuterii. De bună seamă, primul giuvaiergiu de pe uliță consultat de dânsa îi descoperise că darurile cu care o amăgea prințul nu făceau nici două parale. Escroaca, în loc să se lase apucată de nervi și să-și amenințe amantul cu ruptura, procedase cu sânge rece și cu răbdare. Și când fusese sigură de lovitură (Dumnezeule, nu numai sărmanul de mine se putea mândri cu talentul de fur), devalizase pe prinț de întregul lui avut. Dar mai era și-o culme deasupra acestei întregi tragedii: dintre toate obiectele de găteală și de orice alt fel, ce-i aparținuse

personal, tâlhăroaica nu uitase lângă ascunzătoarea devastată decât un săculeț de mătase roșie, în care se afla - ce credeți oare? - nici mai mult, nici mai puțin, o perucă, o superbă perucă de păr brun, ondulat.

Prințul Raoul, care părea mai contrariat de faptul că toată competența lui se năruise, decât de bijuteriile volatilizate, mă asigură însă că era o perucă făcută tot din părul ei, pe care-l purta la început când a cunoscut-o; după ce i-a furat primul inel, probabil pentru a se ascunde mai ușor, și-a retezat lungul păr și i-a dat celui rămas altă culoare. Dar i-a părut rău pesemne de minunea aceea de cosițe, căzute sub foarfecă, ca să le arunce. Iar mai târziu, iată că i-au prins de minune: văzând că prințul nu întreprinde nimic împotrivă-i, și-a luat inima în dinți și a căutat să-l revadă. Conta mult, vezi bine, pe ardoarea cu care el a iubit-o și care, după atât amar de vreme, nu putea să nu izbucnească decât cu și mai multă tărie. Și-a scos, așadar, părul mort din săculețul lui roșu și l-a reînviat, cu ajutorul unui specialist priceput, sub formă de perucă. în privința asta prințul iar poate să pună mâna în foc: nu există păr pe lumea asta, fie canin, fie omenesc, pe care el să nu-l

cunoască după pipăit chiar după 30 de ani. Asupra ăstui punct nu admite nici un fel de replică și e gata să facă orice fel de pariu. De aceea nu trebuie interpretată lăsarea perucii în săculeț, la locul brigandajului, ca o ironie la adresa lui; o hoață inteligentă ca Riri nu putea părăsi, la fața locului, de dragul unei glume, un atât de periculos corp delict, care pe lângă alte indicii întru găsirea-i dădea și pe acela, considerabil, de-a avertiza pe păgubaș s-o caute sub o altă culoare și coafură.

– E Aurica! glăsuii atunci...

– Aurica? ridică din umerii trunchiului și din umerii obrajilor lui tătărești, în același timp, prințul Raoul. Despre care Aurică vorbești?

Și atunci îi povestii că urmărind odată o femeie care mă interesa, am fost dus de-aceasta în mansarda interesantă a unui block-house de construcție puțin mai veche. Acolo am găsit însă un adevărat stup de fete frumoase: băteam pentru a le descoperi, în ușa fiecăruia, sub pretext de a afla pe supraveghetoarea care dă cu chirie odăile. în acest chip am pătruns și la Aurica, o blondă zdravănă și al cărei chip mi s-a părut de la început foarte cunoscut. Cum mi-era cu neputință să mă dumeresc de unde o știam

pe această splendidă curtezană, am vizitat-o de mai multe ori, până când am întâlnit-o odată în pragul ușii, în toaleta de oraș. Atunci prima bănuială justă mi-a tăiat îndată capul.

Și continuai astfel - ferindu-mă de a aduce vorba de prințul Preda și de locuitul meu în mansardă - să-i înșir lui Raoul conversațiile cu Aurica și stupoarea ce i-a produs amănuntul că inelul de rubin în jurul căruia se învârteau toate aceste conversații avusese o valoare grozavă, revelație care avu ca efect dispariția aproape imediată a ei din locuința știută. îi explicai apoi prințului de ce în scurtele noastre întrevederi pe care le-am avut de-atunci nu i-am pomenit de acest lucru: probabil pentru că nu s-a întâmplat să rămânem mai mult împreună și, mai cu seamă, pentru că nu mi-aș fi putut închipui vreodată că hoțoaica, a cărei fugă eu o dădeam pe seama temerii de a se fi simțit pe jumătate descoperită, ar fi putut să-și ia îndrăzneala și să se refugieze tocmai la acela de care în primul rând ar fi trebuit să se ferească. Numai la petrecerea de la Liric eram gata să deschid vorba despre acest subiect, dacă el nu mi-ar fi luat-o înainte și nu mi-ar fi exprimat mulțumirea că a găsit-o și că se simte prea

fericit cu dânsa, astfel că m-as fi simțit la rându-mi stânjenit din cale-afară să-i mai aduc la cunoștință prea de-a dreptul că, între timp, am fost și eu dintre aceia care i-au frecventat odaia. Mi-am făcut datoria să-l întreb numai în privința coafurii ei actuale pentru a-mi întări deocamdată convingerea asupra identității sale și desigur nu m-a convins că trebuie cu atât mai mult să tac faptul că ea redevenise brună, cât că încă de la început, deci la puțin timp după ce eu o pierdusem din vedere, revenise la dânsul în plenitudinea frumuseții ei capilare, cu întreaga-i coamă brună și ondulată, care-l fermecase atâta pe el, cunoscătorul, înainte. Rămânea numai, pentru a curma orice echivoc și nesiguranță, să viu să văd și eu și, iată, dacă mi-aș fi ținut promisiunea cu un minut mai înainte...

Recapitulând și întregind reciproc datele ce ne puteam da, ramaserăm la concluzia fermă că Aurica și Riri nu pot fi decât una și aceeași persoană; în consecință, rugai pe prinț să-mi permită să mă ocup puțin eu de această împrejurare, promițându-i că în scurt timp îl voi repune în posesia bijuteriilor sustrase. Prințul Raoul mă refuză însă cu delicatețea lui obișnuită.

- îți închipui scandalul] apăsă el asupra acestui cuvânt, care mi se păru că-l impresionează puțin cam exagerat. Când însă completă: Ce-ar zice Alba, în situația ei, când afacerea ar răzbate în jurnale? nu mai ținui câtuși de puțin să insist și admirai cu tot sufletul și cu toată sinceritatea chipului într-adevăr boieresc cum acest vlăstar de domni primea ultima lovitură a soartei.

Mă simțeam dinainte-i într-un acut simțământ de jenă, nemernicul de mine, care mă gândisem că aș putea răspunde și altfel râsului tăios al donnei Alba decât prin imediata predare a scrisorilor, îndată ce le voi fi găsit o îmbrăcăminte mai decentă, când Raoul întrerupse brusc religiozitatea, dacă pot spune, acestor momente cu hohotele lui sacadate:

– Cha, cha, cha... în schimb mi-a lăsat câinele... cha, cha, cha... n-a știut pe ce trebuie să pună mâna, nenorocita...

Și el mă părăsi râzând cu rară satisfacție, cu ochii parcă iluminați de o viziune pe care mi-era imposibil s-o încheg în mintea mea. Va să zică, tot ea e "nenorocita" în toată această afacere! fu singurul haz care-mi rămase, în urma lui, din marea și zgomotoasa-i dispoziție.

Am găsit o splendidă cutie, mi s-a spus de mahon, căptușită pe dinăuntru cu mătase, lucrată în vârf de briceag de-un vestit pușcăriaș, sculptor în adevăratul înțeles al cuvântului. Acum scrisorile sunt la locul lor, parcă respiră și ele în voie, liberate din strânsoarea rău mirositoare a temniței înguste de tinichea în care le înghesuise prințul. Tapetul mătăsos al noii lor locuințe păstrează încă urme de necunoscute, de fine parfumuri, și sper astfel că mirosul de tutun, de care s-au impregnat, le va dispărea cu vremea. Spun cu vremea, deoarece încă nu m-am decis la acțiune, nici măcar n-am croit planul procedeului de predare. Știu atâta că trebuie să fie cât mai grandios, deși nespus de simplu, și mă simt foarte încurcat la alegere, ca și donna Alba în fața doamnei aventuri. Resping tot ce mi se pare teatral, dar alung, cu un fel de temere irezistibilă și hotărârile reduse doar la o simplă linie. Intre timp observ pe figura donnei Alba o dispoziție care mă zăpăcește de-a binelea, pentru că variază brusc de la o bunăvoință plină de îndemnuri a ochilor ce-mi poruncesc limpede să-i vorbesc neapărat, cu toată schima aceea necontenit înțepătoare a buzelor, la o privire rece și disprețuitoare, cu

care mă împărtășește în zilele următoare. I-am pierdut și ochii, trebuie atunci să constat, nu numai buzele; dar în curând o voi dobândi în întregime. însă cum? cum? Tocmai acum când am ajuns la limanul aventurii mele, care mi se pare formidabilă, iată, nu mai știu pe unde să apuc, nu găsesc stânca de care trebuie anume să mă agăț, pe țărmul ajuns cu atâta trudă, în înot îndârjit și voinicesc.

Stranie întâmplare! Iată, tot prințul Preda veni să mă scoată din încurcătură cu impetuosul lui brânci. Asta s-a întâmplat la Palatul de justiție, pe când mergeam cu maestrul braț la braț: o, eram acum atât de departe de vremea când trebuia să-l urmez cu geanta încărcată, pierdut în ceata clienților și a solicitanților, spre mașina elegantă, care avea să-l ducă numai pe el. Acum maestrul nu-mi mai slăbea brațul; mă plimba ca o trufie, ca un trouvaille al lui fericit, prin lumea magistraților, a avocaților și a justițiabililor; eram descoperirea lui, așa cum scrisorile donnei Alba erau descoperirea mea, comoara mea scumpă și făcătoare de minuni, dar aceasta ascunsă acum în loc de nepătruns, chiar pentru cea mai rafinată imaginație cu putință. într-o după-amiază, așadar, când

maestrul îmi expunea un plan al lui nou de luptă, într-o afacere recentă și foarte complicată, așteptând cu grijă, o, zei mari și capricioși! observațiile mele critice, doi ochi încordați mă prinseră și se fixară în ochii mei ca două gângănii negre, pe care apoi ți-e cu neputință să le mai scoți din carne, îi simții de departe, trecând prin multiple perdele de oameni, mobile și vuitoare, din marea sală a Palatului. Pe om încă nu-l descoperisem, dar îl bănuiam. Și el apăru într-adevăr. Evident, m-am făcut că nu-l observ, nici că-l cunosc, și am luat cuvântul ca să contrazic asupra unui singur punct numai pe preopinentul meu. Maestrul s-a oprit atunci în loc să mă asculte, cu privirea în cimentul podelei, după obiceiul lui. Avusei deci tot timpul, vorbind înainte, să observ pe prințul Preda, a cărui privire acum radioasă și batjocoritoare o primii cu o indiferență atât de naturală, cu un aer atât de străin, că o clipă însăși lumina de pe fața lui păli, ametită complet de calmul și nepăsarea mea, ca în fața oricărui necunoscut. Dar era prințul Preda și eu eram tot eu, firește, și mai eram și alături de prințul Georges.

Acesta îmi primi obiecțiile, îmi ripostă asupra

lor și-și susținu iarăși punctul de vedere de la început, consolidat de astă dată și pe fațeta, pe care eu, descoperind-o mai șubredă, o atacasem. După care își petrecu mâna pe după brațu-mi și mă trase mai departe după dânsul spre uimirea holbată a celuilalt prinț, decăzut, pe lângă care trecurăm amândoi fără a-i acorda nici cea mai mică atenție.

Dar fără să fac nici un fel de mișcare înapoi, simțeam ochii lui Preda cum mă împung prin spate; când începu să mă strige, mă întorsei mirat și foarte lent și-l privii cât se poate de nedumerit și de calm, într-atâta mă așteptam să înceapă să mă strige. Prințul Georges se opri și el, fără nici măcar să se întoarcă; apoi când îmi cerui scuze de la dânsul, văzând aerul triumfător și pasul hotărât al celui ce ne urmărea, își luă rămas-bun de la mine și se îndreptă spre ieșire. Un moment măcar ochii lui nu căutară spre prințul Preda, sau poate nu văzui eu bine. Părea numai puțin mirat că răspundeam la o chemare adresată pe alt nume decât cel pe care mi-l cunoștea, dar poate că și asta nu fu decât o simplă impresie a mea.

Prințul Preda îi urmărea mersul cu ochii micșorați, strângându-și buzele încrețite, puțin

crispate într-un rânjet care îmi cam zdruncină puțin siguranța de mine.

– Ce doriți dumneavoastră? îl întrebai prietenos (ușurat de plecarea maestrului), ca pe un necunoscut simpatic pe care vrei să-l scoți din eroarea în care se găsește. Probabil, faceți o confuzie... nu mă numesc Dănicel...

– Nici eu n-am zis Dănicel... am spus Bănicel, cum te știu...

– E o greșeală... mă numesc cu totul altfel...

– Scuzați, vă rog, domnule Aspru, domnul mare avocat Mihail Aspru, care văd că sunteți nu numai secretarul prințului Radu Șerban, dar și prietenul lui, asociatul lui... Numai dintr-o nedumerire vă rog să mă scoateți; de ce n-ați încercat să mă scoateți din eroarea chipului cum v-am pronunțat numele chiar față cu amicul dumneavoastră, soțul prințesei Alba Ypsilant, născută Russet; de ce ați ținut să-l îndepărtați înainte de... de-a sta de vorbă cu un amic pe care văd bine că l-ați uitat așa de repede... deși el însuși e născut Buzescu?

-- Nu l-am îndepărtat deloc; cum aș fi putut eu îndepărta pe domnul Georges Radu Șerban, care mi-e patron și nu asociat, cum spuneți. Numai că domnul Radu Șerban terminase

instrucțiunile ce avusese să-mi dea, iar eu trebuia neapărat ca să rămân să i le execut. Evident, n-ar trebui să vă explic eu toate astea, dar, pentru că văd că persistați în confuzie...

– Sunteți prudent ca un avocat într-adevăr ilustru, precum am aflat că vă consideră lumea pe-aci... Drace, eu parcă trăiam într-altă lume, de n-am aflat până acum adevăratul nume și adevărata calitate a unui amic atât de prețios. însă sunt mândru, nespus de mândru că, dimpotrivă, eu singur cunosc ce nu cunoaște toată aceasta lume, și anume, că maestrul Mihail Aspru, alias Constant Bănicel, este și un admirabil detectiv. Numai dintr-o nedumerire aș dori să mă scoateți: ca detectiv ați lucrat tot în numele patronului dumneavoastră sau în numele frumoasei dumneavoastră patroane? în cazul dintâi, sunt dispus să cred că maestrul s-a îndepărtat de dumneavoastră, lăsându-vă într-adevăr instrucțiunile necesare, precum m-ați informat; în cazul al doilea, sunt nevoit să rămân tot la părerea mea dintâi, că dumneavoastră v-ați îndepărtat de maestru, cu o prudență de care vă felicit; căci îmi închipui cât de penibil ar fi fost, într-adevăr, și pentru mine și pentru dumneavoastră și mai cu seamă pentru

ilustrul domn Georges Radu Șerban, să intrăm în subiectul de discuție care ne interesează pe noi toți și care...

– Domnule, te-am lăsat să vorbești pentru a vedea unde vrei să ajungi, dar văd că pierdem vremea în zadar... Dă-mi voie să te întreb: dumneata ai vreun proces, ai vreo neînțelegere cu vreun vecin, ai vreun act de făcut; altfel nu înțeleg ce poți dori de la mine...?

– E, lasă astea... Mai degrabă spune-mi ce instrucțiuni ți-a lăsat patronul pentru modesta mea persoană... Să sfârșim cu ocolurile care, în orice caz, dumneavoastră vă smulg un timp foarte prețios...

– Evident că mă amuzi dumneata, de vreme ce, cum vezi, nu chem gardianul să te conducă la oficiul respectiv, adică acolo unde se distribuie diagnosticurile urgente. Sper că nu ești și furios și de aceea prefer să te mai aud și mai departe. Până când îmi vine rândul la proces, cred că mă voi distra bine cu dumneata.

- începi, așadar, să revii și asta mă bucură, deși încă tot pe departe și cu toate că mă amenințI în chip atât de nedelicat. Eu, cu mult mai delicat ca dumneata, pentru că prințul tot prinț rămâne, țin să te previn, înainte de a mai

aduce vorba de gardieni și de oficii, că sunt cu madam Matilda și contesa Irma, pe care le-am lăsat la bufet. Ele sunt două femei onora... vreau să spun, două bune martore, cu care se poate dovedi ușor, înaintea oricărui oficiu, că o anumită persoană a locuit în anume loc sub nume fals și-apoi a fugit într-o bună noapte, după ce s-a introdus întrebuințând chei false în camerele altora și... cum să zic... sustrăgându-le obiecte...

– Vasăzică ăsta-i cazul dumneavoastră. Trebuia să începeți cu asta, domnule. Asta are într-adevăr aer de afacere judiciară, care mă poate interesa. Numai că pentru a vedea dacă aveți câștig de cauză, trebuie să-mi răspundeți la oarecare chestiuni. Dar înainte de orice trebuie să vă atrag atenția că obiectul acestui jaf, pentru a vă putea plânge de el, trebuie să fie bine determinat, nu poți acuza pe cineva că te-a prădat de aerul din cameră, de un ziar vechi și fără importanță, de vreo scrisoare care nu-ți aparținea sau de vreun obiect cu care dobândeai vreun câștig ilicit... în al doilea rând, iarăși trebuie să vă atrag atenția că dacă afirmați lucruri care nu sunt adevărate (ceea ce în drept se traduce cu afirmații care nu pot fi dovedite

serios), spre defăimarea cuiva, sunteți grav amenințat de rigorile legii. Articolul respectiv din codul penal, adică cel care se referă la calomnii și injurii, prevede pedepse care se ridică chiar foarte aproape de aceea ce s-ar fi acordat făptașului, în cazul când s-ar fi făcut cu adevărat vinovat de ceea ce-l acuzați dumneavoastră. Iar, ca să termin, îmi fac datoria de a vă mai atrage luarea-aminte că la acordarea unor astfel de pedepse se are în vedere în primul rând onorabilitatea persoanelor ce sunt acuzate, în raport cu onorabilitatea persoanelor care acuză și a celor care servesc de mărturie... Cum vedeți, lucrul e nespus de delicat și riscant... în rezumat deci: trebuiesc dovezi sigure și martori de perfectă onorabilitate, singurii cu care se poate ataca onorabilitatea unui om, în sfârșit, un obiect al delictului precis, bine determinat și licit... Și acum să le luăm pe rând: ce obiecte spuneți că vă lipsesc?

Prințul Preda mă privea poznaș și sigur de sine; părea dispus să se preteze jocului, ceea ce mă cam încurca iarăși oarecum, evident fără a-l lăsa prin nimic să bănuiască întru cât era precară țânțoșenia ce-i arătam.

– Scrisori de valoare și o fotografie, răspunse el râzând.

– Perfect. Vă erau adresate personal?

– Nu. însă erau adresate fratelui meu, al cărui moștenitor direct și legal sunt...

- In ce constă prejudiciul bănesc sau moral ce rezultă pentru dumneavoastră din sustragerea acestor scrisori? Erau de afaceri? Conțineau dispoziții de ordin civilo-comercial? Cuprindeau destăinuiri care vizau exclusiv onorabiliatea familiei dvs.

– Interesează asta?

- în drept, numai asta... dacă nu există prejudiciu, nu exista fapt... Și subliniez: prejudiciul dvs. personal: pentru prejudiciul fie material, fie moral al altei persoane, trebuie să introduceți plângere numai cu mandat expres și legalizat din parte-i....

Prințul strânse buzele și mestecă în gol câtva vreme.

– Mi-a cauzat un prejudiciu de ordin sufletesc...

– Nu înțeleg, ați spus doar că aceste scrisori nu vă erau adresate personal. Dar, în sfârșit, totul e posibil... Numai că trebuie dovedit. Dovedită paguba, dovedit obiectul delictului.

Așadar: le-a mai văzut cineva? vreau să zic știa cineva de existența acestor scrisori? Nu. Cu ce dovediți atunci că ele existau, că în ele se cuprindea ce spuneți, că acest cuprins vă produce într-adevăr o pagubă personală și, cum spuneți morală...?

- Toate acestea le știe numai cel care le-a sfeterisit, rânji el.

– Dar dacă el nu mărturisește de bunăvoie? îl întrebai cu tot interesul, ca și când aș fi descusut pe oricare client străin. Fiind învinuit nu poate fi tras nici măcar la jurământ, în penal...

- însă au cunoștință martorii de o fotografie....

– Vă aparținea? Vă era dedicată personal?

– O aveam moștenire...

– Era a unui membru din familia dumneavoastră...

- Era o amintire scumpă... toți știu că ea a dispărut o dată cu persoana care...

– A văzut cineva pe persoana aceea ridicând-o din perete sau a întâlnit-o pe coridor plecând cu ea?...

– Asta nu, dar... coincidență...

- E o bună prezumție într-adevăr. însă: ați

găsit și au văzut martorii că ați găsit ușile descuiate, lucrurile răvășite...

– Nu. Ușile erau încuiate și lucrurile la locul lor... Interogatorul urma astfel vertiginos întru avantajul meu total, și totuși prințul Preda nu părea deloc neliniștit de speranțele ce-i luam rând pe rând. Dimpotrivă, eu singur eram cel care singur eram o surdă neliniște în fața acestui rânjet calm, batjocoritor, suspect. Acest nenorocit, distrus acum complet, nu consimțea să sucombe definitiv, reducându-se, după obiceiul lui, în urma marilor lovituri, la starea de mumie. Sau poate lovitura supremă ce-i aplicasem îi clintise puțin mintea din loc?

– Individul care a fugit, a plecat cumva cu chiria neplătită? Pe timpul cât a stat acolo s-a dedat la vreo faptă infamantă? Ați găsit vreo urmă de-a lui în apartamentul dumneavoastră, sau măcar pe coridor, în apropierea ușii dvs.?

– Nimic, nimic din toate acestea... sunt însă curios să aud cum va explica el, un om atât de onorabil ca dânsul, că a putut locui atâta vreme într-o mansardă ocupată de indivizi cu reputație îndoielnică...

– O, domnul meu nu se poate provoca o astfel de explicație pe calea justiției... Sunt curiozități

în viața omului...

Poate vrea să se refugieze de cineva inoportun, știu eu, o amantă, sau cine știe cine, să simuleze astfel plecarea în provincie, sau vrea să-și aibă la dispoziție vreo odaie de rendez-vous...

– Când nu e însurat și are un apartament luxos...

– De ce să intrăm în astfel de amănunte... nu e însurat, dar poate că are legături destul de puternice, pentru a fi constrâns să evite a fi văzut în anumite condițiuni. Poți să pui în mișcare justiția pentru a-ți satisface o astfel de curiozitate care nu te interesează direct, nici pe dumneata, nici societatea, nici morala publică? Poate-i plăcea o cocotă nostimă, descendentă decăzută de conți, să zicem, unguri... însă nu dorea ca o astfel de femeie să pătrundă în apartamentul lui, în care intra altfel de lume, și la un moment dat putea să intre o persoană a cărei privire trebuia ferită de astfel de priveliști și-a cărei prezență trebuia scutită de eventuale contacte, de orice fel...

- O, mergi, domnule avocat, îmi întinse de astă dată prințul Preda mâna, pe care i-o luai și i-o strânsei cu efuziune...

Figura lui era extrem de radioasă, înfricoșător de radioasă. Și nu mai contenea cu mulțumirile.

- Sunteți, într-adevăr, un mare avocat... Mă rog, ce vă datorez pentru consultație?

Protestai cu largi gesturi care trebuiau să traducă totala dezinteresare.

– Vai, nimic... de vreme ce nu putem face nimic... nu obișnuiesc să iau onorarii de la oameni pe care-mi dau seama că nu-i pot servi deplin. Mie-mi place să câștig procesele... dragul meu domn...

Râdeam cu stânjenită voie bună de benignu-mi joc ironic de cuvinte, din ce în ce mai nesigur de succesul meu, pentru că prințul Preda râdea cu și mai multă bună voie, cu și mai largă satisfacție decât mine.

– Totuși, mi-ați dat un sfat pe care sunt nevoit să-l prețuiesc nespus, domnule... vreau să spun, maestre, scumpe maestre, glăsui el dulce și perfid. într-adevăr, m-ați scăpat dintr-un iminent pericol... și pentru asta trebuie să vă fiu recunoscător. Drace, ce m-aș fi făcut dacă mă încurcam în afacerea asta atât de puțin serioasă și cu niște martore de profesie atât de puțin onorabilă în fața unor instanțe atât de grave și serioase ca acele din acest palat. în schimb,

însă, m-ați lăsat să întrevăd adevăratul rost al lucrurilor și, implicit, ca un meșter avocat ce sunteți, instanța la care trebuie de acum să apelez. Pentru că, scumpe domnule avocat, m-ați făcut să ghicesc persoana care, obișnuind să vie în apartamentul dvs., trebuia cruțată de priveliști neașteptate ori contacte pe care pretindeți că totuși aveați din când în când plăcerea să le căutați aiurea. Eu, mai mult ca oricare, nu trebuie să aflu nici o contradicție în astfel de afirmații; de multe ori în lipsa idealului și în dorul lui teribil ai nevoie să recurgi la evadări și surogate... Absențe mai îndelungate, supărări care trec... Toate bune, toate bune. Totuși, dacă m-ați lăsat să întrevăd cu o infailibilă claritate persoana în chestiune, care precum știți și mie mi-a fost și-mi este încă nespus de scumpă, cu toată depărtarea de mine, ce pare să fi crescut și mai mult cu aceste întâmplări, în schimb pretextul pe care mi-l serviți pentru a-mi explica prezența dumneavoastră în vecinătatea locuinței mele odioase, deși, cum am spus, pentru mine cât se poate de bine venit, îmi permit să-l găsesc mai puțin plauzibil. Vă rog să mă scuzați, dar ce vreți? Nu-l găsesc, nu-l văd... Insă coroborând

prețiosul indiciu ce indirect ați binevoit a-mi dărui, și pe care-l reținfără nici o reticență, pot să-mi alcătuiesc și singur convingerile de care mai am nevoie. Și așa totul se luminează în fața mea ca ziua: prin urmare chiar persoana de care mi-ați pomenit...

– Eu nu v-am pomenit de nici o persoană... conversația dvs. a trecut iar în domeniul indescifrabilului.

- Persoana pe care mi-ați sugerat-o, vreau să spun, ei bine, ea e aceea care v-a determinat să încercați aventura, care v-a reușit de minune și pentru care vă felicit...

– N-aveți de ce, domnule! Ca să vă fac plăcere primesc și felicitările dvs. Sunteți, într-adevăr, nespus de nostim; dar mă mir de ce nu mă felicitați și pentru trecerea Atlanticului, în avion, pentru descoperirea Polului Nord, pentru primul zbor cu racheta în lună...

– Zborul săvârșit de dumneavoastră este pentru modesta mea persoană tot așa de prețios și admirabil ca și isprăvile de care-mi vorbiți. Dar, reîntorcându-ne la ce ne interesează, țin să vă exprim din nou miile și viile mele mulțumiri pentru informațiile și sugestiile ce mi-ați dat; așadar, ca să rezum, întocmai ca dumneavoastră

adineauri: instanța supremă la care trebuie să mă adresez este și rămâne soțul doamnei... de ce ai tresărit? întinse el mâna cu latul palmei rășchirat spre pieptul meu... nu trebuie să tresari...

– Ți s-a părut...

– Nu trebuie să tresari, pentru că, nobil cum sunt, te asigur că la instanța supremă nu voi recurge decât după ce voi trece prin fața celei a doua instanțe: doamna, deoarece la prima instanță, care ești dumneata, văd că nu pot face nimic.

– Fă cum dorești, domnule, eu nu înțeleg nimic din ce spui, însă îți atrag atenția că dacă încerci să faci intrigi ori insinuări între mine și altcineva, din motive pe care deocamdată nu vreau să le examinez, vei risca mult. Te rog să nu uiți aceste cuvinte ale mele și seriozitatea cu care ți le spun.

El îmi trimise, drept orice răspuns, un sărut cu vârful arătătorului. Și-mi spuse numai, zâmbitor și galant:

– Pe curând!

După plecarea prințului Preda am rămas cu impresia limpede că el trebuie să mai aibă ceva la mână, o fotografie pe care eu n-o știam, vreo

scrisoare pe care o pusese deoparte. Gestul lui nobil, la care se hotărâse definitiv, trebuia căptușit cu o rezervă de siguranța; în caz când efectele lui n-ar fi fost tocmai cele dorite de dânsul, mai rămânea astfel în sertar o scrisoare sau mai multe, care să repună lucrurile în starea dinainte sau să forțeze pe recalcitrantă a reflecta mai adânc cum trebuie răsplătite gesturile mari. în privința asta sufletul meu se bucură în adâncul lui: el n-ar fi putut ajunge până la o atare meschinărie. Dar o satisfacție morală, atât de benignă, nu însemna nimic față de dezamăgirea considerabilă în care mă cufundă această teribilă bănuială, aproape evidentă. Așadar, toată munca mea, toate oboselile mele și toate sacrificiile de timp, de liniște și de seriozitate au fost zădărnicite; mă vedeam aidoma ca-n dimineața care urmase citirii dosarului Ypsilanților. O singură scrisoare în mâinile lui anula toată valoarea comorii pe care o dobândisem cu atâta îndrăzneală și trudă: eram consternat.

Dar care scrisoare și-o putuse oare opri pentru zile negre? De bună seamă, cea mai periculoasă din toate, pe cea din urmă. O astfel de scrisoare tocmai ar fi putut lipsi, cu toată

importanța ei decisivă, fără a isca nedumeriri, dintr-o colecție ca aceasta; a fost doar scrisoarea ultimelor momente de încordare, de înfrigurare, de pregătire la luptă: era cât se poate de firesc donna Alba să-și închipuie că adresantul n-a mai stat s-o așeze liniștit în cutiuța de străveche artă, lângă celelalte. O fi pus-o într-altă parte, cine știe unde; dar pentru că n-a mai fost găsită, de bună seamă că s-a pierdut; nu mai era nici o nevoie să-și bată capul cu lipsa ei. Canalia de prinț, pe care-l compătimeam! I-am dejucat evident intenția, dar ce folos, e tare, e încă tare, grozav de tare.

Unde-o va fi ținând-o? mă muncesc să-mi închipui. Tot în sertarul birouașului șubred? Haida-de... n-ar mai face el o greșeală ca asta! Cu siguranță c-o ține cu dânsul, o poartă cu dânsul, de bună seamă în portefeuille. Drace, a-l întâlni undeva, a-l atrage undeva, bunăoară în grădinuța întâlnirilor lui cu donna Alba... cu un pumn bine aplicat l-ai putea doborî fără remușcare. Și pe urmă perchiziționat ca la poliție...

Și toate astea repede, cât se poate de repede, până nu dă de veste ceva donnei Alba. Oare e cu putință să fi ajuns ceva la urechea ei?

Maestrul e încă aici, peste câteva zile pleacă iar la moșie. însă rămâne telefonul; el îi va cere din nou întâlnirea care a rămas în suspensie. Dar, pentru că nu are ce să-i mai dea în schimb... In orice caz, nu pot să cred c-a chemat-o așa de repede la negocierea singurei scrisori pe care o mai are. De altfel, reieșea limpede asta din atitudinea lui și din sensul conversației noastre. Totuși nu e exclus s-o avertizeze acum, după această convorbire. El a plecat cu convingerea că am lucrat din îndemnul donnei Alba; așadar, îi va rânji în pâlnia aparatului, rugând-o în bătaie de joc să nu se bucure prea mult, căci ce e principal se găsește în mâna lui. O va felicita, evident, cum m-a felicitat și pe mine, pentru ideea ce-a avut și mai cu seamă pentru instrumentul ce și-a ales... Și donna Alba va fi pusă astfel în curent cu formidabila mea aventură... O, dacă ar fi așa... Și nu poate să nu fie așa... cum ar putea să fie altfel? Nu pot pricepe cum? Să recapitulăm iarăși: el are convingerea că am fost în serviciul ei, mai mult decât atâta, drace, că sunt amantul ei. Ce-ar mai putea altceva atunci să-i mai rânjească în pâlnia telefonului, spuneți, decât asta?... Și-atunci, donna Alba, fatal, trebuie să-mi ceară concursul

mai departe, fatal, trebuie să mă proclame confidentul ei, agentul ei... pentru dobândirea acestei ultime scrisori... cu adevărat agentul ei de afaceri secrete... sau, dacă epava asta eminesciană nu vrea de bunăvoie... piratul ei, o, piratul ei, al donnei Alba!

Ah, trebuie să ne gândim de pe acuma, să fim gata atunci când ni s-o adresa dulcele ei glas, să ne gândim la chipul cum i-am putea juca festa decăzutului ordinar și șantagist. în orice caz, va avea de-a face atunci cu mine și de astă dată direct, pe față... și de astă dată investit cu puterea ei... ca de puterea unei zeițe.

îi voi frânge și oasele, dacă nu e ascultător și nu-și cunoaște interesul lui și-al bietei lui fete, a cărei întreținere la pension, de altminteri, intenționasem chiar mai înainte de ridicarea scrisorilor s-o continui. Dar acum denaturatul ăsta parcă și-a uitat de tot de fata lui...

Dumnezeule, care va fi primul cuvânt al donnei Alba, cum va căuta întâi spre mine, când mă va întreba cum am procedat? Va face evident la început pe indignata... poate va fi chiar de-a binelea, necunoscând intențiile mele... Dar acum bate în sfârșit la ușă momentul în care le va afla.

Pentru întâia oară când întâlnesc după aceea pe donna Alba, fața ei e împietrită de ură și dispreț. Șnapanul o pusese de bună seamă în curent cu totul. Dar maestrul era aci; astfel că donna Alba încă nu putea să-mi vorbească. Dar așteptam cu sânge rece puternica izbucnire a mâniei, care se acumula astfel zi de zi, și mă legănam în țesătura de raze a urmării acestei izbucniri, după ce voi lua și eu cuvântul. Scrisorile n-aveam să le prezint decât după ce le voi fi completat. Pentru că descoperisem într-adevăr lipsa nu numai a celei din urmă, cum bănuisem, dar și a celeilalte, deopotrivă de periculoase, care se termina cu sinistra politețe: "A dumneavoastră trădătoare, Alba Ypsilant". Poate mai păstrase și altele, de lipsa cărora însă nu aveam cum să-mi dau seama. Mizerabilul de prinț!

Cu siguranță că-și pusese rezerva la păstrare chiar în momentele acelea de zbucium al putredei lui conștiințe, cu care izbutise să mă amăgească și pe mine.

Mâna, pe care obișnuia s-o pună teatral pe inimă, nu se ridica decât ca să pipăie prin stofă hârtia, care-l asigura că puterea lui nu scădea cu nimic. Și în chipul ăsta cât ar fi putut crește el

totuși în ochii domniței Alba, Doamne, poate chiar în inima ei!

Dar nu m-am odihnit deloc în nopțile din urmă. în primele două m-am zvârcolit muncit de gânduri sterpe în perna dogoritoare de fierbințeala zădărniciei și neputinței. Am cântărit și am măsurat în schimb tot ce ar fi fost cu putință de făcut, astfel că ideea cea nouă mi-a căzut, cu cel de-al doilea revărsat al zorilor, ca un fruct coapt. Altceva, absolut nimic altceva, nu mai rămânea să fie ales!

Deci în a treia noapte, am pândit lângă ușa de jos a mansardei, deghizat de negură, și când contesa Irma s-a închegat din întuneric am oprit-o cu un "pst!" discret, ca al oricărui client banal. Ea s-a apropiat, și vă puteți închipui figura-i când m-a văzut. Era ceva mai mult decât culoarea surprizei, în ochii și-n trăsăturile ei, era spaima, spaima desăvârșită. Aflase că jefuisem pe prinț de fotografie și de niște lucruri de mare valoare. Știa de asemeni - și de hatârul trecutului avu gentilețea să mă avertizeze - că prințul îndată ce va pune gheara pe mine mă va și da pe mâna poliției; de altfel, plângere împotrivă-mi a și introdus la comisariat și procuror.

– Vasăzică, Irma, n-ai fost cu el acum trei zile la Palatul de justiție...?

– Când te-a reclamat acolo?

– Când s-a întâlnit cu mine...

- S-a întâlnit cu tine acolo și nu arestat?... Eu nu fost niciodată cu el undeva...

– Cum putea el să mă aresteze pe mine, Irma, acest nenorocit decăzut? Eu puteam să-l arestez pe el... Uită-te, te rog, la mine și alege între noi...

Eram acum în fața ei și cu portul, și cu aerul, avocatul și nu agentul comercial. Izbutii s-o conving - nu fără oarecare greutate totuși - să mă urmeze la mine acasă; ea se înfricoșa desigur că o voi conduce în cine știe ce hrubă, în cine știe ce subsol misterios, astfel că atunci când oprii prima mașină în treacăt, ea refuză să se urce. îmi spuse că va alege ea mașina cu care mă va însoți, și pentru asta a trebuit să facem drumul până la stația cea mai apropiată. Când îmi văzu apartamentul, râse și ea de temerile ei, dar îmi explică: "Eu frate cinstite, nu-mi place să am amante un apaș..." Pe urmă mai sări de gât, dar eu o desprinsei binișor de pe mine și o așezai frumos pe fotoliul de piele din fața biroului.

- întâi lucrurile serioase, Irma. Pe urmă ne vom strânge și în brațe cât vei dori.

Și-i povestii, aducându-i un nou val de uimire în față, că în parte prințul Preda avea dreptate. îl jefuisem, dar de ce? De o fotografie și de niște scrisori care aparțineau unei doamne ce-o cunosc. Cu aceste scrisori, pe care pe vremuri doamna le trimisese unui frate al lui, banditul o exploata pe femeie. O teroriza la tot momentul că o denunță bărbatului și o storcea în mod neomenos de bani. întâmplarea a făcut ca eu să fiu secretarul bărbatului ei; ea și-a pus atunci nădejdea în mine și m-a rugat să-i vin în ajutor.

– Este amanta ta... se nu minte...

– Nu, Irma, nu e amanta mea. Dacă aș fi cunoscut-o acum 15-20 de ani, când s-a petrecut povestea cu scrisorile, poate că da. Dar acum e o femeie gata să împlinească cincizeci de ani. Pentru prințul Preda e tocmai potrivită; mi se pare că el a iubit-o pe-atunci, dar ea a preferat pe fratele lui. Poate c-o mai iubește, dar asta nu-l împiedică s-o speculeze ca ultimul precupeț. El ar vrea s-o și aducă la dânsul, dar ea știe că duce prea mare nevoie de bani și nu-i răspunde la chemări; iar el n-are ce face, trebuie să se mulțumească numai cu banii. însă situația

pentru ea e intolerabilă; ea-și iubește prea mult bărbatul și vrea să se descotorosească definitiv de acest alcoolic. I-a oferit o sumă globală, o dată pentru totdeauna, dar el a refuzat-o... preferă s-o aibă necontenit la mână și s-o exploateze; afară de asta, se știe slab și cheltuitor și se teme să aibă la un moment dat prea mulți bani la buzunar. Ș-apoi, cum ți-am spus, el tot n-a pierdut nădejdea de-a o avea. De aceea ea mi-a destăinuit totul și mi-a cerut ajutorul. I l-am făgăduit și, cum știi, am făcut ceva.

– Nu înțeleg cum ai putute să te ofere așa ușor și să pierzi atâta vreme pentru o femeie care nu interesează pe tine.

– Foarte bine pui chestia, Irma. îmi place de tine că ești o femeie cu judecată sănătoasă și realistă. De aceea m-am gândit să recurg la ajutorul tău și să te fac tovarășă.

– Tovarășe?

– Ascultă aici... Femeia, doamna asta de care-ți vorbesc, pentru toate serviciile mele mi-a plătit. Mi-a plătit toate cheltuielile și câștigul meu net a fost de 100.000 lei. Dar să vezi ceva: mizerabilul de prinț, fără să presimtă că eu vreau să-i apuc scrisorile, probabil însă cu mult

mai înainte de a mă cunoaște, de teama vreunui furt ori a unui incendiu, poartă totdeauna cu dânsul o parte din ele. Două, trei, nu știu nici eu câte și nu-și aduce aminte nici doamna. E sigură însă că i-au rămas în orice caz două și anume cele mai importante: cele pe care le-a trimis în urmă de tot. De altfel, când m-am întâlnit cu prințul la Palatul de justiție, unde eu mă duc ca avocat și nu ca apaș ca dânsul, el mi-a râs în față, spunându-mi că toată munca mea a fost degeaba. Astfel, el a recunoscut că o are încă la mână. Ei bine, Irma, doamna care m-a angajat îmi da încă 100.000 lei dacă-i aduc și aceste ultime scrisori. Probabil că el le ține în același loc pe toate; eu cred că le are în portefeuille, sau poate le-a cusut în haină, ori în vestă... Ascultă aici - îi pusei mâna pe umăr - dacă tu mi le aduci ai de la mine 50.000 lei; fără nici o discuție. Ție ți-e foarte ușor să mă ajuți, având în vedere desele invitații nocturne ce-ți face... ori le-a încetat?... mă grăbii s-o întreb îngrijorat.

– O, ce vorbește, chiar azi noapte certat la el că tot timpul scoale din somn....

– Să n-ai nici a grijă că ți s-ar putea întâmpla ceva, cum nu mi s-a întâmplat nici mie. Scrisorile nu-i sunt adresate, așa că și dacă te-ar

bănui, n-ar putea să te reclame. Numai să nu te surprindă asupra faptului, atunci te-ar putea ușor învinui c-ai vrut să-i iei altceva.

Două ceasuri am dăscălit pe Irma cum trebuie să procedeze ca prințul să nu bănuiască nimic. Fu vorba aci și de droguri pentru stârnirea somnului, de care Irma era aprovizionată pentru uzul său personal. îi descrisei scrisorile, îi arătai una de probă, pentru a i se întipări bine în ochi formatul și patina timpului. O învățai să încerce și stofa paltonului ori a pardesiului, precum și a vechiturilor pe care prințul le poartă mai rar; de asemeni nu uitai nici fundul pălăriilor, micile buzunare ale vestei, porte-monnaie-ul, căptușeala ghetelor și orice la prima vedere i-ar părea impropriu pentru a servi de ascunzătoare. O sfătuii, dacă percheziţiile hainelor dau rezultat negativ, să nu întreprindă nimic până nu se consultă din nou cu mine; cu acel prilej aveam să stabilim pe unde mai trebuie căutat; iar pentru cazul când orice speranță va fi epuizată, încercarăm să reconstituim cum ar trebui să uzeze de farmecele ei pentru a-l trage mai ușor de limbă. Până atunci, nici un cuvânt despre mine, numai, evident, când mă aduce el

în vorbă; și-n acest caz ea trebuie să mă înjure cu convingere, însă nu cu prea multă exagerare, ca să nu dea și astfel de bănuit.

– Dă mâna colea, Irma, că vei executa cuvânt cu cuvânt, punct cu punct, tot ce ți-am spus, fără nici o greșeală.

Irma mi se aruncă în brațe:

– Lase, știu eu că tu nu vei da nici un lei la mine, dar am să te servesc cu cea mai mare bunăvoințe... Numai se nu afla pe urmă că tu iubește la dame aceea...

– Nu, Irma, te înșeli. Uite, partea ta o iau la mine din primul stoc ce am primit; uite, o pun în buzunar s-o am la mine; și cum pui mâna pe scrisori, cum îmi telefonezi la numerele ce ți-am indicat... Poți să-mi dai întâlnire oriunde crezi tu de cuviință pentru a face schimbul... să nu zici că te aduc aici la mine să-ți iau și scrisorile și să-ți opresc și banii. Poți să vii chiar la Palatul de justiție, dacă vrei... dar acolo nu mă găsești decât după-amiază; dacă mă anunți din vreme, te pot aștepta acolo cu banii în sala cea mare a pașilor pierduți...

Evident, Irma îmi păstra aproape întreaga iubire pe care mi-o arătase la început. Dar și pachetul de bancnote pe care îl introdusei în

portfeuille înaintea ei era prea gros, ca ea să nu ia o atitudine serioasă și să clatine de câteva ori capul afirmativ, în semn de dârză hotărâre.

– Bine, îmi spune ea. Afacerile sunt afacerile și amor este amor, ca să nu amestecăm una pe alta ca se zice că n-am se ocup serios de ce fegheduit. Dar în noapte aste vreau să rămână la tine...

Fără îndoială că are și ea dreptate. Poate îmi mai aduc aminte sau îmi trezește prin cap ceva nou...

Evenimentele care s-au precipitat apoi nu mi-au dezmințit decât în parte prevederile. Donna Alba a intrat în biroul meu la două zile după plecarea maestrului. Asta s-a întâmplat într-o după-amiază, căci veneam acum într-adins și după-amiezele, îndată ce terminam lucrul la Palat, fie pentru a primi vizita ei nerăbdător așteptată, fie de a intercepta pe aceea a prințului Preda, în cazul când, pentru a fi apărată de cine

știe ce neplăcere, ea l-ar fi convins să vină fără grijă, pentru a-i expune mai pe larg împrejurările dispariției scrisorilor sau pentru a trata cumpărarea celor lipsă.

Donna Alba nu mai păstra în atitudinea ei

nici ironia binevoitoare, uneori sarcastică și rece, care-a urmat convorbirii noastre de la teatru, nici aspra și net dușmănoasa figură de la urmă, după probabila conversație la telefon avută cu prințul Preda. Ea părea acum senină și ținea chiar să se străvadă adânca ei liniște interioară, care vrea să-mi arate că orice-ar putea să se întâmple, pe ea n-o înfricoșează, nici măcar n-o impresionează. Iar pentru a comunica cu mine a adoptat acum aerul cel mai îndepărtat, cel mai străin, cu care tratezi o afacere oarecare cu un om de care nu te desparte nimic altceva decât o tarabă de negoț, așa cum ne despărțea pe noi în aceste clipe marele birou al domnului Georges Radu Șerban.

– Domnule, mi-a grăit ea pe cât a izbutit mai simplu și mai concis, am fost informată că sunteți în posesiunea unor scrisori care nu vă privesc câtuși de puțin și pe care le-am adresat mai demult unui prieten, astăzi defunct. Cum mi s-a afirmat că le-ați obținut abuzând de buna-credință a fratelui celui căruia le adresasem, chiar în preziua momentului când acesta se convinsese că e cuviincios să mi le predea de bunăvoie, am înțeles acum că pentru a le putea dobândi trebuie să intru în negocieri

cu dumneavoastră. Am venit deci să vă ascult condițiunile.

Era acum momentul meu. Aspirai adânc aerul parfumat de prezența ei și mă rezemai în mâinile proptite solid de dunga biroului.

- Doamnă, începui cu glas ferm și rar, care-mi răsuna plăcut în propriile mele urechi, mă pregăteam tocmai să vă vorbesc de aceste scrisori și așteptam momentul priincios. Pentru că mă întrebați dumneavoastră întâi asupra lor, cu atât mai bine. Vă rog, însă, înainte de toate, să-mi permiteți să vă destăinuiesc cum a ajuns la cunoștința mea existența acestor scrisori și ce m-a determinat să încerc prin sforțări uneori destul de dificile să intru în posesiunea lor...

Buza ei de jos se răsfrânse delicios, deși cu scopul de a-mi învedera că intenția mea de a lungi vorba o plictisește. Dar cuvintele care urmară fură pentru mine atât de stupefiante că rămăsei interzis, aproape paralizat, bune minute întregi care urmară:

– Domnule, mi-e cu neputință să prelungesc această convorbire. Mobilul și explicațiile dvs. mă lasă complet indiferentă. Vă spun numai atât: doresc să obțin aceste scrisori și vreau să cunosc prețul lor de răscumpărare. Suma vă rog

s-o indicați pe o bucată de hârtie fără nici un adaos și să mi-o înmânați prin valet. Dacă vă temeți de vreo complicație, ceea ce e natural pentru un om care se îndeletnicește cu operații de asemenea natură, puteți să mi-o comunicați pur și simplu prin telefon.

Și atât. Donna Alba ieși cu același pas ferm cu care intrase, cu capul ridicat și cu aer de nepăsare, ca și când n-ar fi făcut altceva decât să dea unele dispoziții grădinarului ei. în ușă, numai adăugă:

– Dacă încercați să-mi explicați în scris ceea ce am găsit că e inutil să-mi explicați acum verbal, vă încunoștințez că voi trimite exercițiul.

Nu primesc decât nota de plată, cu indicația strictă a sumei, care, vă asigur, dacă nu e irealizabilă, vă va fi achitată imediat.

Și când putui bâlbâi primul cuvânt, "doamnă", ușa reveni după cea dispărută, în ușorii ei. Vasăzică nimic, nici o cale de comunicat, de lămurit, de dezvinovățit, cu această femeie! Și lucrul era cu totul firesc, dacă ea lua cu atâta ușurință de bună afirmația prințului Preda că sustragerea s-a efectuat tocmai când el hotărâse să facă gestul

cavaleresc; întrucât intervenția mea, romantica mea intervenție, despre care ea luase cunoștință astfel în direct, putea să mai fie interpretată drept o cumplită faptă, admirabilă, săvârșită întru mulțumirea și bucuria ei? Dar cum nu-și putea pune o femeie ca dânsa întrebarea asta tot atât de firească: cum hotărârea aceasta subită a prințului a venit atât de târziu, și anume, tocmai după ce hoțul de scrisori de-acum a intrat în joc? Cum trebuie să fi miorlăit în pâlnia aparatului prințul Preda, ce accent a pus cuvintelor lui de-a izbutit s-o convingă în afară de orice judecată dreaptă, de-a izbutit să-i smulgă această condamnare arbitrară, fără cercetare și apel, ca-n vremurile strămoșilor ei? Ce-a putut el să-i povestească din marele meu joc, cum l-a deformat acest joc, cât a sfâșiat el din aventura mea, de a izbutit să strângă, în loc de lumină și interes, în sufletul ei, întuneric și dispreț iremediabil? Cu [...] banditul, cu ce stăpânire de șina, de a reușit întâi să se convingă că ea nu e amestecată cu nimic în fapta mea, pentru a mă simți singur și a mă putea apoi preface. [...]

Dar mai e o poartă prin care pot să trec pentru a-mi stabili dreptatea ce mi se cuvine.

Mai e prințul Raoul, pe care trebuie să-l văd neapărat astă-seară, căruia trebuie să-i vorbesc neapărat astă-seară, să-i povestesc tot, tot...

Prințul Raoul a plecat însă demult în străinătate. Și-a luat cățelul lui și a plecat, renunțând definitiv la căutarea diamantelor, renunțând la pasiunile lui, la totul. Eu însă nu pot să renunț. Și, iată, mi-a venit acum o idee nouă, mare, simplă, atât de simplă ca ziua aceasta. E tocmai ceea ce așteaptă donna Alba și e tocmai ceea ce mă învinuiesc de azi-dimineață; de când îmi fac lenta toaletă, că nu mi-a venit în minte s-o vestesc în toiul cuvântului ei. S-o întrerup arțăgos și bădăran pentru a i-o spune. Dar poate e mai bine că nu se așteaptă la nimic. Numai că totul trebuie făcut cât mai repede că putință, cât mai repede, chiar astă-seară, nu mai târziu. în loc de orice bilețel, cu orice sumă, donna Alba va primi astă-seară cutia întreagă cu scrisori. Fără nimic, nici o explicație, nici o literă de a mea. Drace, e atât de simplu și atât de clar, că toată dimineața din juru-mi, care la început mi s-a părut pâcloasă și grea, acum s-a limpezit și e delicioasă. Aerul nu mă mai apasă ca de aseară și până acum, nu mai mă sufocă și, iată, particip și eu din toată

inima la larma ciripitoare a brabeților din crengile ce ajung până la fereastra mea, ale plopului din ograda vecină. Clopoțelul telefonului mi se pare el însuși un șirag de note în plus la clinchetul pe care-l face sporovăială vrăbiilor. Ridic receptorul: e de necrezut! Irma îmi povestește ceva senzațional și dramatic: a văzut scrisorile, prințul le păstra chiar în portefeuille, sunt două, de formatul, mărimea și cu scrisul celor ce i-am arătat. Din nefericire, prințul a bâlbâit ceva în somn tocmai când ea se pregătea să le vâre în buzunarul pijamalei; și s-a întors cu fața spre dânsa, continuând să doarmă. Ea însă avea impresia că se preface; or, dacă s-ar fi pus pe fugă, cu siguranță că el ar fi ajuns-o din două salturi și totul ar fi fost zădărnicit. Pe când așa, s-a gândit că e mai bine să le vâre liniștită înapoi în portefeuille și să i-l aducă lângă dânsul pe măsuță. Prințul atunci s-a deșteptat de-a binelea (cu siguranță că s-a prefăcut că se deșteaptă) și s-a întins cu zgomot.

– Ce s-a întâmplat? a făcut el buimac.

– Uite, ți-am văzut portfeuille-ul jos și ți l-am ridicat. Dacă nu băgăm de seamă, putea să-ți rămână acolo, sub scaun, dimineața, și să pleci fără el în oraș... deși nu era mare pagubă. M-am

uitat prin el, nici o lescaie, nenorocitule. Numai scrisori de la femei.

Prințul nu s-a tulburat deloc de împrejurarea aceasta cum ar fi trebuit să facă, într-un caz la fel, orice om care s-ar fi deșteptat cu adevărat, din somn profund, în momentul acela, și și-ar fi văzut portefeuille-ul cu un conținut atât de prețios în mâini străine. S-a mulțumit să rânjească, iar Irma a fost la rându-i mulțumită de mărturisirea ei sinceră că i-a cotrobăit pe dinăuntru, lucru pe care el cu siguranță că-l văzuse cu coada ochiului. Mai rămânea de știut dacă el fusese treaz și-n clipa când ea-l scosese din buzunar. Judecând după geamătul și mișcările lui, el se trezise ceva mai târziu, și anume în clipa când gemuse și când ea concomitent vârâse scrisorile

înapoi. A simțit prin somnu-i iepuresc că nu e lângă dânsul și a căscat ochii; fiind spre dimineață, a putut-o vedea la haine. Dacă ea a calculat bine aceste clipe, calmul ei a fost salvator, ca și inspirația de a nu ascunde că s-a uitat înăuntru și de a-l zeflemisi nepăsătoare pentru conținut. Pe urmă nici o întrebare, nici o aluzie mai mult, nimic, nimic. Irma se purtase într-adevăr ca un mare maestru. Rămânea însă

în teribilă îndoială clipa când a putut el cu adevărat să-și dea seama de ce se petrece în juru-i. Dacă momentul acesta a avut loc cu câteva secunde mai înainte, totul e pierdut; dacă, dimpotrivă, s-a petrecut cu o iotă de timp după ce i-a cotrobăit în buzunar, scrisorile vor fi și la noapte la locul lor și de astă dată Irma va întrebuința o doză ceva mai puternică de prafuri de adormit.

O sfătuii totuși să nu caute să-i iasă înainte în astă-noapte și să-și păstreze și de-acum înainte același sânge rece. Dacă va veni el singur, bine, să-l urmeze, nu însă până nu-l va fi copleșit de mofturi și refuzuri, întâi categoric și apoi pe jumătate. Dacă nu, să aștepte, o noapte, două, trei...

Rămânea, așadar, să aștept eu însumi la fel și de aceea amânai trimiterea scrisorilor donnei Alba.

Dar ce așteptare! Prințul îmi dădu târcoale pe la Palat și mă salută cu cea mai francă bunăvoință și prietenie. Și pentru că-i răspunsei zâmbitor, deși ceremonios, mă rugă să-i acord, într-un colț mai retras, răstimpul cât mi-ar comunica numai două vorbe. Bineînțeles că-l urmai foarte curios. Și el îmi grăi astfel:

– Te-aș pofti cu plăcere la un păhărel de lichior, după procese, dar mi-e frică să nu prelungim ședința la cârciumă, și n-aș mai vrea, pentru nimic în lume, să mă întorc noaptea singur cu dumneata acasă!

Și-n timp ce eu ridicai din umeri în semn că nu pricep nimic, el se îndepărta trimițându-mi saluturi și făcând haz zgomotos.

Mă munceam însă cu gândul înfrigurat: vrea să-mi arate oare că a simțit înțelegerea mea cu Irma?

De două ori îmi mai telefona Irma, dar fără a-mi da nici o interesantă veste nouă. Prima oară, prințul se uitase cam chiorâș la sticla cu liqueur, din care ea vroise să-l trateze și ea dăduse atunci singură pe gât păhărelul ce-i oferise lui (ea era obișnuită cu aceste prafuri), spunându-i:

– Da adică pentru ce eu se tratez la tine... Tu se cumpere liqueur și se dai la mine.

Se iubise cu el toată noaptea, fără nici un folos și fără să privească măcar în treacăt spre haina lui, întinsă pe speteaza scaunului; dar băgase de seamă cum îi urmărea orice mișcare a ochilor.

A doua oară, ea-l respinsese de-a binelea, și Irma îmi cerea părerea dacă nu procedase bine.

Mă grăbii s-o felicit și să-i recomand iarăși și iarăși păstrarea celui mai desăvârșit calm și tact.

Dar, la două zile după întoarcerea maestrului, fui brusc deșteptat din somn de trâmbițările sălbatice ale soneriei: Irma sosise în persoană să-mi aducă în zorii zilei vestea cea mare și trofeul. Prințul Preda bătuse la ușa ei și-o rugase să-i toarne un liqueur, ea-l refuzase, blestemându-l că i-a stricat somnul, și refuzase de asemeni să-l urmeze. Fără banii înainte, îl înștiința categoric, nu mai face nici o mișcare. El și-a scos portefeuille-ul, dar ea i-a dat peste el, făcându-l să zboare până la ușă...

– Fugi cu sărăcia asta de-aci, i-a strigat... Și cărăbănește-te și tu.

El l-a ridicat demn și a scos dintr-însul o bancnotă de 500 lei, pe care i-a purtat-o pe la nas.

– Asta e pentru tine, i-a răspuns. Dar ea a putut vedea dunga celor două plicuri ieșind dintr-una din despărțiturile uzate ale pungii lătărețe de piele.

– Adu banii, i-a pretins ea... Și după ce s-a văzut cu hârtia în mână:

– Asta e în contul datoriilor! i-a strigat. Să poftești când vei face rost și de rest.

Dar la rugămințile lui a consimțit, s-a prefăcut că ascunde banii în dosul paravanului unde-și avea dichisurile intime și de-acolo și-a strecurat sub mânecă pachețelul cu praf pregătit mai dinainte. Când au ajuns în camera prințului, și-a adus aminte că și-a uitat cheia în ușă. A trimis pe prinț s-o ia. I-a turnat atunci praful în paharul cu apă. în timpul nopții însă prințul s-a ridicat, a luat paharul, a vărsat apa în chiuvetă și l-a umplut din nou la robinet cu apă proaspătă. Atunci contesa Irma a luat o hotărâre năstrușnică, a uzat fără pic de întrerupere de toată arta ei pentru a obosi pe prinț până la extrema limită. Pe urmă i-a declarat că ea singură se simte extrem de obosită și nu mai are putere să se miște până la camera ei. El însă s-a oferit rânjind s-o conducă; ea i s-a aruncat atunci în spinare, petrecându-i brațele pe după gât, și cerându-i s-o ducă astfel. "Dacă mă duci așa, i-a făgăduit, până la mine, acolo îți voi arăta un fel de iubire pe care nu o arăt decât la amanții mei de inimă!"

El a purtat-o atunci așa, cu toate că în coridor era acum lumină plină. A încuiat numai ușa de la apartament și și-a vârât cheia în buzunarul pijamalei. Haina îi rămăsese încuiată înăuntru.

Drept răsplată ea l-a oprit la dânsa, arătându-i într-adevăr încă o nouă curiozitate din arta ei complexă de curtezană, strângându-l cu pasiune brusc reînnoită și declarându-i că-l iubește, pentru că s-a convins în sfârșit că el e nobil cu adevărat. Cum el trăgea în sfârșit să aţipească, ea îl scutura necontenit din somn, hotărâtă să nu-i dea pace. îi propusese să-i facă o cafea ca să-i alunge somnul; el consimți și ea putu în sfârșit să-i verse o dată cu romul și ceva din praful miraculos.

– Zece cafele îți dau, prințule, și tot nu te las să dormi... îi țipa îndârjită în ureche, scuturându-l zdravăn. Vreau să văd cât ești tu în stare să reziști, acuma când te-am făcut amantul meu de inimă. Dacă închizi cumva ochii, niciodată, să știi, niciodată să nu te mai prind la ușa mea...

Dar, după a treia cafea, prințul era distrus. Irma l-a mai mișcat cu toată puterea și l-a înghiontit în coaste și, când s-a convins că era într-adevăr insensibil ca un buștean, i-a luat cheia din pijama, apoi a intrat în apartamentul lui și a ridicat scrisorile. I-a examinat bine portefeuille-ul, toate buzunarele și căptușeala hainei, să vadă dacă nu mai ascunsese vreuna

pe undeva. Până și cele două despărțiri ale portmoneului mă asigură că le-a cercetat potrivit instrucțiunilor mele, pentru ca să-mi dea amănuntul că n-a găsit acolo decât doi poli. A revenit în camera ei după ce a încuiat bine la prinț (și la dus și la întors coridorul era pustiu) și a pus cheia la loc în pijama; apoi s-a îmbrăcat sumar și a alergat la mine. Ține să se reîntoarcă până nu se deșteaptă prințul și era aproape sigură că-l va regăsi tot așa cum îl lăsase. De tăria prafurilor ei nu s-a îndoit niciodată; atât cât i-a dat lui, și pe dânsa, care s-a obișnuit cu ele, ar fi dat-o gata și ar fi țintuit-o la pat câteva ceasuri. Când a venit încoa de asemenea n-a văzut-o nimeni; dacă același lucru se va întâmpla și la întoarcere, cu atât mai bine. Dacă nu, n-au decât s-o vadă; va aduce cu sine o grămadă de pachețele și legăturele de ridichi și ceapă verde, ca să se vadă c-a fost la piață.

Biata fată! în timpul cât mai povestea am examinat scrisorile: erau într-adevăr cele două, așadar, cele mai grave dintre toate, ceea ce mă îndrituia să fiu sigur acum că prințul nu mai avea nimic ascuns; dacă s-ar mai fi gândit iarăși la vreo rezervă a rezervelor pe care să le fi îngropat cu grijă cine știe unde, nu și-ar fi putut

alege alta într-acest scop. înmânai pachetul cu bani Irmei și ea mă privi cu recunoștință drept în ochi, dar și cu sfiiciunea celui ce, primind o recompensă materială, își dă seama că poarta cealaltă a sufletului s-a închis. Totuși, așa lividă de eroicul ei exces, mânjită de izbucnirile perverse ale prințului Preda, sleită de puteri și de încordare, am atras-a spre pieptul meu și am sărutat-o pe frunte. Sărmana contesă decăzută Irma! Cu josnica ei artă scăpase din mare cumpănă pe frumoasa principesă Alba Ypsilant, ale cărei pleoape roze despart încă la ora asta lumea de basm a visurilor princiare de grija zilei nesigure ce mijește din neant.

Rămas singur, mi-am dat numaidecât seama că noua mea izbândă va putea să aibă și urmări neliniștitoare. Prezența domnului Georges Radu Șerban aci, în București, într-o zi ca asta, mă stânjenea destul, mă punea în mare nesiguranță. După-masă aveam un proces greu, care nu putea să se termine desigur astăzi. Trebuia să conving pe maestru să participe singur la dezbateri, iar eu să pot rămâne la birou, pretextând studierea unei alte afaceri grele, care avea să intre în discuție peste două zile. Domnul Georges Radu Șerban, căruia-i arătai intenția mea, după

sfârșitul consultațiilor nu-mi găsi rea ideea, mai ales că-i știui sublinia unele nedumeriri în privința chestiunilor de studiat, care-l interesează și pe dânsul. Revenii astfel după-amiază destul de devreme, nu fără a mă simți gâtuit de o supărătoare emoție, la gândul că în timpul prânzului s-ar fi putut întâmpla ceva. Putui să mă liniștesc repede în această privință, dar pericolul nu era deloc exclus, atâta timp cât prințul Georges întârzia acasă; îmi persista tenace în miezul capului presimțirea că desperatul acela, deposedat de ultimele lui surse de șantaj și ne-bănuind intențiunile mele în privința existenței lui și ce făcusem pentru o fată, ar putea năvăli dintr-un moment într-altul și povesti maestrului într-un acces de furie tot ce s-a întâmplat; pretextele invocate pentru a-mi legitima rămânerea la birou tocmai bine n-ar fi lipsit să întărească întrucâtva, în convingerea stăpânului casei cu sumbră fațadă, spusele acum fără reazem ale aventurierului.

Și iată, acum, pentru prima oară, după atâta amar de ani, sumbra fațadă a palatului prințului Georges îmi reapare în ochi cu toate amănuntele lui îndoliate, cu tot aspectul lui funebru de la început. Obișnuința cotidiană îi

ștersese această posomorâtă înfățișare, iar prezența perpetuă a donnei Alba îi estompase dungile severe ale negrului, îi destinsese arcurile grele ale bolților, îi umpluse matul geamurilor cu irizări de speranțe. Dar, astăzi, pășind spre el, mi-era cu neputință să înăbuș impresia că mă îndrept spre un cavou, și-mi amintii pașii, retrăii toate emoțiile primei mele aventuri, în casa stăpânei zilelor și nopților mele. înăuntrul biroului care-mi devenise atât de familiar, aspectul exterior al palatului se întregea în teribila impresie ce mă stăpânea, cu orânduirea rece, deși somptuoasă, a mobilierului. Dar îmi dădeam bine seama că îndată ce mașina cu domnul Georges Radu Șerban va porni, toate aceste obsesii vor dispărea ca iasmele de noapte la primele suflări ale zorilor; procesul avea să-l ție mult și bine la Palat, iar nenorocitul de prinț Preda, odată liberat de prima criză a mâniei, avea să redevină lucid, să mă caute în sala pașilor pierduți sau acasă și să încerce, în urma sugestiei ce aveam să-i dau chiar astăzi, oarecare tratative ce-i puteau fi folositoare, și-n care, cu deplină sinceritate, eram dispus să mă angajez.

Dar prin telefon maestrul aflase că procesul nu era printre cele dintâi pe condică și mai zăbovea. Eu deschisesem larg dosarul de poimâine (aveam în arhiva noastră dosarul fiecărei afaceri, alcătuit din copiile exacte ale tuturor pieselor din dosarul respectiv de la Palat; un om meticulos și ordonat ca prințul Georges nu putuse să nu organizeze astfel serviciul nostru, pentru care angajasem special, la fiecare secție, câte unul din dactilografii practicanți în cancelariile instanțelor) și-l cercetam cu mare interes, dar avusesem grijă să mă așez astfel ca să pot observa prin larga și înalta fereastră din dreptu-mi toată mișcarea străzii în fața marelui portal.

Răspundeam tocmai la unele întrebări ale prințului, care căuta un autor trebuincios prin cristalele rafturilor lăcuite, pe care se înșirau în ordine alfabetică volumele legate în piele neagră, când văzui pe prințul Preda apărând în dreptul grilajului, cu ochii extrem de măriți pe fața-i suptă și mumificată, cu părul ieșind dezordonat de sub gambeta-i de formă perimată.

îmi simții brațele încordându-se involuntar și apucând dunga mesei de lucru; prințul Georges

îmi explica acum de ce-i era necesar autorul vechi pe care-l căuta. Prințul Preda privi din mers în dreapta și-n stânga sa; apoi ridică ochii de pe portal tocmai înspre fereastra noastră, dar nu coti să intre pe poartă și după puțin dispăru în partea cealaltă a străzii. A văzut mașina! gândii; de bună seamă că îi ține calea afară s-o oprească sau își vede de drum înainte, să aștepte pe maestru la Palatul de justiție. Totuși, trecerea asta repede prin fața casei maestrului parcă mă mai liniști: dacă e mânat de-o furie irezistibilă, îmi zisei, ar fi intrat dintr-o dată înăuntru și nu s-ar fi sfiit de o mașină pusă de-a curmezișul mâniei lui.

în orice caz, dacă e dispus să întindă planuri, e posibil că va începe iarăși discuția întâi cu mine sau cu donna Alba. Dar asta e ora când el știe bine că atât maestrul cât și secretarul său se găsesc la Palatul de justiție. Am înțeles atunci: amicul vrea să aibă o întrevedere hotărâtoare cu donna Alba. Hotărâtoare, pentru că n-a mai chemat-o la telefon. Vrea, probabil, s-o amenințe, să-i arate starea lui de desperare, s-o facă să înțeleagă că și fără nici o probă în buzunar, el tot va dezlănțui scandalul... Adică întocmai cum mă gândisem la început; nu poate

să fie altfel, mă liniștesc din ce în ce mai mult; nenorocitul, care visa dragoste romantică și cavalerească, se vede acum lipsit de totul, până și cu viața fetei lui periclitată.

Totuși, când maestrul părăsi casa, simții din nou supărătoarea apăsare a carotidei. Urmării cu atenția încordată a timpanelor mașina, ocolind dincolo de poartă și claxonând. Claxonând oare pe prințul Preda, care va fi ridicat, dincolo de grilaj, brațele în sus, s-o oprească? Nu. Accelerația mașinii cât timp mai e în dreptul grilajului crește în mod normal, astfel că deocamdată nu se petrece nimic deosebit. Dar când automobilul a dispărut, auzul meu își întinde zadarnic antenele în depărtare; ce poți să auzi dintr-o casă cu ziduri de cetate ca asta, chiar pe-o stradă atât de puțin umblată. Dar dacă nu aud nimic, în schimb, iată, pot vedea pe fereastră pe prințul Preda, care intră ca o tempestă... Perfect, perfect, presupunerile mele încep să se adeverească. Poftim, prințule, poftim!

E oprit la ușă jos. Ies în sala de așteptare, ca să tai drumul feciorului.

– Ce s-a întâmplat?

– Un domn întreabă de doamna prințesă.

– A...

Atât, un "a!" indiferent, și mă retrag. Dar am grijă să las ușa cu închidere ermetică și căptușită cu perne îndesate în piele neagră puțin crăpată, nimica toată, un milimetru, o fracțiune de milimetru, atât cât să nu se poată vedea de la început că nu e închisă. Aud astfel perfect sosirea prințului Preda și glasul feciorului: "Doamna prințesă vă roagă să așteptați aci". Pe urmă liniște. Nu văd nimic, dar îmi închipui figura răvășită a prințului decăzut, în mijlocul sălii somptuoase, care-l împresoară sfidătoare și severă, cu toată puterea de evocare a propriului său trecut. Și-n mijlocul acestei mustrări tăcute, dar încordate, înțeleg bine starea sufletului acestui nenorocit care se pregătește tocmai să joace ultimul lui rol desperat și respingător.

în sfârșit, o ușă care se deschide energic și apoi glasul categoric al donnei Alba:

– Domnule, dar eu v-am interzis să mă căutați aicea. Credeam că în ultima noastră convorbire la telefon ne înțelesesem. Dacă dumneavoastră socotiți că mă puteți intimida cu suplimente de îndrăzneală, vă înșelați. Vă rog să părăsiți imediat...

- Pardon, doamnă, un moment numai, și voi executa întocmai porunca dumneavoastră... Tocmai asta țineam să știu, dacă învoiala noastră subzistă și după ultima ispravă a agentului dumneavoastră, căci regret infinit, doamnă, dar nu mai pot să cred că el lucrează din proprie inițiativă. Doream mult să aflați însă că nici de data asta succesul lui n-a fost definitiv. O fi găsit el și celelalte două scrisori, dar vream să vă spun că n-a avut imaginație sau că isteața sa complice n-a avut nici o imaginație, să meargă cu investigațiile puțin, puțin mai departe... mai alături. Asta ca să punem lucrurile la punct... o dată pentru totdeauna... A căutat în portefeuille, dar nu i-a dat în gând să se uite și în acest porte-monnaie, ce-i drept nu prea potrivit pentru dimensiunile unei scrisori... nu l-a bătut capul c-o scrisoare ar putea fi chitită în patru, tocmai anume ca să intre într-un porte-monnaie în care nu dă la toată lumea în gând să-și vâre ochiul... mai ales când îl vede așa, scuzați, uzat și ponosit, adică tocmai pentru aceea...

Donna Alba îl întrerupse și nu-mi scăpă accentul de uimire din glasul ei:

- Dar, domnule, spuneați deunăzi că tocmai

aveați de gând să-mi aduceți aceste scrisori din imbold personal și fără nici o condiție, când vi s-au sustras toate.

– Din nebăgare de seamă mai rămăseseră două pe fundul cutiei.

– Ați spus că vi s-au luat cu cutie cu tot, o cutie foarte prețioasă, de la fratele dumneavoastră... veche operă de artă a unui necunoscut maestru italian din secolul al XV-lea...

– Va să zică, vă opriseți deja unele rezerve, în momentul când v-ați luat hotărârea să săvârșiți marele act spontan... Foarte elegant, n-am ce zice...

Era ca un fel de bucurie batjocoritoare în vorbele donnei Alba, nu numai ironia amară a celui ce-și vede astfel soarta alunecând din mână în mână, ruptă în două de doi hulpavi care trag de ea dezmetic într-o parte și într-alta. Descopeream prea mult curaj la această femeie, în clipe atât de hotărâtoare, în care se juca norocul ei; punea ea oare aci ultimele resurse de mândrie și sfidare, ca orice biată existență care se vede încolțită din toate părțile și se încăpățânează să expire demn și vitejește, așa cum a trăit? Sau poate bucuria asta nereținută

țâșnea din subita înțelegere a curățeniei gândurilor mele în această obscură împrejurare, din care nemernicu-mi rival se detașa în sfârșit în odioasa-i realitate, din intuiția vie pe care șnapanul însuși i-o descoperise că un aliat considerabil și neprețuit veghează credincios asupră-i, oricâte necugetate jigniri i-a adus pentru dezinteresatu-i ajutor.

– Dumneavoastră de ce nu m-ați crezut pe cuvânt că v-am dat totul, ripostă după un timp prințul Preda, poate că vă aduceam și rezervele de care-mi reproșați... Puteam să am la rându-mi încredere că vă veți ține de cuvânt... în privința... ofrandei... ce-mi acordați pentru sărmana... mea fiică...? însă, precum vedeți, trebuie să vă țineți de cuvânt... o mică dovadă trebuie să rămână chiar între oamenii cei mai de cuvânt, râse ironic prințul Preda.

în momentul acela deschisei brusc ușa, făcând zgomot cu mânerul ei ca să se creadă c-o desprind chiar din strânsoarea metalicului ei pervaz. Apoi mă prefăcui că vreau să mă retrag cu discreție, dinaintea neașteptatelor prezențe, când prințul Preda mă apostrofă vitejește:

– Mi se pare c-ai auzit ceva... De altfel, nu e mare lucru, știam de mult că ascultatul la uși e

una din marile dumitale calități. Dar chiar dacă n-ai auzit nimic și dacă doamna prințesă îți reproșează c-ai uitat să cauți sau ai uitat să pui să se caute și-n acest modest porte-monnaie, te sfătuiesc să nu mai încerci... dacă n-ai avut puțină imaginație la timpul său, degeaba! Acum poți să răscolești tot Bucureștiul, și nu vei mai da de nimic... te asigur...

Și prințul Preda scutură în aer jerpelita lui pungă, pe care Irma tocmai o controlase, după sfătu-mi, "la timpul său", cum spunea dânsul. Nu-mi putui reține un zâmbet, un zâmbet de triumf. Și numaidecât apoi nevoia de-a vorbi, de a mă făli cu faptele mele mă podidi ca un șuvoi de sânge. Și mai cu seamă nevoia de-a asigura gândul limpezit al donnei Alba că nu se mai găsește nici cu un fir de păr în puterea acestui individ periculos.

– Domnule, eu nu știu despre ce fapte și despre ce reproșuri vorbești dumneata; mi-ai mai povestit ceva în felul ăsta la Palatul de justiție, dar n-am înțeles nimic. însă dacă te-a jefuit cineva de scrisorile de cate vorbești și pe care, pe cât înțeleg, le deținеai în mod nedrept și imoral (apăsai asupra acestor cuvinte, pentru ca donna Alba să observe că, întocmai cum

scumpa ei minte a întrevăzut în sfârșit, lucrurile s-au schimbat acum) și dacă la prima dată sustragerea de care vorbești n-a reușit deplin, apoi la a doua încercare fii sigur că n-a mai rămas nimic necotrobăit. Ți-o afirm cu competența celui pe care profesiunea l-a pus uneori în contact cu autorii unor astfel de isprăvi ca și cu urmăritorii lor. Dar dovada cea mai evidentă, cea mai eclatantă, a afirmației mele e tocmai hazardata și lipsita de tact prezență a dumitale aci în momentul acesta, ca și limbajul speriat și inconvenabil ce întrebuințezi... dumneata, care, din strălucirea de odinioară, rămăsesei cel puțin cu un fel mai deosebit de a vorbi, de a te prezenta și de a proceda...

Doream să glăsuiesc astfel mai departe, dar donna Alba mă amuți cu o privire mai disprețuitoare decât cea cu care ascultase pe prinț. Vorbi acum ea, adresându-se celuilalt:

– Domnule, mi-e indiferent dacă mai aveți sau nu din scrisorile acelea, țin să vă aduc însă, la cunoștință, o dată pentru totdeauna, că nu din cauza lor v-am acordat pensiunea știută, pe care-o veți primi și de-acum înainte dumneavoastră și fiica dumneavoastră. Iar ca

ultim cuvânt, vă înștiințez că dacă vă veți mai permite să călcați aicea, ea vi se va tăia în mod automat și definitiv... și orice nouă tentativă a dvs. de a mai mă plictisi va fi repimată în consecință.

Și plecă fără să-mi mai acorde nici măcar o privire, oricât de rea și de batjocoritoare.

Prințul Preda era extrem de radios; apoi, redevenind grav, se apropie de mine, apucându-mă familiar de-un nasture al hainei.

– Pentru ce mi-ai făcut asta?

– Pentru că eram sigur că ieși mai onorabil astfel din procesele dumitale de conștiință. Iată ce arăți, figura singură spune cât te simți de mulțumit acum. Și dacă doamna nu-ți pomenea deloc de cele ce ți-a pomenit acum la urmă, fii sigur că eu îmi luam asupră-mi soarta dumitale și a fiicei dumitale. încă te pot vesti că am și expediat școlii rata pe ultimul semestru pentru fiica dumitale...

Și pipăind cu mintea ca pe-un gând de preț surpriza donnei Alba, când i se va răspunde de la pension că pensia fetei lui Buzescu a fost achitată până la sfârșitul anului, împinsei amical pe prinț spre ușă:

– Acum la revedere, bunule tovarăș de

petrecere, grăbește-te, să nu-ți periclitezi din nou soarta, abia asigurată, cu sosirea unei persoane care nu cred că s-ar bucura deloc să te găsească aci, chiar dacă i-ai pretexta că ai venit să mă consulți într-o chestiune personală, cum îmi închipui că promptul d-tale spirit de apropos s-ar grăbi să-i spună...

Prințul însă îmi păru neliniștit chiar dinainte de a-i aminti această neplăcută perspectivă...

- Bine, omule, își dădu el necazul pe față, ai trimis și dumneata banii la pension fără să mă întrebi, ca și prințesa

Ypsilant...

Dădu să mai spună ceva, se mai încruntă o dată, făcu apoi un "Bine!" de mulțumire și mă lăsă. Nu știu ce mă făcu să mi se năzărească atunci deodată că acest mincinos și escroc fără pereche nici n-are vreun copil...

Plănuisem să dau cutia cu scrisori donnei Alba - și o dată cu ea dezlegarea sufletului ei, ca și dezlegarea sufletului meu de bănuiala nedreaptă ce încă îmi păstra până la protivnica dovadă - în ziua care avea să urmeze primei plecări, vag anunțată, a maestrului. Dar o vizită curioasă în studiul nostru, primită mai înainte ca d. Georges Radu Șerban să-și stabilească data

precisă a călătoriei, schimbă hotărârea mea cu desăvârșire. Persoana care determina această schimbare era un basarabean mare și zdravăn, un proprietar bogat din Chișinău, d. Petrow, senator, și soțul dansatoarei Olga Petrow-na, a cărei artă și frumusețe le admirasem acum patru ani la restaurantul denumit la "Ruși". Cazul nou-venitului nu era lipsit de interes; înainte de război, domnul Petrow, care avusese, mare avere la Odesa și avea încă la Chișinău, cunoscuse și luase în căsătorie pe-o fată de balet, Olga, care deveni astfel d-na Olga Petrowna și încă baroneasă, pentru că sub țari domnul Petrow era recunoscut ca drept purtător al acestui titlu aristocratic. De iubire prea mare, înainte de a pleca la război, el chiar îi dăruise în plină proprietate o casă pe care tocmai o cumpărase la Chișinău. Revoluția însă izbucni și domnul Petrow nu mai știu de soția sa; el izbuti totuși să ajungă în Basarabia și vroi să reintre în posesiunea averii din România și implicit și a casei dăruită soției, una din cele mai importante din oraș și care întrecea prin valoare restul proprietăților redobândite. Aci însă întâlni pe doamna Petrow, care, venită mai din vreme, făcuse și ea demersuri să reintre în posesiunea

casei și reușise în cele din urmă mai mult grație talentului și a frumuseții ei decât a actelor, care erau oarecum în neregulă. Domnul Petrow se bucură foarte văzându-și soția și reîncepu cu dânsa traiul de odinioară, dar peste puțin observă cu groază că femeia nu prea se arată tocmai așa de bucuroasă de sosirea lui. Cel dintâi conflict serios dintre dânșii izbucni din cauza angajamentelor ei artistice. Domnul Petrow convenise în cele din urmă ca ea să execute contractele încheiate în regulă cu impresarii, până la sosirea lui, dar nu-i mai îngădui să se angajeze din nou, mai ales că majoritatea erau încheiate pentru București și pentru alte orașe îndepărtate din vechiul Regat și Ardeal. Femeia se prefăcu că acceptă, dar el băgă după câtva timp de seamă că angajamentele vechi se înmulțesc mereu și nu mai dau nădejde c-o să se sfârșească. Ceartă mare, amenințări cu despărțirea de-o parte și de alta, până când rusoaica îi făcu într-o bună zi somație să părăsească în câteva săptămâni clădirea. Ea petrecu aceste săptămâni dând reprezentații și, când reveni la Chișinău, încercă, nici mai mult, nici mai puțin, să-l expulzeze cu portăreii.

(Când expunerea ajunse la acest punct, ea fu întreruptă prin ridicarea bruscă de pe scaun a maestrului, a cărui față era extrem de contractată, oricât își dădea silința să-și recapete calmul lui obișnuit. Eu nu-l mai văzusem până acum într-o astfel de surescitare, așa că-l privii cu mare uimire. El îmi făcu semn, despicând negrul mustăților de al bărbii cu albul eclatant al râsului lui reținut, că nu e nimic și invită pe basarabean să continue.)

Domnul Petrow, indignat la culme de această impertinență, cu toate că-și iubea soția nu cu mult mai puțin ca la început (straniu râs amar ieși din gâtlejul maestrului), contestă imediat execuția și porni proces greu cu articole și jurisprudențe rusești și basarabene de anularea donației, complicată prin acte ocolite (era vorba propriu-zis de-un act de cumpărare făcut pe numele ei), proces care trecu în fața instanțelor Chișinăului, apoi se mula la București, unde fu întrerupt, prin rugămintea ei de a fi iertată. Domnul Petrow era însă (sau se făcea) neînduplecat, pentru că și el îi trimisese mai demult mesagii de împăcare (rânjet de dispreț la maestru), însă ea nici nu voise să audă; și abia acum, la urmă, văzând că angajamentele au

scăzut, și ca număr și ca strălucire, și că până și restaurantul de noapte rusesc, unde-și găsise adăpost în ultimii ani, era amenințat de faliment, se gândise să revină la dânsul, mai ales că pierduse și speranța câștigării procesului, pe care nu mai avea nici mijloace să-l continue. Procesul ajunsese, așadar, acum în fața Curții de apel din București, unde tot ea izbutise să-l strămute pentru motive de suspiciune legitimă (d. Petrow era convins că mai mult pentru motivul slăbiciunii pe care o au până și bătrânii magistrați români în fața frumuseții femeiești); se găsea în ultima fază, și prea adânc jignitul soț era gata să-l redeschidă, pentru a termina definitiv cu el (la prima instanță îl câștigase). Cum însă soția sa dispunea încă în mod copios de capitolul frumuseții, d. Petrow nu știa la ce avocați se mai putea aștepta tocmai acum să aibă împotrivă; mai mult chiar, se temea și de ai săi, însă auzind de faima și "seriozitatea" maestrului, crezuse că lucrul cel mai bun e să recurgă la dânsul.

– Sunteți avocatul care știți să duceți procesele pe drumul cel mai scurt spre rezolvat, pentru că niciodată nu cochetați cu adversarul, oricine ar fi el, complimentă el cu diplomatică...

sinceritate pe maestru, drept încheiere, ca un vrednic basarabean ce nu trebuie niciodată să uite cuvântul bun de la urmă și care trebuie să dea lucrurile pe șleau.

Maestrul, care nu zâmbise o clipă auzind motivul real care determinase pe vizitator să i se adreseze, acceptă cu un avânt pe care nu i-l cunoșteam. Printre altele îi răspunse rusului:

– Am văzut și eu pe soția d-tale dansând și am admirat-o într-adevăr și ca artistă și ca mare frumusețe. Dar tocmai pentru că e atât de frumoasă...

Și aci se întrerupse. Petrow zâmbi larg și puțin înfricoșat, dar eu văzui în negrul ochilor maestrului sclipiri de cremene și amnar.

- Dar nu înțeleg de ce n-ai divorțat încă? se întrebă îndârjit maestrul. O soție care te somează să ieși din propria ta casă...

Basarabeanul surâse și mai larg, și de astă dată ușurat și fericit că-și găsise omul.

– E, cocoane, glăsui el plin și pe îndelete, am început și divorț... dar s-a suspendat și acela... cine știe, de iertat, poate m-o mai îndemna Dumnezeu s-o iert... dar casa n-o mai merită...

Și-n vehemența și-n disprețul total cu care maestrul invectivă pe acest client ca oricare

altul, pentru o afacere personală, care pe noi nu ne privea câtuși de puțin, sub alt unghi decât al principiilor de drept civil în sine, revăzui, ca o sclipire de fulger în nori grei de praf și de furtună, frumusețea goală a rusoaicei, atât de asemănătoare la statură și la chip cu donna Alba. Și privii uimit la barba voievodală a vlăstarului de voievod român, neîndurat la greșelile femeiești, mișcându-se ca în ritmul pronunțării unei sentințe de moarte, pe când rostea basarabeanului zâmbitor:

– Să știi că voi face tot posibilul să-ți câștig procesul, numai dacă îmi făgăduiești că n-ai s-o ierți niciodată!

Și abia acum mă izbi cu o putere fără de seamăn amintirea acelei vizite cu care maestrul mă onorase inoportun în momentele când mă împărtășeam cu Lilica Mavrogheni din deliciile unei aventuri neprevăzute și trecătoare, gustată din plin tocmai pentru că era liberă de orice fel de obligație sau interes. Și iarăși mă năpădi cu putere, într-o lumină neașteptată și supărătoare, atitudinea de deunăzi a donnei Alba, descoperindu-mi acum tardiv aspecte asupra cărora atenția și amorul meu propriu nu stăruiseră îndeajuns în clipele când ele îmi

apăruseră totuși, cu toată lipsa lor de consistență momentană, înainte de orice, nu mai rămânea îndoială că singura privire ce-a acordat atunci donna Alba intervenției mele a fost de-un dispreț vădit, poate intenționat accentuat, în raport cu cel cu care tratase tot timpul pe bietul prinț Preda. Mai apoi zâmbetul acela de totală nepăsare și dezgust, cu care-l încunoștințase "o dată pentru totdeauna" că "nu din pricina scrisorilor" i-a servit pensia știută, se referea și la mine, evident; ba nu, cuvintele acelea nu se puteau referi decât numai la mine; văzuse doar și ea prea bine că prințul Preda nu făcea alt decât să mintă cu desperarea cauzei pierdute pentru veci.

Donna Alba îmi sfida, așadar, puterea ce-o dobândisem asupră-i, își bătea joc de mine și de ea. A-i fi dat scrisorile după un astfel de avertisment, însemna să le primească, drace, ca pe-un simplu jurnal de mode sau un roman franțuzesc. Și asta fu ideea care mă izbi, când, după plecarea basarabeanului, prințul Georges continuă să-și exprime, acum mai în voie, indignarea față de atâta slăbiciune, față de atâta lipsă de mândrie și eleganță, cât îi fusese dat să vadă din partea acestui "rus". Donna Alba

trebuie să observe mai bine dimensiunile puterii mele, îmi spusei la rându-mi, și aceste dimensiuni nu-i pot apărea la justa lor valoare decât acordându-le o perspectivă oarecare. Ei bine, donna Alba va avea prilej să măsoare chiar azi lungimea acestei subite dar considerabile perspective.

Și când domnul Georges Radu Șerban, care pentru prima oară de când lucram împreună își manifesta atât de fățiș și violent o impresie personală și o trăsătură a caracterului său îndeobște comprimat, își termină filipica (pe când eu mă gândeam obstinat că numai asemănarea fizică uneori cu adevărat izbitoare dintre soția sa și rusoaică îl face să spumege astfel), îi comunicai dorința mea de a-l părăsi.

Se uită la mine mirat, speriat parcă; iată, așadar, altă mișcare a capului său, care-mi denotă că domnul Georges Radu Șerban nu știe decât să-și reprime pasiunile, pornirile și nedumeririle, în fața mersului obișnuit al vieții, dar atât și nimic mai mult; ele însă rezidă nenumărate și colcăie în sufletul său cu o putere de izbucnire cu atât mai mare cu cât de bună seamă sunt mai latente și mai înfrânte.

Stătu câtva pe gânduri mângâindu-și barba,

se ridică și se plimbă de câteva ori în lungul odăii... și atunci bucuria mea fu cu atât mai mare că-l părăsesc, cu cât îmi dădui seama că

începusem a-l iubi pe omul ăsta mândru, cu care mă obișnuisem. El se opri în fața mea și-mi spuse:

– Te cam grăbești dumneata; peste un an aveam să-ți trec toate afacerile mele... pentru că și eu băgasem de seamă că aproape m-am săturat de acest capriciu.

Pe urmă corectă cuvântul "capriciu", explicându-mi că hotărârea lui de a se dedica barei și legilor a venit în urma unei mature chibzuieli, în mijlocul naufragiului general al clasei suprapuse; deși el personal n-avea a se teme de efectele exproprierii și ale catastrofelor valutare, totuși a socoti necesar pentru împăcarea conștiinței lui că trebuie să fie un pionier al campaniei de intensă activitate, cu care credea că boierimea va întreprinde îndată lupta pentru recâștigarea preponderenței pierdute și, implicit, pentru justificarea trecutei preponderențe, precum și un apărător înverșunat a ce mai rămânea să fie scăpat.

Or, cu vremea, toată această atitudine bine diferențiată s-a fărâmițat, amestecându-se într-o

ocupațiune avocățească obișnuită, foarte interesantă și aceasta din punctul de vedere al problemelor de drept general care-l pasionează deopotrivă, dar care-i acaparează prea din cale-afară timpul, de care mai are nevoie și-n alte direcții, unde-l împing fără voie numele și cerințele sufletului și-ale obârșiei sale.

Ca și la venirea mea în acel birou, demult, sunt atâția ani de atunci, subliniai și acum, când maestrul a putut să observe că ocupația lui a devenit dintr-un principiu de luptă o meserie propriu-zisă, nu întru totul compatibilă cu noblețea princiară (unde e prințul Raoul să-l audă, revenind mai mult ori mai puțin la ideile pe care acest simpatic prieten de neam mi le susținea cu atâta ardoare, mai demult, combătându-și cumnatul?), și-mi exprimai din nou admirația pentru linia lui dreaptă și pentru prestanța cu adevărat voievodală cu care a știut să străbată, în anii din urmă, un domeniu de preocupări mai mult burghez prin alcătuirea și rostul lui actual.

începui apoi să enumăr diverse motive care mă îndemnau să nu mai întârzii câtuși de puțin în îndeplinirea hotărârii mele; găsii la repezeală câteva și i-aș fi putut înșira o mie și unul. Dar el

nu-mi dădu răgaz de vorbit.

- în definitiv, nu sunt cu nimic îndreptățit, grăi el solemn și convins, să înduplec o forță în toată puterea cuvântului de a mai păstra o situație subalternă. Regret mult că o tovărășie nu mai pot face cu dumneata, vreau să spun una formală, de altfel nici dumneata nu pretinzi și n-ai pretins asta; în sfârșit, vom mai putea colabora din depărtare; dacă primești, eu îți pot trece chiar de acum mai toate afacerile mele - îmi rezerv numai pentru anul ce urmează, și pe care mi l-am mai acordat ca activitate judiciară, cele vreo patru-cinci afaceri care mă obsedează și de care nu pot să mă las până nu voi vedea că se rezolvă în sensul pe care-l doresc...

I-am mulțumit prințului extrem, extrem de încurcat. Totuși, m-am grăbit să-i mulțumesc numai și numai ca refuzul meu, în fața acestei princiare gentileți, să nu-i pară o jignire, și mai mult încă, un motiv de legitimă suspectare. Și mă văd iarăși atât de meschin în umbra covârșitoarei generozități de care n-am nevoie, parcă m-aș regăsi la începutul târziei și falsei crize de noblețe a deșucheatului prinț Preda. Doamne, nu sunt omul care să mă tem acum c-aș putea rămâne fără clientelă, dar gestul ăsta

de amiciție, venind tocmai de la un om atât de mândru și de întunecat, mi se pare într-adevăr copleșitor.

Domnul Georges Radu Șerban mi-a oferit și-o masă de despărțire; pentru prima oară se întâmplă să fiu invitat la masă de d. Georges Radu Șerban. Este o constatare asta pe care și maestrul se simte din nou dator s-o observe: nu m-a invitat niciodată, deși ar fi fost de dorit. O mai strânsă legătură între noi se cuvenea, mai amicală, mai familiară, repetă el regretele de la Teatrul Liric, dar, în sfârșit, afacerile, preocupările, activitatea; dacă s-ar fi săvârșit începutul, ar fi fost apoi mai ușor; doamna Georges Radu Șerban și-ar fi adus după aceea mai repede aminte de îndatoririle lor; însă începutul, recunoaște, trebuia să-l facă el și nu l-a făcut.

Iată o mulțime de automustrări care mă bucură din cale-afară; dacă regret ceva la rându-mi e că domnul Georges Radu Șerban nu-și descoperă și alte vini mai grave de nescuzat față de mine, sau că nu-mi dă măcar capătul de fir după care să le pot descoperi eu. în orice caz, cu cât dânsul se recunoaște mai în vină, cu atât diminuează importanța sufletească a ofertei de

patron, ce mi-a făcut la despărțirea noastră de afaceri. Sunt chestii de tovărășie avocățească în care ne-am despărțit întocmai după cum ne-am purtat tot timpul unul față de celălalt: leali și vrednici. Ce-au a face aici sentimentele noastre particulare și mai ales acel sentiment, care mă domină și care are obârșii mai vechi decât raporturile noastre de breaslă, în care eu am avut tot timpul un rol subaltern?

Astfel îmi zic, privind acum, ori de câte ori îmi ridic ochii, rădăcina gâtului donnei Alba, și porțiunea de piept pe care mi-o îngăduie decupajul triunghiular al decolteului rochiei de stofă albastră. Donna Alba are locul vis-ă-vis de al meu la masă, însă mai sus decât atât nu îndrăznesc să ridic ochii, deși sunt atât de intrigat să văd cum mă primesc privirile ei mute și ce-ar putea ele să-mi spună mai departe; dar e minunat gâtul acesta, pe care-l văd atât de aproape la lumina zilei și pe care timpul n-a încrețit epiderma vie și savuroasă cu umbra nici unui păienjeniș, oricât de brusc și ori în ce unghi s-ar mișca, într-o parte ori într-alta, capul ei de suverană a casei. E grozav de tânără donna Alba cu toți cei treizeci de ani ai ei, pe care, după socotelile mele, trebuie sau e

aproape să-i împlinească.

Domnul Georges Radu Șerban mă întreține cu un eveniment politic recent, pretext pentru a-mi face cunoscut dezgustul lui total pentru politică. (Și eu, care credeam că pentru politică se lasă el de drept!) Aprobându-l în totul, observ că ochii mei au mai câștigat încă o mică porțiune de loc spre ochii donnei Alba, dar laș ori strategic, cum vreți să spuneți, progresul s-a efectuat tot prin ocol. Vârful fraged și vag pufos al urechilor și-apoi întregul lor mic pavilion sunt acum pradă privirilor mele. Vinul domnului Georges Radu Șerban e foarte bun și mi s-a oferit o masă din cele mai alese; asta mă face să mă simt la îndemână pe fotoliul meu și să mă bucur teribil că gândul de a nu mă grăbi cu predarea scrisorilor mi-a venit la timp. Dar nu vi se pare curios că maestrul nu se miră încă de tăcerea prelungită a soției sale? întrucât mă privește, când beau vin bun, eu nu mai găsesc deloc de ce să mă mir că el n-a început să se mire. Drace, poate că eu trebuie să-i adresez primul cuvânt: la drept vorbind, politețea asta mă încurcă teribil, și-apoi e politicos să întrerupi pe maestru pentru a-i spune ei ceva, pentru a-i oferi poate ceva după masă? Nu, asta pentru

nimic în lume, cel mult pot ridica acum ochii mai bărbătește, să-i cuprind tot capul în lumina privirii mele. Și-o surprind astfel pe donna Alba fixând întrebătoare pe femeia care ne servește și care trebuie să se afle undeva în cadrul ușii de serviciu. Donna Alba încuviințează ceva, aplecând repede capul cu înțeles, apoi aud ușa trosnind ca un capac de ceas după cea care a dispărut. Aștept să bravez ochii donnei Alba care acum trebuie să revină firesc spre mine; și ei revin, îmi primesc privirile mele și-și coboară luminile lor încet și indiferent spre farfurie. "La naiba cu gravitatea asta nepăsătoare; între mine și dumneata, îi spun în mintea mea, e un secret, doamnă. Acest soț care expune opinii și trage concluzii nu știe ceea ce numai noi doi știm, iar dumneata nu i-ai pomenit de așa ceva și nici acum nu te scoli voinicește de pe scaun să arăți spre mine și să strigi: "Destul, destul! Sfârșește odată! Acest om pe care l-ai invitat la masă știe ceva pe care nu-l știi, are în mână ceva care te-ar face să îngălbenești și să tremuri la moment, ca gelatina de pe lunguiață farfurie din mijlocul mesei. Dar mai bine să îngălbenești, să tremuri, să strigi la mine, să mă ucizi, decât acest om care stă atâta de calm în fața mea să știe ceva,

pe care tu, soțul meu, să nu-l știi!"

însă dacă donna Alba nu se ridică și nu strigă astfel, eu de ce să nu-mi ridic ochii la dânsa și să nu-i strig prietenește, cu sclipirea lor temperată după voie, plăcerea pe care mi-o face de-a o avea în fața mea și de a tăcea complice cu mine, umăr la umăr cu sufletul meu. Superb e umorul donnei Alba! Iată, electrizat de el, mai mult decât de grija agasantă a politeței, simt că trebuie să-i adresez un cuvânt. Se va supăra de el? O va face el să izbucnească? Să vedem. Deocamdată râsul ochiului meu n-a făcut-o să izbucnească. Să vedem acuma cuvântul...

Și-o întreb dacă a citit o carte care, într-o privință, se referă la ce vorbise soțul său; într-o privință, pentru că era o carte de literatură, și nu putea fi decât o carte de literatură pretextul care-n urma discuției cu maestrul mă putea pune în legătură cu dânsa. Nu, doamna Alba nu citise cartea, dar răspunse cu aleasă bunăvoință, cum se cuvine unei gazde de înaltă condiție să se poarte cu invitatul soțului ei. Dar dacă n-a citit cartea despre care am întrebat-o, în schimb a citit alta de același autor. Foarte bine, pe aceea am citit-o și eu. Schimb de impresii, spargerea zidului de tăcere dintre noi. De la o

carte treci ușor la alta și de la un autor la celălalt. Donna Alba știe să descopere repede nucleul primordial al unei cărți. Părerile ei sunt juste și temeinice, îi place să vadă drept și nu ascunde nimic sub rotocoale de fraze încâlcite, pentru a te lăsa să întrevezi numai colțuri dintr-un adevăr, pe care complet îl vede numai ea, și care e prea subtil pentru a ți-l putea prezenta răspicat și ție. în privința asta donna Alba are ceva din mersul drept al spiritului soțului său. Ceea ce mă face și mai mult să mă cutremur de donna Alba, ca de toate femeile care nu se ascund după degete când vreau sau nu vreau ceva. în schimb, glasul ei dulce mă desfată și mă îmbie. Dar iată ceva cu adevărat de negândit: îmi pune acum și ea întrebări. Și mi-aduc aminte clinchetul de argint al acelui "My dear" auzit cândva în treacăt. Doamne, închipuiți-vă vocea asta nu numai glăsuindu-mi ceva mie, dar pentru mine, numai pentru mine! E insuportabil de tulburător acest gând. Iar desertul a sosit, și cu el presentimentul sfârșitului acestui farmec indescriptibil, care a început doar de curând, de când maestrul, pe care de-atâția ani de zile l-am auzit făcând considerații, și-a terminat în sfârșit pe cele hărăzite zilei de azi.

Donna Alba îmi surâde și mă privește clar în ochi. Supărător de clar. De ce nu văd acolo o mișcare, o alungare de unde, pe rotundul umed al iriselor cenușii, care să însemne: asta e pentru tine, mă tem de tine, știm numai noi - sau altceva la fel. Dar ochii aceia mă privesc extrem de limpede și desertul se duce. Ah, mai e și cafeaua, pe care o pregătește chiar donna Alba, aci, în ibrice nichelate, în urma dorinței și rugăminții soțului ei, care pare să aibă mare slăbiciune (singura lui slăbiciune?) pentru această licoare... Așadar, ea pregătește acum, cu mâna ei, ceva și pentru mine - și pentru mine. A mai pregătit și dejunul, firește... Dar s-a gândit oare, comandând jupânesei vreunul din feluri, că ar putea fi mai potrivit pentru musafirul ce se anunță? Mă simt rușinat singur de întrebările mele burghezești și mă acuz vehement în minte de grosolănia lor, care poate crește astfel nestingherită la adăpostul muțeniei gândului laș.

Cafeaua asta însă mi-e nespus de simpatică pentru că are de pe acum o aromă atât de tare, iar prepararea ei rezistă încă mâinii fine a domniței Ypsilant. Dar în dosul conștiinței mele persistă pâcla neagră a sfârșitului, care va veni

numaidecât. Și donna Alba, suflând în flăcări, m-a privit iar prea limpede. își închipuie oare că mă va birui cu limpezimea asta, cu nepăsarea delicată, prietenească, dar sigură, dar ducând la un liman negru, la aceeași mare moartă, pe care o simt întinzându-se tot mai aproape, îndărătul conștiinței mele, cu cât preparatul și servitul cafelei se apropie de terminat? Ei bine, nu. Mai putem avea un subiect de vorbă... Hm, hm... și încă subiect. Rusul, basarabeanul, Petrow... Un subiect mare cât această namilă de basarabean.

– A, știți, maestre, am văzut dosarul lui Petrow, am fost foarte curios să-l văd...

Petrow! Cuvântul magic! Ah, da, Petrow! își recapătă maestrul toată verva. "Ți-am vorbit de el, Alba." Și maestrul, care e în bune dispoziții, acum se amuză teribil de acest basarabean care încă ar mai putea să ierte, după ce a fost dat afară din propria-i casă.

Pentru prima oară când o umbră trece în sfârșit pe limpezimea privirii donnei Alba; iar în momentul acela, privirea ei mi-a fost dedicată mie. îmi prinsese intenția. Surâde, dar fără dulceața senină dinainte, surâde aspru și dârz, ca dinaintea unei hârjoane la care e provocată. "Să vedem", pare să zică. Și răspunde net și tare

soțului ei.

– Ei bine, dacă vrei să știi părerea mea din urmă, găsesc că e foarte nobil din partea lui.

De neiertat greșeală! gem atunci de fericire în adâncul meu de isteț meșter al capcanelor de vorbe. Donna Alba s-a prins în cursă mai repede decât speram, s-a aruncat prea orbește, cu inima ei nobilă și francă, în vălmășagul în care vreau s-o atrag.

- într-adevăr... râse din toată inima lui mândră și rea prințul Georges... noblețe rus... Ce vorbesc, noblețea rusească știa să pedepsească... Poate vrei să spui: generozitate de nou-venit pe planul din față... după ce s-a ghiftuit bine de toate preceptele literaturii nihiliste... dar eu mi-am plasat ironia greșit; noblețea rusească, veche, e altceva... o, e înspăimântător de reamintit cum știa ea să-și țină neatins privilegiul și blazonul...

- în domeniul sentimental a fost cu totul altfel și acolo și-n toate părțile... de altminteri, în orice domeniu, noblețea nu e brutalitate, e generozitate...

– Cine vorbește de brutalitate?... dar în orice caz, nu pactizare, acceptare, tragerea cu buretele de către chiar cel umilit peste toată

josnicia eclatantă...

-...uitarea a îndulcit mult amintirea.

– A îndulcit-o?

-...uitarea anihilează propriu-zis amintirea, dar pe încetul, nesimțit... pentru ei, deocamdată a îndulcit-o... e un început, o primă fază... a șters pe îndelete contururile prea dure, a presărat cenușă pe evidențele prea țipătoare... când descompunerea ultimelor fâșii de amintire se va fi desăvârșit, ei se vor putea numi iarăși fericiți... Și înțelepți, pentru că au știut să găsească fericirea...

Dar deodată donna Alba a privit înspăimântată spre mine. Cum, a ajuns până aici, s-a lăsat așa de ușor dusă până aici de propria ei convingere, pentru propria-i cauză, chiar în fața mea? Ea plecă fruntea, râzând fără plăcere ceștii pe care o ducea la gură. Iar eu râd cu calm și plăcere și-i învederez asta, ori de câte ori ochiul, care-a redevenit distant, se reîntoarce totuși pe furiș spre mine.

- în definitiv, poate să ai dreptate! se grăbește apoi să închidă discuția, pentru a-mi tăia această nebună plăcere care m-a apucat. Dar poarta prin care a încercat să scape e prea largă ca să nu-și dea seama că pot intra și ceilalți

după dânsa, în bunăvoie. E nevoită să revie; pentru a porni tot pe drumul apucat întâi, cu mai multă grijă, însă, față de puterea de întindere a cuvintelor.

-...totul depinde de momentul și împrejurările care au determinat un gest, o slăbiciune, o greșeală...

Dar domnul Georges Radu Șerban e intransigent asupra acestei teme, așa că nu îngăduie nici o circumstanță:

– Sunt fapte care nu admit nici o discuție. Și nici o scuză, nici o scuză propriu-zisă, chiar acest paleativ care se cheamă trecerea timpului. Ah, trecerea asta a timpului... prescripțiile ne-au înghițit averile noastre, ele au întors lumea din temelii... delăsarea... încuviințarea... moliciunea... lenea...

Doamne, parcă i-aș fi șoptit eu la ureche prințului Georges tot ce trebuie să răspundă soției sale sub ochii și sub auzul meu!

– Dar tot ăștia ne-au și ridicat... pe părinții noștri, râse ușor donna Alba.

– Lenea, moliciunea au ridicat pe părinții noștri?

– Moliciunea celor ce le-au încuviințat ascensiunea...

– Și asta e o virtute la dumneata?...

Domnul Georges Radu Șerban freamătă. Ochii donnei Alba fulgerară radios; găsise o diversiune. Căci maestrul se prinse îndată într-o nouă și largă considerațiune: ah, da, a mai auzit asta, dar nu, jocul ciclurilor e o simplă poveste. A fost numai un început, un singur început... a spune c-au fost mai multe începuturi e un paradox, o inepție... și-acum e sfârșitul, un singur sfârșit... dacă mai continuă astfel, dacă nu se ivește o redresare generală...

- Aceste răzlețe ridicări pe ruini vreți să-mi spuneți dumneavoastră? O, nimic altceva decât simptome ale anarhiei, ale sfârșitului sfârșiturilor, care se apropie vertiginos. Scăparea nu poate fi decât reîntoarcerea spre trecut, totală, fără nici o condiție, fără nici o răstălmăcire...

Privirea donnei Alba nu mai manifesta o bucurie cu creșteri subite de intensitate. Pentru a nu-și demasca intențiile, ea o menținea la o expresie constantă, pe care căuta chiar s-o acopere cât mai mult. Și naviga viguros printre cuvinte, ca să-și țină bărbatul pe locul unde-l adusese. Dar în fața acestui zel care mă dispunea din cale-afară (doar apucasem să aud

ce trebuia să aud!) se profila din ce în ce mai înaltă stânca mea, de care îmbarcațiunea factice a donnei Alba avea în curând să se prefacă în țăndări.

Când ea putu s-o zărească, fu prea târziu ca să-și mai pregătească vreun refugiu într-un nou subiect de vorbă sau chiar într-o cameră alăturată, pentru că, în definitiv, masa se sfârșise.

– Dar, reîntorcându-ne la locul de unde am plecat și care nu merită un ocol atât de exagerat, mă amestecai mieros și galant, îmi voi permite să trec de partea doamnei... (a doamnei care mă fulgera cu sclipirea grea a ochilor micșorați de ură)... și voi conveni că iertarea, care poate fi discutabilă în orice alt caz, pentru că uneori poate fi încuviințată, evident, după o matură și riguroasă scrutare, în raporturile dintre bărbat și femeie e chiar necesară de foarte multe ori...

– Astfel de concepții ne-au stricat familiile, se întoarse asupră-mi, vărsând din ochi mânii de oțel, maestrul.

– Am spus că trebuie să intervină condiții sine qua non. Iată, bunăoară, doamna a propus una: îndepărtarea în trecut. Poate că în cazul

care-a produs această discuție nu se potrivește, dar presupunem că evenimentele astea s-ar fi petrecut să zicem aproape cu un deceniu în urmă...

– Mai ales în iubire, mă întrerupse nerăbdător domnul Georges Radu Șerban, chiar puțin mai tare decât s-ar fi cuvenit într-o sală de mâncare, trecutul nu poate opera. Dimpotrivă, eu cred că tocmai aci injuria crește cu timpul... Iată, adu-ți dumneata aminte de-o ofensă, de-o injustiție, o trădare pe care ai suferit-o în copilărie de la camaradul pe care-l iubeai mai mult... nu știu dacă ți s-a întâmplat asta, dar mie-mi s-a întâmplat adesea, pentru că eu am pus totdeauna în iubire tot sângele meu... Ei bine, tot sângele ăsta mi se revarsă cu și mai puternică intensitate în obraji ori de câte ori mă încearcă amintiri de acestea... mai ales când ele-și au locul în școlile mai mari, în universitate... vreau să spun într-o vârstă mai crescută, mai lucidă, dar tot tânără... Și ne găsim în domeniul amiciției, domnule.., care e o simplă legătură conștientă... dar transpuneți, vă rog, toate astea în amor, în pasiunea care nu cunoaște rațiunea, pentru că prin obârșie e mai mult trup decât suflet, iar creier deloc; eu definesc acum iubirea

adevărată, domnule, nu aventura...

– Exact... însă tocmai timpul e cel care face loc rațiunii în această compoziție chimică pe care ați definit-o, formulat sentențios acest loc comun, care-mi trebuia și de a cărui ieftinătate nu prind de veste mai ales oamenii pasionați și constanți, cum mi se descoperea acum prințul Georges, când discuția a trecut într-un climat incomparabil mai torid, în raport cu temele noastre obișnuite de logică pură din civil și comercial. La drept vorbind, lucrează aci mai mult amorul propriu. Iată, îl observ la dumneavoastră, nu mai departe, tocmai că mi-ați exemplificat cu evenimente din școală, în care veninul din rana amorului propriu mușcă de fapt... ce vor zice ceilalți... asta este marea întrebare?... Dar ia presupuneți - și mă reîntorsei râzător spre donna Alba, ca și când aș fi vroit să-i obțin aprobarea într-o discuție cu totul și cu totul străină și foarte naturală - ia presupuneți că scandalul nu a izbucnit... nimeni n-a știut nimic... și numai amantul en titre singur... sau soțul, presupunem, află singur de infidelitatea iubitei...

– Imposibil...

– De ce imposibil?

– Imposibil să nu mai știe cineva...

Donna Alba stătea dreaptă pe scaunul ei, dreaptă și nemișcată ca o statuie, și chiar trăsăturile ei dulci și fine păreau acum dure, ca tăiate în stâncă. Antrebrațele sprijinite dur de masă însemnau asemenea energie și bravare, însemnau calcularea calmă și rece a momentului de intervenit...

- E limpede ca lumina ochilor, completă prințul... Știe celălalt... complicele... ai putea suferi rânjetul lui, ironia lui interioară?...

Pupilele donnei Alba se întoarseră vag spre mine. Un zâmbet tot așa de vag, mai mult o expresie de încordare, îi înflorea acum buzele. Se aștepta oare să arunc a treia presupunere, aceea a complicelui dispărut, mort, ucis din alte motive tocmai de cel înșelat, și deci răzbunat din timp și indirect, întrucât privește rânjetul lui prea imobil acum și comun, în fundul mormântului.

îi zâmbii la rându-mi generos. "Nu, n-ai nici o grijă, o asigurară ochii mei. Dar vezi bine că trebuie să deschidem odată discuția asta mai departe, doar dumneata singură cu mine." Răspunsul ei era zâmbetul amar, umilit, dezastrul sufletului împărătesc, care e nevoit să

primească generozitatea unuia ca mine.

Ne ridicarăm. Domnul Georges Radu Șerban era radios. La replica lui cu care se tăiase discuția, și pe care vedeam că pune mare preț, nu mai avusesem ce să ripostez. Sunt înduioșător de naivi, uneori, oamenii de capacitatea și talentul maestrului, în domenii sufletești în care cel mai neînsemnat don Juan devine neprețuit expert. Adăugă - pentru a nu lăsa să rămân cu ideea că e chiar atât de necruțătoare persoana lui? - nu, pentru a-mi da lovitura definitivă:

- în fond, sunt temperamente și temperamente. La drept vorbind și eu admir pe acest basarabean, că poate fi așa cum se arată. Dacă e posibilă o admirație amestecată cu compătimire; am auzit că la ruși e posibilă. Și râse cu toată pofta.

Donna Alba, care se retrăsese l-a fereastră, își examina cu atenție degetele lungi și luciul unghiilor, stânjenită oarecum ea însăși de succesul precar al soțului ei, în ajutorul căruia totuși i-era cu neputință să intervină.

Lichiorul ni se servi alături, într-un mic salonaș turcesc, cu divanuri joase, cu profuziune de covoare autentice persane, cu măsuțe

scunde, încrustate cu fildeș, cu obiecte de metal vechi patinat, înflorat de ușoare și complicate desene, cu gonguri grele de aramă, cel mai mare atârnând deasupra intrării triunghiulare, ca la corturi, sub falduri prestabilite de mătăsuri cărămizii, cu țesături în arabescuri și pe sub umflătura perdelei ridicate a unui imens karamaniu. Cafeaua trebuia luată de bună seamă tot aci, dar pentru că prințul ținuse s-o facă donna Alba, neîncrezător poate în arta jupâneselor, nu mai fusese adus aci tot arsenalul acela de ibrice, mașini de spirt (la priză oare nu ieșea tot așa de bună?) și flacăra de alcool vicleană și periculoasă sub atâtea mătăsuri și țesături.

Aceasta fu explicația pe care mi-o dădui singur, pentru a alunga ideea care-mi sărise subit în cap, ca o lăcustă, că trecerea în iatacul turcesc și luarea lichiorului nu făceau parte din programul donnei Alba, care ar fi vrut poate să se descotorosească mai repede de mine, și că poftirea mea în această încăpere pornise din inițiativa maestrului, fie din obișnuința pentru alți oaspeți, fie că mai avea încă poftă de vorbă, fie, în sfârșit, pentru a fi în linia diminuării, pre cât posibil, a greșelii de care se învinuise

deunăzi, că n-a deschis între noi doi mai din vreme și porțile unei apropieri mai prietenești.

Ceea ce-mi întărea și mai mult acum bănuielnica mea năzărire e că deocamdată stăteam acum aci cu domnul Georges Radu Șerban, iar tava de argint înnegrit în stilul decorului ce ne înconjura, cu ulcioruşele arăbești de lichior și cu păhărelele de cristal, singura digresiune modernă, în ansamblul musulman, o adusese femeia care ne servise la masă.

Maestrul îmi povestea acum unele din neplăcerile sentimentale din timpul juneții, la care făcuse aluzie la masă; erau într-adevăr mici perfidii camaradерești și-apoi o grosolană trădare între prieteni, care merita poate să rămână amintire neștearsă în memoria descendentului unei istorii foarte zbuciumate și destul de bogate în astfel de triste glorii. Și mă întrebam atunci dacă, trecând pragul ipoteticului, pus deci în fața unor fapte reale, în care o femeie ar fi jucat rolul acelui amic prea apropiat sufletește, care-l rănise atât de grav prin felonia lui (era vorba de-o dârză ceartă de politică studențească) intransigența maestrului n-ar fi oferit pe-alocurea și vreo cât de vagă

crăpătură, pentru lărgirea căreia o îndărătnicie zdravănă, cum numai femeile știu să arate, n-ar fi făcut cu vremea progrese? însă apoi trebuii să adopt mai degrabă această presupunere, incomparabil mai apropiată de certitudine, că într-adevăr, în viața lui studențească de la Paris, o femeie simbolizase rolul nu al prietenului trădător, dar al mărului discordiei, al politicii studențești, pe care maestrul mi-o expuse în amănunte destul de legate între ele, dar de prea puțină importanță, la drept vorbind, ca să nu văd limpede într-însele pedantul, ce vorbesc, căptușeala de mătase, fondul simplu al unei drame de alt ordin. Admirai atunci încăpățânarea și iscusința cu care acest strănepot de voievozi ocolea esențialul, motivul feminin, prea grav, prea considerabil în concepția lui, ca să-l mai pomenească într-o expunere de intrigă în care bietu-i rol fusese doar al înjositului, al umilitului. Și reflectai o clipă dacă donna Alba, care de bună seamă a avut prilejul să audă această poveste de mai multe ori, n-a sesizat, cu antenele inteligenței sale, substratul acestui fragil eșafodaj de pretexte secundare și n-a cântărit până la ce adâncimi a evaluat acest om în sufletul lui

nemernicia rivalului său, a trădătorului, și, cu atât mai mult, orice nemernicie de acest soi, încât nici măcar nu lasă să se întrevadă, măcar de ascultător, putința rolului lui de victimă într-o astfel de împrejurare? Așa ceva nici nu se poate presupune, nici nu se poate concepe, și poate el însuși s-a convins că lucrurile, dacă s-au petrecut cum s-au petrecut, s-ar fi putut totuși foarte bine numai să pară astfel.

Regretam grozav că donna Alba nu era de față ca să audă aceste destăinuiri, vreau să spun, ca să vadă din ochii mei că înțeleg, că văd limpede dedesubtul lor, așa cum le-a văzut și dânsa cine știe de când. Dar donna Alba nu apărea, și nu consideram asta ca o jignire; îi acordam iertare galant, telepatic, și ea poate mi-o primea cu ură și deznădejde, pentru că-mi dam seama ce însemna zbuciumul ei, că acest soț distins putuse atuncea în fața mea tocmai pe povârnișul unicei convorbiri, pe care n-ar fi vrut să alunece și, mai ales, ca orice femeie geloasă de inteligența ei, că manevrase prea stângaci intervențiile ei, de a canaliza în altă direcție cursul de râu al vorbelor rostite altfel de cum ar fi năzuit. Perspectiva pe care i-o deschisesem prin hotărârea mea de plecare, pentru a-i arăta

întreagă puterea mea de-acuma, trebuie să-i pară într-adevăr grozav de amețitoare!

Dar, ca un răspuns al gândului meu, se auzi un pârâit de ușă și, prin deschizătura mătăsoasă a cortului arab, văzui torsul și linia coapsei ei în mișcarea ce făcea să traverseze hall-ul. Dacă ar fi venit încoace aș fi crezut că a ghicit gândurile mele, că m-a surprins anume cum îi contemplam prin ziduri fazele dezastrului sufletesc. Dar ea vroia să treacă înainte, când soțul o opri, pronunțându-i numele dispus și prietenos și rugând-o să vină.

- îndată! răspunse scurt, pe franțuzește, și-și văzu de drum, pentru a reveni peste câteva fracțiuni de minut.

Chipul donnei Alba era serios și abătut când intră înăuntru.

Maestrul o întrebă dacă nu se simte cumva indispusă, și la răspunsul ei afirmativ se ridică îngrijat spre dânsa.

"O, nimic serios!" făcu și, pentru a-i dovedi că nu merită atâta neliniște subita-i indispoziție, zâmbi și se așeză binevoitoare pe divan. Mă întrebam atunci de ce donna Alba nu se folosea de pretextul invocat pentru a ne părăsi. Dar clipitul repede ca un scăpărat al ochilor

maestrului și mișcarea lui de mirosire a aerului, în care a simțit parcă ceva, îmi explică mai repede decât orice pentru care motiv donna Alba se hotărâse să rămână și să zâmbească puțin; atunci văzui că această femeie mândră, despre care crezusem cu totul altfel, nu avea tăria rezoluțiilor ferme, a ducerii lor neînduplecate până la capăt. Crezui astfel că această paralizie de voință era mărită îndeosebi de influența persoanei lui autoritare și stricte; totuși mai târziu putui să-mi dau seama că revenirea ei printre noi, cu toată profunda neplăcere ce-i produceam, și care ieșea limpede din toate aceste variații de conduită și dispoziție, ca și încăpățânarea de a rămâne să audă până la capăt o discuție ce trebuia să-i fie penibilă aveau de rost, tocmai dimpotrivă, îndârjirea de a-mi brava orice tentativă de indiscreție, de a-mi primi la caz de nevoie orice lovitură în față. O curiozitate cumplită, irezistibilă, o adusese în preajma noastră, în preajma mea - de a vedea dacă pot merge într-adevăr cu îndrăzneala și răutatea până la capăt, sau, în cel mai bun caz, de a-și da seama până la ce limită a răbdării pot s-o chinuiesc, chiar numai prin zgândărirea excesivă a acestor

momente de facondă bogată și nepotolită, a unui om atât de măsurat în mod obișnuit în gesturile și-n cuvintele sale.

Neliniștea, pe care încă o mărturiseau scrutările atente ale prințului Georges în fizionomiile noastre, o îndemnă, spre marea mea satisfacție, pe splendida femeie să asculte cu mult interes rezumarea ce el îi făcu asupra subiectului nostru de vorbă - "o poveste care de multă vreme n-a mai intrat în convorbirile noastre, Alba, i se adresă el, de atunci de când cu tragica întâmplare prin care am trecut".

Un fulger de spaimă trecu prin ochii donnei Alba în acel moment, în contrast cu figura ei, care, spre liniștirea definitivă a domnului Radu Șerban, înclină repetat capul în semn de recunoaștere totală a spuselor lui.

Din acel moment, maestrul, care nu-i văzuse licărul de groază în cele două minunate ferestruici ale feței și sufletului ei, nu mai dădu, cel puțin aparent, semn că e în prada unei îndoieli în ce privește cugetul nostru: al meu și al soției sale. Sau tocmai această exuberanță curioasă a omului prea tăcut și crunt, această mărturisire de ușurare a conștiinței pentru fapte și împrejurări din trecut, nu era decât o

stratagemă, pentru a duce până la capăt o investigație extrem de dificilă și tot pe atât de iscusită întru deslușirea deplină a bănuielii, încolțite cine știe de când în sufletul lui atât de receptiv și încăpător, că în jurul lui, în casa lui, în afară de participarea lui, se petrece ceva nou, străin, curios.

Era timpul, așadar, imitând exemplul donnei Alba, eu însumi să fiu mai precaut, însă asistând mai departe la desfășurarea acestei complicate scene familiare, mă putui convinge ușor că presupunerile mele merseseră prea departe. Mai puțin convinsă decât mine sau poate deloc, asupra acestui lucru, donna Alba nu mai știa cum să-și mascheze consternarea din ochi, cu liniștea forțată a figurii, a zâmbetului de ascultător oarecum obiectiv, și care mai degrabă era o crispație de înfricoșare pe chipul ei fermecător.

Pentru că deodată amintirile prințului Georges atinseră un punct covârșitor, îmi aduseră o noutate care mă ului în chipul cel mai neașteptat cu putință. Rivalul lui de la Paris nu fusese doar decât fiul vrăjmașului declarat al tatălui său, al bătrânului Radu Șerban, fusese unul din descendenții Buzeștilor, neam cu care

Radu-Șerbanii - ținu să mă informeze prințul Georges - erau în proces greu și necurmată vrajbă. Mlădios la minte și de concepții generoase, prințul Georges nu putea fi adeptul și susținătorul strâmtei și întunecatei psihologii a urei moștenite; într-un moment de mare elan, spre dezaprobarea părintelui său și spre marea admirație și încântare a colegilor de învățătură, prințul Georges îmbrățișase pe fiul dușmanului familiei sale, cu care bătrânul moșier Șerban se războia încă în fața instanțelor. Dar mustrarea teribilă, pedeapsa elanului nesocotit a venit îndată, și atunci furia atavică a năvălit în chip legitim și mai tumultuoasă. S-a petrecut o ieșire pe teren chiar la Paris, și prințul Georges, teribilul duelist, a fost rănit la mână. (Iată un eveniment uimitor de care rătăcitorul pe atunci prinț Preda habar nu avea!) Iar buba coaptă a urei fără răgaz și ogoire a putut sparge mult mai târziu, la București, după un simplu incident de club.

– Puteau fi doi adversari, ca să zic așa, ireductibili, membrii aceluiași club?

Ocoleam, evident, cu întrebarea aceasta, destul de secundară și naivă în mijlocul unei astfel de destăinuiri, pentru a stimula descrierea

"simplului" accident. Donna Alba era pietrificată. Ea înțelegea de minune rostul naivității mele și era nespus de frumoasă: cu ochii ficși, cu buzele strânse, cu trăsăturile încordate, complet imobilă, era într-adevăr o minunată statuie fără viață.

Prințul Georges pronunță numele clubului în care toți descendenții boierimii de odinioară și toți ariviștii care și-au câștigat prin legături matrimoniale dreptul de-a etala oarecare morgă de sânge albastru se simțeau datori să se înscrie. Cunoșteam povestea și, evident, nu acestea erau amănuntele care mă interesau. Prințul Georges abia de frecventa pe-atunci acest club, la care plătea totuși cotizațiile din obișnuință familiară. S-a dus numai când a avut nevoie să-și provoace adversarul, într-un fel sau altul. Necazul s-a reaprins la teatru, în timpul unei reprezentații de gală. Lojile vrăjmașe se nimeriseră față în față, și-n câteva rânduri atitudinea fostului rival a fost cam îndrăzneață (poate privind prea drept pe donna Alba?). Prințul Georges nu dădu însă nici un detaliu asupra chipului sau mobilului acelei îndrăzneli; se mărgini să scrâșnească în barbă numai atâta, așa cum va fi scrâșnit poate în fața donnei Alba, în acel grav moment al

vieții sale:

- își închipuia poate că rana pe care mi-o dăduse la Paris l-a făcut tabu în ochii mei, și încerca să vadă cât de elastic e acest tabu... I-am răspuns, continuă, cum se cuvine, cu o promptitudine la care nu se aștepta desigur. Nu pot să regret că totul s-a sfârșit atât de tragic, pentru că se vedea limpede atât de hotărât animat era împotrivă-mi de dorul exterminării. Dar asta m-a impresionat foarte puțin în toiul luptei; n-a făcut cel mult decât să-mi crească înverșunarea și să lovesc mai cu sete. Singura mea grijă în momentele acelea a fost emoția pe care i-am cauzat-o scumpei mele Alba - se întoarse el spre dânsa, mângâind-o ușor pe frunte și privind-o cu intensă simpatie - Cum mă ruga ea, încă de la teatru, să renunț la acest gând... dacă așa ceva mai era cu putință...?! Evident, cu cât se arăta mai îngrijată de soarta mea, cu atât îmi ațâța mai mult nevoia de izbândă. Asta a fost de când lumea imboldul cel mai aprig de hârjoană: rugămintea femeii de a rămâne sub umilință, și cel mai aprig de biruință: grija ei teribilă pentru biata ta viață... Sunt momente acestea, tinere prieten, de mare exaltare sufletească, necunoscute cu totul

generațiilor sportive și automobilistice de azi; miza vieții aruncată în mijlocul jocului dă alt ritm și altă căldură moleșitului sânge omenesc.

Din somn adânc de stană se trezi donna Alba sub mângâierea soțului ei. Pieptul i se lăsa acum adânc și se ridica tulburător. Privirea-i se strecura înfricoșată pe sub pleoapele aproape coborâte, ca la fetițele vinovate, înspre buzele mele, care tremurau de spaima teribilelor cuvinte din ultimele scrisori sustrase prințului Preda. "Dumnezeu îmi va ajuta să se termine cu bine în ce te privește. Așteaptă-mă la trei!" și apoi cruzimea pălmuitorului și nimicitorului salut: "A dv. trădătoare, Alba Ypsilant". Doar de culoarea rânjetului meu depindea acum existența ei! Mândra donna Alba, a cărei apropiere mă făcea să tresar, al cărei nobil mers mă cutremura ca o apropiere supranaturală, era acum o biată copilită tremurătoare în fața mea, și nemărginitul ei dispreț pentru cel ce-și îngăduise să arunce un ochi indiscret în fundul trecutului ei se topise lamentabil în această surprindere sângeroasă în plină cinică duplicitate, așa cum nu mai știu acum câtă vreme descoperisem totala goliciune a Voicuței în cada odăii mele de baie. însă era delicioasă

donna Alba, în aspectul acesta de copilită, cu obrajii aprinși de bujorul spaimei de moarte! și de pe figura mea de puternic învingător ea nu putu desprinde decât cea mai umilită admirație pentru nemărginita sa frumusețe. Pleoapele ei se ridicară atunci puțin mai mult ca ale păpușilor mecanice când le scot dimineața copiii din pătucul în care le-au culcat; și când înțelese bine cuvântul ochilor mei, privirile ei fugiră de la mine, dar vădit înviorate. Și mie-mi fu atât de ajuns ca să simt nevoia aerului în gâtul sufocat de emoție. Gândul meu era lămurit: mâine, când maestrul va fi la Palat, voi suna aci, voi chema pe donna Alba și-i voi întinde, fără nici un cuvânt, cutia de scrisori. Fără nici un cuvânt, fără nici un cuvânt - în această teribilă spaimă: aceasta va fi marea mea faptă, marele meu gest, marea mea lovitură!...

Astfel îmi poruncea clar și răspicat gândul meu, când donna Alba făcu o mișcare nesocotită, Dumnezeule! acea delicioasă, acea divină mișcare, ce schimbă fundamental toată ordinea ideilor și voințelor mele. O mișcare foarte neînsemnată: ea se aplecă puțin să îndrepte o pernă - în aceeași țesătură cu acoperământul divanului - care se rostogolise.

S' nu o ajunse, cu vârful degetelor, la prima încercare. Atunci întinse ceva mai mult și rochia i se ridică ușor de-a lungul piciorului, pe luciul ciorapului de mătase. Un fulger nu m-ar fi orbit mai rău ca această frumusețe, nu ar fi orbit mai grozav orice gând, orice colț de lumină în mintea cufundată ca de-un cataclism subit în străfundurile beznei de patimi. Totul a fost numai o clipă, căci ea și-a îndreptat numaidecât poala rebelă, dar genunchiul acela rotund și pulpa aceea lunguiață mi s-au înfipt prea adânc în suflet, ca să mai se facă ziuă iarăși în cugetul meu. Știu numai că mi-a șoptit cineva în ureche: "Acest genunchi, dacă ai vrea, după cele ce-ai auzit, ar putea cădea chiar mâine sau cât de curând pradă gurii tale". Și îmbujorarea nouă a donnei Alba, ce a subzistat grabei cu care și-a netezit poalele indiscrete, a fost parcă un răspuns de aprobare; un răspuns al altcuiva, care răspundea celui ce asculta în locul meu.

Pentru că eu însumi în momentele acelea nu mai existam: eram parcă dus pe sus de cel ce-mi glăsuia mie, pentru mine, și care uneori se despica în două, preschimbându-se astfel în două persoane distincte, din care nici una, îmi dam seama vag, că nu puteam să fiu vechiul eu.

Ei, sau el, căci cele două persoane reveneau iarăși la nevoie într-una, au bâlbâit pentru mine, pe când mă plecam adânc în fața donnei Alba și strângeam mâna maestrului.

– Sunt temperamente și temperamente... Dumneavoastră ați răzbunat crunt o simplă necuviință a unui fost dușman și prieten, pe când altul e gata să uite ofensele cele mai grozave ale soției lui; și iarăși - continuai cu îndrăzneală, deși asta nu era poate în nici o legătură cu ce se vorbise până acum aici, dar era creasta de spumă a tot ce fierbea acum, la o cumplită temperatură, în sufletul meu - și iarăși sunt suflete de femei slabe, slugarnice, ca al acestei rusoaice, care vine acum să cerșească mila soțului ei, după cum sunt altele care rămân dârze - rostii acum eu însumi aspru și dârz - în orice restriște, care cu un simplu, un unic gest, pot să se ridice iarăși asupra acestei restriști, să-și restabilească puterea să domine situațiile, să fie ea, oricare din ele, acea spre care se întinde mâna de împăcare, să fie ea care să știe a nimici orice putere, orice armă, orice piedică de umilință s-ar întinde în calea ei... în întâmplarea basarabeanului acestuia, vă asigur, nu el e mai de compătimit, ci acea care se târăște acum la

picioarele lui... Să fiu în locul acestui basarabean, aș izgoni-o tocmai pentru că s-a lăsat astfel prinsă, tocmai pentru că se târăște... Femeia sclavă... toată frumusețea ei, toată divinitatea ei dispare în această josnicie, mai teribilă ca tot trecutul ei.

în două rânduri, în timpul acestei încheieri oarecum deplasate pe care o dam întreținerii noastre de până acum, putui să-mi opresc ochii și asupra donnei Alba... Ea mă privea cu ochi măriți, poate și mai palidă decât la începutul acestei convorbiri, dar calmă, mută, la fel de imobilă ca-n grelele momente prin care trecuse adineaori. Maestrul îmi răspunse: - E interesant că te-ai gândit și la ea... și evident te felicit... Iată, suntem atât de egoiști că nu vedem lucrurile decât din punctul nostru de vedere. Dumneata pari o excepție... Se cunoaște nu numai că nu te afli în cauză, dar nici nu te simți adevărat aproape de vreuna... deși avusesem altă impresie, se despică glumeț barba lui de mustăți, pentru a se corecta apoi după o clipă.

Cu toate că-i strânsesem a doua oară mâna maestrului, iar acest supliment de conversație, cu ușa deschisă, era poate inconvenabil pentru o casă princiară, împinsei tupeul să aduc celor de

care mă despărțeam și această noutate:

– Știți că m-am mutat, maestre... Locuiesc tot în Parcul Filipescu, dar acum în strada San Francisco, 93, am găsit o vilă singură, admirabilă... San Francisco, 93... Dacă aveți să-rai comunicați ceva, no. telefonului l-am păstrat, se găsește în carte.

Din urma soțului ei, ochii donnei Alba mă fixau demăsurat. A fost o părere sau luminile lor s-au aplecat abia perceptibil, în semn de încuviințare?

Plănuisem anume să întârzii puțin a doua zi după-amiază, așteptând acasă peste termenul obișnuit maestrului să plece la Palat - căci, răstălmăcind bine privirea de despărțire a donnei Alba, mă întăream tot mai mult în credința că semn curând va veni de la ea. Cu toate că întinsei așteptarea aproape cu un ceas, telefonul nu-mi aduse nici o veste în această primă zi. Nici în a doua, nici în a treia. A patra zi, într-o joi, el mă găsi dimineața îngropat într-un noian de neliniști și sumbre planuri de nou atac, de astă dată direct și hotărâtor, îndată ce aș fi aflat că maestrul a părăsit orașul. Acuma Alba nu mai era pentru mine o formă de poveste, o candidă și ideală întruchipare de vis;

ea devenise deodată femeia palpabilă și dorită; contururile lente și prelungi ale trupului ei se tolăneau lasciv în gândurile mele ca încolăcirile lenețe ale norilor de țigări, care-mi încărcau necontenit de duminică încoace văzduhul camerelor, cu toate că obișnuit nu fumam. în dimineața asta, tocmai fusesem avertizat de vizita celui dintâi client, când soneria telefonului mă întoarse plictisit din drumul spre ușă; dimineața ce puteau veni decât vești de afaceri, și cu toate că mă dedicam îndeosebi celor complicate, cu mult avânt și plăcere (îmi opream doar puține, pe cele drepte, interesante și, evident, cât se poate de bine plătite), nici o afacere și nici o veste nu mai putea zgâlțâi sufletul meu din torpoarea grea, din lâncezeala cumplită în care mă coborâse așteptarea îndoită a veștii unice și mari, a bunăvestirii sufletului și vieții mele. Mă izbi astfel ca o minune căzută din cer sunetul de argint și cleștar al glasului ei în pâlnie. Nici nu-și spuse numele, dar mai era oare nevoie? și mă întrebă numai dacă luni după-amiază pot fi la ora 5 acasă, "pentru a stabili o înțelegere asupra scrisorilor", și-n caz negativ, în care din zilele: marți, miercuri ori joi, din săptămâna viitoare, pot s-o aștept la

aceeași oră? Trei mii de răspunsuri galante și spirituale pregătite și noi cred că n-aș exagera din cale-afară dacă aș spune că mi s-au încrucișat în acele clipe în minte, toate împletindu-se în jurul aceleiași întrebări: "Vreți să spuneți când puteți veni să vă predau ce vă aparține...?" Dar respirația mi s-a înecat în gât și n-am putut articula decât un stins: "Dacă sunteți bună, vă rog să-mi îngăduiți un moment", în semn că trebuie să-mi consult agenda, deși știam bine că luni după-amiază voi fi acasă la orice oră. Ba chiar căutai la ziua respectivă în calendarul de birou și privii acolo locul gol, măsurând astfel cu fapte răgazul ce-mi luasem pentru a-mi recâștiga prezența de spirit pierdută; totuși nu fusei în stare să găsesc cuvântul convenabil și bâlbâii în aparat acest comun, imbecil, și brutal răspuns: "Doamnă, luni voi fi acasă și voi fi fericit că vă pot aștepta..." Mai vream să-i spun în continuare: "...pentru a deveni robul vostru fără ieșire, în schimbul libertății sufletești ce vă acord", sfârșit de frază ce-mi venise în gând, în momentul rostirii începutului, dacă ea nu m-ar fi întrerupt cu un "mulțumesc" rece și grăbit, închizând repede aparatul.

Dar sentința vieții mele se rostise: glasul Celui-de-Sus o rostise. Și-mi păru chiar bine că totul fusese atât de sumar, atât de fără culoare și ton. Sfârșitul meu de frază îmi păru acum o oribilă imbecilitate și mulțumii lui Dumnezeu că nu-mi fusese dat să fie auzit. Invitai pe clientul de-afară cu extremă afabilitate, și-n timpul expunerii necazurilor lui îl rugam din când în când să reia lucrurile dinapoi, de-acolo, de unde puterea înțelegerii mele, invadată de milioane de gânduri, înceta uneori să mai cuprindă și păsurile lui. Bietul om avea impresia, pentru că știam să-i sugerez lucrul ăsta, că procedez astfel pentru că prefer documentarea amănunțită și solidă. Dar judecând după buna mea dispoziție, după spiritele ce-i făceam la fiecare minut, după curajul și îndemnurile de siguranța ce-i dam (îndemnuri ce nu-mi scăpau în mod obișnuit în timpul consultațiilor, afară numai atunci desigur când donna Alba îmi ceruse ajutor pentru Anișoara Sava), bietul om putuse să creadă în toată voia că primisem vestea unei formidabile moșteniri sau a câștigului maxim la loterie. Norii de tutun dispărură de-acum din casa mea, dar fantoma elegantelor lor volute, spiritul superbelor lor încolăciri rămase; rămase

tot văzduhul oricărei încăperi, populat numai de linii unduioase, tremurătoare, de lentă desfășurare, de tandră și pasionată vibrare.

Donna Alba sună, în ziua hotărâtă, la cinci și douăsprezece minute după ceasul meu. O văzusem de la fereastra biroului descinzând dintr-o mașină de piață. I-am ieșit eu singur în întâmpinare și i-am deschis; gonisem toți servitorii pentru după-amiaza asta și vream să observe că m-am gândit la acest lucru. Am primit-o cu un adânc compliment, ea mi-a răspuns cu un zâmbet care dorea să se vadă că e forțat. Era toată în gri-închis, doar în picioare purta trotteur-i de solzișori negri, iar blana de la gât, fără a fi identică în culoare cu restul îmbrăcămintii, se apropia pe cât se poate: nu sunt cunoscător în materie și n-aș putea spune cărui animal aparținuse, dar era lucitoare și somptuoasă și-i îmbrăca figura într-un chip cu adevărat princiar. în hali, donna Alba înainta câțiva pași și se întoarse întrebătoare spre mine, neștiind pe unde să apuce. Aveam aci biroul într-o parte, și un salon într-alta, cu ușile larg deschise, ca un fel de adaos al sălii de așteptare. Ieșind în întâmpinare-i, avusesem grijă să închid numai ușa biroului, ca nu cumva să intre de-a

dreptul aici. întinsei mâna spre ușa din fund unde era un al doilea hali, cu scara la etaj într-o parte și cu sufrageria în cealaltă. în fund era terasa, care da într-o mică grădină. îi indicai donnei Alba - care arunca numai scurte priviri în lături și-nainte, ca acel care vrea numai să se orienteze, fără a da prea multă importanță locului prin care trece - frumoasa scară cu rampa de fier forjat ce-și încolăcea apoi spirala grea a bolții deasupra capetelor noastre. Fără nici o ezitare, donna Alba începu să urce; eu o urmam la oarecare distanță pe trepte, orbit de minunea luciului de mătase al cărui păienjeniș îi cuprindea din strâns începutul de unduire al pulpei, mângâiat la răstimpuri cadențate de marginea grea a rochiei cenușii. Pe drum ea-și scosese blana, petrecând-o pe după mână, astfel că sus, când se întoarse spre mine ca să primească noi indicații, păru mai abordabilă, mai puțin intimidantă, în taiorul gri, de sub care ieșea pieptul dulce și blând al bluzei de mătase albă. îi arătai acum chiar ușile deschise în fața cărora ne dusese scara și pe care, după ce intrarăm, le închisei. Ea nu se întoarse surprinsă de acest amănunt și nici nu se opri; privi în treacăt la dreapta, unde sta asemenea deschis

spre marele meu dormitor; și nici în această clipă nu lăsă să se întrevadă vreo mișcare de protestare, de surprindere sau de rea impresie. înainta până la o consolă-birou de mahon ce-o aveam în fund, lângă ferestre, și se opri acolo, sprijinindu-se ușor de geanta de șopârlă înfiptă cu un cap în tăblia mesei. Mă aștepta să sosesc (apropiasem între timp ușile dormitorului) și se așeză pe scaunul pe care o poftii după ce trecui și eu în partea cealaltă a mesei. Atunci, desfăcând butonii de la o mânușă, pentru a-i închide iarăși, glăsui, foarte atentă la nevinovata-i ocupație, în momentul când tocmai vream să deschid eu vorba.

– Domnule, cunoașteți scopul vizitei mele. Vreau să știu chiar acum condițiile dvs. pentru a intra în posesia imediată a tuturor scrisorilor mele...

Nu mă privea, însă vorbea semeț și apăsat; ținea gâtul drept, capul puțin lăsat pe spate, după obiceiul ei, și, pentru a vedea bine operația pe care o săvârșea cu butonii mânușii, ridicase mâinile la înălțimea bărbiei. în dreptu-i, la perete, se găsea o înaltă oglindă cu piedestal, în care se putea contempla întreagă și cu ajutorul căreia puteam să-i cuprind și eu cu

privirea partea de jos a corpului, ascunsă de consolă. Donna Alba stătea picior peste picior, cu un ușor aer de degajare, care trebuia să-mi dovedească mie că nu se simte stânjenită câtuși de puțin. Când se plictisi cu încheiatul mănușii, își întinse antebrațul pe birou, așteptând răspunsul meu, așa cum era, în profil; și părea acum mult preocupată de diferitele amănunte ale persoanei și îmbrăcăminții sale, așa cum îi apăreau în oglindă, potrivit poziției în care se găsea.

– Aș fi dorit totuși, doamnă, să-mi permiteți în prealabil a insista asupra unei rugăminți pe care v-am mai făcut-o și mi-ați respins-o, și-anume, să va expun motivele care m-au determinat să întreprind activitatea ce am desfășurat pentru obținerea acestor scrisori, vreau să spun chipul cu totul întâmplător cum am aflat de existența lor... Vă asigur că voi lăsa cu totul la o parte peripețiile destul de plicticoase adesea, alteori pentru mine amuzante, prin care am trecut, pentru a vă elibera de sub dominația destul de neplăcută...

Donna Alba asculta acum cu multă bunăvoință, fără nici un semn de nerăbdare, micul meu preambul. îmi răspunse însă

sarcastic, trufaș și înfiorător de neted:

- Dacă și asta intră în prețul pe care aștept să mi-l pretindeți, mă văd silită să mă supun la orice descriere și la orice discurs. Sunt în casa dumneavoastră, venită cu scop precis și determinat, și găsesc inutil și ipocrit să mai fac orice fel de împotrivire, afară, evident, de impresiile și reprobările lăuntrice, care-mi aparțin și care pe dumneavoastră nu vă pot supăra întrucât, precum am spus, sunt cu totul lăuntrice... și platonice...

Și spunând astfel, o văzui șerpuindu-și frumosu-i corp prin oglindă, în semn că se așteaptă, într-adevăr resemnată, chiar la o prețuire care poate să nu fie numaidecât bănească, de vreme ce am întârziat-o, până la aducerea ei aici, cu încheierea târgului.

- în consecință, continuă ea cu un râs ce marca succesul dobândit asupra sufletului meu consternat și asupra ochilor mei uluiți de atitudinea ei francă și hotărâtă să înfrunte orice umilință, pentru a ne întoarce la întrebarea dumneavoastră, nu vă pot făgădui categoric decât că nu vă voi întrerupe până la urmă expunerea dumneavoastră, mă voi sili chiar să vă dau ascultare fără a garanta, însă, că atenția

mea va fi fidelă tot timpul bunăvoinței de a vă asculta.

Acest adaos păru să atenueze și chiar să modifice sensul catastrofal al primelor cuvinte, așa cum putuse să-l accepte înțelegerea mea desigur prea grosolană, dar oricum legitimată de ambiguitatea, poate involuntară, a frazei și de aerul donnei Alba când o rostise. Dar depanarea împrejurărilor care urmară nu făcură decât să mă încredințeze că nu greșisem și că donna Alba își trasase dinainte limita până la care trebuia să meargă cu concesiile, limită care părea limpede să înglobeze programatic și fără nici un preliminariu exact ceea ce așteptam să obțin cu expunerea cinstită a sacrificiilor mele, cu a căror evocare crezusem c-o pot ispiti, cu invocarea patetică a mobilului ce m-a determinat la ele și cu destăinuirea puterii ce persoana ei a avut și va avea în veci asupra existenței mele.

Astfel, donna Alba aștepta cu un zâmbet curios în colțul gurii, jumătate rușinat, jumătate sfruntător, ca eu să încep cuvântul. Dar pentru că tăceam dezarmat de această atitudine cu totul neașteptată, la rându-mi jumătate înfricoșat de fericirea care mi se da fără nici o

sforțare, jumătate nesigur încă dacă nu sunt prada unei greșite aprecieri optice și acustice, ea vorbi iarăși persiflantă și, eu socotii, cu un cinism spăimântător:

– Cum văd, ați renunțat la poveste... Găsiți că e inutil... într-adevăr, ar fi răpit prea multă vreme...

Și-și plecă singură capul, rușinată de imaginea ei din oglindă, pe care putuse s-o vadă rostind cuvintele pe care le pronunțase. îngrozită de sine însăși, făcu chiar o mișcare neizbutită de a scăpa de tiranica ei reprezentare în sticla reflectatoare; dar în spate-i era o oglindă la fel, și scaunul greu de piele de sub dânsa nu putea fi mutat cu ușurință. Atunci își ridică fața și se înfruntă singură, cu voinicie. întâlni prin luciul de apă încremenită privirea mea tulbure, îmbrățișându-i liniile estompate de rochie ale întregului ei corp, și întrebându-se cu uimire dacă e într-adevăr cu putință ca aceste comori să se dezvăluie așa de ușor și de repede, întru deplina ei îmbătare. Donna Alba se cutremură din cap până-n picioare, vizibil sincer, dar dorind parcă să fie și văzut, în același timp, acest cutremur de scârbă și de resemnare, de privirea care aluneca lacomă pe

unduirile formelor ei. Iar zâmbetu-i redeveni din nou stăpân pe sine, rece și batjocoritor. Părea că spune sfidătoare, negustorește: "Hotărăște-te odată, ce vrei, banii sau corpul meu, sau amândouă deodată...?" Bani, văzuse, așadar, din întârzierea mea de a mă pronunța, din despărțirea mea de maestru, și acum din această măruntă, în raport cu a lor, dar foarte elegantă locuință în care mă retrăsesem, și-o adusesem, că nu doresc. Și ochii ei păreau a spune cu acel dispreț, cu care mă împroșca: "Ei da, am înțeles mai dinainte și, uite, am venit!..."

Iar pentru că o prințesă ca ea nu-mi putea repeta și cu glas tare lucrul ăsta, pentru a mă scoate din buimăceală, mă întrebă dacă poate să telefoneze în oraș, cu dublura aparatului pe care o aveam în această cameră. La răspunsul meu afirmativ, ea formă cu lungile-i degete numărul trebuincios și-o auzii astfel înștiințând pe Anișoara Sava că nu mai vine s-o ia la 7 și o roagă să vie ea, Anișoara, singură, la masă la donna Alba, la opt și jumătate.

Era într-adevăr 6 fără un sfert, trecuse, așadar, nesimțit aproape un ceas cu venitul încoace, cu condusul aici, cu aceste încercări neizbutite de a prinde un fir de conversație, cu

atâtea ezitări și tăceri, cu vorbitul la telefon. Dacă la 8 și jumătate Anișoara Sava trebuia să vină la masă, la 8 donna Alba trebuia să plece de aici. Așadar, ea-mi reacorda, de la sine, un timp prețios, pe care nu știusem să-l întrebuințez în mod folositor; pe de altă parte, mă avertiza, indirect, că peste două ceasuri marea favoare înceta... pentru totdeauna. Era tot ce putea să-mi acorde. Minunăția frumuseții sale, a întregii ei intimități! Ce mai puteam să aștept? Dar numai pentru două ceasuri, numai pentru două... Atât era prețul zbaterii acestor aproape zece ani... Dumnezeu mai poate face socoteala acum, dacă nu și mai mult... de când marile dicționare de limbi vechi și moarte mi s-au rostogolit din mână la trecerea ei vrăjită... Pentru zece ani - două ceasuri...

După ce repuse aparatul în furcă, donna Alba nu se mai așeză pe scaunul din fața oglinzii. Ea cerceta acum atentă tablourile mici și răzlețe de pe pereți. Rămânea mult timp înaintea fiecăruia, fără să mă întrebe nimic asupra lor, fără să mă privească... Aștepta tăcut să mă apropii poate și s-o întreb de impresiile ce-i produce... sau să n-o întreb nimic... Să mă alătur cât mai strâns de dânsa, pentru a privi amândoi

dintr-o perspectivă cât mai asemănătoare... Și mâna-mi să se întindă ca un șarpe pe de după șalele ei... și ea, când va simți-o, să se dea ușor înapoi, ca pentru a-și mări distanța de privire, să se lovească de dârzenia ei de fier, să se lase pe dânsa, să fie prinsă și de celălalt braț al meu, de pieptul meu, de încleștarea caldă a buzelor mele...

Mă ridic tremurând de pe scaun. Donna Alba nu mai caută un alt tablou, deși au mai rămas câteva neprivite pe restul peretelui, pe care a început examinatul, precum au rămas și pe cel din spatele ei. S-a oprit la unul de lângă canaturile acum apropiate ale ușii dormitorului. Și așteaptă... M-a simțit cu coada ochiului ridicându-mă și a făcut o ușoară mișcare, cu pieptul și cu gâtul, de rămânere, de așteptare, de acceptare...

Zece... sau poate unsprezece ani...

Unsprezece ani am așteptat momentul acesta, imaginându-l în tot felul de chipuri, afară numai de chipul în care mi se prezenta acum. L-am mângâiat de atâtea ori sub bolțile închipuirii mele, l-am căutat povestit de alții în puternice sau slabe descrieri. Eroul literar care într-o astfel de împrejurare m-a impresionat mai

adânc a fost Zvidrigailov, sărmanul Zvidrigailbv... al lui Dostoievski... Nenorocitul a înfruntat cele nu știu câte gloanțe din butelia revolverului cu care frumoasa Avdotia Alexandrovna se apăra... N-a fost nimerit de nici unul; mâna mândrei surori a lui Rascolnicov tremura de indignare și gloanțele s-au irosit toate pe la urechile nebunului cutezător; însă când a prins-o în brațele lui, dezarmată și înfrântă, când visul lui mângâiat de atâția ani, în tremur de aprigă dorință, era numai la o secundă de termenul lui, Zvidrigailov a avut puterea s-o întrebe tot ca un veritabil erou dostoievskian: "Nici acum, după ce am înfruntat moartea pentru a te cuceri, Avdotia Alexandrovna, nici acum nu poate să îndrepte sufletul tău spre mine o cât de mică adiere dintr-însul?'"

El îi pipăia astfel sufletul, tocmai când trupul îl avea strâns în mâini. Și ea a răspuns: "Nici acum, te detest, te urăsc... mi-e silă..." Nu știu cum îi spunea lui Zvidrigailov pe numele lui mic, după cum sunt sigur că vorbele ce i-am pus în gură nu sunt tocmai cele pe care le-a rostit eroul scriitorului rus. Destul că, la răspunsul ei, Zvidrigailov a liberat-o din strânsoare și a plecat

să se spânzure...

însă Zvidrigailov era un biet ponosit, uzat, meschin, urât și mi se pare desfrânat. Dar, cu toate că bântuit de atâtea nemernicii, sufletul lui rămăsese mare.

Pe când donna Alba își făcuse, necontrariată de fizicul meu, socotelile ei; aș putea să cred, complet nestânjenită și chiar să mă simt măgulit. Ea nu mă întâmpină cu browning scos pe neașteptate din poșetă și cu gloanțe care, fără îndoială, în mâna ei n-ar da greș. Ea, dimpotrivă, mă acceptă, mă cheamă, dă chiar semne de nerăbdare; a găsit chiar atitudinea cea mai lesnicioasă pentru a trece de-a dreptul la împlinirea visului celui mai delicios cu putință. A mers cu ironia, cu disprețul, cu dezgustul, chiar până acolo că m-a izbăvit de orice preliminariu, ba chiar mi-a remis înfricoșător de sarcastică o bucată de timp, care se risipise de-a surda pe scaune și pe sub comodă. Iar acum, văzându-mă că mă înțepenesc din nou aici, bănuiește, poate, că încă n-am înțeles, că încă n-am aflat curajul să înțeleg oferta ei. Colțul ochiului ei mă țintește doar printr-o singură rază... Mâna dinspre mine s-a sprijinit în șold, dând la o parte colțul taiorului, pentru a

descoperi cât mai larg faldul de mătase al bluzei. Sânul stâng își marchează astfel semeț locul lui, iar vârfu-i țanțoș e mulat în întregime de finu-i înveliș. Piciorul se ridică pe vârf și se lasă încet, umplând pulpana rochiei de zigzagul mișcător și amețitor al coapsei cu pulpa.

Totul așteaptă în profilul ăsta de o perfecție irezistibilă, totul e gata să se dea... Mie, să mi se dea mie... buzele subțiri, care nu s-au destins totuși o clipă din ușoara lor încordare de dispreț, nu mai sunt acum îndreptate spre mine... ce mai aștept?

Donna Alba dă chiar semne de nerăbdare? E de ajuns să-mi articulez în minte această nedumerire, ca să mă îngrozesc deodată de absurdul ei. într-adevăr, ea mă întreabă ceva despre autorul micului tablou din fața căruia nu s-a mai desprins. E cu putință oare ca să uzeze de această stratagemă pentru a mă aduce lângă dânsa să-i dau explicații... Mi se pare iarăși că gândul mi-a mers prea departe, a luat-o razna și mă simt din nou în mine cumplit de caraghios. Ea mă întreabă unele date privitoare la pictor care par s-o intereseze... Așadar, îi răspund de aci, de unde mă aflu.

Dar a fost de ajuns această întoarcere lentă a

ei, ca să năzăresc teribila țeava de revolver a Avdotiei Alexandrovna. O, nu era deloc metalică arma donnei Alba! Mâinile ei fine erau goale, poșeta și mânușile erau lângă mine, pe colțul consolei. Dar ochii aceia întorși spre mine, dar răsfrângerea aceea a buzelor mă împroșcau cu toate proiectilele cele mai ucigătoare din lume. Donna Alba nu mă respingea, tocmai ca să-mi arate cât mă disprețuiește, donna Alba mă chema învinsă, îmi ceda zdrobită, surprinsă într-un ungher pustiu, cu ascuțișul cuțitului în tâmplă.

Fața teribil de dulce, de mândră și de disprețuitoare se întoarse și acum de la mine, să-mi facă loc... să pot ajunge lângă trupul gata să mi se dea, cu cel mai sincer, mai ostentativ dezgust. Ea nu poate să-și reprime, măcar pentru un moment, teribila neplăcere, e peste putere să dea trăsăturilor ei o altă expresie mai puțin descurajatoare, cu atât mai mult cu cât întârzierea mea de înțelegere sau de tactică și sarcasm o exasperează și mai mult, o nimicește, îngropând-o definitiv sub propria ei scârbă de sine. Și atunci întoarce capul ca să înlesnească josnicia. Și minunăția profilului ei divin este astfel iarăși a mea.

Am înfipt atunci mâinile în sertarul biroului și am scos cutia cu scrisori pe masă. Ochiul stâng i se întoarse puțin, văzu, încuviință, tot corpul ei încuviință prin necurmat acum cutremur nervos de spaimă și rușine. Și-un tresărit identic, profund, până-n rădăcinile sufletului, mă zgudui puternic și un țipăt de alarmă chirăi de-a lungul vălmășagului de sânge: "Ce faci, nenorocitule?" desprinzându-se din tumultul de instincte dezlănțuite. Ea nu auzea nimic de bună seamă din această larmă care mă dobora, ea se scuturase chiar de orice frică, de orice slăbiciune și zâmbea mută, palidă, cu fălcile strânse ca pentru o odioasă operație, fără pic de sânge în obraji. Zâmbea înainte, hotărâtă, triumfătoare, dreaptă, nețărmurit de înaltă. Atât de înaltă că puteau să urle acum toate instinctele din mine, puteau veșmintele ei să înceapă chiar de îndată să cadă, unul câte unul, de la sine, gândul meu se strânsese și el într-însul, se scuturase și el de orice ispită, de orice slăbiciune, și era acum și el hotărât, triumfător, drept, înalt, nețărmurit de înalt.

– Aveți aici scrisorile, doamnă, mă ridicai și rostii tare, și greu, și rar vorbele acestea care

căzură cu zgomot de bile de plumb.

Ea înălță deodată fruntea, căci se putu s-o înalțe și mai mult decât mi se părea înălțată, peste orice posibilitate, și

întoarse astfel capul spre mine, figura lipsită un moment de orice altă expresie decât a unei subite, grele, năprasnice mirări. Dar repede apoi colțul buzelor căzu în mișcarea lui de persiflaj și ochii se umplură la loc de luciul dezgustului franc. Nu răspunse nimic. înclină capul, ca într-un fel de aprobare. Și ochii reveniră la tablou. La același tablou. E-n regulă, părea să spună. Aștept...

Acuma nu mai țipă nimeni în mine; acum pot să nu mai închid ochii și să nu mai strâng zdravăn pleoapele, ca să tai orice intrare acestor unduiri și linii de șarpe. Acuma nu mai plec capul în podea, ca să ascund de pe figura-mi cumplita-mi groază de mine. Acum privesc larg, adulmec și mă dau întreg nesațului acestui viol care va urma îndată, al gândului și al sufletului. Vreau să violez gând și suflet și vreau să aud scrâșnetul de stupoare, de durere și de admirație mută, al gândului și-al sufletului care mă respinge cu gloanțele necurmate ale disprețului. Sunt hotărât să lovesc până la

nimicirea definitivă acest zâmbet, mai teribil decât ochiul cel mai amenințător de revolver. Și vorbele-mi cad iarăși, grele ca pietroaiele de plumb:

– La drept vorbind, nu mă așteptam să veniți... Privirea revine automat, căscată spre mine.

- Credeam că veți încredința această penibilă misiune soțului dumneavoastră.

Zâmbetul a pălit dintru început: colțul buzelor își dis-tramă accentul nesuferit, într-o vibrare repede, nervoasă, nestăpânită...

– Așteptam cu o nerăbdare nespusă, ca tot ce provine din partea persoanei voastre, care mă interesează în chip deosebit...

Un singur, un răzleț, un nesigur reflex al expresiei de adineaori, care dispare apoi repede, strivit, învins, pentru totdeauna:

-...așteptam acest semn al dezrobirii. Apariția soțului dumneavoastră însemna chiar de la ușă, pentru mine, destăinuirea pe care v-ați hotărât în cele din urmă s-o faceți, liberarea, însemna creșterea infinită a puterii dumneavoastră..., însemna încuviințarea, zdrobirea lui... v-am prezentat această perspectivă extrem de interesantă - după mine,cel puțin, un biet

burghez, care a încercat să-și cârpească un pospai de noblețe din cărți demodate - și-mi făcea impresia că ați ascultat-o, când am avut plăcerea să fiu invitatul soțului dumneavoastră... aveam fericirea să cred că am fost înțeles...

Donna Alba se îndreptase toată spre mine, crescuse considerabil, ochii erau cercuri mari de foc și buzele-i tremurau ca în friguri... Mâinile îi bâjbâiau ușor de o parte și de alta a șoldurilor, ca înaintând printr-o lumină orbitoare. Era acum nespus de frumoasă, era așa cum aș fi dorit-o, într-o înălțare de extaz, crescând în fața mea ca o zeiță, și eu să ating pământul cu fruntea, orbit de strălucirea ei.

Iar sufletul, revărsat acum total în armonia aceasta trupească, îi aducea un spor incomensurabil de forță magnetică, de putere fermecată, care îmbată până-n nemărginit ochiul și-l rătăcește.

însă deodată, în fața transfigurării, glasul cărnii se răzvrătește iarăși în mine, țipând asurzitor în adâncuri: "E încă timpul să îndrepți, e încă vremea să înaintezi, să cuprinzi... să strângi! Pe urmă n-ai decât să-i spui ce vrei, n-ai decât s-o umilești cât îți place..."

Dar teama de dispreț-i ucigător stă și ea trează, de veghe în aceleași adâncuri... o singură greșeală, o singură ezitare și totul ar fi pierdut... Continui:

– Probabil, însă, că o noblețe autentică respinge poveștele unui... succedaneu, ce zic, unei pastișe caraghios întocmite, cu riscul chiar de a proceda apoi în modul cel mai... burghez cu putință...

Capul donnei Alba a căzut în pământ. Mâna ei tremură în lături, ca-n căutarea unui jilț ocrotitor... dar mișcarea e reprimată cu un zvâcnet de mânie al întregului ei corp și fața se ridică spre mine, teatrală și demnă... însă înecată într-o mare restriște și teamă.

– Am așteptat zi la zi, grăiesc înainte cu îndărătnicie, să se întâmple acest mare act de autobiruință și de biruință totală și de limpezire, de luminare... I-aș fi spus maestrului: "De-acum sunteți cu adevărat fericit... Și permiteți-mi să mă consider și eu fericit că am contribuit la aceasta..."

Pentru a doua oară, capul donnei Alba se înclină lovit și se lăsă moale pe-un umăr. Revăd atitudinea ei de deunăzi, din iatacul turcesc, de școlăriță pedepsită. Mai lipsește ca o mișcare

oarecare să-i ridice tivul rochiei și să-i descopere genunchiul. M-aș arunca ca un nebun la picioarele ei și i-aș cere iertare pentru vorbele mele nesăbuite. Ah, imaginea acestui genunchi, care înfrânsese în splendoare orice închipuire a lui anterioară! cum mă răscolește și-acum, cum asmute în mine țipete deșucheate și obscene: "Ce faci, ce faci, oprește-te, gândește-te ce pierzi, gândește-te ce minuni ascund aceste sugestive veșminte...? într-un minut ele vor fi ale tale, toate aceste minuni..." Cel ce-mi strigă astfel mă smucește cu tărie de piept, îmi strânge zdravăn beregata, mă sufocă. Dar eu sunt mai tare, încăpățânarea mea e mai tare. Violul cugetului e infinit mai dulce decât o voluptate banală. Și mie-mi place să storc până la ultima picătură orice fel de plăcere.

– Când v-am auzit glasul la telefon, am socotit asemenea, o clipă, că spovedania s-a produs și că pot aștepta dintr-un moment într-altul vizita soțului dumneavoastră... Dar vai, glasul care are pentru mine intonații îngerești nu-mi da nici o veste cu adevărat biblică... mă lăsa însă să bănuiesc că sugestia mea a rămas lipsită de tărie și nădăjduiam, așadar, că veți veni să-mi cereți ajutorul, să prindeți noi puteri

din îmbărbătarea mea...

O clipă, în mijlocul acestei mărturisiri, ochii ei s-au ridicat în ochii mei, pentru a recădea apoi repede în direcția nesigură de până acum. Ce-a însemnat această privire? mă gândeam. Ea a părut, în mica ei clipită de existență, plină de-o altă lumină, fragedă, caldă, îmbucurată. Ș-apoi, deodată, grozav de înfricoșată de acest tiranic joc al meu. Să-și fi închipuit într-adevăr că vreau s-o chinui cu constrângerea de a-și descoperi singură sufletul soțului său, de-a o umili astfel până-n ultima putință, de-a o sili, aci pe loc, la accente de teamă, la scrâșnete de rugă, de implorare. Figura ei s-a și ridicat de ceară spre mine și ochii s-au căscat în țipătul mut al desperării. Dar e momentul să sparg și această crustă din ce în ce mai îngroșată de teroare, e momentul să-i arăt adevărata și marea mea putere.

– Poftiți, doamnă, aveți aci scrisorile dumneavoastră... Eu nu am dreptul să mai prelungesc o situație care ar putea să pară că împrumută un aer de siluire unui îndemn curat, pe care l-am emis pentru ușurarea voastră sufletească... pentru seninătatea conștiinței dumneavoastră, pe care nu mi-o pot închipui

întinată de nici un gând ascuns, și pe care aș fi vrut-o limpede și strălucitoare ca și marea voastră frumusețe exterioară...

Donna Alba șovăie, se apropie palidă, nesigură, în somn hipnotic. Am deschis capacul cutiei și prietenos, pentru a-i desface sufletul din crunta încleștare de până acuma, am început să-i lămuresc că din nefericire nu-i aceasta cutia de artă veche italienească în care prințul Tudor își ținea comoara. Fratele lui o vânduse de teama mizeriei pe-un preț important, iar aceasta de față, mai modestă, săpată cu vârf de briceag de-un condamnat artist, e găsită de mine, pentru a scăpa bietele scrisori din închisoarea nedemnă în care prințul Preda le vârâse și care era o cutie de tutun. îi explicai că am ținut să-i dau toate aceste amănunte, pentru că n-aș fi vrut în ruptul capului să-și închipuie că mirosul de tutun care-a alungat parfumul inițial provine din neglijența mea și nici, mai cu seamă, a bietului prinț Tudor.

Donna Alba nu stătu o clipă să contemple scrisorile și nici să adulmece în ele fiorul greu al amintirilor. Ea se mulțumi doar să le îndrepte puțin, le apăsă cu latul palmei, parcă pentru a le

face mai bine loc în cutie, și închise capacul. Ah, divina posesiune a sufletului care alunga astfel orice emoție străină, care anula memoria oricărei pasiuni și posesiuni anterioare!

O clipă încercai să văd cum s-ar fi petrecut această predare materială, dacă aș fi cedat ispitei cele mai mici slăbiciuni. Cu ce lacrimi sau cu ce durere mută, care nu vrea să se dea în spectacol în fața unui trecător intrus, cu ce joc de teatru ar fi primit ea, din mâinile mele brutale, aceste mărturisiri ale unui trecut "cu totul altfel, mai nobil, mai sfânt etc." Acum însă era atât de emoționată donna Alba, și atât de nesigură că totul nu e, poate, decât o punere în scenă, atât de grăbită să se convingă de adevăr, că nici nu băgă de seamă când blana, care rămăsese pe colțul biroului, alunecă pe luciul lemnului ca o imensă șopârlă și se lăsă jos pe fotoliu. Ea-și ridică numai geanta și mănușile și porni spre ieșire, fără grabă, cu capul în pământ, fremătând de nesiguranță, gata să se întoarcă pe loc la cel mai neînsemnat cuvânt, la un pornit de râs, la întoarcerea din parte-mi, fără nici o scădere, a totalului dispreț cu care mă împroșcase.

O lăsai să ajungă la ușă și-o strigai de-acolo

cu intenție.

– Donna Alba!

Se-ntoarse într-adevăr îndată, ca atinsă de un șfichi de flacără.

– Ați uitat blana...

Și revenii înapoi din mijlocul odăii, până unde mă luasem, socotit, după dânsa, pentru a o găsi și a i-o aduce. Când fusei lângă ea, mă întrebă slab, forțându-se parcă să i se audă cuvintele, dar cu un ușor surâs de plăcere.

– Donna Alba?

Nu erau această mică și sfioasă întrebare și acest zâmbet de plăcere semnul izbânzii care începea să se definească? îi lămurii cu aceeași dârză îndărătnicie de până acum, pe când îi petreceam blana pe după grumaz:"

- Donna Alba e personajul care mi-a răsărit în suflet, atunci, demult, sunt unsprezece ani aproape, când ați trecut pe lângă mine pentru întâia oară... De atunci a rămas în visurile și aspirațiile mele ca un prototip, ca o existență suprareală spre care trebuie să tinzi, fiind condamnat a n-o ajunge niciodată... De aceea, orice pată persistând pe această strălucire de soare a gândului meu m-ar durea cumplit, mi-ar întuneca umila mea existență, mi-ar goli cerul

de zei... de zeul suprem...

Petrecându-i fularul îmblănit, donna Alba se lăsase ușor pe spate pentru a-l primi din mâinile mele. Omoplatul ei se lipi astfel câteva clipe de pieptul meu și brațul meu îi acoperi în treacăt brațul. Ascultă zâmbitoare cuvintele mele și scurtele noastre atingeri n-o făcură să tresară... dimpotrivă, în cabra-rea asta voită, puțin exagerată, ea poate aștepta ca brațul meu să se închidă în sfârșit, să apese, să strângă... Era și acum lumină de surâs pe fața donnei Alba, dar ce deosebire de culoare, de sens, de intenție... cu zâmbet răsplătitor și suveran, suprareală existență îmi ridica în sfârșit osânda de-a nu-i putea ajunge sufletul niciodată... Dar eu trebuia să fiu înainte îndărătnic, înverșunat de îndărătnic, trebuia să merg cu încăpățânarea înainte, chiar până la reprimarea acestei luminoase schimbări a ei, un avânt irezistibil mă cotropise de-a o doborî cu desăvârșire, fără a-i atinge un singur fir de păr, de a-i smulge sufletul întreg din minunatu-i corp și a-l opri pentru totdeauna cu mine aici, în patetica-mi singurătate.

Donna Alba se scutură ca dintr-o atitudine necuvenită, pe care ochi străini au surprins-o.

Nu știu dacă a fost cumva înșelare, dar am avut impresia că, îndepărtându-se, umerii ei s-au ridicat întrebători... S-a întors spre mine puțin vexată și cu un vag aer de rigiditate...

Iar pătimașul meu sânge îmi zvâcnea acum turbat în urechi, pe care mi le umpleau până la asurzire, cumplitele lui insulte: "Imbecil, nemernic, zănatic, mai ai încă acest moment, înainte de a coborî prima treaptă... înainte de a ajunge în mijlocul scărilor, înainte de a părăsi holul al doilea... deșucheat, imbecil, sinistru cretin... don Quichotte..."

înainte de a deschide marea ușă a vestibulului, ea se întoarse spre mine și-mi luă mâna, pe care mi-o strânse ușor. Mi-am lăsat liberă mâna între degetele ei, pentru că am avut impresia că ea vrea s-o ducă până la dreptul inimii. Ea, ea singură, fără nici un concurs al voinței mele, afară doar de această delăsare a mâinii în voia alei sale. Strigătul meu de izbândă sta gata în pragul buzelor și fericirea de-a o înălța ca pe un fulg sta gata în pragul cugetului meu. Dar mâna se opri la mijlocul drumului. Ea mi-o strânse acum ceva mai tare și mi-o scutură prietenos. Și-mi spuse:

– Ai fost un brav om și cu adevărat un

cavaler. îți mulțumesc.

I-am sărutat mâna cu adânc respect și am deschis larg ușa, închinându-mă profund, pentru că eram acum un brav cavaler recunoscut. Am câștigat sau nu partida?

Pasul ei răsuna pe mozaicul din curte, se auzi portița de la stradă. Sângele îmi vâjâia în urechi: "Imbecil, imbecil... don Quichotte... ai pierdut totul, don Quichotte... mori de vânt... nebunie... don Quichotte de pe Cerna..."

Și șuvoaiele lui mă înșfăcară deodată, sălbatice, dușmane, pedepsitoare...

E într-adevăr cumplită pedeapsa sângelui în nopțile albe. Toți cei care s-au găsit aproape, la un singur pas numai de-un atât de scump noroc și l-au lăsat să scape din sfială, din neînțelegeri, din stângăcie, știu bine ce însemnează torturile de apoi ale acestui padișah al vieții. Dar când sorocul zbuciumului se împlinea spre năvala, care începuse acum mai din vreme, a zorilor, îmi vedeam sufletul liniștit și clar până-n adâncul fundurilor lui, ca un crâng verde după o furtună. Nu pierdusem nimic, cântau atunci dimpotrivă toate păsările acelea zgomotoase din crâng: într-un imn de triumf, ele proslăveau chipul cum mă purtasem. Nu mă uitam

nerăbdător la telefon și nu tresăream când altcineva se găsea să mă cheme: marea mea faptă, pentru a fi și mai în adânc cuprinsă de sufletul și mintea donnei Alba, pretindea timp și perspectivă. Dar nici eu nu trebuia să aștept, împăcat în mine, roadele de ani care nu mai aveau să întârzie. înțelesei și acceptai că trebuie să mă zbat puțin, să mă găsesc necontenit în preajma maestrului, să-i prezint întruna mărturia prieteniei și admirației mele, să-i primesc pe-a lui, să-l mai frecventez și să mă grăbesc a răspunde cu bucurie și încântare, când poftirile la masă se vor repeta. Și, într-adevăr, maestrul mă rugă să trec pe la biroul lui în două din serile care urmară: trebuia să studiem acolo două afaceri importante, pe care el ținea să le continuăm tot împreună, cu toate că nu erau din cele la care el se zorise să renunțe, cerându-mi-le mie, dimpotrivă îl interesau în gradul cel mai înalt din punct de vedere juridic. într-a doua seară, după ce terminarăm, el mă rugă să zăbovesc o clipă, ieși și reveni după puțin, pentru a mă pofti la masă. Mă simții copleșit de emoție, deși, în clipa când îmi ceruse să întârzii, pricepusem despre ce poate fi vorba. Donna Alba se arătă din cale-afară de amabilă cu mine

de data asta. Pot spune c-a fost de-a dreptul încântătoare, însuși maestrul părea dispus că soția sa participă și cu sufletul la onorurile cu care el se grăbea în tot minutul să mă încarce. Donna Alba, ea singură, mă întrebă cea dintâi ce-am citit în ultima vreme și cum mă simt ca avocat de sine stătător. Se interesă de cartierul în care mi-era situată casa, cartier despre care ea aflase, în genere, lucruri foarte bune, și chiar îl văzuse în treacăt, dar vrea să știe și de la mine dacă sunt mulțumit. Spuneți, dacă nu mă puteam socoti cel mai fericit om din lume, după astfel de întrebări ticluite parcă anume?

Dar de ce "parcă"! Drace, poate pentru că din când în când donna Alba rămânea cu ochii adânciți în aer? Asta-i acum!

într-adevăr, ea se uită astfel pe sine uneori, cu gândurile aiurea, dar poate aci sta și mai mult dovada că ea e frământată de gânduri grele, cu al căror început plecase din casa mea. Asta trebuia să mă bucure și mai mult și chiar mă simțeam de bună seamă infinit mai fericit decât în clipele anterioare, când după aceste momente ea se îndrepta spre mine cu și mai multă drăgălășenie, cu și mai mult farmec. în iatacul turcesc, unde ne mutarăm din nou apoi,

conversația, care nu se întoarse câtuși de puțin asupra subiectului de vorbă de deunăzi (și eu găsii de ales tact să nu o împing într-acolo, ba chiar s-o îndepărtez cât pot de o atare direcție, în cazul când maestrul ar pune-o iar pe tapet, tocmai pentru a învedera că nu vreau să precupețesc prin nimic gestul ce făcusem), fu negrăit de plăcută și apropiată. Doar mișcările acum mai degajate, însă astfel nemăsurat mai amețitoare, ale donnei Alba, pe sofaua și-n decorul turcesc, fură pricini de revolte surde ale mocnitului și nemulțumitului meu sânge, pe care-l potolisem zilnic până acum cu apoteoza succesului meu sufletesc. El se încăpățâna să aștepte adevărata apoteoză în mulțumirea lui și nu a sufletului și, de aceea, ori de câte ori genunchiul ei se reliefa mai acut prin poala rochiei, ori mătasea cu aspect de picior gol a ciorapului se detașa ceva mai mult de sub negrul stofei, răsuna până în urechile mele clocotul lui sălbatic. Evident, nimic deosebit, nici o mișcare anume pentru mine, pentru îmboldirea ochilor și a dorințelor mele; aceasta cred că am observat-o cu limpede luare-aminte și-am alungat regretul care mă încerca uneori, când trebuia să-mi schimb în această privință, la

lumina de var incandescent a rațiunii critice, vreo părere falsă ce-mi făceam câteodată, însă gândul meu rece și calm, gândul meu olimpian, pe care nu puteau să-l atingă talazurile de sânge, mă asigura că nu poate fi altfel, după întrevederea noastră misterioasă. Femeia aceasta divină putuse afla atunci, și reflecta adânc mai pe urmă, că drumul până la mine duce printr-un ocol de cleștar, cu văzduh de puritate polară, ceea ce evident asmuțea acum și mai înverșunat curiozitatea și sufletul ei într-acolo, însă, înaintând cu cea mai atentă scrutare, printre stâncile ascuțite de gheață. Tot ce putui face ca s-o ajut pe acest drum nou și nu prea obișnuit femeilor, dar dorit sălbatic când le lași numai să-l întrezărească, fu ca ochii mei s-o umple de fericirea lor, de-a o vedea senină și mulțumită.

Beție a beților! Triumf al gândului asupra licorii negre și roșii din vine, în care zac gigantele păduri ale veacurilor în zăcămintele de petrol, toate haitele sălbatice ale trecutului, toate urletele de fiară, toată spaima dinților ascuțiți și a coarnelor fioroase și toată elasticitatea panterelor!? N-ați văzut când curge sânge, cum licăresc în fiecare picătură ochii

monștrilor din fundul oceanelor de timp? Dar ce-au a face toate astea cu telefonul pe care mi l-a dat chiar azi-dimineață, în zorii zilei, donna Alba, în prima zi a plecării soțului ei? Ea știa că la ora asta, prea matinală, eu sunt încă sus, în încăperile de sus, în care am primit-o, sunt poate încă în pat, îngânându-mi visurile, care o văd numai pe dânsa, cu programul banal dar nevoit al zilei ce vine. Nu știu de ce această ascultare în pijama a glasului ei, această poruncă a nerăbdării ei de a mă lăsa îmbătat de argintul glasului ei într-o ținută sumară, mi se pare atât de prietenoasă, de familiară, îmi dă impresia vestirii obișnuite a unei ore de pasiune și de potolire, într-o iubire în care s-a consumat orice preliminariu. Mi-a anunțat scurt venirea ei după-amiază și numai atât, după un bună-dimineața cu un răsunet de frăgezimea unui buchet de trandafiri albi; la rându-mi, am văzut-o atunci pe dânsa într-o minunată pijama de mătase, cu picioarele goale în pantofii de casă, și căldura somnului încă nealungat deplin din sânge m-a moleșit ca puterea unei băuturi prea tari în plinul dimineții. Aceasta e prima strângere a gândului nostru, prima îmbrățișare a sufletelor noastre, mi-am zis, și în ziua aceea de

fericire am comis o mie și una de nebunii; am făcut glume chiar și-n greaua pledoarie de după-amiază, care vream să se termine cât mai repede cu putință.

Și ea a venit. Era acum tot în taior, dar de un gri mai deschis, tot cu trotteur-i, însă de piele de șarpe, și bluza era mai gălbuie, ca petala de trandafir (pentru mine era azi ziua trandafirilor), blana era parcă aceeași, iar în cap avea un fetru cenușiu, potrivit altfel, dar de format aproape bărbătesc. Ea urcă acum, fără să mai aștepte la tot pasul indicații de la mine, numai când fu să pornească de la intrare, privi o clipă spre ușa acum deschisă a biroului și mă consultă cu ochii. Pentru că-i răspunsei cu o ușoară mirare sub frunte, înainta, fără să mai privească în dreapta ori în stânga; ușile i le deschideam eu și-mi exprimam, galant, mulțumirea că ea-mi cunoaște așa de bine modesta mea locuință. Ea se mulțumea să-mi răspundă doar cu un zâmbet de simpatie, de prietenie.

Sus își luă locul știut, pe fotoliul ce-mi venea în dreapta, când eu mă așezam înapoia micului birou.

Acum nu-și mai încheie mănușile, le scoase

pur și simplu, apoi se lăsă într-un cot pe colțul consolei, cu două degete spre frunte. Aceasta pentru a-mi face o mică introducere discretă - deși nu eram în pericol să fim auziți de nimeni - prin care își arăta jena de a fi nevoită să-mi pretindă întrevederi atât de nepotrivite cu programul meu. Era minunat de bun acest pretext al convorbirii noastre de astăzi, al celei de-a doua a noastre convorbiri particulare. Cum? protestai cu o tot mai caldă elocință, pe măsură ce vedeam că-i place mai mult, cum? când, fără știrea ei, de ani de zile, de zece ani de zile, din imbold propriu, cu avânt nemăsurat, m-am zbătut pentru liniștea, pentru libertatea ei, și tocmai acum, când subterana mea trudă a dat de lumina țelului sfânt, căruia mi-am dedicat tinerețea, acum ea poate să mă întrebe astfel? Dimpotrivă, timpul meu este al ei; ea poate să dispună de el cum va vrea. Ea e zeița și norocul meu și ea trebuie să-mi poruncească orice dorește; Doamne, dacă ar mai exista încă o pâclă ascunsă pe zarea vieții ei, ce fericit aș fi (îmi cerui iertare pentru această necugetată dorință) dacă aș primi îngăduința-i să-mi pun din nou zelul și credința mea în lucru, de astă dată sub binecuvântarea ei, sub ochii ei, care

mi-ar da la tot pasul puteri drăcești...

Ea-și lăsase mâna de la frunte, ascultându-mă, și o întinsese pe masă în direcția mea; cealaltă era sprijinită de brațul fotoliului. Mă privea cu atâta lumină în ochi, cu atâta surprindere, cu atâta fericire, ca-n fața unei descoperiri într-adevăr mari, aproape mistice. Dar tocmai pentru ca puritatea devotamentului meu să rămână deplină, eu îmi înfrângeam înainte atacurile de răzvrătire ale acestui sânge prea înnebunit de mirosul semenului său apropiat, pentru a nu scăpa nici cea mai neînsemnată aluzie de pătimașă dorință, nici cel mai mic gest de nemaiînfrânată poftă. Dar mă rugam cald zeilor care au făcut acest trup sfânt ca gestul apropierii omenești să vie de la ea.

Și mâna ei se întinse și-mi apăsă mâna mea. Și-atunci înțelesei și binecuvântai zeii care au lăsat haină de trup sufletului nostru.

Dar donna Alba îmi spuse strângându-mi mâna:

- îți mulțumesc, scumpul meu prieten. într-adevăr, această nobilă dezinteresare, această afecțiune atât de pură și nemaiîntâlnită pentru sufletul meu, care poate nici n-o merită, mă copleșește. Grație dumitale au început astfel să

mi se deschidă în minte unele căi ale sufletului, despre care ne-au adus multă mărturie glasurile trecutului, dar pentru care noi, oamenii vremurilor acestora, nu aveam înțelegere. Astfel am putut gândi adânc, după întrevederea noastră, la care mi-am impus să-ți mărturisesc, am venit condusă de gânduri de care mi-e rușine. M-a ars atât de cumplit flacăra rușinii, dacă mi-e permis să fac această banală figură de cuvânt, pentru că în sfera în care m-ai ridicat, însăși formele expresiei simt nevoia primenirii, încât nu puteam rezista nevoii de a te revedea din nou și de a-ți cere iertare.

Uimirea cea mai grozavă nu-mi cuprinsese încă sufletul în întregime. Foarte atent la fiecare cuvânt, credeam că desprind din glasul ei, cu toată aparența de transfigurare a feții, o subtilă ironie, și un răspuns teribil la purtarea și la cuvintele mele, când m-a vizitat deunăzi. Dar mărturisirea ei curse mai departe:

– Până la sfârșitul convorbirii noastre, mintea mea neînțelegătoare a crezut că-mi ofereai astfel o mică glumă nu lipsită de un abil și drăguț tact, pentru a pedepsi cu drept cuvânt dispoziția mea cam facilă într-o împrejurare care nu merita desigur să fie tratată așa ușor. Dar

revenită la mine, în singurătatea casei mele, am pătruns mai adânc vorbele și purtarea dumitale... și mi-am examinat cu atenție viața mea...

Aci mâna ei strânse iarăși mâna mea și fu de ajuns atâta ca să înțeleg că femeia aceasta se răzbuna sângeros. Milioanele de globule care se strânseseră lângă epiderma mâinii mele priveau agitate la milioanele de globule care stau și persiflau, ca după niște gratii, adăpostite de epiderma dulce și caldă a palmei ei. Iar globulele sângelui meu se frământau de ciudă, de oroare, de furie neputincioasă, împotriva acestor globule femeiești - mai istețe, mai șăgalnice și mai asmuțitoare - clocotind surd și amenințător, că nu le las slobodă năvala. O încordare a degetelor mele, o întoarcere din scurt, pe loc, a mâinii, o strângere sălbatică a degetelor lunguiețe și a unghiilor trandafirii, și războiul ar fi fost declarat...

– Viața mea, continuă donna Alba, a fost într-adevăr minată de-o minciună gravă, a fost compromisă, stricată de această minciună, în cei mai frumoși ani ai mei. Grație dumitale, eu am descoperit această grozavă minciună... grație dumitale obrazul meu a putut roși că timp de

atâția ani eu am trăit cu soțul meu, i-am primit îmbrățișările, i-am ascultat gândurile lui sincere și bune, mințindu-l cu cea mai netulburată convingere, cu cel mai josnic avânt... Nu pot să-ți descriu în ce culori mi-am descoperit acest nefericit suflet al meu în fața oglinzii vieții mele, care ești dumneata... Vreau să-ți mărturisesc, nu pot să-ți exprim tare aceste impresii, pentru că dumneata ești o oglindă conștientă și ai înregistrat totul la timpul său... Nu știu cum pot să-ți vorbesc astfel, fără să-mi acopăr ochii în fața dumitale...

Boscorodii ceva incomprehensibil, pentru că aș fi vrut să izbucnesc în protestări vehemente, dacă aș fi putut găsi măcar un cuvânt cu care să pot începe, dar ea mă opri cu un gest al mâinii celeilalte. Cu cea pe care mi-o dase de la început mă strângea în acest moment întocmai ca o amantă, care și-ar deschide, în sfârșit, și sufletul ei celui ce i l-a pus pe-al lui de mult la picioare...

– Vreau să scap de această strânsoare, gemu donna Alba, strângându-mă cu înverșunare, vreau să scap de această minciună sordidă, care-mi apasă până la asfixie conștiința. Vreau să-i mărturisesc totul, vreau să-i dau lui scrisorile,

pentru a face întocmai cum mi-ai deschis mintea, scumpule prieten, vreau să-i explic totul, totul. Și cum sunt slabă, mă simt grozav de slabă și lașă, recurg iarăși, umilită și mică, la ajutorul dumitale, îți invoc acest ajutor, pe care nu știu cum să-ți fiu de recunoscătoare, când mi-afirmi că regreți că nu mai ți se oferă vreun prilej să mi-l poți da... așa cum ai dori dumneata...

Iată-l, prilejul de a mă ajuta... ți-l ofer... Dumneata... te rog, te implor... du-i dumneata scrisorile...

Pauză... Stupoare. Pustiu de gând. La răsărit, la apus, la miazănoapte și la miazăzi, deșert necurmat, neted. Doar mâna ei care strânge năprasnic mai trăiește singură, dar cu o intensitate de negrăit, în oceanul sterp de nisip.

– I-am scris totul... i-am povestit totul... reluă ea după un adânc oftat, i-am mărturisit, așa cum m-am priceput, mobilul interior, care m-a îndemnat să mă descopăr în sfârșit... Nu avea teamă, nu i-am pomenit un cuvânt de dumneata. Dumneata nu vei fi decât un simplu transmițător... Nu pot, ai făcut prea mult pentru mine, ca să-ți ofer un rol prea greu, inacceptabil și imposibil, socotind raporturile dumitale cu

dânsul. M-am gândit un moment chiar să te scutesc de această neplăcere și să chem în ajutor pe mama mea, care se află de câteva luni la o prietenă a ei, la Craiova... însă mă temeam de opoziția și de sfaturile ei... Nu, nu puteam să recurg la ajutorul ei... nu pot să recurg la ajutorul nimănui, căci ar fi să pierd iarăși totul. Numai dumneata poți să mă ajuți, pentru că numai dumneata nu poți să-mi dai un sfat contrar, îmi închise ea gura care se întredeschise dornică de a curma odată această teribilă comedie, pentru că numai dumneata ești singurul om din această lume care nu poate să-mi mai schimbe gândurile mele...

în pauza scurtă pe care o făcu acum, sărmanul de mine, erou al replicilor fulgerătoare din fața instanțelor, nu găsii nimic de rostit decât iarăși un fel de muget ușor, înăbușit în gât, ca de vițel, în vis.

– Serviciile cu care te rog deocamdată să-mi vii în ajutor, își sfârși donna Alba cuvântul, cât mai rezumat, sunt acestea: să-mi scoți un pașaport și să-mi obții viza pentru țările pe care le-am enumerat în această listă...

Ea-mi lăsă mâna pentru a căuta în poșetă...

– De asemeni, un bilet pentru Paris, în

wagon-lits... ai aici banii trebuincioși, îmi puse ea dinainte un plic. Soțul meu vine peste două zile, rămâne trei sau patru și pleacă iarăși. Atunci vreau să am totul gata. Eu voi veni la dumneata în ajunul plecării, îți voi readuce cutia cu vechile scrisori... de la... Tudor, și separat scrisoarea prin care îi lămuresc totul. Dumneata nu va trebui să-i raportezi decât că, în ajunul plecării mele, am venit la dumneata la ora consultațiilor, ți-am dat cele ce doream să-i predai și te-am rugat să-mi faci acest serviciu, fără a-ți da vreo indicație asupra celor cuprinse în anvelopă și cutie... Și acum, pentru că te-am ținut prea mult, scumpe prietene, te rog să mă ierți... eu mă duc, pentru că îmi rămân atâtea de pregătit... în privința scoaterii pașaportului și a biletului de tren, te rog să fii cu atenție, pentru că el poate se va interesa cine m-a ajutat, și n-aș vrea să vadă în dumneata ceva mai mult decât pur și simplu pe transmițătorul unei corespondențe secrete. Te rog să mă ierți însă... Cum nu am avut la cine să mă adresez, ca să facă astfel încât să-mi obțină aceste acte fără risc, m-am gândit tot la dibăcia agenților de care te-ai servit pentru a dejuca tertipurile prințului Preda, și despre care el m-a lăsat să

cred lucruri extraordinare. întocmai ca atunci, te rog să procedezi și acum și te rog să nu mă lași, scumpul, scumpul meu prieten...

Și mâinile ei, de astă dată împreună, îmi strânseră cu atâta căldură și desperare bietele mele degete, că nu putui decât să dau toate promisiunile cerute și s-o însoțesc neputincios, spre marea stupefacție a milioanelor de globule, parcă acum coagulate, spre ieșire. Pe tot drumul, ea-mi ținu mâna într-a ei, ca la un frate, și înainte de a ieși mi-o scutură din nou cu toată puterea.

Din ușă îmi mai spuse:

– Astăzi i-am scris și vărului meu Raoul că voi trece să-l vizitez la Bruxelles. E ocupat acolo cu o mare expoziție canină. E uimitor de inteligent băiatul ăsta; a avut succese atât de grozave cu câinii lui, încât mă vestește că aproape și-a refăcut averea pe jumătate.

Am îndeplinit poruncile donnei Alba cu inima celui ce-și cumpără singur coșciug și găteli de moarte, însă fără nici o scrântire. Dar un gând strașnic, un pretext din cale-afară de puternic și aparent obiectiv, pentru a opri totuși, în ultimul moment, îmi luminase mintea cu două zile înainte de revenirea ei. Și restul,

toate formalitățile care mai rămăseseră de făcut, toate vizele înșirate de mâna ei scumpă pe însemnarea ce-mi lăsase - unica scrisoare ce aveam de la dânsa compusă anume pentru mine - le săvârșii și le obținui nu numai cu grija și discreția de până acuma, dar și cu un avânt, cu o bucurie, cu o nerăbdare nemaipomenită, pentru ziua revederii noastre pe care până-n ajun o așteptam cu fior și cutremur. Pentru că găsisem ideea mântuitoare, ideea uimitoare, care, dezvoltată cu meșteșug, ca o pledoarie la tribunal - și voi pune aci tot talentul, toată căldura puterii mele de convingere - avea s-o determine să renunțe la placarea ei, fără a avea aerul că eu sunt cel care țin s-o opresc. Ideea, gândul, pretextul ăsta diabolic va lucra pentru mine, și ea știe că sfaturile mele sunt ridicate pe cea mai sfântă dezinteresare, sunt însuflețite de cele mai sincere intenții. Ah, ideile acestea sfinte, ocolul acesta intelectual și aventuros, planuri, răsplanuri și acțiuni, care m-au dus aci atât de pe departe - dar cum? atât de sigur, atât de adânc, - m-au vârât ca o rădăcină în sufletul ei, încât trebuie acum să mă smulg cu putere, ca să mă poată considera din justul unghi de vedere ce-mi convine. Cât de departe mă simt și

în timp, dar și în înălțime, de acel moment al rostogolirii dicționarelor din mâna... cât de mult se va fi flatat ea de această stângăcie, dar cât de ridicol trebuie să-i mai fi apărut eu... exact ca uimirea zgomotoasă a unei țărance, în fața unui aspect neașteptat, care o face să bată din mâini prostește, să emită sunete guturale și incomprehensibile, care ridica în aceeași măsură obiectul admirat, pe cât se înfundă mai mult în simplicitate și caraghioslâc. Și la serbarea de la Liric mai avusesem naivitatea să-i amintesc această ridicolă stângăcie, pe care creșterea puterii-mi de mai târziu, cine știe de când, o obligase să o scoată singură din memorie! Apoi, în sfârșit, îndrăzneala aceea fără margini, pentru că la început fără un plan bine determinat, de a pătrunde în casa ei și de a mă prezenta maestrului; Doamne, parcă fu ieri prima mea așteptare în biroul marelui avocat, alături de domnul Sava, tatăl Anișoarei, și de boier Gile, despre care am auzit mai apoi că murise de căldură, pentru că plecase din cale-afară de încotoșmănat într-o prea călduroasă zi de vară! Noroc că dreapta rațiune, cumpătul just, chibzuiala adâncă m-au pus apoi pe drumul cel bun, încet, dar sigur. Ce-ar fi fost,

oare, ce-ar fi putut ieși din asta, dacă aș fi lăsat din lanț primele mele gânduri: să mă înfig dinaintea mersului ei regesc ca un paloș de dârzenie și să-i dau pe față, cu orice risc, arșița adorării, care nu-mi mai încăpea în suflet. Și această teribilă îndrăzneală sub acoperământul fiului de încruntați voievozi, Georges Radu Șerban. *

O clipă numai puterea născocirilor m-a năucit și pe mine; le-am dat drumul prea departe, prea fără cernere prin calculul sever al unei juste dozări; de aceea donna Alba e în prezent, grație unei neatente exagerări, victima puterii mele de concepție, după cum, în chip firesc, sunt gata să devin eu însumi, prin plecarea ei, propria mea victimă. Și iată, în ultimul moment, gândul măreț, gândul cel sfânt îmi vine iar în ajutor; vine să se integreze de minune în angrenajul imensei complicații, pe care am desăvârșit-o cu purtarea mea de deunăzi, restabilind-o la justa ei valoare în sufletu-mi, uluit el însuși de această negândită și considerabilă întorsătură. Gândul miraculos, care operează ca un adevărat făcător de minuni, el te scutește în chipul cel mai elegant cu putință de caraghioasa și melodramatica postură a prosternării în fața

zeului adorat, el zguduie pe acest zeu, îl face să se desprindă singur de pe soclul în care s-a pietrificat și ți-l aduce umilit la rădăcina soclului tău. Din adorator simplu, anonim, poate chiar blestemat și alungat, gândul ocolit, tactic, te ridică pe tine la rangul de zeu... Puternic și temut. In cel mai rău caz, cel ce vine întinzând mâna la cel ce așteaptă, ca de la egal la egal.

Cam astfel de deșucheate și copilărești reflecții mă cutreierau, se alungau, se împreunau, se zbăteau către un sens unic în creierul meu, până-n clipa venirii donnei Alba. Asta s-a întâmplat cu două zile înainte de data ce-și fixase pentru plecare. Maestrul părăsise orașul imediat după-prânz și-avea de gând să lipsească cinci zile. Mă înțelesesem cu donna Anna ca ea să mă anunțe îndată de plecare, pentru a mă îngriji de viza biletului de călătorie și de reținerea cabinei în vagonul cu paturi. A doua zi apoi, ea trebuia să vie în persoană să le ridice, împreună cu pașaportul, pentru a putea să plece într-a treia.

Și lucrurile începură să se petreacă întocmai. Când revenii de la palat, jupâneasa mă înștiința că doamna Donna (așa era înțelegerea: în

corespondența noastră telefonică precum și în cea viitoare, care avea să aibă loc prin poștă, după plecarea ei, ea nu trebuia să fie decât d-na A. Donna) îmi dădea de veste că "peste două zile e procesul și că să mă îngrijesc de acte. Mâine vine să mă consulte." La rându-mi dădui atunci telefonic dispoziții agenției respective și cerui ca totul să fie gata până mâine dimineața la nouă, când mă voi duce să-mi iau biletele și să achit suma ce mi se calcula. Nu sfârșii bine această convorbire, că telefonul mă chemă iarăși: de astă dată eră chiar donna Alba, care vrea să se intereseze dacă revenisem și dacă am fost pus în curent cu ce încredințase jupânesei. îi înșirai tot ce făcusem și tot ce mai rămânea de făcut și, spre imensa-mi surprindere, ea mă întrebă dacă pot s-o primesc chiar acum pentru a-mi mulțumi personal. Pleca peste câteva minute și urma să fie încoace în mai puțin de o jumătate de oră; avusei tot timpul să expediez jupânesei, căreia îi dădui ordinul expres (ca și la prima vizită a donnei Alba), să nu apară până nu voi suna-o în mod anume - nici jos, nici sus, nici în față - nici ea, nici bărbatul ei, care îndeplinea misiunea de șofer și oarecum intendent, nici bucătăreasa, oricine și oricât s-ar

suna la intrare și oriunde, altfel decât cum potrivirăm să fie semnalul meu special, singurul care avea să le redeschidă accesul înăuntru.

Vestirea acestei veniri neașteptate îmi pusese zdravăn sângele în mișcare și mă simțeam stăpânit de-un trac considerabil: de masivitatea argumentelor mele, de tactica în care de altminteri mă știam neîntrecut a dozării lor, a ordinii și rapidității lor de succesiune și de căldura tonului cu care aveam să susțin cea mai de seamă încercare a vieții mele, depindea toată soarta mea. Cu atât mai bine că lucrurile se vor petrece cu o zi mai înainte; dorința donnei Alba de a mă vizita și acum era un semn bun, pentru că arăta și la ea o dispoziție de apropiere; de bună seamă reflectase că pentru atât cât făcusem pentru dânsa meritam mai multă atenție din parte-i, ori poate găsea cu drept cuvânt că pentru o chibzuială mai amănunțită și mai în liniște a ceea ce ne mai rămânea de făcut era nevoie de mai multă vreme de stat împreună, și încă împărțită în două de-un larg răstimp de reflecție. Poate în sufletul ei descoperise în cele din urmă un gol, o șovăială, o mică neîncredere în prea largu-i și subitu-i plan, poate venea să găsească la mine încurajare

și avânt; foarte bine, foarte bine, minunat de bine, n-avea decât să poftească și avea să vadă ea cât avânt aveam de astă dată să-i insuflu! însă atenție, tactica mea trebuia să rămână intactă, seriozitatea, gravitatea mea și-ndeosebi aerul acela de obiectivitate, de dezinteresare, care-mi câștigase până la orbire încrederea ei, trebuia să nu sufere nici cea mai neînsemnată clintire, să nu dea nici cel mai părelnic semn că la mijloc nu-i decât o farsă îndrăzneață și perfidă, că în dosul paravanului scrobit și prefăcut nu bântuie decât cea mai puternică și mai sălbatică patimă omenească. Minutele treceau repezi și tracul era pe sfârșite; simțeam cum sângele mi se umple de mirosul bătăliei apropiate; cugetul mi se libera de îndoieli, de nesiguranțe și lașități, făcea loc de liberă mișcare spontaneității, care aștepta cu încredere și nerăbdare în dosul perdelei subconștiente. Venirea donnei Alba în ziua asta îmi ridicase de pe suflet povara îngrozitoare a 24 de ore de neliniște, de zbucium, de teamă, de groaza nesiguranței.

Planul meu era simplu și clar. Argument: voiajul, așa cum îl plănuise ea, avea să fie extrem de costisitor. In sfârșit, asta nu putea să

însemne prea mare lucru, dacă maestrul se hotăra mai repede într-un fel sau într-altul. Dar ce se întâmpla dacă, rănit de moarte, de revelația ce eu aveam să-i aduc și de evadarea ei lașă, pe de altă parte chinuit de dragostea ce de bună seamă i-o păstra intactă, caracterul lui puternic și lucid avea să înoate multă vreme în nehotărâre? Ce se întâmpla dacă rezoluția lui, verdictul lui, pedeapsa pe care avea să i-o infligă consta tocmai în această amânare a dezlegării, în această așteptare, ca ea, biruită de tăcerea lui, de puterea lui de a nu se rosti nici într-un fel, de spectrul sinistru al mizeriei, care se făcea tot mai palpabil cu trecerea lunilor, să se reîntoarcă înfrântă, zdrobită, pentru a cere iertarea, umilită și sfâșiată. Și cine putea ști dacă o va aștepta atunci îndurarea celui cu suflet rănit de moarte; cine putea ști dacă acest urmaș de expeditivi tăietori de capete mai putea găsi în golul dinlăuntru-i cât de slabă putere pentru a rezista instinctului răscolit de răzbunare. Fatal, la întoarcere, în urma prelungitei și nepătrunsei lui tăceri, ea trebuia să-și găsească un prea ascuns refugiu, pentru a sonda atmosfera, pentru a încerca de departe, pentru a-și face curaj! Se poate închipui ușor ce

efecte sublime putea scoate un avocat de talia mea din această succesiune gradată de tragice perspective! Ce ajutor îi mai rămânea ei în străinătate? Succesele la expozițiile canine ale vărului Raoul? Haida-de! Se poate închipui ușor ce efecte de sarcasm putea iarăși găsi un meșter vorbitor ca mine în această unică resursă a speranței, pentru a spulbera definitiv în ridicol toată pulberea ce-ar mai fi rămas din firavele ei planuri, trecute pe sub masivitatea argumentației mele Ergo (și aici se înălța, pe ruina hotărârii ei, eșafodajul deocamdată fragil, pentru că țesut din cel mai cald și mai sfios vis, a ceea ce puneam în loc, în sufletul ei golit câteva clipe de orice nădejde): biletul de drum să fie scos, formalitățile pașaportului îndeplinite până la una, iluzia plecării să fiere dată în întregime, însă donna Alba să rămână în țară. Corespondența să-i fie trimisă la Paris, poste-restante, de unde prințul Raoul sau unul din corespondenții mei acolo, la care aveam să reflectez, o va expedia înapoi încoace. însă unde anume în țară putea să-și găsească adăpost donna Alba, în tot acest răstimp a cărui durată era problematică? E limpede că la nici una din moșiile prințului Georges, nici chiar cele pe care

i le dăruise ei. Nici la vreo prietenă ca Anișoara Sava și nici la vreo prietenă a familiei, ca acea de la Craiova, unde se afla doamna Esmaralda acum. Pentru că nimeni, nici Anișoara, nici doamna Esmaralda, nu trebuia să afle tot timpul acestei neînțelese aventuri de locul anume al ascunzișului donnei Alba: iluzia aflării sale în străinătate trebuia păstrată și față de ele prin același sistem de corespondență plăsmuit de mine, de astă dată în sens invers.

Și-atunci, atunci? Care rămânea unica persoană, de a cărei credință donna Alba nu se putea îndoi nici măcar cu un fir de gând, unica persoană ce nu avea să încerce - o dată ce s-a legătuit astfel, nici prin cea mai neînsemnată aluzie, prin cel mai de neobservat semn al figurii - s-o abată din drumul ei, să-i presare neîncredere în țelul voinței sale? Care? Cine? Donnei Alba nu-i rămânea decât să pronunțe singură numele acestei persoane.

Aici, tot etajul acesta avea să rămână al ei, al doamnei A. Donna (pentru servitori și pentru orișicine alții), nimeni nu va mai avea îngăduire să urce treptele scării care duc aici, nici chiar plecata și supusa mea persoană, fără chemarea ei. Ea va fi aci ca la dânsa și de nimic nu va

avea să se îngrijească, în tot timpul acestei scurte sau îndelungi așteptări, așa cum zarurile lui Dumnezeu vor hotărî și cum se va lumina capul maestrului, neîntrecut în logica de bară, Georges, totuși fiul mândrilor, aprigilor și încăpățânaților vlăstari ai voievodului Radu Șerban. Dar ea va sta aci, va locui aci, sub acoperământul meu și-n fiecare dimineață eu voi ști și mă voi gândi că ea este acolo, deasupra mea, în etajul suprapus existenței mele zilnice, așa cum cerul este suprapus vieții noastre pământești.

Și fermecat eu însumi de acest nou și elegant ocol al pasiunii mele, spre divinu-i țel, mă năpustii în goană nebună pe scări, căci de afară mă chema, subțire și ușor prelungit, apelul dulce al degetului ei pe butonul clopoțelului electric.

Donna Alba a suit și-acum singură, cu pas sprinten și grăbit, treptele scării mele, cu o familiaritate care-mi da fiori și-mi umplea sufletul de funigeii celor mai dulci speranțe. Pentru că azi era cald, ieșise în rochie, o rochie neagră, mată și ușor pufoasă, care-i juca pe corp în acest repede urcuș, ca țesătura celui mai subtil elastic. Tot negrul ăsta mat, despre care

învățații spun că e închis oricărei culori și oricărei lumini, era atât de elastic, se lipea atât de cald de orice mișcare, încât toată teoria savantă cădea de la sine: negrul ăsta era transparent, și donna Alba mergea goală, gonea goală, spre dormitorul meu.

Cu gândul într-aripat de măiestria rară a alcătuirii ei, după ce am dat din nou raport a ceea ce aranjasem cu agenția de voiaj, îmi cerui permisiunea ca să fac unele observații asuprarezoluției acesteia de plecare, ce părea să-i dea multă însuflețire și dârdoră de acțiune. Donna Alba încuviință puțin mirată și atunci dădui numaidecât drum elanului meu. Obișnuința de a avea succes în vorbire mă făcuse de mai multă vreme să nu-mi mai dau seama de el, decât prin efectul pe care-l făcea asupra ascultătorilor, și care venind automat nu-mi mai făcea, evident, nici el, nici o impresie. Rareori, câte o formă nouă de exprimare sau de îndrăzneață săritură pe piscuri amețitoare de logică mă făcea să mai mă aud, în sensul estetic al cuvântului, și să mă contemplu ca într-o oglindă, în gândul meu, ca un Narcis al rațiunii pure. Dar acum fusei nevoit să mă aud tot timpul și să mă impresionez eu însumi de

patetismul meu. Mai ales când atinsei coarda care trebuia să vibreze cu o finețe și o eleganță nespusă, fără a-și pierde cu nimic din intensitatea tragică a perspectivei de decădere ce putea să aștepte istorica familie Ypsilant, eu cred că atinsei culmi de rară artă și sunt sigur că dacă s-ar fi nimerit aci să mă aprecieze austerul meu maestru nu s-ar fi putut stăpâni să nu mă sărute. Javrele de rasă ale prințului Raoul întunecară și mai mult clarobscurul acestui sumbru tablou tocmai prin nota lor strident-hazlie, deși abordată de mine cu prea strânsă cumpătare, și dădu sfârșitului aspectul unui final de Edgar Poe.

Donna Alba mă ascultă cu mult interes, dar putui observa că interesul acesta se referea mai degrabă la talentul cu care-i vorbeam, decât la oracolul înfricoșător căruia îi dam glas. La urmă, evident, izbutii s-o emoționez de-a binelea și credeam că i-am înfrânt radical entuziasmul, mai ales că rămase mai mult timp, după ce terminai, cu privirile în nehotărât, când deodată se reîntoarse spre mine bucuroasă, dar pătrunsă în același timp și de-o ușoară sfiiciune și-mi spuse:

– Nu știu cum să mă felicit că am izbutit să-

mi câștig, fără să-mi dau seama, un aliat și-un prieten de atât de mare talent.

îmi căută miezul ochilor cu miezul ochilor ei, iar când tocmai exultam mai intens, pregătindu-mă să-i explic în ce chip anume m-a putut câștiga - nu aliat, dar rob - donna Alba reluă cuvântul, amuțindu-mă și precipitându-mă din vârful înălțimilor pe care le cucerisem în fundul celei mai sinistre și mai lipsite de ieșire văgăuni prin destăinuirea ce-mi făcu.

Mai întâi ținu să mă încredințeze: și dacă lucrurile s-ar fi petrecut exact cum le văd eu, pornind de la premisele de la care pornesc eu, încă nu ar fi făcut ea primul pas către soțul ei, orice-ar fi fost să se întâmple. (O, cum m-a străbătut, ca o suliță de foc, acest "orice-ar fi fost să se întâmple", înțeles în câte și-n cât de felurite forme.) Dimpotrivă, l-ar fi așteptat ea pe dânsul, dacă el convenea la (aci donna Alba prelungi vocala terminativă, probabil încercând să evite cuvântul "iertare")... împăcare, era rolul lui să vie, s-o caute, să-i întindă ramura "absolvirii" - și numai așa l-ar fi însoțit înapoi.

Dar era inutil să se mai oprească și să cerceteze asupra unor astfel de posibilități, decurgând dintr-o situație care nu era cea

adevărată.

Pentru că situația adevărată se întâmpla să fie aceasta:

Donna Alba nu se afla atât de săracă precum credeam, nici nu era deloc săracă, ba chiar era cât se poate de bogată. Actului, pentru a primi din parte-i adeziunea maritală de acceptare. Or, asta ar fi însemnat scandal, divorț, și "poate și mai mult decât atât"; testatorul și-ar fi rezervat post-mortem această satisfacție sinistră și s-ar fi răzbunat implicit pe cel ce l-a trimis afară din lumea celor vii, o astfel de avere punând în mare încurcătură pe acea care, ignorând că, de drept, larg răgaz de gândit îi stă la dispoziție, și temându-se, în panica primelor momente, să ceară avizul oricărui coleg de bară, cât de străin, al soțului său, s-ar fi simțit constrânsă să se pronunțe fără ezitare dacă o primește sau nu. Dar Tudor Buzescu a obținut în ceruri o satisfacție incomparabil mai puternică, prin procedeul lui de adevărată distincție boierească (ce deosebire de decăzutul Preda!), mergând cu luarea-aminte până acolo încât nu numai să asigure averea donnei Alba, chiar în cazul când ea, zăpăcită de lovitură sau lipsită de imediat curaj, ar fi repudiat-o, acordând-o în acest caz

mamei ei, dar nelăsând neglijată nici măcar o bagatelă ca aceea a dorinței exprimată expres notarului, ca vestirea acestui mare gest să se facă în chipul cel mai discret și mai puțin vătămător pentru liniștea sufletească și onorabilitatea donnei Alba. Iar toate aceste fapte, socotite și cântărite cu atâta meticulozitate, le plănuise și le determinase superbul om, cu toate că dibăcia lui cunoscută în luptă, precum și ascendentul pe care-l căpătase asupra maestrului prin rănirea lui la Paris (donna Alba știa de la Tudor, și asta mi-o spuse fără să-i dau vreo sugestie, că într-adevăr acolo tot o femeie fusese cauza diferendului) l-ar fi putut îndreptăți numai la astfel de măsuri de ultimă voință să nu se gândească în acele momente.

Desigur își găsise timp în ziua aceea să studieze și el codul, reflectă donna Alba cu ochii înnourați de lacrimi, cu atât mai mult cu cât un om care făcuse studii de drept ca dânsul își da mai bine seama cât de subtilă și periculoasă e materia testamentelor, lucru de care a avut prilejul să se convingă repede ea, de asemeni, în prima după-amiază când doamna Esmaralda dăduse glas tuturor articolelor respective din

legea subtilizată din biblioteca maestrului, în plină activitate la palat în acel timp.

Ascultam pe donna Alba cu urechile înlocuite de două găuri deschise larg în creier, cu sufletul pe buze, sau mai bine cu el dus, pierdut. Așadar, avea dreptate când spusese prințului Preda că nu-i servește pensiunea de teama stupidelor lui amenințări; cu toată dușmănia celor doi frați, o femeie deosebită ca dânsa, deși nu intrase în stăpânirea avutului lăsat de Tudor, totuși nu putea gândi cu inima ușoară la fiica nenorocitului de Preda, oricât acest nemernic își da osteneala s-o estorcheze cât mai cu mult zel. (La obținerea averii cu siguranță că o și înzestra.) Ținui să observ aceasta donnei Alba, pentru a-i învedera indirect, de asemeni, că toată opera mea de detectiv din acești din urmă ani a fost aproape de prisos, iar "marea mea scenă", când cu predarea scrisorilor, fusese o biată comedie oribil de caraghioasă, în care jucasem rolul îngâmfatului ridicol. Dar atunci de ce venise ea la mine, atât de vădit dispusă la suprema concesie? Fusese într-adevăr o cursă abil întinsă, pentru a-mi arăta cât sunt de ridicol și neputincios dacă ascultând de glasul sângelui meu m-aș fi apropiat tremurător de ea, pe când

sta în fața tabloului? Dar atunci de unde această atitudine prietenească, această încredere în mine, această rară satisfacție pentru purtarea mea de atunci, care cel mult putea s-o impresioneze ușor, dar nu în această intensă măsură, determinând-o la acțiuni mari și la astfel de destăinuiri? Iată nedumeriri pentru care nu voi lăsa pe donna Alba, până nu mi le va șterge chiar acum din sufletul meu din ce în ce mai uluit.

Deocamdată ea-mi vorbește de prințul Preda. Șnapanul m-a mințit și în privința fiicei sale, care nu era amenințată de nici un pericol: încă în viață fiind, prințul Tudor - și asta pe când nu era vorba de nici un duel - depusese ceva la o mare bancă și chiar cumpărase un imobil destul de prețuit pentru fiica fratelui său decăzut; numai că stipulase prin actele de danie ca stricatul să nu aibă nici un amestec în administrarea acestei averi, care fusese dată sub îngrijirea unui consiliu de familie, descalificatul fiind nevoit să accepte și această pentru dânsul dezonorantă situație. Ba chiar acceptase să fie pus sub interdicție, pentru a i se servi și lui până la sfârșitul vieții un mic venit din venitul incomparabil de mare al fiicei lui. (Dumnezeule,

ce actor, mutra asta eminesciană! Ce bine-mi amintesc cum plecase ochii furiș spre fotografia fetei sale, ca să-mi arate patetic ce-l împiedica să înceapă șantajul amoros asupra donnei Alba! Iar acum dezamăgirea lui că trimisesem pensia direct scolii își limpezi bine rostul în mintea mea.) La moartea fratelui său, el îi devastase casa și îi luase tot ce găsise pe-acolo, între care și cutia cu scrisori ce și-o însușise probabil pentru valoarea cutiei, iar scrisorile nu le golise din lipsă de timp. Servitorii care nu erau ocupați cu

înmormântarea n-au putut să-l oprească, într-o astfel de împrejurare apariția unui frate bun și prin lege moștenitor direct al defunctului neputând sugera decât legitimitate și respect, cu atât mai mult cu cât se pare că prințul Tudor nu pusese pe nimeni din ai casei în curent cu dispozițiile lui testamentare generale. Prințul Preda a avut multă vreme de petrecut și benchetuit cu prada asta macabră; pe urmă, pentru că micul lui venit servit riguros fără avansuri nu-i ajungea pentru satisfacerea nenumăratelor lui vicii și patimi de îndărătnic risipitor, a început să studieze scrisorile și să evalueze ce venit i-ar putea aduce șantajul

respectiv. Propunerile lui au venit multă vreme după ce donna Alba și mama ei au fost puse în cunoștință de cuprinsul codicilului testamentar de la Paris.

Totuși pentru că donna Alba nu putea să mărturisească soțului ei adevărul, și nici nu găsise încă în sine puterea de a lua o hotărâre definitivă, a acceptat o întâlnire într-o grădină publică obscură, propusă de șantajist, și s-a dus acolo cu doamna Esmaralda.

– Mi se pare că era în anul venirii dumitale la noi, preciza ea spre complicata mea stupefiere.

Pentru a nu-i da curaj prințului Preda să-și ridice pe viitor pretențiile, ea a acceptat numai pe jumătate exigențele lui pecuniare, și-n fața aerului ei decisiv, el a fost nevoit să se învoiască și așa. în schimb, donna Alba s-a legat să servească și pensionatului fetei rata anuală pentru întreținerea ei, prefăcându-se că nu știe de donația prințului Tudor, și asta pentru că nenorocitul își motivase cererea cu starea de mizerie în care se găsește fiica lui. Donna Alba însă ținuse să-l umilească puțin, explicându-i net că face distincție între ce îi va da lui pentru el și ceea ce-i va da fetei. Și într-adevăr începu chiar de atunci să servească și pensiunea fetei,

cu gândul că ea nu mai obținuse nimic prin testamentul lui Tudor. Astfel, veniturile ei principale n-aveau de ce să mai fie atinse până la majorat și puteau să sporească fondul. Banii erau trimiși din partea unei presupuse doamne Mănescu, care refuza să-și dea adresa, sub pretext că erau expresia recunoștinței pentru o binefacere pe care bunicul fetei o făcuse cândva mamei acestei doamne.

îi destăinuii donnei Alba că, pentru a tempera desperarea prințului Preda, când el avea să descopere lipsa scrisorilor, și pentru a-mi ușura conștiința mea, neștiutoare de acestea toate, deși, judecând drept, fapta lui nu merita nici mila pentru copilul lui nevinovat, expediasem și eu rata pentru o jumătate de an la pensionul cu pricina, asemenea sub un nume care aduce numai vag cu al meu.

- îți închipui, îmi răspunse donna Alba râzând, ce încurcătură pe bietul consiliu de familie să stabilească acum ce binefacere va mai fi primit din partea bătrânului Buzescu noul răsplătitor, pentru a-și aduce aminte de ea și după treizeci de ani!

Și-acum, donna Alba îmi dădu în sfârșit, fără s-o întreb, răspuns la ultima și cea mai de seamă

din nedumeririle mele. De ce ocolise cu atâta băgare de seamă și meticulozitate scandalul, când avea totuși o poartă atât de largă de ieșire, de ce consimțise să vină la mine pentru recuperarea scrisorilor, când mai comod pentru ea era să facă aceea ce s-a hotărât să facă acum, încă de atunci? Dacă s-a temut de furia oarbă a maestrului, de ce nu arăta și acum aceeași teamă, întrucât nici un motiv nou nu pare să îndreptățească vreo diminuare a ei! începuse acum într-adevăr să iubească atâta pe maestru, încât deși avea la îndemână cel mai minunat prilej de a-și satisface dorința ei mereu nesecată de a călători și de a străluci admirată de toată lumea, totuși dragostea pentru el precumpănea oricare altă predispoziție sufletească?

Da, donna Alba iubise cândva pe prințul Georges Radu Șerban; contrar celor ce se șoptea, îl iubise mult și-l luase din pură iubire. E drept că această alianță venea la timp s-o țină într-o situație la fel de strălucită, ca și acea în care se născuse, dar nu asta fusese motivul determinant. Ele, adică ea și mama ei, nu erau reduse la ultima stare a sărăciei, dimpotrivă, le rămăseseră destule bijuterii de valoare și uneia și celeilalte, care, valorificate, le-ar fi dat

posibilitatea unei vieți destul de ridicate și fără griji; dacă prințul Georges n-ar fi fost așa cum e sau cum a fost atunci când s-a hotărât să-i accepte cererea în căsătorie, fără îndoială că nu l-ar fi luat. E drept că mai pe urmă a fost decepționată de viața lui stricată și de înclinările sale autoritare. Asta a contribuit mult desigur ca tentativele prințului Tudor, pe care nu-l cunoștea înainte, dar pe care amintirile personale, cu care soțul său o împărtășea neobosit, au făcut-o să dorească să-l vadă, să aibă încă și mai multe șanse. Prințul Tudor i-a plăcut de la început, iar curtea asiduă pe care a și întreprins-o, chiar de la prima lor întâlnire de priviri, a putut ușor s-o îndemne să-l cunoască mai de aproape, cu atât mai persistent cu cât o bănuială, chinuitoare, mai de mult intrată în sânge, i se părea acum brusc confirmată numai prin înfățișarea zglobie și șăgalnică a sinistrului adversar, despre care atât i se spusese: pricina certei de la Paris fusese o femeie -- lucru de altfel confirmat mai târziu de Tudor.

Iubirea aceasta a fost sinceră și cu atâta mai avântată și mai pătimașă, cu cât amândoi, fără a și-o mărturisi, erau înfricoșați de monstruozitatea ei. Donna Alba ar fi vrut să

scape de această tragică obsesie pe măsură ce-și da seama că sentimentele ei devin tot mai potopitoare și pe măsură ce se convingea tot mai temeinic, prin anume încercări puse la cale de ea, de puterea din ce în ce mai încleștată a sentimentelor celuilalt. O ieșire trebuia căutată; dar ce? Era greu de găsit ceva cu mintea limpede. Scăparea nu sta decât în lăsarea lucirii de nebunie să-și facă jocul ei. Vrând-nevrând, se vor trezi ˆastfel duși de voia împrejurărilor în mijlocul vâltorii, iar de acolo rămâneau să iasă tot prin miracolul hazardului liber, căruia i se dăduseră legați. Dar dacă urmau să se arunce cu ochii închiși în vârtej, unde-o ieși să iasă, firea ei romantică, aplecată peste marginea de prăpastie a aventurii, dorea un vârtej cu totul și cu totul deosebit, ceva ca la teatru, cu mare și elegant, prin originalitatea lui, decor de împrejurări. La vârsta ei aproape de copilă, alimentată copios de lecturi bogate în asemenea substanțe, astfel de visuri i se păreau legitime și firești. Dar "schițele" de aventură pe care le născocea iubitul ei, planul "vâltorilor" în care el îi propunea să se afunde, nu le găsea pe placul ei; i se păreau lâncede și oarecum obosite. Nu înțelegea ca un om inventiv și rapid la gând și

plin de entuziasm ca Tudor să poată găsi numai atât, tocmai acum, când bătuse ceasul hotărâtor. S-a simțit și ea descurajată și a bătut în retragere; s-a simțit atât de slăbită, încât în minte i-a mijit chiar ideea că el ar vrea ca lucrurile să continue astfel, și toate asigurările, protestările și demonstrările lui (ca bunăoară refuzul de a primi căsătoria cu o partidă strălucită, aleasă chiar de ea "pentru a li se echivala situațiile", propriu-zis ca mijloc de încercare) de până acuma nu erau decât de fațadă. Se pare că Tudor nu numai că a simțit această stare a ei de suflet, dar a bănuit deodată că e iremediabilă. Și atunci și-a pierdut mințile; s-a hotărât să treacă la faptă singur, fără ajutorul ei; și, într-o bună zi, la teatru, când s-au nimerit cu lojile vis-ă-vis, a început s-o fixeze îndrăzneț și îndărătnic. Ea însăși s-a arătat indignată de purtarea lui și astfel, fără să vrea, i-a fost iarăși de ajutor. întâmplarea, sau mai degrabă zăpăceala ei în acele momente, a făcut ca una din scrisorile lui să fie găsită de prințul Georges. Cuprinsul era foarte laconic - o chemare la întâlnire, fără titlu și semnată numai cu o inițială; atâta lucru n-a ajuns ca maestrul, fulgerat de grozăvia surprizei, să se convingă cu

adevărat de infidelitatea soției. A considerat totul ca o sfruntată necuviință în plus a celui ce se arătase atât de provocator deunăzi la teatru; a întreprins o severă, dar zadarnică anchetă printre personalul de serviciu, pentru a descoperi pe cel ce îndrăznise să se pună în slujba prea curajosului obraznic; un schimb de cuvinte avut cu acesta l-a edificat în cele din urmă că nu se înșelase, prințul Tudor lăsându-l să înțeleagă că totul nu-i decât îndrăcită lui cutezanță și nimic mai mult altceva. în zadar s-a mai străduit atunci donna Alba să oprească lucrurile; însă când ele deveniseră ireparabile, a săvârșit și ea ceea ce numește "crima" ei: a dorit ca din luptă victorios să iasă Tudor.

Ajunsă la acest punct, simții de datoria mea să-i mărturisesc că fusesem nevoit, fără intenția mea, să asist la lectura scrisorilor, pe care prințul Preda ținuse atât de insistent să mi-o facă, încât așa cum se prezentau împrejurările de atunci, un refuz de-al meu i-ar fi dat în chip sigur de bănuit. De altminteri numai astfel puteam vedea unde prințul le ținea ascunse. îi explicai pe larg în ce constau acele împrejurări, ferindu-mă, deocamdată, de a-i lămuri cum i-am câștigat încrederea acestui prinț și mai cu seamă

în ce chip am putut să-l cunosc.

Donna Alba mă ascultă atentă, îmi descoperi printr-o ușoară încruntare a frunții că ar vrea parcă s-o dumeresc de-un lucru, dar renunță să mă întrebe ceva și continuă să-mi descrie starea ei sufletească după tragica întâmplare și după vestea testamentului. Pentru că prințul Georges trecuse prin aceste teribile evenimente, fără să ghicească nimic, și, ceea ce e mai curios, fără ca nimic și nimeni să-i atragă atenția asupra substratului lor (ceea ce făcu pe donna Alba să creadă, cu drept cuvânt, că nimeni dintre cei din jurul lor, ca și din cei mai departe, care îi cunoșteau, nu prinseseră nimic din mersul și adevăratul sens al împrejurărilor trecute), ea se văzu, prin însăși forța lucrurilor, constrânsă la tăcere. Se simțea cumplit de vinovată față de bărbatul ei, și cu cât vremea trecea și ignoranța lui rămânea aceeași, ca și exuberanța încântării de sine pentru faptul său cavaleresc, cu atât se simțea mai încercată de remușcări. Mărturia postumă a delicateței lui Tudor și sfaturile mamei sale contribuiau de asemeni s-o determine la tăcere și așteptare. "Nu a sosit momentul priincios", avea obiceiul să spună doamna Esmaralda, care aflase îngrozită de

aventura nemaipomenită a fiicei sale abia la primirea scrisorii notarului. Un răzgând s-a mai petrecut în mintea ei, când prințul Preda și-a început mașinațiile lui; donna Alba crezuse - și modul cum Tudor se purtase cu prilejul testamentului o convinsese deplin de asta - că scrisorile fuseseră arse de el în preziua ieșirii pe câmp. Fără îndoială însă, că acest frumos și brav om, care-și ticluise cu atâta sânge rece rosturile moștenirii lui, nu avusese putere să arunce în foc în ultimul moment aceste talismane ale fericirii. Poate crezuse că distrugerea lor însemna moartea lui însuși, și-n momentul plecării la întâlnirea cu moartea le strânsese desigur la piept, ca pe niște aducătoare de noroc. Oricum va fi fost (oare simplă neglijență? - cu neputință; reversul unui joc cinic? - mai de necrezut!), scrisorile, din cauza cărora, până la vestea notarului, donna Alba trecuse mute, dar groaznice torturi sufletești, scrisorile existau și reapăruseră deodată amenințătoare! A fost nevoie aci de intervenția energică a mamei sale, ca donna Alba să nu facă d-atunci ceea ce se hotărâse să facă acum. Doamna Esmaralda, care avea ideile ei în privința cinstei conjugale și care admira în ginerele ei pe un om de rare și

robuste însușiri pe asemenea vremuri, a știut însă s-o rețină, s-o convingă să păstreze mai departe acest mister al trecutului ei. Bătrâna doamnă s-a gândit chiar la oarecare combinații cu unele rude îndepărtate, pentru a ticlui o origine plauzibilă a cestei bogății neașteptate, căzute cu hârzobul din cer. Pe urmă a renunțat la astfel de complicații, părându-i-se neserioase, și s-a hotărât în schimb să pregătească ea pe îndelete sufletul maestrului pentru groaznica revelație ce-l aștepta. însă, cum era de prevăzut, chiar de la primele încercări s-a văzut constrânsă să bată în retragere. Mai pe urmă, liniștită despre partea prințului Preda, donna Alba renunțase ea însăși la orice acțiune precipitată. Din punct de vedere material, moștenirea sta bine acolo unde era, dospindu-se și crescând prin ea însăși. (Ea ar fi vroit încă demult să-și determine mama a primi în locul ei pe baza unei declarații de renunțare, dar doamna Esmaralda se temea nu cumva și o astfel de declarație să n-aibă valabilitate fără autorizație, și apoi și așa sorgintea moștenirii nu era cu nimic acoperită.) Lucrurile se elucidară mai târziu, când donna Alba putu să accepte în secret, grație modificării legii românești (care

avea preponderență pentru că testamentul era datat din București), privind capacitatea civilă a femeii măritate; însă situația rămase aceeași, cele două doamne pe de o parte neavând nevoie și pe de alta neputând întrebuința fondurile și veniturile ce li s-ar fi atribuit, fără a bate la ochi unui bărbat atât de bănuitor, și a cărui persoană izbutise pe încetul, dar în bună parte, sub influența doamnei Esmaralda, să-și reia locul în gândurile și-n sufletul soției sale. Și donna Alba începu aci să-mi analizeze sentimentele ei cele noi pentru maestru, sentimente care, fără îndoială, nu mai atingeau adevărata iubire, fierbintea și orbitoarea pasiune, dar care erau destul de solid legate între ele (căci erau o mulțime) prin puterea obișnuinței, pentru a o face iar să tremure de aflarea teribilului mister. Ele o aduseseră la mine, pentru a-și primi dovezile greșelii din trecut, și tot ele, umflate de morala practică a doamnei Esmaralda, izbutiseră indirect s-o determine să accepte chiar grava umilire, la care s-ar fi putut expune atunci, numai pentru a ține necontenit ascunsă pata gravă a vieții ei casnice de acum un deceniu. Dar la momentul oportun m-am ivit eu, moralistul cestălalt, cu morala mea de ordin mai

înalt, mai sever, mai absolut, mai strict, mai pur, mai filial, ori mai cum vreți să-i mai spuneți, și am făcut ce se știe că am făcut, i-am smuls vălul de pe ochi, am îndreptat-o pe calea adevărului, eu curatul, eu apostolul, eu popa, eu mitropolitul, eu patriarhul, eu papa de la Roma.

Mi-e cu neputință să ascult mai departe pe donna Alba. Analiză, analiză și iar analiză. Și eu apar necontenit, aci, sacerdotal cum nu se mai află; iar timpul ireparabil fuge fără potol, fuge necontenit și eu mă văd din ce în ce mai înnămolit în vorba și-n cuvintele ei, în huma cleioasă a celei mai alese morale. Vorbim de un ceas jumătate și presimt că la un moment dat, o dată cu vorba de încheiere, care va sosi dintr-un moment într-altul, se va ridica brusc. Colierul de perle va tremura atunci ușor și ea-mi va întinde mâna bunului rămas. M-a întreținut destul, s-a achitat de tot ce făcusem pentru dânsa. Va mai veni și mâine, dar atunci va veni pentru interesul ei exclusiv, ba nu, poate și atunci îmi va mai da o jumătate de ceas..., o jumătate de ceas de autoanaliză, de proces moral răsturnat cu rădăcinile în sus, de elogii pentru marea mea probitate, pentru marele meu caracter, pentru puternicul dumitale suflet?...

Așa cum încheie acum, poftim!

-...pentru marele dumitale caracter... pentru puternicul dumitale suflet, zice ea tare, concomitent cu sfârșitul meu de gând.

Dar începutul frazei ei, vreau să spun ideea din urmă la care se referă aceste ultime cuvinte ce mașinal auzu-mi i le-a confiscat și le-a adăugat gândului meu dezordonat și necuviincios - cu totul nepotrivit cu părerea ce și-a făcut despre mine - nu-l știu, nu l-am auzit.

însă trebuie oare să-l fi auzit neapărat? Cum nu-l știu?... el se referă desigur la probitatea mea, la gestul meu, la frumusețea mea morală, la... la... iar frumusețea ei fizică, îmbătătoarea ei frumusețe fizică s-a ridicat să plece... Și colanul de perle a tremurat într-adevăr ușor pe pieptul negru al rochiei... Mă scol la rându-mi ca din mormânt... Și-mi răsună necontenit în cap... a rămas numai mâine, a rămas numai mâine...

Rânjesc și bâlbâi:

– Am crezut... m-am gândit... când mi-ați spus de moștenirea asta curioasă... că... atunci... când m-ați vizitat întâi... Atunci prinsei mai mult curaj și graiul mi se închegă... Că nemaiavând aceeași putere asupra dumneavoastră, ca în cazul când situația dvs.

materială ar fi depins exclusiv de soțul dumneavoastră, gestul meu de libertate și-a pierdut din tăria lui...

– Ce-ți trece prin gând? mă întrerupse cu o ușoară încruntare a frunții; și continuă, după ce mă examina puțin, dar încordat, pe sub gene: Dar ce-au a face situațiile materiale cu acțiunile de ordin sufletesc... Despre moștenire a venit vorba din pricina voiajului meu la Paris... pentru liniștea dumitale... a grijii meticuloase ce văd că-mi porți... Apoi privindu-și în treacăt silueta în oglindă, donna Alba reluă: Ți-am mai spus că învățământul tras din conduita dumitale l-am aflat în ziua următoare, la mine acasă, în singurătatea în care mă găseam. Aci însă, în fața dumitale, m-am simțit tot timpul neîncrezătoare și totuși copleșită... și când m-am văzut în aerul liber al străzii, nici nu-mi venea să cred ochilor... Și totuși, pot să-ți mărturisesc, ca o adevărată fiică a Evei ce mă găseam, când am ajuns acasă nu m-am putut stăpâni să nu mă uit îngrijată în oglindă... Dar asta a fost un mic incident fără importanță, pe care a trebuit să-l regret amarnic în ziua următoare. Dumitale ți-l mărturisesc - apăsă aci pe vorbe - tocmai pentru a vedea cât de departe a ajuns progresul meu

asupra mea însămi. Și pentru că mi-am impus să nu-mi cruț nici o mărturisire, înaintea severei dumitale judecăți... Bună seara, domnule Aspru!

Dai înainte de a porni, ea nici acum nu se putu stăpâni de a-și privi imaginea în oglindă, calmă și surâzătoare, mulțumită că nimic, nici o clintire în perfecțiunea ei n-a fost cauza acestei diversiuni morale. Imaginea ei rămânea întreagă, frumusețea ei rămânea întreagă, dar astea toate nu erau pentru mine, nu mă priveau deloc. Eu rămâneam la rându-mi de nezguduit, pisc candid și auster de morală...

Mă rezemai cu mâinile în birou și o oprii cu chemarea sufletului meu:

– Donna Alba!

Ea reveni din pasul pe care-l făcuse și-mi consideră înciudată, dar binevoitoare, zâmbetul, mai degrabă schimonoseala fără culoare, care-mi lumina figura.

– Aș dori să-mi mai spuneți un singur lucru... și vă rog chiar să-l rostiți cu toată sinceritatea... fără nici cea mai slabă umbră de reticență... Promiteți-mi că-mi veți acorda această favoare și vă rog să nu-mi luați în nume de rău că acum mai stau să-mi iau astfel de asigurări asupra sincerității voastre... întrebarea ce vă voi pune

poate să aibă nevoie de astfel de asigurări...

Drept răspuns donna Alba, a cărei mirare de pe figură crescuse, se așeză din nou pe fotoliul ei obișnuit, și eu mă așezai asemeni pe fotoliul meu.

– Vreau să știu, doresc nespus de mult aceasta pentru împăcarea cugetului meu, țiu să aflu cum ați privit dumneavoastră pe cel ce vă vorbește acum, înainte de această prefacere sufletească pe care v-am produs-o la armă... Vreau să știu în ce chip mă oglindea sufletul dumneavoastră de la sine, fără nici o intervenție a rațiunii și a flăcărilor purificatoare...

Donna Alba mă măsură zâmbind și ochii ei jucară puțin într-o parte. Zâmbetul îi îndoi și mai mult colțul buzelor, când păru nehotărâtă de unde să înceapă. Pe urmă sprâncenele-i se încordară iarăși ușor, ceea ce mă făcu să intervin din nou, pentru a-i da curajul să grăiască fără nici un menajament.

- întrebarea, mai degrabă rugămintea asta v-o fac în urma sugestiei pe care mi-a produs-o, adineaori chiar, istorisirea dumneavoastră, că după ce-ați plecat de aci prima dată, întâia voastră grijă a fost să vă uitați în oglindă cum ați spus... îngrijată...

Donna Alba care se aplecase adânc între brațele fotoliului, pe care se sprijineau coatele ei, își ridică ușor bustul, își prinse involuntar imaginea din oglindă pe care nu voi să și-o mai privească, și nevrând să mai privească nici la mine, își alese o direcție intermediară, al cărei curs îi luară acum ochii ei. încă nu vorbea, părea că adună amintiri sau încă nu era sigură dacă întrebarea mea e convenabilă. Iar eu așteptam galben ca un mort, cu răsuflarea reținută, teribila ei sentință. Pentru că întârzia încă, o ajutai iarăși:

– Mă socoteați atât de monstru, încât purtarea mea vi s-a părut atât de opusă așteptărilor voastre?... Vă rog să puneți cea mai mare sinceritate în răspunsul vostru, donna Alba.

Și ea grăi:

- într-adevăr, mi s-a părut monstruos procedeul dumitale... adică acea curioasă plăcere, pe care ți-ai și împlinit-o, de a da de urma scrisorilor, de a descoperi secretul trecutului meu, pentru a mă avea în puterea dumitale... Toate bunele gânduri pe care mi le insuflase despre dumneata vărul meu, apoi soțul meu și chiar mama mea, s-au năruit atunci...

Iartă-mă, dar pentru că-mi ceri să fiu sinceră și pentru că-ți sunt datoare această sinceritate, trebuie să-ți mărturisesc că atunci... mi s-a revelat deodată... vulgarul, plebeul odios, pe care orice putere de inteligență și orice lustru moral nu mai izbutește să-l fasoneze sufletește... Iartă-mă, te rog, că-ți vorbesc astfel, însă nu te pot amăgi. A fost prea puternică impresia asta bruscă, pentru a nu păstra și acum amintirea teribilă a gustului... Convorbirile acelea, care au avut loc atunci, la prima masă ce ai luat la noi, mi-au mărit și mai mult această impresie, au împins-o până la exasperare... M-ai chinuit grozav în acele momente, astfel că atunci când mi s-a părut că lași să se întrevadă o mică portiță deschisă între noi, aceea a convenirii la tăcere, în schimbul a ceva care nu putea fi de ordin bănesc, precum putusem să deduc din purtarea d-tale anterioară, am acceptat în principiu. Era prea din cale-afară de insuportabil ceea ce m-ai făcut să simt în acele momente, pentru a nu fi dorit cu orice preț libertatea definitivă! E drept că am îndurat destule frământări, înainte de a mă hotărî și la fapta propriu-zisă. Am cântărit mult lucrurile, și mama nu era aci ca să-i strig toată povestea asta

în față și să văd care mai e sfatul ei matern, ce era datoare să-mi dea în fața acestei calamități... Pe urmă am început să mă liniștesc; încercând să găsesc o voluptate în hotărârea de sacrificiu, atât pentru liniștea casei și a bărbatului meu cât și mai ales a mamei, a cărei morală senină dezinteresată și optimistă mă hotărâi să n-o mai întunec, atunci când avea să revină, cu istorisirea întâmplării prin care urma să trec.

Donna Alba făcu o ușoară pauză, pentru a zâmbi în cele din urmă colțuri în care privea.

– Evident că a contribuit la hotărârea aceasta a mea și noțiunea precisă ce-mi rămăsese asupra talentului și inteligenței dumitale, într-un cuvânt asupra personalității d-tale în genere, din care, sunt nevoită să mărturisesc, nu pot omite aspectul dumitale fizic. O femeie - mi-aș călca față de mine însămi cuvântul ce mi-am dat de a mă devota în întregime adevărului, dacă n-aș spune-o - nu uită niciodată acest din urmă amănunt. Astfel, mă gândesc ce s-ar fi întâmplat dacă prințul Preda și-ar fi manifestat și el dorința unui astfel de schimb? Fără îndoială că nici n-aș fi stat la gânduri să dau atunci totul pe față și să fug bezmetică în lume. Puteți să vă mândriți - roșie de această destăinuire, donna

Alba se re-tranșă deodată în dosul acestui plural, pe care, la revenirea ei aici, îmi făcuse prietenește favoarea să-l înlăture din vorbire - cu această sinceră destăinuire, așa ca orice don Juan de profesie, dar dacă mai rămânea în cazul acela un pic de suflet în dumneavoastră, ați fi putut înțelege cât de mult vă uram, cât de mult m-aș fi simțit dezgustată de faptul meu, de dumneata, de mine însămi... Ați fi putut desigur să mă batjocoriți, fără să opun nici o rezistență, dar n-ar fi fost decât o pură batjocorire, eu însămi vă batjocoream în gândul meu și toată viața aș fi păstrat despre aceste clipe cea mai penibilă, cea mai îngrozitoare, cea mai sinistră amintire...

Sinistru într-adevăr, sinistră voluptate și durere să auzi femeia asta atât de frumoasă vorbind acum calm și teoretic de batjocorirea corpului ei, sugerându-ți ea însăși splendoarea acelei monstruozități scăpate, făcându-te să ți se învălmășească în minte atâtea orbitoare detalii ghicite și crescute printre aceste cuvinte, în vreme ce trebuie să stai asemenea calm și moral și să asculți mai departe descrierea savantă a acestor divine orori.

Sângele meu, care mă plesnea, cu furie de

flux în furtună, drept în mijlocul urechilor și al tâmplelor, de astă dată el îmi descleștă gura și vorbi pentru mine...

- Totuși, revenită acasă, v-ați privit încă o dată în oglindă... puțin contrariată că lucrurile s-au petrecut cum s-au petrecut...

Și donna Alba nu sesiză răutatea amară, șuierul sarcastic și vrăjmaș care dădu timbrul acestor cuvinte.

Ea răspunse avântată, părând acum - în siguranță, la distanța aceasta infinită la care ne găseam, de aventura infamă prin care se crezuse constrânsă a trece - că se complace în discuție, în această discuție pentru ea senină și teoretică.

- Pentru a explica acest involuntar gest (ah, ea dorea necontenit să explice, să despice, să scoată necontenit învățăminte din gesturi atât de spontane și omenești), pot să spui că o femeie în cazul meu s-ar fi așteptat numai la două lucruri: primul, ca încercarea la care se simțea silită să-i apară mai puțin odioasă, să se petreacă măcar într-o înlănțuire de imponderabile plăcute prin ele însile, astfel ca impresia de la urmă să fie cât mai puțin gravă, poate chiar peste așteptarea celei venite ca mielul la tăiere, de... de... mai puțin

inconvenabilă...

Și donna Alba își sublinie surâsul în fața acestui aspect al gândului ei atât de în contrazicere cu ura feroce și cu dezgustul sinistru, de care-mi pomenise până acuma, pentru odiosul siluitor.

– Așadar, gemui - gemu sângele în mine, fără a-i mai putea opune nici o împotrivire -, așadar, s-ar fi putut petrece și asta...

Donna Alba tresări dinaintea cuvintelor și feței mele congestionate, și nu știam ce să cred - din înfățișarea serioasă pe care o reluase deodată - dacă femeia asta nu-și râdea acum de mine în chipul cel mai chinuitor cu putință. Și totuși eu o oprisem, eu o poftisem la această cumplită ședință de tortură, drace, ce pot să mai cred din astea toate...

- Și-al doilea lucru pe care l-ar mai fi putut aștepta o femeie în astfel de împrejurare, continuă ea, începând să surâdă din nou gândului ce i se desfășura acum, ar fi fost ca domnul care o avea în puterea sa s-o oblige doar să asculte chipul cu totul întâmplător cum a ajuns în stăpânirea obiectului de constrângere, în schimbul căruia ea se arăta gata să meargă până la suprema concesie. Evident, femeia va

refuza întâi să asculte așa ceva, accentua ea zâmbetul la tresărirea mea, afectând și mai departe rolul de nenorocită ori de resemnată pe care s-a decis să-l joace, întrucât l-a găsit mai nimerit decât pe celălalt. Dar pentru că el o are în mână, va putea măcar s-o silească la atâta...

– Și dacă ea nu-i dă nici o atenție... nu vrea nici măcar să-l audă...? strigai, ridicându-mă îngrozit de pe fotoliu...

– O femeie niciodată nu va răspunde un da în adevăratul înțeles al cuvântului, mă invită ea să mă reașez cu un elegant gest al mâinii, un da complet. Ea poate să strige sus și tare că nu vrea să audă, sau poate chiar să-și astupe urechile, dacă-i place puțin teatru, eu te-asigur însă că în cazul ăsta le va astupa în așa fel, încât să audă și cel mai neînsemnat cuvânt... Dar pe noi nu ne pot interesa astfel de femei... permite-mi, te rog, să continui... Așadar, el îi va povesti totul de manieră să nu se întrevadă că a fost vreo rea intenție la mijloc, chit că poate, cine știe, a fost...

Dumnezeule, donna Alba îmi vorbea astfel... donna Alba stătea la biroul meu, în fața mea, la un întins de mână departe de mine și-mi vorbea astfel... ea... nu închipuirea ei... și vorbea calmă

și neobosită, deși vorba noastră curgea neîntrerupt de două ceasuri...

-...iar ca o dovadă că bunele lui intenții au fost astfel și vor rămâne totdeauna la fel, el îi predă obiectul periculos, știu eu ce, niște scrisori, o fotografie, un talisman intim, un obiect pe care ea trebuie să-l aibă neapărat în secretarul ei, în orice moment... i-l dă o dată cu omagiile lui și-n același timp îi dă libertatea... e cu neputință ca femeia să nu-i mulțumească atunci, să nu-i strângă mâna și să nu-l declare prietenul și aliatul ei... însă te-asigur că ea vrea să spună prin aceste cuvinte mai mult decât poate să exprime... o astfel de femeie ar mai călca, poate, sub acoperișul în care a fost primită atât de civilizat și platonic... dacă imponderabilele de care ți-am pomenit nu s-ar opune cumva - în vreun fel sau altul...

– Dar ăsta a fost cazul meu! strigai fericit și luminat, desfăcându-mi larg brațele, de parcă duhul sfânt s-a pogorât asupră-mi și mi-a adus în sfârșit mântuirea prin glasul de argint al îngerului din fața mea...

Iar donna Alba reîncepu de astă dată cu un surâs smerit și cu termeni aproape biblici:

– Nu încerca să mă ispitești, domnul meu,

pentru că învățătura d-tale a fost prea tare, ca să poată să mi se șteargă ușor din suflet... Femeia de care ți-am vorbit s-a dus acasă și s-a privit fericită în oglindă. Frumusețea ei a fost mai tare decât orice, pentru c-a izbutit să biruie chiar un instinct ordinar... Pe când la noi?... pe când în cazul nostru?... crezi oare că nu pot să fac distincția între el și cazul celeilalte... Nu, prietenul meu sufletesc... Dumneata mi-ai deschis ochii și mintea nu asupra tăriei frumuseții mele, ci asupra josniciei care se încuibase în sufletul meu, asupra minciunii care sălășluise acolo... evident, pentru că eram o biată femeie, îndată ce am ajuns acasă m-am uitat speriată în oglindă, pentru a mă convinge dacă nu mă părăsise ceea ce eu socoteam cu ușurință frumusețea mea... Dar ce avea să caute aci frumusețea la care mă gândeam eu? A doua zi abia mi-am dat seama de frumusețea cealaltă, pe care dumneata doreai s-o întronezi în inima mea... Și m-am cutremurat din cap până-n picioare de cumplita revelație... Și abia atunci am putut să te numesc prietenul și aliatul meu, franc și total, fără nici un alt substrat de gând frivol și meschin...

Și-atât. Donna Alba a tăcut. își zâmbește

propriului ei gând, nemișcată pe scaun. Apoi se agită ușor. Văd prin oglindă cum își aduce în poziția firească piciorul stâng, pe care-l ținuse până acum deasupra celui drept. Dumnezeule, ce picior...!

Nu, donna Alba nu se poate să plece, trebuie s-o rețin cu orice preț... trebuie să smulg vălul de pe fața ei... sau cel de pe fața mea... Dumnezeu mai știe, dracu' mai știe unde se află cu adevărat vălul pe care l-am aruncat prostește între noi, la capătul savantelor mele combinații și ocoluri, în tinderea necurmată spre divinu-mi ideal. Dar cum poți să rupi un văl așa dintr-o dată...? Degetele donnei Alba caută geanta de pe birou. Și mă trezesc vorbindu-i de prințul Preda, dezvăluindu-i simțămintele ce acest nenorocit nutrea într-adevăr pentru dânsa, povestindu-i acum pe larg de tot mersul tovărășiei noastre, mărturisindu-i cum i-am dat involuntar ideea predării scrisorilor și amintindu-i - dacă mai e nevoie? - cum el a înțeles să facă marele gest, oprind pe cele mai importante pentru caz de nereușită... și așa mai departe... ocol, necontenit ocol. De ce nu-i pomenesc și de chipul cum l-am descoperit pe acest individ, luându-mă înadins după dânsa...

de ce nu-i pomenesc și de necazul ce m-a muncit, de regretul grozav ce a urmat sugestiei date involuntar, a elegantului gest de predare... Pentru că vreau ca tot ea să aducă vorba de asta, pentru că nu pot să mă smulg din acest nemaisfârșit ocol... Dar acum se pare că am ajuns la capătul lui, pentru că, iată, am ajuns la momentul când ea poate să mă întrebe: "Pentru ce i le-ai luat înainte ca el să-și împlinească gândul ce-i sugerașeși... de unde puteai ști că el avea de gând să oprească pe cele mai periculoase... și cine-ți spunea că până-n ultimul moment n-avea să se răzgândească și să nu mai oprească nimic?" Și-atunci puteam să strig: "Pentru că regretam că i-am dat această sugestie... Pentru că-i descoperisem astfel ce-aș fi făcut eu... pentru că te iubeam... ei, asta e... asta e... te iubeam... să lăsăm fățărniciile și..."

Dar donna Alba nu se gândește să-mi pună astfel de întrebare, oricât i-o aduc de aproape de marginea gândului ei. Căci ea pare grozav de înspăimântată de ideea că prințul Preda ar fi putut nutri un astfel de gând, că a putut lua o astfel de hotărâre... Cum l-ar fi putut ea răsplăti...

– Oribil, oribil! face ea apucându-mi

mâinile... îți mulțumesc din tot sufletul meu că i le-ai putut smulge la timp potrivit... pentru că ți-ai dat seama la timp că mobilul gestului cavaleresc ce vroia să facă pentru mine era atât de josnic față de curatele, superbele dumitale intenții... Ce oribil... cum să-ți mulțumesc? murmură ea cu adevărat înfricoșată, frământându-mi mâinile, cu mâinile ei calde, cu dulcea lor atingere de pură și castă recunoștință!

Și timpul se aude necontenit cum trece, eu l-aud bine cu urechile acestea în care zbârnâie roiuri întregi de viespi; iar dacă ea nu face nici o mișcare, dacă încă nu se agită de plecare pe scaunul ei, e că hidoasa priveliște retrospectivă a iubirii prințului Preda o înspăimântă încă. Mâna ei îmi strânge încă mâna mea, dar acum nemișcat - și ea, întreagă, nemișcată a rămas, cu ochii țintă într-un punct de ungher; iar eu văd din toată această atitudine înfricoșată cât adevăr se cuprindea în spusele ei, când afirma că aparența, personalitatea, fizicul, în primul rând, al demonului care o constrânge, pot hotărî chiar pe o donna Alba la o jertfă ca aceea la care se hotărâse pentru mine. Așadar, se hotărâse... îmi spun înfrigurat și totuși mâna

cealaltă a mea nu se ridică să închidă ca o carapace de scoică, între amândouă palmele mele, mâna ei scumpă, pe care o țin zadarnic între degetele mele...

Donna Alba zâmbește... A sosit sfârșitul?... Se agită... vrea să plece?... Nu, zâmbește, dar rămâne, vrea să vorbească încă, mai are să-mi facă o destăinuire. Doamne, își mărturisește o veche amintire, o plăcută amintire, gândul ei, lumina justă a sufletului ei, când m-a văzut întâia oară, când marile dicționare mi-au scăpat cu atât de puternică larmă din mâini. Doamne, a râs atunci, a râs pe drum înainte, cu toate că sufletul ei era în mare cumpănă în acele zile. Dar întâmplarea asta, așa de nostimă și neașteptată, cât i-a limpezit sufletul ei, cât i-a întărit cugetul în acele momente de descurajare și de teamă, când nu-și mai găsea astâmpăr și nu mai știa unde să caute alinare. Zgomotul cărților acelora enorme a fost trâmbițarea frumuseții ei, a fost alarma farmecului ei, înaintea spaimei necunoscutului, a fost afirmarea conștiinței de puterea acestei frumuseți și acestui farmec. O expresie de admirație atât de spontană, atât de caldă, atât de sinceră și atât de... "boacănă", i-a reamintit

îndată cine e ea... își amintește că revenind de la vizita pe care o făcuse (fusese la amantul ei? fusese numai la vreo prietenă, în apropiere de locuința lui? să fi fost ultima vizită la Tudor, întâlnirea cerută prin scrisoarea care a dezlănțuit duelul? puteam eu s-o întreb?... și, în definitiv, ce rost mai aveau toate astea, când ea-mi face înainte atâtea destăinuiri uluitoare), își amintește că revenind m-a revăzut de departe, din nou în fața liceului, așteptând-o. M-a cunoscut tot după dicționare. între timp amărăciunea o invadase iarăși și n-a suferit să mă vadă din nou în calea ei; tocmai atunci a trecut o mașină și-a oprit-o: și cum s-a văzut în mașină, cum tot curajul și toate speranțele i-au revenit. Când a trecut pe lângă mine, a căutat să mă privească doar cu coada ochiului, dar în acel mic colț al vederii a pus toată recunoștința ei. Și nici n-a putut uita prea ușor întâmplarea asta amuzantă. Ba își amintește chiar, că mai târziu, când lucrurile s-au liniștit și când ea a trebuit să se ducă în aceeași direcție - era de astă dată în mașina de casă, iar șoferul a vrut s-o apuce pe un drum mai scurt -, ea și-a exprimat dorința să ocolească puțin pe la liceul acestei amintiri.

"Ai făcut asta? Ai făcut asta?" îmi venea să-i

strig, să mă ridic, să-i cad în genunchi, dar nu izbutii decât să-i strâng ușor degetele într-ale mele.

Dumnezeule, ce-am făcut? Ea și-a retras mâna, și-a împreunat-o cu cealaltă în dreptul pieptului, se uită zâmbitoare în oglindă. Va să zică pleacă, iată a sosit iarăși această spăimântătoare clipă.

Nu, continuă să vorbească, să-mi dezvăluie de-a lungul anilor părerea ei intimă despre mine. Când m-a revăzut a doua oară, privind-o stăruitor prin portiera automobilului, care se oprise pentru că trimisese înapoi pe șofer să ceară o însemnare ce-o uitase, nu m-a recunoscut, chiar i s-a părut îndrăzneață purtarea mea. Mi-a întors capul plictisită, dar atunci parcă i-a mijit ceva în minte; și-a readus ușor privirea pe mine, dar m-a văzut preocupat să observ din care poartă iese șoferul (cât de bine i-au rămas în minte toate aceste mici nimicuri!) și asta a intrigat-o și mai mult. Figura și aspectul meu general nu-i erau displăcute, și-apoi mai era și acea mijeală de gând care nu vrea să se lămurească. în momentul când a pornit mașina, s-a luminat. Și deodată a cuprins-o regretul că nu m-a privit mai prietenos...

"Doamne Dumnezeule, donna Alba îmi spune astfel? Glasul ei grăiește toate acestea..."

...evident, întâi prietenos și-apoi cu bine subliniată supărare că stăruiese prea mult în admirația mea. Dar gândul că trebuie să mă fi oprit în fața casei ei nu i-a părut supărător; n-a putut, evident, să privească spre a se convinge prin ferestruica mașinii, dar m-a închipuit acolo, înfipt în fața portalului casei cu sumbră fațadă. Donna Alba mă întrebă dacă mai îmi aduc aminte de toate astea și dacă se înșelase? Doamne, cum mai mi le aduc aminte și cât de bine văzuse!

Acum e timpul, acum e timpul! răsună iarăși trompeta sângelui în mine. Dar pot să întrerup pe donna Alba în această divină destăinuire... Doamne, cine știe unde poate duce această destăinuire?...

Se aștepta să mă revadă trecând prin fața casei; n-ar putea spune dacă acest lucru ar fi amuzat-o sau nu. Dar nu s-ar fi așteptat pentru nimic în lume să se pomenească, așa, cu mine, în sala de așteptare a soțului său. Doamne, ce curaj! și-a zis uluită. Dar pentru a-mi înfrâna zdravăn și de la început acest curaj, mi-a reprobat îndrăzneala, cu o cât mai severă

înfățișare și-o cât mai distantă trecere pe lângă mine. înăuntru însă s-a simțit puțin neliniștită. Maestrul nici n-a spus că m-a angajat. L-a întrebat ea mai târziu, văzându-mă ieșind din sala de consultații și invitând pe clienți. El i-a confirmat cu un: "da, îmi face impresia unui băiat muncitor!" Și-atât. Dar ea se vede nevoită să-mi mărturisească acum, pentru că toate aceste momente îi revin atât de clar în minte, că în ziua aceea s-a simțit foarte dispusă. Ce îndrăzneală! Ce curaj! se minuna singură, privind figura atât de preocupată și de marțială a soțului său, care, evident, nu mai pomenea nici o iotă de noul lui slujbaș.

Dumnezeule-Doamne, era vis ce auzeam, ce simțeam eu acuma? Nu, donna Alba continua și chiar îmi atrase atenția, ca un fel de scuză, mai mult o cerere de îngăduință îndreptată către propria ei pudoare, că acum va urma ceva și mai copleșitor.

într-adevăr, acum se chinuia să regăsească atitudinea și primul ei cuvânt de răspuns, când îi voi adresa primul meu cuvânt. Să fie de-a dreptul făgăduitoare, asta nu, în nici un caz. Locul de mijloc i se părea cel mai nimerit. Dar pentru un om atât de curajos și autor de...

boacăne ca mine, tot răspunsul sever socoti că trebuie adoptat. Mai rămânea indiferența disprețuitoare, dar asta era scoasă de la început din joc. însă ce aveam să-i spun eu întâi, de asta depindea totul ca răspunsul ei să fie cât mai potrivit cu planul ce-și făcea. I-era teamă că în fața cine știe cărei îndrăzneli ale mele

- evident de cuvânt și, fără doar și poate, în afară de orice necuviință, în care caz era hotărâtă să se plângă soțului său

- în fața cine știe cărui compliment neașteptat sau cine știe cărui salut exagerat, când aveam să ne pomenim singuri pe-un loc, să nu-și piardă prezența de spirit și să treacă într-un domeniu vecin celui al atitudinii ce-și impusese. Temporizarea mea o făcu să se convingă și mai bine că nu eram chiar un nebun de legat, că admirația mea era profundă și sinceră, că gândul meu era precaut și temător...

– Iartă-mă că-ți spun toate aceste copilării și, mai ales, că am putut să mă gândesc atunci la ele! mă privi ea cu o lumină de rugă în față, ca acel ce-și potrivește, uimit el însuși de năzdrăvăniile ce înșiră, sălbăticiile unei copilării nebunești, și oprindu-mi în același timp protestările care-mi clocoteau în suflet cu un

semn care vrea să-mi arate că nu dorește încă să fie întreruptă.

Așadar, continuă, se găsea în fața unui grav și serios simțământ; în intențiile ei diminua la rându-i severitatea răspunsului ce-mi pregătea, cu câte-o fracțiune de grad, pe măsură ce impresiile sale despre mine se modificau tot mai în bine. Totuși, seriozitatea simțământului ce-mi atribuia o cam neliniștea oarecum.

– Eram încă o proastă și o copilăroasă, grozav de copilăroasă, găsi ea iarăși de cuviință să se scuze, cel puțin pentru a-și mai îngreuna franchețea acestei destăinuiri, pe care se hotărâse totuși s-o ducă până la capăt...

Spre adânca ei nedumerire, temporizarea aceasta însă se prelungea necontenit. Donna Alba începu să audă de primele mele succese juridice; și - ea mă rugă din nou s-o iert - ele n-o mai înveseliră ca atestările rapide de la început ale maestrului că a găsit în mine un ajutor destoinic și muncitor. Nu mai eram umilul care ducea chiar o muncă de robot, numai de dragul de a se afla într-o apropiere care-i era scumpă, amenințat până să fie și îndepărtat la prima greșeală. Cât o înduioșase de mult atunci soarta mea pe donna Alba, când întrevăzuse în

reținerea de la început grija de a nu-i displace printr-o nouă îndrăzneală deplasată: asta îi adusese chiar o pală de îndemn să mi se adreseze ea întâi, întrebându-mă binevoitoare... "dacă-mi place această muncă grea..." Dar veștile despre succesele mele se repetară necurmat și asta îi tăia elanul. Se auzi în cele din urmă și glasul maestrului, care tocmai începea să vadă în mine un asistent indispensabil și chiar un tovarăș... Și nici o manifestare de nici un fel pentru donna Alba anume, nici un cuvânt strecurat în pripă, o nouă... faptă boacănă, măcar o repetare semnificativă a întâmplării cu dicționarele. Nimic, nimic... Domnul (nouă rugăminte de iertare) călcase în casa asta pentru doamna admirată atât de stângaci și de bufnitor pe stradă... pentru a se aprinde aci de propriul lui meșteșug, de pofta de a ajunge, de a domina... (Vrusei s-o întrerup iarăși, făcându-i cunoscut episodul cu dosarul Ypsilanților, dar la semnul ei neliniștit mă hotărâi să păstrez această eclatantă probă a sentimentelor mele pentru dânsa până la urmă, când va trebui să-mi acorde rândul de a-i descrie și eu evoluția sufletului meu în tot acest timp.)

Ajunseseră până la dânsa - își reluă donna Alba vorbirea - vești despre succesele "tânărului nostru secretar" în familiile bogate ale Capitalei, iar faima sa de avocat crescu până la intimidare. Și atunci energicul om al acțiunii și al viitorului începu s-o dezguste. Ea a fost aceea care a tăiat soțului ei dorința acestuia de a-l chema uneori la masă sau la reuniunile prietenești din casa lor. O ezitare a avut când cu procesul Anișoarei Sava, dar totul a fost trecător, iar la urmă, toată bucuria pentru câștigul prieteniei ei celei mai bune s-a preschimbat într-un fel de stingherire pentru siguranța de mine cu care am dus la capăt, și am prefăcut în succes eclatant, făgăduința ce-i dădusem atât de concesiv și aristocrat. Unde mai era acum îndrăznețul și totuși nătângul plăcut tânăr pe care ea și-l închipuise intrând aci, sub aparența lui de degajare, cu inima cât un purice! Tot așa, n-a putut suferi la balul de la Liric complimentele ce i-am rostit cu aerul sigur de mine; iar în observațiile mele asupra acelei reprezentații, în care tineret de neam mare se străduia să redea pe perfectul mitocan, ea descoperi aceeași afișare a satisfacției că am putut ajunge la o treaptă de unde chiar pot vedea puțin mai în jos

pe cei pe care mai demult îi vedeam sus. Dar cu acel prilej mai lăsasem să-mi scape și o notă mai răsunătoare, care pusese puțin pe gânduri pe donna Alba; amintirea întâmplării cu dicționarele și asigurarea foarte curioasă și neașteptată pentru dânsa că de-atunci până acum mă păstrasem neschimbat. Mai lăsasem să audă și altceva cu acel prilej, ceva care ținea tot de îngâmfarea ce nu-mi putea suferi: că aș fi gata s-o apăr de nu mai știe ce temeri aș fi citit în ochii ei. Nu prea dădu totuși atenția cuvenită acestei noi manifestări de prezumțiozitate, pe care crezu că e mai bine s-o pună în socoteala floricelelor de stil. Dar mai avea de răfuit o veche socoteală cu mine donna Alba: venisem în casa ei pentru admirația pe care în sfârșit i-o împărtășeam sau pentru a-mi face strălucită carieră? Și de aceea îmi amintise cu puțină răutate și de recunoștința ce-o datoram soțului ei. Asta n-o împiedicase însă să asculte cu încuviințare mustrările ce-și făcea atunci domnul Georges Radu Șerban că nu încercase să mă apropie din alte considerente decât ale interesului profesional; de fapt maestrul nu făcea decât să-și ia asupră-și dorința ei exprimată pe vremea când începusem să devin

"important", ca să nu fiu poftit vreodată la dânșii și nici măcar prezentat; abia după procesul Anișoarei, cu toate micile rezerve ce-și mai făcea, donna Alba arătă că înclină spre schimbarea atitudinii, iar atunci, la teatru, prințul Georges se găsi foarte bucuros să se facă ecoul ei.

însă numaidecât după aceea, urmă alarma revelatoare a prințului Preda; și atunci donna Alba înțelese în sfârșit că într-adevăr într-o privință n-o mințisem la reprezentația de la Liric. Rămăsesem neschimbat, da, în dorința de a o cuceri, pe care a citit-o instinctiv în ochii mei și pe care orice femeie admirată o știe de la început, chiar dacă atunci n-o poate prea ușor întrezări, o știe ascunsă acolo, în ochii celui mai sincer și mai credincios adorator. Numai că schimbasem cu totul tactica mea de a ajunge la picioarele zeului mult dorit; și asta însemna că mă schimbasem total eu însumi, drept-credinciosul și preadoratorul. Nu mai eram vlăjganul uimit dinainte și prea curajos din timiditate; dorința mea devenise stridentă și imperativă, eu însumi devenisem individul puternic, sigur de sine, care vrea să intimideze și să uluiască pe alții, care vrea s-o intimideze și

s-o uluiască pe ea, care vream s-o fac să-mi cadă ea la picioarele mele, să-mi fie recunoscătoare cu sufletul și corpul, că atunci când sunt rugat, și când vreau eu, știu să câștig procesele prietenei sale, știu să câștig orice proces (Dumnezeule, nu-mi rămâne, așadar, să mă mândresc nici cu tentativa mea de proces pentru redobândirea averii Ypsilanților!), oricât de încâlcit, nu numai în fața justiției, dar în adâncul vieții, unde cine știe prin ce mijloace straniu de geniale voi fi dat de acest nenorocit de prinț Preda, pe care l-am jefuit de scrisori. Dar cu aceasta procesul final a fost câștigat; îl câștigasem, o învinsesem în această lungă și inutilă luptă. Recunoscuse că trebuie să se constituie prizonieră... și venise înfrântă și umilită la ușa mea... Numai că sufletul ei, pe care-l dobândisem așa de ușor, cu două cărți căzute și cu inspirația de a veni să mă angajez în biroul soțului ei; era acum departe, grozav de departe, și nimic n-ar mai fi fost de făcut pentru a-l aduce înapoi. Afară, evident, de ce am făcut - mă gândeam - dar acum alungându-i trupul, în schimb, în depărtări considerabile, când, iată, la începutul acestui lung și fără sfârșit ocol eram atât de aproape de ea întreagă!

Iată dar, scumpe prietene, toate simțămintele ce mi-au produs în suflet persoana dumitale, încheie donna Alba, ridicându-se de pe scaun. Nu am putut să ascund nimic, pentru că unui om ca dumneata nu-i mai pot nimic ascunde. M-am arătat în toată goliciunea mea (goliciunea ei, Dumnezeule! cuvântul ăsta m-a lovit în cap ca barda voievodului Radu Șerban), pentru a vedea cât am fost de rătăcită și de neînțelegătoare pentru înaltele sentimente ce cu adevărat nutreai pentru mine. Mă vei ierta, pentru că însuți ai dovedit la început cât ești de rătăcit; pe urmă - o văd acum minunat de bine metamorfoza aceasta sufletească a dumitale - când ai cântărit ce fel de persoană era soțul meu, când ți-ai dat seama de ușurința cu care te-ai apropiat de marele lui suflet, în raport cu aspra-i bunăvoință și cu adevărat voievodala lui noblețe, când ți-ai dat seama apoi, întorcându-te spre acea pe care o urmăriseși, de bună seamă fără gând curat, cât de departe, cât de rătăcită este și ea de acest mare și drept om, atunci te-ai hotărât să acționezi cu toată puterea și-ai izbutit... Ce credeam eu că urmărești și ce urmăreai dumneata anume? Cum mai pot să mă gândesc la toate acestea și totuși să te privesc în

față, și totuși să-ți strâng mâna. Eu plec acum din îndemnul dumitale, pentru că aștept ca el să mă cheme. Și mă va chema, nu mă îndoiesc... Și am nestrămutata dorință ca el să facă asta din propriul lui suflet, fără imboldul nimănui. De aceea am hotărât ca dumneata să nu fii acum decât vehiculul acestei cutii a păcatului... de aceea îți cer să nu adaugi un cuvânt, să nu faci un semn peste ce te-am rugat să îndeplinești. Vreau ca el să mă ierte (acum pronunță nesfiit și apăsat acest cuvânt, parcă să văd cum sufletul ei se umple tot mai mult de pocăință sub ochii mei), neajutat de nici un sfat, de nici o sugestie străină, și să mă aducă înapoi.

Iar eu aveam, în tot timpul acestor patetice ale ei declarații, senzația nicicând mai vie a acestui timp însuși, care trecea pe lângă mine, învăluindu-mă și lăsându-mă necontenit în urmă ca un râu repede, pe un stei înalt de piatră, înfipt în mijlocul albiei. întocmai ca atunci când luasem prima masă la dânșii, cu fiecare nou gest al ei, cu fiecare mișcare, cu fiecare nou moment al convorbirii noastre și al expunerii ei, al descărcării și limpezirii cugetului ei înaintea împlinirii unui mare act, eu simțeam, eu auzeam, eu înțelegeam numai

un lucru: apropierea irevocabilă, a sfârșitului, a despărțirii definitive. A, dar mai era mâine la mijloc, mai rămânea această ultimă zi, care putea să devină cea dintâi pentru un nou crug al existenței mele. Dacă eu... dacă mi-aș lua curajul... dacă mâine, în sfârșit, aș avea tăria să împung vitejește această crustă tare, ce-mi închide atât de ermetic și apăsător sufletul și gândul, pentru a lăsa să izbucnească odată tot conținutul lor arzător. îmi mai rămâne și mâine acest delicios, acest liberator mâine...

Dar donna Alba, care a pus sfârșit chiar încheierii lungii ei confesiuni, vad că întârzie încă să rostească termenul ultim, formula sacrată a deznădejdii, cuvântul de despărțire.

Dar de ce deznădejde? încă nu poate fi vorba de așa ceva, din cauza acestui sfânt, acestui divin, acestui hotărâtor mâine. Donna Alba nu se urnește din loc, ea a rămas în picioare, în fața mea, cu mâinile înfipte în marginea biroului; dar ea nu mă privește, linia ochilor ei trece peste mine, ea vede ceva deosebit deasupra mea, în zarea ferestrei, că întreaga ei față e scăldată de prea vie, prea nouă lumină ca să nu lucească de-o stranie putere, chiar în desimea acestui amurg prea avansat, îmi simt inima

întărindu-și bătăile în tăcerea amenințătoare, căci acum e ceva iminent și grav în fiecare clipă care vine. Ce va aduce acum donna Alba, din dosul ochilor albaștri-cenușii, care la cea mai neînsemnată depărtare, și mai ales acum, în mijlocul întunericului crescând, ard ca diamantele negre? Care va fi primul ei cuvânt, când noul sfânt duh care s-a pogorât asupră-i își va lua zborul, care va fi noua mărturie a iluminării ei?

E de neauzit, de necrezut, de neînțeles! Donna Alba nu mai pleacă! Voi contramanda formalitățile de drum și voi despăgubi unde va fi nevoie. Donna Alba nu mai pleacă, rămâne! Dumnezeule mare, ea rămâne! Ce însemnează această îndepărtare strategică și lașă? îmi revelează ea covârșitoarea ei inspirație. întru cât sufletul ei se poate socoti mântuit în adăpostul cu perete de mii de kilometri, în fundul căruia vrea să se ascundă? E o ipocrizie și un caraghioslâc în tot acest plan de operetă. E cel mai comod și mai ieftin mijloc de ispășire a unei odioase crime. Pentru că toată povestea vieții ei, pe care până acum mi-a turuit-o de-a surda, se deapănă pe-un sâmbure de spaimă și oroare, și tocmai pe acela l-a tăinuit. Și asta este

spovedanie, și asta este ușurare, și ce avea de gând să făcu putea să fie ispășire? Donna Alba a săvârșit un omor. O mărturisește ea cu glasul ei dulce și înfricoșat, acum exaltat, de mistică inspirată. O dublă faptă sinistră: ea a lăsat să scape scrisoarea amantului ei la piciorul patului, pentru a fi descoperită de prințul Georges. Lângă ieșirea îndrăzneață a prințului Tudor la teatru, a adus și ea contribuția ei, fără să-l avertizeze desigur, căci apoi panica lașității și a dezertării a cuprins-o, și până la urmă ea a negat în fața soțului ei, a cărui moarte totuși a dorit-o, la un moment, cu toată puterea sufletului (a doua ei crimă în fața lui Dumnezeu). Iar prințul Tudor i-a înțeles slăbiciunea și a luat asupra lui totul, și a avut nobila și excesiva grijă ca și după moarte-i sufletul ei să nu fie tulburat de nimic. Iar la eroismul celor doi, acum, când a bătut pentru ea ceasul liberării, al reînvierii după atâția ani de meschină prefăcătorie, "o mlaștină întreagă de lașitate", cum vrea ea să iasă la liman? Tot prin fugă, tot prin lașitate... Ea vrea să ispășească, să se mântuie cât mai ușor, cât mai de departe. I se pare îngrozitor de stupidă și de ridicolă această oribilă comedie. Dar va avea

puterea să-și dezvolte ea singură acuzarea în fața maestrului; ea singură îi va aduce și-i va desface cutia păcatului, ea singură; cu glas tare și ferm și nu cu scris ocolit și poltron, ea-i va dezvălui apoi tot ce nu cuprind scrisorile, tot ce mai știe pe deasupra de abominabil și de josnicie cugetul ei apăsat, până la ultima picătură de otravă, pe care se va sili din toate puterile, va avea tăria, va trebui s-o stoarcă. "Adică întocmai cum te așteptai de la mine să procedez, înainte de a-mi da scrisorile."

Și donna Alba îmi întinse mâinile febrile, înfricoșate, care tremură de spaimă și de hotărâre. Mâine nu va mai veni. Mâine e ziua așteptării și a marii reculegeri, ajunul dării socotelilor în fața teribilului justițiar, a voievodului cu ochi șoimesc și cu paloș ascuțit, disimulat de somptuoase veșminte, așa cum așteaptă de veacuri pe zidurile ctitoriilor, așa cum îl va lumina în ceasul suprem Dumnezeu. Mâine nu va mai veni, mâine nu va mai veni...

Donna Alba a ajuns la ușă cu pasul ei elastic și înalt. Afară, în hall-ul etajului, o ajung. Am dat drumul aci luminii și am rotit mâna în jurumi, încercând, negăsind altfel cum s-o întârzii din drumul drept și irevocabil pe care i-l

imprimasem
în chipul cel mai stupid. Și m-apucai imbecil, fără nici o introducere, să-i descriu întregul etaj și apoi îi mărturisii cu inima la gură că aci plănuisem s-o fac să rămână, dacă s-ar fi înduplecat, "vreau să spun, dacă nevoia v-ar fi constrâns" - mă corectai - să renunțe la Paris. Aci ar fi rămas deplină stăpână și nimeni nu s-ar fi apropiat de ea, nici chiar eu, fără chemarea ei expresă - "ca un zeu în tabernacolul lui". Donna Alba opri ușor mirată privirea în ochii mei și-mi răspunse, fără interes, că poate ar fi acceptat propunerea, dacă lucrurile ar fi fost așa după cum le presupuneam eu, și nu i-ar fi venit marele gând să ia singură în piept voința destinului. în mine ar fi avut orice încredere - se mai însufleți ea apoi - și s-ar fi simțit bucuroasă și liniștită să se știe sub de-aproapea mea ocrotire.

Și donna Alba se apropie atunci de scară. Mai aruncă o privire în urmă-i, ca să mai vadă poate dacă tabernacolul era într-adevăr la nivelul înălțimii ei zeiești, sau poate să-și verifice o nedumerire asupra aerului bizar pe care trebuie să-l fi luat acum figura mea, și-apoi începu să coboare fără grabă. O urmam din dreapta, cu o

treaptă, două în urmă, și acum deodată, în tăcerea stângace pe care nu mai știam s-o alung, mi se deschise limpede în trecut și-n viitor calea pe care-o urmasem ca și acuma, alături și cam în urma acestei femei. Un asimptot era drumul ei necontenit drept, față de curba ușoară pe care o făceam în necurmata-mi apropiere de dânsa, fără să pot atinge niciodată linia impecabilă a mersului ei. Eram întocmai câinele acelui geometric antic, care însoțea în goană din ce în ce mai puțin încovoiată fuga în linie dreaptă a stăpânului său; un ram de hiperbolă care mergea să-și întâlnească tovarășa de țel tocmai la infinit. Tocmai nicăieri. Și nimic n-ar fi putut mai lesne, mai înfiorător, căsca acest gol nemărginit în sufletul meu ca această subită obsesie geometrică, firimitură dintr-o carte recent citită, inspiratoare de zădărnicie și descurajare, cu relativitate și filosofie matematică.

Treptele s-au terminat și deschid acum dinaintea ei canaturile de geamlâc mat, care separă cele două holuri de jos. Cum i-am luat-o înainte și cum stau astfel în calea ei, mi se năzărește neașteptat această puternică tentație, căreia simt de astă dată că nu-i voi mai putea

rezista: ce-ar fi dacă as tăia deodată drumul donnei Alba?

Ea crede că-mi face în voie sau poate vrea să-mi arate, să-și arate singură, cât de puțin tulburată se simte dinaintea marii sale rezoluții, cerându-mi și aci lămuriri privitoare la încăperile care dau în acest al doilea hali, iar eu îi răspund domol, cât mai domol cu putință, și-mi răspund și mie, cu năstrușnica mea ispită irezistibilă.

Un gest, a spus ea, un singur gest, nu lipsit de cuviință, dar îndrăzneț și hotărât, și drumul drept și drumul curb, care nu se mai întâlnesc de unsprezece ani, s-ar fi tăiat de la început. Un gest pe care l-a așteptat, un gest simplu, care n-a venit și care putea totuși înlocui toată această traiectorie greoaie, ocolită, stearpă, înfricoșătoare, care a revoltat simțul aristocratic al divinei principese. Un gest nu lipsit de cuviință, dar îndrăzneț și hotărât... sau un cuvânt frumos ales...

Și iată-ne acum în primul hali, dar pentru mine în ultimul, în ultimul hali, în ultima sală de așteptare a existenței mele. O ușă și-un neînsemnat vestibul ne mai desparte de văzduhul nopții și de clocotul lumii. Noroc că

donna Alba vrea să-și completeze informațiile asupra aranjamentului casei mele... mâine sufletul ei va clocoti de cele mai cumplite frământări, și-n zilele următoare ea va trece de bunăvoie prin cea mai grozavă cumpănă a vieții. Dar azi ea trebuie să fie senină, ea trebuie să rămână mândră și nepăsătoare, ea poate să se intereseze de lucruri fără importanță, ca o admirabilă urmașă de domni, în pragul celor mai grele încercări ale sorții. Un gest, un singur gest... sau cum îi spunea ea: o îndrăzneală, o mică îndrăzneală... sau cine știe care omagiu neașteptat, sau cine știe ce salut exagerat...

Și, îngălbenit deodată, cu ochii rătăciți, îi apuc pe neașteptate mâna și-o trag ușor spre mine, ca înaintea unui pericol iminent, ca de lângă o căscătură de prăpastie:

– Donna Alba, gem sugrumat, nu trebuie să faceți asta, nu trebuie să mergeți până acolo... Nu trebuie să-i spuneți nimic direct, în față... mânia stă totdeauna ascunsă într-însul, mai mult decât în oricare, și tremur pentru viața voastră, pentru minunata voastră frumusețe... Nu pot să vă las, donna Alba, șoptii aproape acum, strângându-i tot mai înfrigurat degetele ei reci în mâna mea fierbinte.

Dar ea se desprinse ușor și zâmbi cu blândețe și compătimire, ca acelui care stă gata să cadă tocmai la sfârșitul drumului greu.

– Nimic nu mai mă poate opri, domnule Aspru... nimic.

– Doamnă... strigai, doamnă, dar abia acum îmi dau seama încotro mergeți... vă duceți la... la... nu îndrăznesc nici să rostesc acest teribil, acest... negru cuvânt... Și n-aș putea să-mi iert niciodată că eu... inconștient... v-am îndreptat într-acolo... inconștient... inconștient... ei, da... ca un inconștient...

Donna Alba mă măsură iarăși cu zâmbetul ei, care-mi mulțumea desigur pentru această efuziune foarte naturală la un biet om, la un biet căzut de pe înălțimi de voință în mlaștina sângelui și a cărnii, dar care-mi spunea limpede, în același timp, că nu mai e nimic de făcut! Și răspunsul el la toată această, pentru ea, bâlbâire de spaimă, ignobilă și măruntă, fu doar atât: își destinse pasul și porni.

Și-acum ne-am oprit la ușă, în dreptul ușii. Zâmbetul ei e același; ba pare c-a crescut. Și a crescut o dată cu el aceeași compătimire pentru mine și aceeași dârză încăpățânare.

– Dumneata crezi că el nu va ierta?... întrebă

ea, lăsând să se audă parcă un fel de șuierat în glas. Și continuă, fără ca o clipă să i se umbrească această insolită expresie a feței pentru cuvintele ce rostea, ca și când și-ar fi făcut o plăcere să zgândăre singură pericolul spre care alerga: Oricare ar fi fost altul, cine știe... dar tocmai acela care în două rânduri l-a rănit în cel mai intim și mai exclusiv simțământ... poate pentru el, în cel mai sfânt...

Eu înclin capul și repet ca un ecou:

– În cel mai sfânt...

Donna Alba parcă a tresărit. E lumină mare în hall-ul acesta și ea e înaltă și dreaptă și pare acum puțin tulburată de privirea și de glasul meu. O singură îndrăzneală, o mică, o neînsemnată îndrăzneală... sau un cuvânt neașteptat... unsprezece ani de ocol deșert... traiectorie... asimptot...

Repet tare:

– Pentru toți cel mai sfânt...

Donna Alba dă un pas înapoi dinaintea pasului și a ochilor mei. Am întins mâna spre umărul ei, și atunci ea a părut că se dumerește și s-a uitat involuntar într-acolo: cine știe, o pată ușoară, de var sau de praf, și se uită mirată la umăr că nu vede nimic. Dar mâna mea s-a și

strecurat ca un șarpe pe sub brațul ei, și apoi, dintr-o mișcare sigură, i-am acaparat spatele de-a curmezișul. Și fulgerător cealaltă mână a ridicat-o în același timp, petrecută pe după cotul lungilor picioare. O expresie de uimire, de stupoare, s-a imprimat pe figura ei înlemnită, crispată, magnetizată de figura moralei înnebunite; și buzele ei n-au apucat să se miște decât într-un incomprehensibil suspin de stupoare, că buzele mele le-au și apucat în lacoma lor ventuză. Asimptotul s-a putut, așadar, uni totuși cu brațul de hiperbolă, imposibilul din geometrie a fost rezolvat! chirăie triumfal mintea-mi scoasă din țâțâni. Numai nici un cuvânt să nu se audă din gura asta cu gust de piersică nouă, care a rostit până adineauri atât de grave decizii! și de aceea ca un aspirator ermetic gura mea absoarbe orice blestem, orice geamăt, orice sunet. Iar mușchii îmi sunt de oțel. O-ho, donna Alba nu-i mica Voicuța, mai ales pe înaltul unui întreg etaj de trepte; dar hamalul de demult duce ca pe-un fulg delicioasa povară. Unul din brațele donnei Alba e liber, ar putea să se agite, să lovească, să zgârie, să se apere cu ultima putere a desperării; dar el s-a lăsat moale în jos și atârnă

neputincios și minunat de romantic, când îl vezi astfel prin marile oglinzi. în dreptul ușilor mă întorc cu spatele și împing, apăs cu cotul, cruț pe donna Alba de cea mai neînsemnata izbire, de cel mai mic fir de neplăcere. Mâna ei a cedat desigur, nu e deloc elegant și aristocratic să bați și să zgârii. Dar ochii ei? ce zic ochii ei?... asta e întrebarea la care simt grozav nevoia să am un răspuns acum... îmi aruncă ei tot disprețul acela teribil, pe care l-am ocolit timp de unsprezece ani, sau încuviințează și ei, ca și brațul, răpuși de voluptate? Nu pot să-mi dau seama, pentru că n-am sub ochii mei dilatați de energie și voință întreaga ei față. Gura mea continuă să-i stăpânească complet gura ei, și asta e toată tăria de care trebuie să dau dovadă până la capăt. Mi-am înclinat într-așa fel capul, ca să-i las liber nasul drept de grecoaică. Dar nările mele stau prost de tot, și dacă n-ar fi această considerabilă voință, simt că n-aș putea rezista până la urmă; simt că m-aș prăbuși cu ea pe treptele de piatră. Și iată că la capătul scării într-adevăr sângele mă părăsește, dar mi-a fost de ajuns să ridic puțin capul și să-mi umplu dintr-o sorbire plămânii de viață, ca apoi, dintr-o mișcare sigură, ca o felină dibace, să-i cuprind iar buzele

în carapacea umedă și catifelată. Ca o felină uriașă m-am văzut într-adevăr trecând pe dinaintea înaltelor oglinzi, cu gura înfiptă zdravăn în față omenească. Din poziția ei, donna Alba nu poate vedea acest tablou sălbatic, dar dacă l-ar vedea oare, s-ar scârbi într-adevăr de naturaleța stridentă a acestei priveliști de junglă? în schimb, sufletul meu e fermecat de imaginile cu care mă întâmpină minunatele oglinzi în treacăt: genunchii divinei mele prăzi s-au golit amândoi de acoperământul lor lunecător și moale, și pulpele strânse bine în transparența mătasei gri descoperă acum în întregime unduirea lor amețitoare.

Am dus astfel pe donna Alba până la divanul din dormitor, unde nu arde nici o lumină. Și buzele mele au aspirat iarăși, numai o dată, larg și din plin, ca să-și ia provizia din urmă, pentru lupta aceasta corp la corp, strânsă, înăbușită, fără cruțare. Mai mult, însă zadarnic, s-a zbătut fața donnei Alba în dorința de aer, pentru că acum în nesfârșitul sărut, în întuneric și-n hârjoană, așezarea capetelor noastre se schimba întruna; astfel corpul a trebuit să se supună repede, parcă grăbit să treacă odată în sfârșit prin această dură încercare. Dar liberarea lui și

a ei n-a venit decât abia mai în urmă, după ce s-a scuturat până la ultimă zvâcnire de spasmul prelungit.

M-am retras atunci până la ușa biroului, așteptând acolo prima mișcare a trupului rămas inert pe canapea. într-un târziu donna Alba a tresărit; s-a ridicat șovăitoare, izbutind cu greu să-și proptească degetele în învelișul persan al divanului. A ridicat în treacăt unicul intim veșmânt de care-o despuiasem, dar simțindu-mă în ușă, s-a îndreptat nehotărâtă spre ușa dimpotrivă a sălii de baie, unde-a dispărut. Am traversat atunci dormitorul din câteva salturi și am așteptat-o acolo lipit de perete. Și când ea a ieșit după puțin, am cuprins-o din nou pe neașteptate, repezindu-mă din spate-i și oprindu-i iarăși spaima cu gura, așa cum o adusesem până aci. Am plimbat-o astfel ca pe un copil în lungul și-n latul odăii; ochii nici de data asta nu-i puteam vedea, deși acum întunericul era despicat de fașă de lumină ce pătrundea prin ușa întredeschisă a biroului. Numai când străbăteam fașă simțeam că mă privesc; dar graiul lor de-acum mi-era cu neputință să-l caut, să-l ascult.

Acum nu mai fu nici o luptă corp la corp, și

când donna Alba dispăru din nou în baie, o auzii deschizând comutatorul electric și încercând robinetele. Eu o pândeam la ușă mut, căci toate scenele acestea se petrecuseră în cea mai deplină muțenie. Când am văzut că întârzie, mi-am găsit timp să dau drumul mare luminii; apoi m-am întors la locul de pândă. Și pentru a treia oară am cuprins-o în același fel; dar acum o plimbam în plină lumină și vream să-i văd ochii. însă ea îi acoperise cu largile, cu lung îngenatele ei pleoape. Ispita era prea mare, ca să nu-i părăsesc pe neașteptate gura și să nu acopăr de sărutări aceste rotunde, încercănate și calde clape ale vieții Și gura ei rămasă liberă putu să rostească, să șoptească în sfârșit prelung, înfiorat, primele cuvinte: "My dear".

Am așezat-o atunci pe divan și m-am aplecat asupra ei, să-i povestesc totul, să-i dau pe față totul, să mă lepăd de toate aberațiile și strategiile stupide, să mă dezvinovățesc de toată morala...

Dar ea mi-a apăsat obrajii cu degetele întinse și mi-a șoptit ușor, irezistibil: "Sst... nici o vorbă!..." Și după ce mă privi lung, transfigurat, continuă ca în extaz: ..."nici azi, nici mâine, nici o vorbă... mâine voi fi iarăși la tine.... dar nu ne

vom spune nimic, nu ne vom mai gândi la nimic, nu v-om face nici un plan și nici o punere în scenă... Și când el va veni... vom merge în fața lui și-i vom spune totul... voi începe eu și-i voi descoperi trecutul... iar pentru prezent va fi rândul tău..."

Pe urmă nu mai spuse nimic și-mi opri și mie orice cuvânt, apăsându-mi obrajii cu degetele lungi.

Și-n tăcere de moarte, sub marea lumină a tuturor becurilor, i-am descoperit atunci rând pe rând toate frumusețile ei ascunse, și toate au căzut rând pe rând pradă lăcomiei gurii mele, din creștet până la genunchi și din gleznă până la sâni, și iarăși, și iarăși, de la umeri până-n mijlocul blond pălit...

Donna Alba se ținu de cuvânt și veni a doua zi, rămânând la mine de la cinci după-amiază și până la unsprezece seara, când primi, ca și-n ajun, s-o duc până-n apropiere de casă. Refuză și de astă dată, cu toată logica argumentelor mele protivnice, să mă lase s-o însoțesc până-n fața porții, sub cuvânt că nu înțelege ca și servitorii să fie puși în curent cu gândurile, cu drumurile și cu viața ei. Apoi n-o mai văzui până la evenimentul tragic care urmă. Rămăsese

să mă înștiințeze la telefon, în orele de dimineață, când mă știa acasă, ziua și ceasul când trebuia să mă înfățișez la palatul cu sumbră fațadă. Dar zilele trecură și așteptarea mea fu în zadar. Totuși, ceva trebuia să se petreacă în posomorâta locuință: maestrul nu se mai prezenta nici la procesele lui favorite, iar clienții lui îmi spuseră că erau trimiși la mine de la ușă, de către fecior.

Cred că m-am purtat cu vrednicie în acele teribile zile, îndeplinindu-mi activitatea profesională și suplinind și pe maestru în afacerile lui, c-o fermitate care nu s-a dezmințit un moment. Numai seara - și totdeauna până noaptea târziu - când îmi regăseam singurătatea deplină, pe divanul supremei mele fericiri, îmi aflam refugiul atâtor gânduri negre și presimțiri în evocarea neîntreruptă a chipului donnei Alba, a albei ei goliciuni și a mângâierilor ei lenețe și cutremurătoare. Și chiar când într-un colț răsărea deodată chipul de păpușă de ceară, bărbos și însângerat ca o figură de muzeu, al prințului Georges, sau într-un perete începea deodată să se învârtească într-o iuțeală ametitoare cercurile concentrice de foc, în mijlocul cărora porneau numaidecât să curgă

cele o sută de gloanțe fără greș a pistolului său, gândul meu, rătăcit câteva clipe printre aceste îndărătnice vedenii, făcea sforțări desperate să recapete sfânta imagine pierdută, ce revenea apoi, închegându-se din zare ca o ființă vie, aducându-mi balsam de alinare și speranță.

Iar în dimineața zilei a patra, după revenire, maestrul își curmă firul vieții cu revolverul lui fără greș.

Doamna Smaralda sosi în aceeași zi pe seară, chemată telegrafic de fiica ei, care avusese tăria să se dispenseze, până și în zilele de tragică încordare ce urmaseră teribilei destăinuiri, de asistența și încurajarea chiar a mamei sale. Abia după sosirea bătrânei doamne, donna Alba mă cheamă la dânsa, cerându-mi să-i dau tot ajutorul. Apoi se retrase repede, lăsându-mă cu doamna Smaralda să trecem în revistă grijile și trebuințele înmormântării.

între hârtiile maestrului se găsi modificat vechiul testament, prin care lăsa întreaga avere soției sale, în felul următor: una din moșii rămânea doamnei Smaralda, cu rugăminte să aibă grijă de pomenirea lui creștinească, prințului Raoul îi lasă 500 mii lei, iar mie toată biblioteca lui juridică. La alineatul care mă

privea pe mine, recomanda tuturor clienților săi să aibă "nemărginită încredere în talentul și "onestitatea" mea. Restul averii rămânea tot donnei Alba, pe care o binecuvânta, urându-i să rămână veșnic frumoasă.

Și astfel, gelos de sfârșitul rivalului său, și acest urmaș de prinți știu să-și stingă veninul crâncen din suflet cel puțin tot așa de demn și elegant.

In ziua îngropării nu îndrăznii să mă uit la donna Alba; vorbeam amândoi, ca și în ajun, privind și unul și altul într-altă parte. Dar, mai ales, căutai s-o ocolesc, pentru a evita chiar orice vorbă, după ce, printre alte cuvântări funebre, adusei și eu salutul meu, de fost emul, maestrului care ne părăsea. Eu îmi dau seama că am pus în vorbirea mea - și toată lumea îmi confirmă asta mai pe urmă - suflet înalt, vibrantă și sinceră durere; evident, nu mă referii decât la contactul nostru de birou și de bară, la marele merit care se pierdea, însă, înlăuntrul meu, mă simțeam nespus de stânjenit. De altfel, putui observa că și ea și-a impus aceeași conduită, mai ales că părea mult abătută și izbucnea din senin în lungi plânșete.

După înmormântare avusei noi convorbiri cu

doamna Smaralda, care mă reținu la masa de seară; donna Alba însă nu se arătă. Invitările la masă continuară și-n restul săptămânii care urmă; însă donna Alba se ținu strict de obișnuința ce-și luase de a nu se găsi singură cu mine pe-un loc niciodată. De altfel, n-o mai vedeam acum decât în timpul mesei de la prânz, când de obicei mă găseam cu dânsa, în afară de doamna Smaralda, pe Anișoara Sava, ori chiar și pe tatăl acesteia, precum și alți musafiri. Mi-era astfel cu neputință să pot afla amănunțit de la ea cum se desfășurase scena groaznicei mărturisiri și mai ales motivul pentru care mă înlăturase pe mine din periculoasa întreprindere ce ne legasem amândoi să săvârșim, fapt despre care testamentul maestrului nu mai lăsa nici o îndoială. Depășise orice margine mânia prințului în fața primei revelații, pentru ca o inimă omenoasă să mai fie în stare a arunca în clocotul desperării lui și pe a doua, sau în ultimul moment donna Alba se gândise să mă cruțe de tragedia care și-ar fi canalizat poate dezlegarea cumplită în sancționarea delicioasei și-n veci neuitatei mele nelegiuiri? în van mă frământam să aflu vreo dumerire; cât stăm în casa donnei Alba, doamna Smaralda nu se mișca

de lângă mine, iar când chemam aceeași casă la telefon, îmi răspundea doamna Smaralda, pe care fiica ei o ținea pesemne nedespărțită de dânsa.

Donna Alba hotărâse ca în camera în care își găsise sfârșit soțul ei (dormitorul lor) să ardă zi și noapte timp de un an două mari lumânări și sfeșnice grele, bisericești; câte o astfel de lumânare trebuia să ardă șase luni în fosta cameră mortuară (un mare salon) precum și în birou.

Ea se mutase în apartamentul mamei sale. Vara ne despărțirăm, amândouă plecând la moșie, iar eu la mare. încercai atunci prin accentele sincere și pătimașe ale scrisorilor mele să fac pe donna Alba a-mi limpezi taina. Dar ea-mi răspunse foarte pe larg numai la prima, descriindu-mi zbuciumul ei în acele momente. N-a avut puterea să privească în față pe maestrul, când a început mărturisirea: s-a lăsat pierdută pe-un scaun, a închis ochii și a început să turuie ca pe-o lecție învățată. La cel mai mic zgomot care venea din partea lui, ea strângea și mai tare pleoapele așteptând detunătura pedepsitoare. Și când vedea că nu vine nimic, continua. Ochii i-a deschis, când el a întrerupt-o

cu vorbele: "Vreau să văd scrisorile și testamentul!" Și ea i le-a adus, fără să îndrăznească nici atunci să ridice ochii. Și când el a întrebat-o foarte calm și foarte blând dacă mai are ceva de adăugat peste cele spuse și peste conținutul scrisorilor, ea i-a împărtășit hotărârea ei irevocabilă de a-l părăsi, apoi a izbucnit în lacrimi, s-a apropiat de el orbește din cauza plânsului, și-a căzut în genunchi, cerându-i iertare și sărutându-i mâinile. El și-a lăsat capul în palmă și a rugat-o să-l lase singur. Chiar din seara aceea donna Alba s-a mutat în apartamentul mamei sale; la masă, prințul n-a venit decât în două rânduri, dar n-au schimbat nici un cuvânt împreună. în ajunul sinuciderii a bătut la ușa ei, a intrat atât de descompus, că ea s-a speriat; în mână ținea cutia de scrisori pe care i-a predat-o; apoi a dat să spună ceva, dar și-a mușcat deodată buzele și ochii i s-au umezit. A ieșit repede. Donna Alba n-a dormit toată noaptea și probabil nici el. S-a sinucis în zorii zilei, așa cum știam...

Și atât... despre mine, nimic. La scrisorile următoare, în numele fiicei sale, îmi răspundea necontenit doamna Smaralda.

Când reveniră, toamna târziu, mă prezentai

chiar în ziua sosirii, să le aduc omagiile mele. Scăpasem de la tribunal cam târziu, și feciorul mă introduse în fostul birou, unde mai ardea încă groasa lumânare pusă din ordinul donnei Alba. Mobilierul vechi fusese înlocuit, căci mi se dăduse mie, o dată cu cărțile, și dulapurile de mahon și cristal. Din noul decor îmi atrase atenția o oglindă mai mare de înălțimea unui om, putându-se mișca pe-un ax înfipt într-o ramă de-o rară artă. Trebuii să aștept aci ceva mai mult, pentru că atât mama cât și fiica se aflau în oraș, unde plecaseră să viziteze o amică și rubedenie a doamnei Smaralda, pe cât mi se spuse, bolnavă. Nu știu dacă revenise doar donna Alba, dar mă pomenii numai cu ea singură, intrând râzătoare. O clipă statui înmărmurit de frumusețea ei în mare doliu, în cadrul oglinzii, ca într-un tablou de renumit maestru; mă întorsei apoi repede și mă înclinai până-n pământ. Donna Alba înainta veselă spre mine, cu amândouă mâinile întinse.

– Te uitai în oglindă? mă întrebă ea. Nu e bine, lângă o lumânare care arde pentru un mort...

– Lângă dumneata (mă dezobișnuisem s-o tutuiesc) nu mi-e și nu mi-ar fi fost teamă de

nimic niciodată! îi răspunsei cu toată seriozitatea... Și niciodată sufletul meu nu se va simți împăcat de mâhnirea că insignifianta-mi prezență a fost eludată dintr-o grozavă împrejurare, de care eram direct responsabil, și mai ales că această eludare a fost săvârșită de cineva anume, de care nu mi-aș fi putut închipui niciodată că m-ar mai putea îndepărta de la oricare din acțiunile ei...

- Sigur? Sigur, domnule moralist, care-ai jignit grav orgoliul meu feminin și ai ucis un om cu preceptele absolute și cu marile dumitale gesturi? râse ea, foarte dispusă de acrul meu morocănos și acum stupefiat... Atunci uită-te înainte în oglindă!

Se îndepărtă și stinse lumina electrică. Se întunecă atunci zdravăn, și lumina nestatornică a lumânării abia îmi ajută la început să-mi disting figura înciudată de intențiile donnei Alba. Când mă învățai cu clarobscurul ce se făcuse, o văzui înaintând spre mine repede, cu fâlfăitoarele ei văluri. Ridică mâinile ca niște aripi negre deasupră-mi și mă întrebă:

– Nici acum nu ți-e frică...?

Mă întorsei și-o cuprinsei; și ea-și lăsa valurile cernite peste mine, ca un nemaipomenit

de frumos simbol al morții. Flacăra lumânării pâlpâia molcom prin luciul oglinzii. îmbrățișarea fu scurtă și pătimașă. Frumoasa moarte se desparți ametită și se îndreptă șovăitoare să dea iar drum luminii cele mari. Al doilea sărut fu numai în treacăt, apoi mă amenință cu degetul:

– Asta să-ți ajungă până la sfârșitul doliului. Astă-seară nu te pot reține la masă, pentru că nu e mama aci. De mâine însă restabilim regula: nu ne vedem decât în prezența ei. Mai ai șapte luni, am făcut eu socoteala pentru tine.

Și dulcea moarte, care secerase până acum numai două fragede vieți, îmi trimise din ușă un ultim sărut, cu vârful degetelor pe râsul ucigător al albilor și minunaților ei dinți.